TEREKILLE JA TAKAISIN

UNTO PARVILAHTI

UNTO PARVILAHTI

Terekille ja takaisin

Suomalaisen vapaaehtoisjoukon vaiheita Saksan itärintamalla 1941—43

124 liitekuvaa

2 karttaa

HELSINGISSÄ

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Sotilaallinen matkakirja

UNTO PARVILAHTI

TEREKILLE JA TAKAISIN

Saadakseen koulutusta uudenaikaisessa sodankäynnissä ja uusien aseiden käytössä siirtyi ennen jatkosodan alkua yli 1 400 nuorta suomalaista miestä Saksan sotavoimien Waffen-SS-joukkoihin. Vaativan iskujoukkokoulutuksensa jälkeen nämä vapaaehtoisjoukot osallistuivat Puolassa, Ukrainassa ja Kaukasiassa käytyihin Saksan itärintaman taisteluihin. Omaksi pataljoonakseen muodostetun suomalaisen vapaaehtoisjoukon taistelujen tie ulottui kaukaiselle Terek-joelle, josta Stalingradin luhistumisen jälkeen alkoi perääntyminen vaikeissa talviolosuhteissa.

TEREKILLE JA TAKAISIN antaa selvän ja monipuolisen kuvan kaikesta tähän sotaretkeen liittyneestä: vapaaehtoistemme värväyksestä, koulutuksesta ja raskaista taisteluista kaukaisilla sotanäyttämöillä. Teos perustuu kirjoittajansa omakohtaisiin kokemuksiin, asiakirjoihin ja samalla retkellä olleiden aseveljien päiväkirjamerkintöihin. Se on ensimmäinen asiallinen ja seikkaperäinen teos SS-vapaaehtoisistamme, joiden lähdön syistä ja vaikutteista, tehdyn retken vaiheista ja mukana olleiden myöhemmistä kohtaloista suuri yleisö ei paljonkaan tiedä. Vapaaehtoisten kaksivuotisen sopimusajan päätyttyä heidät kotiutettiin ja hajoitettiin suomalaisiin joukko-osastoihin. He kärsivät vielä Suomen rintamilla suuria menetyksiä. Runsas ja harvinainen kuvitus täydentää sanallista esitystä.

’Berijan tarhojen’ kirjoittaja Unto Parvilahti on jälleen kirjoittanut teoksen, joka herättää huomiota ja kiinnostusta.

Kustannusosakeyhtiö Otavan kirjapaino

Keuruu 1958

Tekijä.

SISÄLLYS

LUKIJALLE

Vaikka Suomi ei ole koskaan ollut sotilasvaltio eikä sillä ole ollut omia tavoitteita ulkomaisissa sodissa, on suomalainen sotilas saanut vuodattaa vertaan — joko yksityisenä taistelijana tai muodostelmiin kuuluneena — monissa sodissa viimeksi kuluneiden vuosisatojen aikana vieraissa maissa.

Ruotsi-Suomen kuningasvallan aikoina alkoivat suomalaiset osallistua Ruotsin oman maamme ulkopuolella käymiin sotiin, esim. 30-vuotiseen sotaan ja Pommerin sotaan. Venäjän vallan aikoina osallistui Suomen Kaarti Venäjän ja Turkin väliseen sotaan ja sai mainetta mm. Gornyi Dubnjakin valloituksesta. Itsenäisyyspyrkimystemme saadessa aktiivisen luonteen valmistautui joukko Suomen nuorisoa 27. Kuninkaallisen Preussilaisen Jääkäripataljoonan riveissä vapaustaisteluumme. Vielä itsenäisyytemme alkuaikoina osallistuivat suomalaiset sotilaat heimosotiimme Virossa, Latviassa, Inkerissä, Karjalassa ja Aunuksessa. Myös Espanjan sisällissotaan osallistui joukko suomalaisia kummallakin taistelevalla puolella. Rauhan vartijana ollut Suezin komppaniamme jatkoi suomalaisen sotilaan esiintymistä vieraalla maaperällä. Jopa Ranskan muukalaislegioonan trikolorin alla ovat sadat maanmiehemme edustaneet suomalaista sotilasta, vaikka meillä ei olekaan mitään kaunaa Ranskan siirtomaakansoja vastaan.

Aivan kuin näitä perinteitä seuraten, mutta ennen kaikkea jääkärihengen innoittamana lähti v. 1941 pataljoonan vahvuinen joukko suomalaisia nuoria miehiä kotimaastaan, kun maamme rauha jälleen näytti uhatulta. Tarkoituksena oli saada sotilaallista koulutusta Saksassa niissä aselajeissa ja taistelutavoissa, joilla Saksan sotavoimat olivat päässeet yllättävän nopeisiin ratkaisuihin sodissaan Ranskaa ja Puolaa vastaan. Vuotta aikaisemmin talvisotamme jälkeen solmittu rauha tuntui monien mielestä kestämättömältä ja epäoikeudenmukaiselta, ja Saksaan opintomatkalleen lähteneet halusivat hankkia sotilaallista koulutusta sen armeijan riveissä, joka sillä hetkellä oli sotilaallisen mahtinsa huipulla. Suomesta lähtiessään varhain keväällä 1941 vapaaehtoisemme eivät tienneet, että he joutuisivat osallistumaan siihen kahden suurvallan välien selvit-

telyyn, josta sitten kehittyi historian toistaiseksi suurin ja tuhoisin sota, toinen maailmansota.

Osa näistä suomalaisista, jo talvisodassamme taistelukokemusta saaneina, ennätti saada vain lyhyen sotilaskoulutuksen Saksan sotavoimien valiojoukoissa joutuessaan jo sodan ensi päivästä lähtien osallistumaan taisteluihin Puolassa ja Ukrainassa. Vähää myöhemmin muodostettu Suomalainen Vapaaehtoispataljoona taisteli suomalaisena yksikkönä Waffen-SS:n divisioona Wikingin riveissä, kunnes se kaksivuotisen sopimusajan päätyttyä kotiutettiin Suomeen. Vapaaehtoistemme taistelujen tie ulottui Puolan ja Ukrainan halki aina Kaukasian vuoristoon ja Terek-joelle saakka, ja sen sotilaallinen panos muodostui toisinaan tärkeäksikin sodan alituisesti vaihtelevissa olosuhteissa.

Näiden tapahtumien selostaminen yhden teoksen puitteissa ja yhden kirjoittajan kertomana ei pyri yksityiskohtaisesti kuvaamaan vapaaehtoistemme kaikkia vaiheita. Tarkoitukseni on lähinnä kuvata kokonaisuutena kaikkea retkeen liittynyttä. — Haluan samalla kiittää niitä entisiä aseveljiäni, jotka tiedoillaan tai antamillaan valokuvilla ovat olleet apuna näiden muistelmien kirjoittamisessa.

Sodan jälkeisistä poliittisista suhdanteista johtuen on Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan vaiheista kirjoitettu varsin vähän ja vieläkin vähemmän asiallista. Sen vuoksi katson, että mukana olleen rajoitetuillakin tiedoilla ja muistikuvilla on sekä yleistä että sotahistoriallistakin merkitystä, kunnes aiheesta saadaan julkisuuteen puhtaasti asiakirjoihin pohjautuva teos.

Helsingissä syyskuulla 1958.

Unto Parvilahti

VAPAAEHTOISLIIKKEEN POLIITTISTA TAUSTAA

Varsinkin hävityn sodan päätyttyä rehottaa jälkiviisaus ja se saattaa saada tunnustusta jopa valtioviisautena. Sodanaikainen oppositio saa esteettömän tilaisuuden tuomita ne kansalaiset, jotka ovat toimineet maan parasta tarkoittaen ja ottaneet vastuun. Jälkiviisaudella häväistään niitä, jotka sodan uhatessa tai sodan aikana ovat osoittaneet toimeliaisuutta ja uhrivalmiutta — juuri sitä, mitä oppositio ei ole maansa hyväksi antanut. Tällöin jätetään ottamatta huomioon, että suuremmatkin kansat kuin meidän ovat voimattomia tekijöitä maailmanpolitiikan palapelissä ja että kokeneimmatkin valtiomiehet joutuvat suurten mullistusten aikoina yhä uudelleen ennestään tuntemattomien asioiden eteen.

Kun Suomi vuosina 1940—1941 oli kohtalonsa tienhaarassa ja kokeneimmat valtiomiehemme näkivät maamme pelastuksen Saksan sotilaallisessa voimassa, on se asia, jonka vain jälkiviisaus voi tuomita. Myös ne valtiomiehemme, jotka päättivät luovuttaa nuoria suomalaisia sotilaita Saksan sotavoimiin, tekivät päätöksensä maamme parasta ajatellen.

Tiedän, että tämä päätös syntyi vastoin monen omaa vakaumusta, mutta vilpittömässä tarkoituksessa. Sitä kunnioitettavampaa on, että useat näistä kansalaisista sallivat oman poikansa lähteä sille vaiherikkaalle retkelle, jota näillä muistelmillani yritän kuvata.

Suomen probleemit vuonna 1940 eivät olleet vähäisiä. Talvisota oli raskain menetyksin hävitty, Karjalan luovutus ja vaikeudet karjalaisen siirtoväen sijoituksessa painoivat koko kansaa. Talvisotamme osoitti länsivaltojen osanoton

kohtaloihimme supistuvan myötätunnon ilmaisuihin, joista olemassaolostaan taistelevalle kansallemme oli varsin vähän reaalista apua. Olimme velanmaksuilla ja urheilullamme hankkineet maallemme muiden kansojen suosiota, mutta ilmeisesti yliarvioineet sen. Vaaran hetkenä seisoimme yksin.

Sotilaspiireissämme, joiden tarmokkaan ja vaikutusvaltaisen ytimen muodostivat Saksassa sotilaskoulutuksensa saaneet jääkäriupseerit, oli koko itsenäisyytemme ajan vaalittu läheisiä ja sydämellisiä suhteita korkeampaan saksalaiseen sotilaspäällystöön. Myös vapaussotamme aikainen saksalaissuomalainen aseveljeys oli vielä tuoreessa muistissa. Satojen vuosien kuluessa oli ylläpidetty kulttuuri- ja kauppasuhteita Saksaan. Olimme tottuneet pitämään Saksaa luotettavana ystävänä, mutta juuri silloin kun omalle taivaallemme alkoi nousta uhkaavia pilviä, saimme kokea hämäännyttävän poliittisen tapahtuman: kansallissosialistinen Saksa ja kommunistinen Neuvostoliitto, joita koko maailma oli pitänyt sovittamattomina vastustajina, solmivat 23. p:nä elokuuta 1939 hyökkäämättömyyssopimuksen keskenään. Saksa oli kääntänyt meille selkänsä. Tosin meillä ei vielä talvisotamme päätyttyä oltu täysin selvillä siitä, mitä kaikkea tuon sopimuksen salaisiin pykäliin sisältyi, mutta Saksa oli talvisotamme aikana osoittanut lojaalisuutensa Neuvostoliitolle estämällä sotatarviketoimitukset Suomeen oman alueensa kautta. Tämä jos mikään aiheutti hämminkiä saksalaisystävällisissä piireissämme.

Suurvaltojen politiikan häikäilemättömyyttä jäivät todistamaan Saksan ja Neuvostoliiton hyökkäämättömyyssopimuksen salaiset liitteet, jotka vasta myöhemmin ovat tulleet julkisuuteen. Niiden mukaan Saksa jätti Neuvostoliiton politiikalle vapaat kädet Suomessa, Virossa, Latviassa, Itä-Puolassa ja Bessarabiassa ilmoittaen näiden maiden kuuluvan intressipiirinsä ulkopuolelle. Samassa sopimuksessa jätettiin Liettua ja Puolan länsiosat Saksan armoille. Noin viikkoa myöhemmin, syyskuun 1. p:nä 1939 Saksa hyökkäsi ilman

sodanjulistusta Puolaan Neuvostoliiton miehittäessä vähän myöhemmin Puolan itäiset osat.

Yleismaailmallinen turvattomuuden tunne tietenkin vaikutti meilläkin. Kansainväliset neuvottelut ja sopimukset olivat menettäneet merkityksensä. Hitlerin ja Stalinin tehtyä keskinäisen sopimuksensa astui väkivalta avoimesti neuvottelujen tilalle ja tapahtumat seurasivat nopeasti toisiaan. Elokuun viimeisenä päivänä 1939 antoi Hitler päiväkäskyn hyökkäyksestä Puolaan: »— — — Sen jälkeen kun kaikki poliittiset mahdollisuudet on käytetty loppuun Saksalle sietämättömän tilanteen poistamiseksi itärajalla rauhallista tietä, olen päättänyt ryhtyä väkivaltaiseen ratkaisuun — — — Hyökkäyspäivä 1. syyskuuta 1939. Hyökkäysaika 04,45.» Kahden suurvallan sotakoneistojen puserruksessa sortui alueeltaan Suomen kokoinen, mutta asukasluvultaan kymmenen kertaa maatamme suurempi valtio muutamassa päivässä. Muun maailman Puolalle osoittaman myötätunnon lisäksi lähetti Englannin hallitus Saksalle 3. 9. 1939 päivätyn ultimaatumin, joka ei ole helpottanut Puolan kohtaloa vielä kahden vuosikymmenenkään kuluttua.

Syys—lokakuun aikana 1939 joutuivat Itä-Puola, Viro, Latvia ja Liettua Neuvostoliiton miehittämiksi. 30. p:nä marraskuuta alkoi Suomen taistelu elämästä ja kuolemasta valtavaa ylivoimaa vastaan. Saimme taistella yksinään suurvaltojen sekaantumatta asiaan. Kun aselepo raskain ehdoin allekirjoitettiin, ei vielä ollut takeita huolettomasta tulevaisuudesta. Maamme talous oli kärsinyt raskaita iskuja, huomattava osa maanviljelys- ja metsäaluetta oli menetetty, luovutetulta alueelta siirretylle väestölle oli luotava uudet elinmahdollisuudet. Yhteiskunnallisia olojamme ja työrauhaa häiritsi rauhan jälkeen yltynyt kommunistiemme kiihotustyö. Armeijamme oli kärsinyt raskaita menetyksiä, hoidettavana oli kymmenet tuhannet invalidit ja haavoittuneet. Yhteiskunnallista huoltoa tarvitsevien luku oli suurempi kuin koskaan ennen ja talvisen sodan ankarina hetkinä kan-

samme pelastanut yhteishenki oli heikkenemässä. Vuosien 1940—1941 sisäpoliittinen tilanne ei suinkaan ollut helppo. Tapahtumat ulkomailla lisäsivät vielä ulkopoliittisia vaikeuksia.

Näinä vuosina seurasivat kansojen rauhaa järkyttävät tapaukset nopeasti toisiaan. Estääkseen liittoutuneiden maihinnousun Norjaan ja suojatakseen ruotsalaisen malmin saannin suoritti Saksa Norjan valtauksen. Samoista syistä katsoi Saksa välttämättömäksi myöskin Tanskan valtauksen ja marssi 9. 4. 1940 Tanskan alueelle. Oslo antautui samana päivänä. 10. 5. 1940 alkoivat Saksan sotilaalliset toimenpiteet Hollantia vastaan, 14. 5. 1940 kukistui Rotterdam ja Hollanti antautui. 18. 5. 1940 oli Antverpenin vuoro ja 28. 5. antautui Belgia. Toukokuun 10. p:nä alkanut hyökkäys Ranskaa vastaan johti Pariisin antautumiseen kesäkuun 14. p:nä ja aselepoon Ranskassa 22. 6. 1940.

Yhtä voitokkaaksi kuin Saksan aseet osoittautui myös Saksan diplomatia. »Uuden järjestyksen» luomiseksi Euroopassa allekirjoitettiin 27. p:nä syyskuuta 1940 kolmen vallan sopimus Saksan, Italian ja Japanin kesken, ja siihen liittyivät marraskuussa Unkari, Romania ja Slovakia. Tästäkin huolimatta oli Romanian pakko luopua jo saman vuoden kesäkuussa Pohjois-Bukovinasta ja Bessarabiasta Neuvostoliiton hyväksi sekä akselivaltojen vaatimuksesta Siebenbürgenin pohjoisosasta Unkarin hyväksi. Näiden tapahtumien pyörteessä aloitti Italia onnettoman sotaretkensä lokakuun lopulla Kreikkaan ja Albaniaan. Tämän dramaattisen vuoden päätteeksi ryhtyivät englantilaiset sotatoimiin italialaisia vastaan Pohjois-Afrikassa.

Tosiasiallisesti oli toinen maailmansota alkanut.

Kevääseen 1941 ehdittäessä oli maailmassa tapahtunut paljon uutta ja mullistavaa. Saksan aseilla oli jatkuvaa menestystä, ja Saksan Afrikkaan lähettämä panssariarmeija saavutti kenraali Rommelin johdolla loistavia voittoja. Englantilaiset palauttivat valtaistuimelleen maailman vanhim-

man monarkian edustajan Haile Selassien ja karkottivat italialaiset Abessiniasta.

Alkuvuoden 1941 vakavat tapahtumat osoittivat selvästi pienten ja keskikokoistenkin kansojen turvattomuuden suurvaltain väkivallan edessä. Huhtikuun alussa hyökkäsi Saksan armeija Jugoslaviaan ja samaan aikaan italialaisten avuksi Kreikkaan. Huhtikuun 10. p:nä muodostettiin Saksan suojeluksessa Kroatian »itsenäinen» valtio ja sitä seuraavana päivänä liittyi Unkari Saksan pakotuksesta sotaa käyviin akselivaltoihin. Toukokuun loppupuolella valloittivat Saksan laskuvarjojoukot yllättäen ja suorastaan ylimielisen uhkarohkeasti Englannin voittamattomana pidetyn Välimeren linnoituksen Kreetan.

Jokaisen tähänastisen sotilaallisen aloitteen oli Saksan sotakoneisto ratkaissut ennen näkemättömällä päättäväisyydellä ja nopeudella. »Blitzkrieg» — salamasota — oli ajan tunnus. Englanti, jonka kanssa Saksa oli sotatilassa jo 3. 9. 1939 lähtien, ei ollut pystynyt sanottavaankaan sotilaalliseen toimintaan Afrikan taisteluja lukuun ottamatta. Englannin sotilaallinen arvovalta oli pahasti kärsinyt Dunkerquen fiaskosta. Sen sijaan olivat Saksan laivasto ja varsinkin sen sukellusveneet kyenneet mitä vakavimmin uhkaamaan ja katkomaan Englannin meriyhteyksiä. Saksan diplomatia oli samoin korjannut loistavia voittoja. Itävallan liittäminen Saksaan ja myöhemmin Böhmin, Mährin ja Šleesian reuna-alueitten valtaus, jonka Daladierin ja Chamberlainin oli pakko hyväksyä, lisäsivät Saksan arvovaltaa kaikkialla. Saksa osoitti pystyvänsä huolehtimaan saksalaissyntyisestä väestöstä rajojensa ulkopuolellakin. Saksan diplomatian painostuskeinona ei enää ollut »Krieg», vaan »Blitzkrieg».

Suomen valittavana oli talvisodan jälkeisissä oloissa joko turvaton puolueettomuus tai liittyminen johonkin ulkomaiseen valtaryhmittymään. Ratkaisua arvosteltaessa on ennen kaikkea otettava huomioon se poliittinen painostus, jota Neuvostoliitto harjoitti Suomea kohtaan talvisodan jälkeen.

Samalla kun kotimainen kommunistinen häiriöryhmä piti yllä sisäpoliittista jännitystä ja provosoi levottomuutta, neuvostohallitus esitti jatkuvia vaatimuksia, jotka loukkasivat Suomen suvereenisuutta. Rajaloukkaukset kuuluivat päiväjärjestykseen. Niinpä neuvostovenäläiset lentokoneet syyllistyivät Suomen ilmarajojen loukkauksiin välirauhan aikana (maaliskuusta 1940—kesäkuun 21. p:ään 1941) kaikkiaan 85 kertaa. Samana aikana tapahtui maa- ja merirajoillamme 109 rajan loukkausta, joihin useisiin liittyi tiedustelupartioiden rajanylitykset. Monien tällaisten tapausten yhteydessä pidättivät venäläiset partiot kansalaisiamme ja veivät heidät omalle puolelleen. Suomalaisen liikennelentokoneen »Kalevan» alas ampuminen Helsingin ja Tallinnan välillä 14. 6. 1940, jolloin mm. seitsemän ulkomaalaista matkustajaa sai surmansa, oli omiaan kärjistämään tilannetta. Suomella ei näyttänyt olevan mahdollisuuksia puolueettomuuspolitiikan jatkamiseen, johon se oli pyrkinyt torjumalla 16. 5. 1939 Saksan ehdottaman hyökkäämättömyyssopimuksenkin. Talvisotaa seurannut Neuvostoliiton ankara painostus suorastaan pakotti maamme etsimään turvaa Saksan taholta heti, kun maailman poliittinen tilanne antoi siihen tilaisuuden. Muuta mahdollisuutta ei Stalinin ja Molotovin käsitys rauhanomaisesta rinnakkaiselosta naapurimaiden kesken meille jättänyt.

Suomen liittymistä sotaan Neuvostoliittoa vastaan v. 1941 ei sanellut muu kuin pienen kansan halu ostaa uusilla uhrauksilla todella pysyvä rauha. Mahdollista on, että asiaan oli vaikuttamassa omien voimien yliarviointi ja venäläisen vastustajan aiheeton aliarviointi. Talvisotamme aikana tapahtunutta ei oltu vielä täysin tajuttu. Suomen armeija sai talvisotamme alussa hyökkäykseen lähetetyistä ala-arvoisista ja heikosti varustetuista vihollismuodostelmista huomattavia puolustusvoittoja, joiden todellista syytä ei tahdottu tunnustaa. Huolimatta Neuvostoliiton ilmavoimien toimeliaisuudesta Suomen alueella eivät sen vaikutukset jääneet merkittäviksi, samoin pystyivät rannikkolinnakkeemme menestyksellä tor-

jumaan punaisen laivaston. Talvisotamme viimeisinä viikkoina vastassamme olleet puna-armeijan muodostelmat olivat ensiluokkaisia, aseistukseltaan tulivoimaisia joukkoja, mutta voittojemme johdosta oli myytti »savijaloilla seisovasta jättiläisestä» saanut uutta vahvistusta.

Alkumenestyksemme suuren ylivoiman torjumisessa oli herättänyt paljon toiveajattelua. Niinpä tohtori Eirik Hornborg kirjoitti Nya Argus -lehdessä joulukuun lopulla 1939 luottavaisesti: »Tähänastisista tapahtumista voi tehdä sen johtopäätöksen, ettei Suomi todennäköisesti tarvitsisikaan voimakkaampaa apua kuin sen, minkä Ruotsi kykenee antamaan rasittamatta itseään liikaa. Täten Suomi voisi selviytyä niin pitkän ajan, että maailmantilanne ehtisi muuttua.»

Samassa kirjoituksessa hän väittää, että Venäjää kohtaan tunnettu pelko on tunneasia, jolla ei ole reaaliperustetta, ja jatkaa: »Ruotsin auttaessa Suomella olisi parhaat toiveet ei vain torjua tämä ensimmäinen hyökkäys — ollenkaan mahdottomalta ei näytä, että kykenemme tekemään sen avuttakin — vaan myöskin kestää melkeinpä kuinka kauan tahansa.»

Samanlaista liiallista optimismia esiintyi myös Ruotsissa, jossa talvisotaamme seurattiin kansallisesti elintärkeänä asiana. Jopa korkealla sotilastaholla esitettiin ajatus, että jos Ruotsi liittyisi aktiivisesti sotaan Suomen puolelle, sen »Norlantiin sijoitettujen rauhanaikaisten yksikköjen vahvuus riittäisi työntämään puna-armeijan Pohjois-Suomesta aina Laatokkaan saakka sekä sitä paitsi tuhoamaan Muurmannin radan». Näin kirjoitti tunnettu ruotsalainen eversti Willy Kleen.

Suomalaisia valtiomiehiä on syytetty toiveajattelusta, mutta ruotsalaiset ylittivät kaikki lausuntomme. Ruotsissa ei pidetty tarpeellisena myöskään yleistä liikekannallepanoa, koska ainoastaan Norlannin sotilaspiirin rauhanaikainen vahvuus tekisi selvää koko rintamastamme aina Petsamosta Laatokkaan.

Tervettä järkeäkin esiintyi sentään Ruotsissa, koska joku siellä ehdotti noihin aikoihin, että Tukholmassa oleva Kaarle XII:n patsas asennettaisiin SKF-kuulalaakereille. Siten voitaisiin helpommin suunnata tämän sotaisen kuninkaan miekankärki muuallekin kuin itään.

Saksalaiset alkoivat nyt ponnistella sen tyrmistyttävän vaikutuksen poistamiseksi, minkä Saksan—Neuvostoliiton sopimus ja Saksan suhtautuminen talvisotaamme oli aiheuttanut saksalais-suomalaisille suhteille. Se ei muodostunut heille kovinkaan vaikeaksi tehtäväksi. Ruotsin ja Suomen sallittua saksalaisten sotilaskuljetukset alueittensa kautta Pohjois-Norjaan alkoi Suomessa levitä käsitys, että saksalaisten joukkojen sijoittuminen Pohjolaan takaisi Skandinavian maiden ja Suomen koskemattomuuden alkaneessa suursodassa. Saksan Helsingin suurlähettiläs Wipert von Blücher ja hänen lehdistöattašeansa Metzger koettivat parhaansa mukaan elvyttää entisiä kansojemme välisiä sydämellisiä suhteita. Alkoi myös kuulua kuiskauksia, että venäläis-saksalainen sopimus oli ehkä solmittu vain »vorübergehend» — tilapäistarkoituksessa. Saksalaiset sotilashenkilöt tulivat yhä rohkeammiksi tämänsuuntaisissa lausunnoissaan. Saksan ulkoministeriö, Auswärtiges Amt, sen sijaan säilytti virallisen vaiteliaisuutensa viimeiseen asti.

Eräs varsin tärkeä tekijä suomalaisen mielipiteen muodostumisessa oli hyvin tehokkaasti hoidettu saksalainen sotapropaganda. Lehdistöllemme toimitettiin runsain määrin tiedotuksia loistavista sotilaallisista ja diplomaattisista voitoista. Suomen kielellä julkaistu, painoasultaan loistelias propagandajulkaisu Signal antoi lukijoilleen varmuuden Saksan sotakoneiston mahtavuudesta ja voittamattomuudesta.

Kun suomalaiset valtiomiehet keväällä 1941 näkivät maamme pelastuksen olevan riippuvainen Saksasta, se on täysin ymmärrettävää. Koko Euroopan tapahtumat olivat osoittaneet, että pienten kansojen oikeudet eivät merkinneet mitään, jos ne osuivat suurvaltojen etupyrkimysten tielle.

Ainoa, mihin saattoi turvata, oli aseellinen, iskukykyinen voima. Saksa edusti tätä voimaa vuonna 1941 ja sen oli »der Blitzkrieg» todistanut kaikilla rintamilla.

Kansakunta, kuten yksityinen ihminenkin, voi elämässään joutua tienhaaraan, jossa huonokin ratkaisu näyttää hyvältä. Jos muut tekijät myöhemmin muuttavatkin tämän ratkaisun onnistuneeksi, sanotaan sitä kaukonäköiseksi ja nerokkaaksi. Jos ratkaisu myöhemmissä tapahtumien käänteissä osoittautuu huonoksi, löytyy tuomitsijoita joukoittain. Mutta kohtalokkaan ratkaisun hetkinä eivät nämä tuomitsijat ole esittäneet mitään parempaakaan.

Maailmassa on aina ollut erehtyvää ennakkoviisautta ja kaikkitietävää jälkiviisautta. Aina tulee olemaan ihmisiä ja ryhmäkuntia, jotka väittävät: »sen minä sanoin jo silloin», mutta historiassamme on myös tapahtumia, joista voimme sanoa: »erehdyimme, mutta teimme oikein».

Voidakseen turvata pysyvän rauhan ja kansallisen olemassaolonsa Suomi liittyi sotilaalliseen yhteistyöhön Saksan kanssa. Sen yhtenä seurauksena oli suomalaisen vapaaehtoisryhmän lähettäminen Saksan sotavoimiin.

VAPAAEHTOISLIIKKEEN SYNTY

Kevättalvella 1941 alkoi isänmaallisiin piireihin levitä tietoja siitä, että rajoitettu joukko suomalaisia nuoria miehiä saisi tilaisuuden Saksan sotavoimissa perehtyä nykyaikaiseen sodankäyntiin. Näiden tietojen mukaan kukin lähtijä saattoi saada erikoiskoulutusta juuri siinä aselajissa, jossa hän oli Suomen armeijassa palvellut tai johon hän tuntisi mielenkiintoa. Ns. suurella yleisöllä ei ollut hankkeesta paljonkaan tietoa.

Huhtikuun alkuun mennessä olivat asiat kehittyneet jo niin pitkälle, että maan eri puolilla esiintyi joukko värväreitä, jotka antoivat asiasta tarkempia tietoja. Nämä henkilöt kuuluivat eri poliittisiin puolueisiimme tai Rintamamiesliittoon, Jääkäriliittoon, suojeluskunta- ja asevelijärjestöön tai johonkin muuhun yhdistykseen. Värvärit olivat paikkakuntiensa maanpuolustusmiehiä tai muuten isänmaallisista harrastuksistaan tunnettuja. Varsin monessa tapauksessa olivat myös näiden värvärien pojat levittämässä tietoa ikäisilleen, ja asia levisi nopeasti asekelpoisten nuorukaisten tietoon kautta maan.

Jouduin ensimmäistä kertaa tämän asian kanssa kosketuksiin ollessani sittemmin lakkautetun talouspoliittisen yhdistyksen Samfundet Folkgemenskap r.f:n johtokunnan kokouksessa ravintola Royalin kabinetissa. Yhdistyksen vieraana oli eräs saksalainen poliitikko (muistaakseni Oberbeck, joka matkusti diplomaattisena kuriirina Suomeen presidentti Svinhufvudin luo ilmoittamaan, että Saksa ei hyväksy kaikkia Neuvostoliiton suunnitelmia Suomeen nähden), ja hän otti asian puheeksi kertoen, että Saksan virallisissa piireissä oli suunniteltu tehtäväksi ehdotus Suomen hallitukselle vapaa-

ehtoisryhmän lähettämisestä Saksaan. Hän korosti nimenomaan asian symbolista merkitystä, ensimmäisen maailmansodan aikaisen jääkäritarun uusiintumista ja sen tradition jatkamista, mutta esitti samalla epäilyksensä, mahtaisiko Suomesta olla lähtijöitä tällaiselle matkalle. Sanoin tähän enempää ajattelematta, että tällainen mahdollisuus varmaan kiinnostaisi moniakin ja olisin itsekin valmis lähtemään.

Saksalainen kohotti lasiaan ja naurahti: »Na, Sie sind also diesmal Jäger Nummer Eins!»

Kokouksessa mukana ollut luutnantti Lennart Wallén ilmoitti myös olevansa valmis lähtemään, mikäli siihen tulisi tilaisuus. Ilmoittautumisemme ilahdutti suuresti saksalaista, koska Wallén ja minä olimme ainoat, jotka ikämme puolesta saatoimme tästä seurasta lähteä. Muut kokouksessa läsnäolleet olivat huomattavasti vanhempaa polvea.

Mainittu kokous pidettiin maaliskuun alkupäivinä ja tällöin oli asia jo vireillä Suomen ja Saksan viranomaisten välillä, joskin salaisesti. Saksan taholta asiaa hoitivat etupäässä sotilaspoliittiset edustajat. Varsinaiset Saksan diplomaattiedustajat eivät ilmeisesti olleet asiasta suurestikaan kiinnostuneet. Panin tämän merkille vielä kahta vuotta myöhemminkin ollessani Saksan suurlähettilään Wipert von Blücherin luona Saksan suurlähetystössä Helsingissä vastaanottamassa minulle myönnettyä Saksan Kotkan Ritarikunnan ristiä. Kun v. Blücher tarjosi minulle teetä ja esitti joukon vapaaehtoisiamme koskevia kysymyksiä, havaitsin hänen varsin pinnallisesti syventyneen asiaan ja tietävän vapaaehtoistemme vaiheista perin vähän.

Niissä piireissä, joissa suomalaistaholla asiaa ajettiin, oli Akateemisella Karjala-seuralla ja sen intomielisellä johtajalla tohtori Vilho Helasella hyvin keskeinen osa. Alussa hän tosin suhtautui koko vapaaehtoisliikkeeseen hyvin kriitillisesti, mutta ajoi myöhemmin innolla asiaa.

Saksalaisten tehtyä asiasta virallisen esityksensä kiinnostui siihen ennen muita silloinen ulkoasiainministeri Witting,

jonka alaisena ns. SS-Vapaaehtoistoimikunta sittemmin toimi. Värväys- ja komiteakulut suoritettiin ulkoasiainministeriön käyttövaroista ja komitean varsinaisena toimistona oli alkuaikoina Helsingissä Temppelikatu 4:ssä sijainnut Insinööritoimisto Ratas Oy:n konttori, jonka johtajana toimi insinöörikapteeni Harry Backberg. Rataksen toiminta muistutti hyvin suuresti jääkäriliikkeen aikaisen Uuden Metsätoimiston toimintaa.

Vapaaehtoisliikkeen poliittisesta puolesta ja sen järjestelystä ei asian laatuun katsoen noihin aikoihin luonnollisestikaan voitu antaa mitään tietoja julkisuuteen. Suomen valtion taholla säilytetään asiaan liittyvät asiakirjat edelleenkin salaisina. Vasta määräajan kuluttua ne tulevat antamaan valaisua moniin vielä nyt epäselviksi jääviin seikkoihin. Kuitenkin on Bonnin hallituksen luvalla jo saatu tutustua Saksan ulkoasiainhallinnossa tehtyihin vapaaehtoisliikettämme koskeviin asiakirjoihin.

Niistä on Helsingin Sanomain kirjeenvaihtaja Matti Kontio julkaissut seuraavan yhteenvedon:

»Ensimmäiset suomalaisen SS-vapaaehtoisjoukon perustamista koskevat Saksan ulkoministeriön kirjelmät ovat peräisin helmi—maaliskuun vaihteilta 1941. Ulkoministeriön pohjoismaita käsittelevän osaston päällikkö, salaneuvos von Grundherr kirjoitti 1. 3. 41 laatimassaan muistiossa lähettiläs Kivimäen käynnistä seuraavaa: Tänään puolen päivän aikaan keskusteli Suomen lähettiläs kanssani seuraavasta kysymyksestä. Hän kertoi, että SS-Brigadeführer Berger, turvallisuusviraston päällikkö oli käynyt hänen luonaan tänään aamupäivällä. Herra Berger oli ilmoittanut SS-Valtakunnanjohtajan (Himmlerin) toimeksiannosta, että Führer oli antanut Münchenissä SS-Valtakunnanjohtajalle luvan liittää 700 suomalaista vapaaehtoista, jotka olivat ilmoittautuneet Suomessa viime viikkojen aikana, suomalaisista muodostettavaan SS-rykmenttiin. Tämä n. 1.000 miestä käsittävä ryk-

mentti muodostaisi yhdessä vapaaehtoisista hollantilaisista, tanskalaisista ja norjalaisista muodostettavan rykmentin sekä saksalaisen SS-rykmentti 'Germanian' kanssa SS-divisioona 'Wikingin'.

SS-Brigadeführer Berger sanoi Suomen lähettiläälle, että SS-lääkäri, apulaislääkäri sekä yksi SS-upseeri lähtisivät jo 4. 3. Helsinkiin ottamaan vastaan vapaaehtoisia.

Suomen lähettiläs sanoi minulle täysin henkilökohtaisena mielipiteenään, ettei hänellä ollut mitään huomautettavaa tätä suunnitelmaa vastaan. Hänen mielestään olisi kuitenkin hyvä, että hän antaisi suullisesti Suomen hallitukselle tietoja suunnitelmasta ja vaikuttaisi siihen oikeaan aikaan. Hän matkustaisi tämän vuoksi jo 3. 3. Helsinkiin.

SS-Brigadeführer Berger oli lisäksi sanonut, että Ruotsin hallitus oli sulkenut rajan Saksaan mahdollisesti aikovilta ruotsalaisilta vapaaehtoisilta; Suomen hallitus ei kuitenkaan tekisi samoin.

Viitaten useita päiviä sitten käymäämme keskusteluun sanoin Suomen lähettiläälle, että tällainen asia voitaisiin esittää virallisesti hänelle ja Suomen hallitukselle ainoastaan Saksan ulkoministeriön välityksellä. Valtakunnan ulkoasiainministeri oli selvillä suunnitelmista, mutta ei ollut antanut toistaiseksi minkäänlaisia ohjeita esityksen tekemisestä Suomen hallitukselle. Brigadeführerin käyntiä Suomen lähettilään luona voitiin siis pitää ainoastaan epävirallisena tunnusteluna. Näin ollen esitin Suomen lähettilään harkittavaksi, oliko hänen todella syytä matkustaa Helsinkiin jo maanantaina, siis ennenkuin Saksan hallitus oli tehnyt virallisen esityksen hänelle. Kivimäki vastasi heti, ettei hän lentäisikään vielä maanantaina. Herra Kivimäki näytti kuitenkin panevan erityistä painoa sille, että hänelle annettaisiin tilaisuus asiain kehittyessä edelleen vaikuttaa valmistelevasti oikeaan aikaan Suomen hallitukseen.

Kivimäki korosti sitä, että hän oli käynyt luonani heti SS-Brigadeführer Bergerin vierailun jälkeen.»

Ulkoministeri von Ribbentropin Saksan Helsingin lähettiläälle von Blücherille lähettämästä sähkeestä käy ilmi, että saksalaiset toivoivat alun perin 500 vanhempaa vapaaehtoista, jotka koulutettaisiin 20 mm:n it-konekiväärien käyttöön, sekä 500 nuorempaa, jotka koulutettaisiin moottoripioneereiksi ja panssarintorjuntamiehiksi. Joukkoon olisi liitettävä oikeassa suhteessa aliupseereita ja upseereita. »Vapaaehtoiset saavat automaattisesti palvelusaikansa päättyessä — siis kahden vuoden kuluttua — lopullisesti Saksan kansalaisoikeudet.» Tärkeää oli, että Suomen hallitus suostuisi Suomen kansalaisoikeuksien säilyttämiseen ja vapauttaisi vapaaehtoiset suomalaisesta sotapalveluksesta. Matkan Saksaan piti tapahtua mieluimmin laivalla Ruotsin aluevesiä välttäen. »Värväyksen pitää tapahtua naamioituna muka Hermann Göring -tehtaiden työvoiman värväykseksi», neuvoi Ribbentrop.

Bergerin määräyksestä lähetettäisiin Suomeen SS-Standartenführer Dahm siviilipukuisena muka »hankkimaan valtakunnan työministeriön toimeksiannosta työväkeä». Dahm, jonka piti saapua Helsinkiin maaliskuun 9. päivän tienoilla, oli saanut ohjeet olla ottamatta yhteyttä Suomen viranomaisiin. Ribbentrop kehoitti edelleen Blücheriä vaikuttamaan siihen suuntaan, että Suomen hallitus hyväksyisi suunnitelman, jonka toteutumiseen »Saksan taholla pannaan suurta painoa».

Blücher lähetti maaliskuussa 11. päivänä Berliiniin kiireellisen sähkeen, joka todisti Berliinin olevan hieman edellä asioiden todellisesta kulusta. Sähke kuului seuraavasti:

»Ei pidä paikkaansa, että 700 suomalaista vapaaehtoista olisi ilmoittautunut täkäläiselle (Saksan) sotilasasiamiehelle liittyäkseen Saksassa muodostettavaan suomalaiseen muodostelmaan. Kysymyksessä on vajaat kaksi tusinaa miestä, jotka halusivat liittyä Saksan armeijaan.

Esitin tänään suomalaista vapaaehtoisjoukkoa koskevan suunnitelman Suomen ulkoministerille.

Ulkoministeri pidättäytyi ottamasta kantaa ennen kuin oli neuvotellut asianomaisten ministereiden kanssa, mutta keskusteli epävirallisesti kysymyksestä. Tällöin hän sanoi seuraavaa:

— Hän ei omasta puolestaan periaatteessa torju ajatusta suomalaisten vapaaehtoisten liittämistä Saksan aseellisiin voimiin.

— Norja, Tanska ja Hollanti olivat miehitettyjä alueita. Suomalaisen muodostelman rinnastamista näistä maista koottuihin muodostelmiin arvosteltaisiin Suomessa kielteisesti. Rinnastamista ruotsalaisen muodostelman kanssa ei voitaisi ajatellakaan. Suomalaisen muodostelman tulisi saada erikoisasema. Suunnitelma voitaisiin toteuttaa helpoimmin, jos suomalainen osasto liitettäisiin Wehrmachtiin 27. Jääkäripataljoonan perinteitä seuraten.

— Hänen mielestään oli todennäköistä, että vapaaehtoisia ilmoittautuisi riittävästi. Värväystoiminnassa voitaisiin käyttää entisten jääkäreiden ja rintamamiesjärjestön välitystä. Asian pitäminen salaisena olisi vaikeata.

— Hän keskustelisi ensiksi asiasta presidentin, pääministerin ja Kivimäen kanssa, toisessa vaiheessa Mannerheimin kanssa ja kolmannessa vaiheessa sisäministerin kanssa ja neuvottelisi sen jälkeen minun kanssani.

Keskustelumme loputtua ulkoministeri huomautti kevyesti, että Suomi saattaisi tällä tavoin kenties astua mukaan kolmen vallan sopimukseen. Vastasin, etten voisi sanoa siitä mitään.

Pyydän ohjeita, miten vastedes on vastattava kysymyksiin, jotka koskevat Suomen liittymistä kolmen vallan sopimukseen.»

Berliinin lähettiläämme Kivimäki otti maaliskuun 17. päivänä heti Helsingin matkalta palattuaan yhteyden salaneuvos Grundherriin ja selosti tälle tunnustelunsa tuloksia Grundherrin kirjoittaman muistion mukaan seuraavaan tapaan:

»Suomen hallitus ja marsalkka Mannerheim suhtautuivat (vapaaehtoisjoukon muodostamista koskevaan) ajatukseen ystävällisesti. Keväällä vuonna 1918 syntyneen saksalaisten ja suomalaisten joukkojen välisen veriveljeyden vuoksi Suomessa nähtäisiin mieluimmin, että vapaaehtoisista muodostettu erikoisjoukko liitettäisiin täysin avoimesti Saksan Wehrmachtiin suunnilleen samaan tapaan kuin aikoinaan 27. preussilais-suomalainen jääkäripataljoona. Suomalaisten mielestä asiaa ei käy pitäminen salassa, koska oli kysymys verraten suurista vapaaehtoisjoukoista ja koska vapaaehtoisten omaiset saisivat luonnollisesti tiedon asiasta. Lisäksi oli venäläisten ja englantilaisten vakoilutoiminta Helsingin pienissä oloissa aivan liian voimakasta, jotta hanke olisi voitu pitää salassa.

Jos kuitenkin, kuten hänestä näytti, tällainen suoranainen vetoaminen Suomessa ja erityisesti Suomen armeijassa ylläpidettyyn v:lta 1918 periytyvään aseveljeyteen ei osoittautuisi mahdolliseksi, Suomi olisi kuitenkin kiitollinen, jos suomalaisista vapaaehtoisista muodostettavaa SS-erikoisjoukkoa ei liitettäisi hollantilaisista, norjalaisista ja tanskalaisista muodostettuihin SS-divisioona 'Wikingin' SS-osastoihin, sillä saksalaiset olivat miehittäneet Hollannin ja Norjan taistelussa ja Tanska oli saksalaisjoukkojen miehittämä, kun taas Suomi oli miehittämätön ja tunsi sisäisesti olevansa eri tavalla liittynyt Saksaan kuin nämä kolme valtiota.

Lopuksi hra Kivimäki mainitsi vielä, että hallitusneuvos Riekki, jonka SS-Valtakunnanjohtaja tuntee henkilökohtaisesti, saapuu Berliiniin suunnilleen tämän viikon lopulla.»

Suomalaisen vapaaehtoisjoukon muodostamista koskevat neuvottelut edistyivät maaliskuussa 1941 ratkaisevaan vaiheeseen. Kuten aikaisemmin on mainittu, Suomen hallitus ei ollut ainakaan virallisesti tietoinen hankkeesta, ja sotilaspiireissä oltiin sitä mieltä, että suomalaisten kannalta olisi parempi, jos vapaaehtoismuodostelma liitettäisiin Wehr-

machtiin vanhojen jääkäriperinteiden hengessä eikä Waffen-SS:ään, mitä saksalaisten taholta oli ehdotettu. Blücher mainitsee muistelmissaan, että suunnitelma oli SS-Valtakunnanjohtaja Himmlerin käsialaa; tämä halusi ilmeisesti propagandatarkoituksessa liittää SS-järjestöönsä eräiden Euroopan kansojen keskuudessa perustettuja muodostelmia.

Suomen taholta asiaa hoitavat henkilöt halusivat kuitenkin asettaa vapaaehtoisjoukon muodostamiselle omiakin ehtojaan. Saksan Helsingin lähettiläs von Blücher sähkötti maaliskuun 24. päivänä Berliiniin seuraavasti:

»Eilen Saksasta palannut hallitusneuvos Riekki kertoi minulle esittäneensä siellä seuraavia ajatuksia vapaaehtoiskysymyksestä:

1. Suomesta olisi saatavissa vapaaehtoisia. Monissa piireissä oltiin tosin propagandan vaikutuksesta taipuvaisia arvostelemaan SS:ää, mutta Riekki oletti, että suunnitelma oli toteutettavissa SS:n puitteissa.

2. Vapaaehtoisia ei saisi vaatia sitoutumaan kansallissosialismin kannattajiksi, mutta heidät voitaisiin velvoittaa tunnustamaan Führer 'germaanisten kansojen johtajaksi'.

3. Vapaaehtoiset voisivat hankkia Saksan valtakunnan kansalaisoikeudet, mutta kaikkien oli varmasti palattava palvelusajan päätyttyä Suomeen.

4. Vapaaehtoisia valittaessa ei saanut tukeutua pieniin ryhmiin, joilla ei ollut mitään taustaa, vaan heidät oli värvättävä laajalta pohjalta, IKL:stä aina sosiaalidemokraatteihin.

5. Suomalainen muodostelma oli pidettävä niin itsenäisenä ja erillään muista kuin suinkin.

6. Jokaisessa komppaniassa piti olla suomalaisia upseereita ja aliupseereita.

7. Olisi edullisinta, että otettaisiin vain sellaisia vapaaehtoisia, jotka olivat suorittaneet Suomessa asepalvelunsa

ja taistelleet Neuvostoliittoa vastaan. Ei missään tapauksessa seikkailijoita eikä työttömiä.

8. Ensimmäisiksi oli Saksaan lähetettävä erä upseereita ja aliupseereita, jotka oppisivat siellä saksalaisia koulutusmenetelmiä. Myöhemmin olisi lähetettävä 50—100 miestä käsittäviä ryhmiä, joihin kuuluisi aliupseereita ja miehistöä.

9. Värväystoiminta olisi pidettävä suomalaisten käsissä ja nämä perustaisivat täällä oman komiteansa virkailijoineen ja asiamiehineen. Riekki suostuu SS-lääkäreiden toimeenpanemaan tarkastukseen, mutta näiden tulisi saapua maahan vasta sitten, kun värväystoiminta on pantu alkuun.

10. Suomalaiset hoitaisivat itse värväystoiminnasta aiheutuvat kustannukset. Kuljetuksista ja kaikista Saksassa koituvista menoista oli saksalaisten vastattava.

11. Kahdessa kuukaudessa saataisiin ehkä kokoon 1000 miestä.

12. Asiaa on yritetty pitää salassa, mutta se ei ole mahdollista.

13. Saksalaisten on laadittava kirjalliseen muotoon koko vapaaehtoistoimintaa koskeva aineisto. Riittää kun se tehdään kahtena kappaleena, yksi kumpaakin hallitusta varten.

Riekki esitti edellä mainitut ajatukset herroille Bergerille ja Müllerille Gestaposta, samoin Gruppenführer Wolffille, joka kuuluu SS-Valtakunnanjohtajan henkilökohtaiseen esikuntaan. Wolff on tiedottanut asiasta SS-Valtakunnanjohtajalle, joka tällöin hyväksyi ehdotukset.

Kaikki edellä esitetyt kohdat ovat tähän mennessä Riekin henkilökohtaisia ajatuksia. Hänellä ei ole vielä ollut tilaisuutta esittää niitä ulkoministerille. Kun se on tapahtunut, ryhdyn keskusteluihin ulkoministerin kanssa.

Pyydän sitä ennen tietoa, miten minun on suhtauduttava Riekin ehdotuksiin.

von Blücher»

Pari päivää myöhemmin von Blücher sähkötti jälleen Berliiniin ja ilmoitti Riekin jo neuvotelleen asiasta vaikutusvaltaisissa piireissä, ja suomalaiset pitivät 700—1000 miehen värväämisen mahdollisena, mutta esittivät kuitenkin eräitä uusia ehtoja, jotka Blücher esittää seuraavasti:

— Suomalaisia ei saanut käyttää Englantia, Kreikkaa, Afrikkaa eikä mitään muutakaan Saksaa vastaan sotaa käyvää valtiota vastaan Neuvostoliittoa lukuunottamatta.

— Suomalaisia vapaaehtoisia ei saanut liittää Nordland-rykmenttiin eikä Wiking-divisioonaan, koska suomalaiset kieltäytyivät palvelemasta samassa muodostelmassa norjalaisten, tanskalaisten ja hollantilaisten kanssa. Sitä vastoin he olivat valmiit palvelemaan saksalaisessa muodostelmassa sekä yhdessä ruotsalaisten kanssa.

— Ketään suomalaista ei saanut velvoittaa vannomaan valaa Saksan Valtakunnanjohtajalle (Führerille). Vala oli laadittava sellaiseen muotoon, että siinä ilmaistiin kuuliaisuus Suur-Saksalaisen valtakunnan johtajaa kohtaan.

— Suomalaiset vaativat kolmen mainitun ehdon laatimista kirjalliseen muotoon ja asiakirjan tallettamista sekä Berliiniin että Helsinkiin.

Ulkoministeri Witting mainitsi Blücherille maaliskuun 29. p:nä, ettei hän virallisesti saanut tietää suunnitelmasta mitään. Oli muodostettu yksityinen suomalainen komitea, joka hoiti asiaa. Tähän komiteaan kuuluivat hallitusneuvos Riekki, pankinjohtaja Norrmén, eversti Vihma, kapteeni Lehmus ja everstiluutnantti Nordström. Blücher kiinnitti huomiota Lehmuksen, »suomalaisten sosialistien kansallisen oikeistosiiven johtajan», jäsenyyteen komiteassa.

Komitea liitti saksalaisten kanssa käymissään neuvotteluissa vielä yhden ehdon edellä mainittuihin. Siinä tapauksessa, että Suomi joutuisi sotaan Neuvostoliittoa vastaan, mutta Saksa ei, vapaaehtoiset oli vapautettava sitoumuksestaan.

Jatkoneuvotteluissa kävi ilmi, että saksalaiset aikoivat

kaikesta huolimatta liittää suomalaisen pataljoonan divisioona Wikingiin. Riekki vastusti sitä seuraavalla tavalla: »Suomalaiset ovat puolustaneet vapauttaan miekalla eivätkä halua kuulua miehitetyistä maista koottujen joukkojen kanssa samaan suurempaan muodostelmaan. SS:ää vastaan ei ollut mitään huomautettavaa, mutta he halusivat muodostaa täysin itsenäisiä osastoja puhtaasti saksalaisiin joukkoihin. Ulkoministeri ja muut hallituksen jäsenet olivat samaa mieltä.»

Riekki puolusti lisäksi kantaansa sillä, että Suomessa liikkuvat huhut kertovat norjalaisten vapaaehtoisten ilmoittautuneen halukkaiksi taistelemaan Englantia vastaan, »mikä suomalaisten kohdalla ei tulisi kysymykseenkään». Presidentti Ryti oli samaa mieltä, ja esikuntapäällikkö kenraali Heinrichs korosti sitä, että koska kansa oli jälleen saatu yhtenäiseksi, värväyksen piti kohdistua myös Aseveliliittoon yhtyneisiin sosialisteihin. Samassa sähkeessä von Blücher ilmoitti komitean ryhtyneen valmistelemaan värväystä kaikkialla maassa ja solmineen yhteydet Aseveliliittoon ja Akateemiseen Karjala-Seuraan.

Huhtikuun puolivälissä ilmoitti von Blücher hallitukselleen suomalaisten peruuttaneen yllättäen useita aikaisemmista ehdoistaan: »Riekki kävi neuvotteluja kaikkialta maasta saapuneiden luottamusmiesten kanssa vapaaehtoiskysymyksestä. Eilen hän piti pienessä piirissä loppuneuvottelun salaisuuteen vihittyjen henkilöiden kanssa ja keskusteli sen jälkeen ulkoministerin kanssa. Tuloksena oli suomalaisten kannan muuttuminen ratkaisevissa kohdissa. Riekki ilmoitti minulle tästä seuraavaa:

— Suomalaiset eivät aseta ehdoksi, ettei suomalaisia saisi myöhemmin panna taistelemaan muita valtoja kuin Neuvostoliittoa vastaan. Suomalaiset ilmoittivat vain toivovansa, ettei näin kävisi, jotta vapaaehtoisiksi saataisiin mahdollisimman hyvää ainesta.

— Suomalaisten liittäminen Nordlandiin tai Wikingiin ei esitä enää ratkaisevaa osaa, jos suomalaiset pidetään palvelusaikanaan erillään muista. Liittäminen Nordlandiin tai Wikingiin saattaa kuitenkin aiheuttaa tiettyä pidättyväisyyttä ensiluokkaisen miesaineksen piirissä.

— Suomalaisilla ei ole mitään huomauttamista sitä vastaan, että vala vannotaan Führerille ylipäällikkönä.

— Suomalaiset lähtevät siitä, että jos heidän maansa on pidettävä yksin puoliaan Neuvostoliittoa vastaan, vapaaehtoiset vapautetaan puolustamaan isänmaataan, mutta tätä ei pidetä ehtona.

— Suomalaiset toivovat kahden vuoden palvelussitoumusta, jota voitaisiin myöhemmin jatkaa. Kaikki sopimukset on laadittava kirjalliseen muotoon. Koska asia on jo saatu alulle, toiminnan toivotaan voivan alkaa heti.

Eräitä koulutettuja suomalaisia lentäjiä voitaisiin liittää Saksan ilmavoimien vapaaehtoismuodostelmiin sen jälkeen kun he ovat saaneet saksalaisen koulutuksen.

Kenraali Malmbergin käsityksen mukaan olisi toivottavaa, että joku korkeampi suomalainen upseeri komennettaisiin muodostelmaan yhdysupseeriksi, joka voisi tulla avuksi, jos syntyy kahnauksia tai väärinkäsityksiä. Käytettävissä on 30—40 upseeri- ja aliupseerikoulutuksen saanutta nuorta miestä, jotka voisivat kohta lähteä matkaan.

Riekki ilmoittaa asenteen muuttumisen syyksi suomalaisen luonteen, joka lämpenee hitaasti. Minun käsittääkseni on kuitenkin tähän lisättävä, että saksalaisten epäröiminen on antanut Riekille aiheen pelätä, että asia menee myttyyn.

Vastarinta maassa vähäistä. Henkilöistä, jotka ovat saaneet luottamuksellisesti tiedon hankkeesta, on 90—95 % sen puolesta.

Asiaa on hoidettava edelleen yksityisesti hallituksen virallisesti tietämättä mitään siitä.

von Blücher»

Värväystoiminnan päästyä käyntiin maassa ei sitä tietenkään voitu yrityksistä huolimatta pitää salassa. Vasemmistopiireissämme nähtiin asiassa ilmiö, jolla olisi vaarallinen sisäpoliittinen merkitys, koska silläkään taholla ei ollut selvyyttä, tulisivatko suomalaiset vapaaehtoiset saamaan kansallissosialistisessa Saksassa ainoastaan sotilaallista koulutusta. Niinpä esitti kansanedustaja Atos Wirtanen eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa toukokuun puolivälissä suoran kysymyksen, mitä ulkoasiainministeri Witting tästä vapaaehtoisliikkeestä tietää.

Noudattaen asiassa silloin säilytettyä vaiteliaisuutta vastasi Witting kysymykseen vältellen: »Minulla on hyvin vähän tietoja tästä. Huhutaan kyllä paljonkin. Muutoin vastaavanlainen ilmiöhän oli havaittavissa Norjan sodan aikana, jolloin suomalaiset vapaaehtoiset hakeutuivat rajan yli. Tämä asia ei kuulu ulkoministerille. Olen kuullut puhuttavan, että saksalaiset tahtoisivat Suomesta 200 metallityöläistä ja 450 merimiestä. Mutta metallityöläiset me tarvitsemme itse ja vain 68 merimiestä on matkustanut.»

Myöskin ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä oli ulkoministeri Witting antanut asiasta epämääräisiä tietoja, että »meillä on ollut samanlaisia asioita aikaisemmin Espanjan, Puolan ja Norjan kanssa — ne olivat laajempia ja värväystoimistoja oli silloinkin.» Sittemmin Witting väitti, että hän oli henkilökohtaisesti vapaaehtoisten värväystä vastaan ja että se oli toukokuun 29. p:nä 1941 kokonaan lopetettu.

Välirauhan aikaisen poliittisen tilanteen huomioon ottaen oli vapaaehtoisliike luonnollisesti valtion taholla erittäin arkaluontoinen, eikä ulkoasiainministeri voinut antaa siitä mitään tosiasiallisia tietoja komprometoimatta itseään ja hallitustaan. Asian täysin virallisesta luonteesta huolimatta pidettiin se hallituksen taholla epävirallisena, aivan kuin yksityisten kansalaisten hankkeena.

Edellä olevat asiakirjalainaukset osoittavat kuitenkin täydellisesti hallituksen hoitaneen asian virallisessa järjestyk-

sessä, joskin valtioneuvoston pöytäkirjoihin on varottu tekemästä mitään merkintöjä käydyistä neuvotteluista. Ainoastaan ulkoasiainministeriön asiakirjoissa on löydettävissä joitakin merkintöjä SS-Vapaaehtoiskomitean kulujen rahoittamisesta valtion varoilla.

Vapaaehtoisten värväystoiminta oli saatu huhtikuun aikana hyvään vauhtiin, ja Saksan armeijaan lähtijöitä ilmoittautui runsaasti. Suurimmalta osaltaan olivat vapaaehtoiset värväystä suorittavien luottamusmiesten paikkakunnallaan kunnollisiksi tuntemia henkilöitä. Lisäksi suoritti Valtiollinen Poliisi ja Päämajan Valvontaosasto SS-Vapaaehtoistoimikuntaan asettamiensa virkamiesten avulla huolellisen seulonnan. Tarkoituksena oli päästää lähtemään vain kunnollisiksi tunnettuja, hyvämaineisia miehiä, jotka moitteettomasti edustaisivat suomalaista sotilasta vieraassa maassa.

Huhtikuun loppupuolella lähetti SS-Vapaaehtoistoimikunta värväyksestä huolehtineiden henkilöiden antamien osoitteiden mukaan postissa seuraavanlaisia kiertokirjeitä:

»Marschbefehl.

Työhön lähtöä varten Teidän on ilmoittauduttava Ostrobotniassa huhtikuun 29. p:nä 1941 klo 9.30 aamulla. Ne, joiden juna saapuu Helsinkiin myöhemmin, ilmoittautuvat toimistossamme klo 11.00.

Ottakaa mukaan kaikki matkavarusteenne, mikäli mahdollista alusvaatekerta ja myös pesu- ja parranajovälineet. Matkustaessanne kotipaikkakunnaltanne Helsinkiin Teidän on ehdottomasti noudatettava hyvää kuria. Töihin ei lähetetä niitä, jotka matkalla juopottelevat. Jos useampia tulee samalta paikkakunnalta, yksi heistä toimikoon muiden esimiehenä ja on hänen määräyksiään tinkimättä noudatettava. Helsingin asemalla voitte jättää matkatavaranne säilytettäviksi.

Jos ette voi saapua työhön nyt, ilmoittakaa meille kirjeellisesti, milloin voitte lähteä.

Kuten tiedätte, asevelvollisuusviranomaiset määräävät, että sotilaspassi on aina pidettävä mukana. Siis: sotilaspassi taskuun!

21 vuotta nuorempien on ehdottomasti tuotava mukanaan vanhempien tai holhoojan kirjallinen suostumus.

Insinööritoimisto Ratas Oy
Temppelikatu 4. Helsinki»

Jo ennen tätä olivat vapaaehtoisehdokkaat käyneet mainitun insinööritoimiston huoneistossa vastaanottotarkastuksella, johon kuului henkilöllisyyden ja papereiden tarkastus sekä saksalaisten sotilaslääkäreiden ja rotuspesialistien suorittama huolellinen terveydentilan tutkimus.

Värväyksessä oli lähtijöitä ilmaantunut runsaasti yli pataljoonen vahvuuden, jonka hallituksemme oli Saksalle luvannut. Erittäin ankarasta karsinnasta ja vain tavallista parempaa ruumiinkuntoa edellyttävästä lääkärintarkastuksesta johtuen monet halukkaista estettiin lähtemästä. Saksan SS-järjestöön ja erikoisesti Waffen-SS-järjestöön (Aseeliseen SS:ään) pääsemiseksi Saksassa oli vielä suuremmat vaatimukset kuin mitä suomalaisiin sovellutettiin.

Eräänlaiseen rotumystiikkaan ja »pohjoisten kansojen» romantisoimiseen taipuvaisen Heinrich Himmlerin tarkoituksena oli luoda tästä järjestöstä fyysillisesti vahva, poliittisesti luotettava ja rodullisesti puhdas arjalainen ritarikunta. Sen piti muodostaa tärkein kulmakivi Saksan kansan tulevassa hegemoniassa, ja siitä oli tehtävä hallitseva kansanluokka. Se tulisi hallitsemaan Saksaa sen jälkeen kun Saksan nykyiset johtajat, jotka kaikki eivät suinkaan olleet rodullisesti puhtaita arjalaisia, olivat kuolleet. Tämän valiojärjestön jäsenen oli oltava mieluimmin vaaleaverinen, fyysillisesti ja henkisesti virheetön ja hänen oli kyettävä esittämään vuoteen 1750 ulottuva vieraista aineksista puhdas sukutaulu. Ennen kaikkea hänen piti olla vapaa juutalaisesta ja myös slaavilaisesta rotusekoituksesta. SS-miehen

vaimon piti täyttää samat vaatimukset ja avioliitto oli mahdollinen vasta SS-järjestön hyväksyttyä morsiamen.

Saksassa oli pidetty Waffen-SS:ään liittyvien sotilaiden alimmaismittana 180 cm, mutta suomalaisten suhteen oli tehty poikkeus, ja miehiltämme vaadittiin yleensä vain 170 cm:n pituus. Omien metodiensa mukaan tutkivat saksalaiset rotuspesialistit poikiemme pääkallon muotoa, ettei siinä esiintynyt mitään epäarjalaisia kuhmuja tai painanteita. Mitä parhain sotilas saattoi »jäädä rannalle», jos hänen silmäluomensa eivät miellyttäneet rotututkijoita. Jos silmän yläluomessa oli ns. mongolipoimua (»Mongolenspalt») muistuttavaa muotoa, ei mies kelvannut. Yleensä olivat vastaanottajat tyytyväisiä miestemme ruumiinrakenteeseen, vain hampaittemme kehnoutta ihmettelivät saksalaiset useissakin tapauksissa.

Rauhan aikana eivät saksalaiset hyväksyneet Waffen-SS-järjestöön missään tapauksessa muita kansallisuuksia kuin saksalaisia, hollantilaisia, flaameja, norjalaisia, tanskalaisia ja ruotsalaisia, joiden katsottiin olevan germaanista ja arjalaista rotua. Indoeurooppalaisiin kansanheimoihin kuuluviin nähden tuskin oli mitään ratkaisua tässä suhteessa tehtykään, ennenkuin Himmlerin henkilökohtaiset kansatieteelliset intressit kohdistuivat suomalaisiin.

Tämä juontaa alkunsa arvattavasti jo vuodelta 1935, jolloin nuori suomalainen ylioppilas Yrjö von Grönhagen teki jalkamatkan Pariisista Suomeen. Vaeltaessaan Saksan halki hän sattumalta tutustui henkilöihin, joiden seurassa hän kohtasi myöhemmin korkeaan asemaan nousseen ja varsin huonon maineen saavuttaneen Heinrich Himmlerin. Siihen mennessä oli Saksassakin kallistuttu vanhoihin teorioihin suomalaisten mongoli-alkuperästä. Mahdollisesti von Grönhagenin vaalea ja perin arjalainen ulkomuoto vaikutti Himmleriin, koska hän tällä tapaamisella kirjoitti von Grönhagenin taskukirjaan paljon merkitsevän »vahvistuksen» suomalaisten ja saksalaisten yhteisestä alkuperästä: »Deutsche und

Finnen sollen nie vergessen, dass sie einmal gemeinsame Väter hatten. H. Himmler, 13. 10. 1935.» (Saksalaisten ja suomalaisten ei pidä koskaan unohtaa, että heillä kerran on ollut yhteiset esi-isät.)

Himmlerin kansatieteelliset harrastukset suuntautuivat voimakkaasti muinaissuomalaiseen kulttuuriin, ja hän oli hankkinut yksityisasuntoonsa suuren kokoelman arvokkaita suomalaisia ryijyjä. Samoin oli hänen kodissaan kunniapaikalla ikivanha, ajan patinoima rajakarjalainen kantele. Hänen harrastuksensa ulottuivat myöskin vanhojen karjalaisten runonlaulajien esityksiin, ja hänen toimeksiannostaan niitä kerättiin Karjalasta magnetofoninauhalle.

Näin siis suomalaiset tulivat rotuna kelpuutetuiksi niiden kansakuntien joukkoon, jotka Himmler ja muut rotuteorioita kehittelevät saksalaiset hyväksyivät jopa SS-järjestöön.

Reaalisista syistä sodan puhjettua ja jatkuessa näitä teorioita jouduttiin Saksassa tarkistamaan, ja niinpä Waffen-SS:n riveissä taisteli sodan loppupuolella miehiä kaikista mahdollisista kansakunnista, mm. vallooneja, ranskalaisia, venäläisiä, kaukasialaisia, intialaisia ja tataarejakin. Mongolipoimu ei enää estänyt taistelijaa kantamasta Waffen-SS:n kunniakasta pääkallokokardia.

Vapaaehtoisemme, jotka suomalaiset viranomaiset olivat hyväksyneet sopiviksi ja esteettömiksi lähtemään ja jotka olivat läpäisseet saksalaisten sotilaslääkäreiden vastaanottotarkastuksen, saivat allekirjoittaa Suomen viranomaisten läsnä ollessa 2-vuotisen palvelussopimuksen Saksan SS-joukkoihin. Sopimuskaavake oli laadittu seuraavan ohjeen mukaisesti:

»Salainen
0001.

SS-joukkojen palvelukseenastumisehdot.

1) Ikä 17—25 vuotta; sotapalveluksensa suorittaneelle päällystölle poikkeustapauksissa korkeintaan 40 v.

2) Naimaton (poikkeuksia vain päällystön suhteen sopimuksen mukaan).
3) Pituus vähintään 170 cm (poikkeustapauksissa 168 cm).
4) Ei silmälaseja käyttävä (tai silmäin heikentyminen kork. 4 diopteria).
5) Ei rangaistu.
6) Arjalainen syntyperä.

Vapaaehtoinen säilyttää Suomen kansalaisuutensa, mutta saa lisäksi Saksan kansalaisoikeudet.

Vapaaehtoinen sitoutuu palvelemaan sodan ajan tai vähintään 2 tai 4 vuotta.

Neljän vuoden moitteettoman palveluksen jälkeen — osan täytyy olla rintamapalvelusta — vapaaehtoisella on oikeus saada Saksan valtion toimi (poliisi-, tulli- tms. laitoksessa) tai 25 hehtaarin tila hyvällä viljelysseudulla. Mikäli vapaaehtoisella ei ennestään ole tarvittavia ammattitietoja ja -taitoja, hänelle varataan palveluskautensa loppupuolella tilaisuus niiden hankkimiseen.

Vapaaehtoinen saa SS-joukoissa palvelukseen astuessaan vastaavan sotilasarvon minkä hän on saavuttanut Suomen puolustusvoimissa.

Saksan armeijassa palvelevien upseerien palkkaedut maksulisineen.

1)	Vänrikki	kuukausipalkka	72	Saksanmarkkaa
2)	Luutnantti	»	81	»
3)	Kapteeni	»	96	»
4)	Majuri	»	108	»

Erikoistapauksissa, milloin taistelutoiminta kestää kauemmin, maksetaan erityiset rintamalisät. Upseereilla on oikeus vapaaseen muonaan ja majoitukseen, maksuttomiin lääkärin- ja sairaalahoitoon sekä maksuttomiin lääkkeisiin.

Upseerien on itsensä huolehdittava vaatetuksensa ja va-

rusteidensa hankkimisesta ja kunnossapidosta; niihin kuuluviksi ei kuitenkaan lueta sellaisia varusteita, jotka he ehkä armeijasta saavat. Tätä tarkoitusta varten he saavat astuessaan Saksan armeijan palvelukseen kertakaikkisen vaateapurahan, jonka suuruus on 250—350 Saksanmarkkaa, ja kuukausittain 30 Saksanmarkan suuruisen lisäapurahan.

Palkka maksetaan kolmasti kuussa, so. 10 päivän palkka kunkin kuukauden 1., 10. ja 20. päivänä. 30 Saksanmarkan lisäapuraha maksetaan kunkin kuukauden 1. päivänä etukäteen.

Saksan armeijan palveluksessa ruumiinvamman saaneista huolehditaan siten kuin Saksan armeijan huolto- ja eläkelaki määrää. Korvauksen suuruus on riippuvainen vamman aiheuttaman työkyvyttömyyden suuruudesta. Kuolemantapauksen sattuessa nauttivat jälkeenjääneet omaiset saman lain myöntämiä oikeuksia.

Seuraavat varusteet otettakoon mukaan mikäli mahdollista: Siviilipuku, päällystakki, hattu, jalkineet, riittävästi paitoja ja alusvaatteita, sukkia, harmaat käsineet, urheilupuku, pesu- ja parranajovehkeet sekä puhdistustarvikkeet.

Saksan armeijassa palvelevien alipäällystöön ja miehistöön kuuluvien palkkaedut maksulisineen.

1)	Komppanianvääpeli (tai sitä vastaava)	kuukausipalkka	60	Saksanmarkkaa
2)	Tavallinen vääpeli	»	54	»
3)	Kersantti	»	45	»
4)	Alikersantti	»	42	»
5)	Korpraali	»	36	»
6)	Sotamies	»	30	»

Erikoistapauksissa, milloin taistelutoiminta kestää kauemmin, maksetaan erityiset rintamalisät. Kuukausipalkka maksetaan kymmeneltä päivältä etukäteen, kunkin kuukauden

1., 10. ja 20. päivänä. Saksan armeijan palveluksessa olevalla alipäällystöllä ja miehistöllä on oikeus vapaaseen muonaan, majoitukseen, lääkärin- ja sairaalahoitoon, sekä maksuttomiin lääkkeisiin; täydellisen vaatetuksen he saavat ilmaiseksi.

Saksan armeijan palveluksessa ruumiinvamman saaneista huolehditaan siten kuin Saksan armeijan huolto- ja eläkelaki määrää. Korvauksen suuruus on riippuvainen vamman aiheuttamasta työkyvyn menetyksestä. Kuolemantapauksen sattuessa nauttivat jälkeenjääneet omaiset saman lain myöntämiä oikeuksia.

Seuraavat varusteet otettakoon mukaan, mikäli mahdollista: aluspaita ja -housut, pari sukkia, pesu- ja parranajovehkeet sekä puhdistustarvikkeet.»

Mieliala vapaaehtoisten keskuudessa oli isänmaallisen innostunutta ja toivorikasta. Jokainen tunsi olevansa isänmaan asialla ja seuraavansa itsenäisyytemme kevään aktivisti- ja jääkäriperinteitä. Seuraten jääkäriperinteitä oli lähtiäisjuhlallisuudet järjestetty Ostrobotnian saliin, jossa aikoinaan oli jääkäriliikkeen syntysanatkin lausuttu. Tilaisuutta juhlisti useiden tunnettujen vanhemman polven aktivistien ja jääkärien läsnäolo.

SS-Vapaaehtoistoimikunnan taholta esitetyissä puheissa toivotettiin meille onnellista matkaa ja korostettiin lähtömme suurta isänmaallista merkitystä. Puheita pitivät mm. hallitusneuvos Riekki, Ylioppilaskuntien Liiton puheenjohtaja, varatuomari Rauno Kallia ja saksalaisten taholta SS-Standartenführer (= eversti) Dahm, sotilaallinen ja komea upseeri, joka oli tullut Saksasta vapaaehtoisiamme vastaanottamaan.

Vapaaehtoisten värväyksessä noudatettu salaperäisyys oli tietysti myös lisäämässä nuorissa mielissä jännityksen ja seikkailun tuntua.

Ostrobotnian juhlasalissa, missä jääkäriliikkeen alkuaikoina intomieliset ylioppilaat olivat uhmaten laulaneet »Die Wacht am Rhein», kaikui nyt »Kytösavun aukeilla mailla», mutta tunnelma oli eittämättä sama: kaikki isänmaalle.

LÄHTÖ JÄÄKÄRIEN JÄLJILLE

Ensimmäiset Saksaan lähtijät, joiden joukossa itsekin olin, kerääntyivät toukokuun 5. päivän aamuna Helsinkiin Ostrobotnian edustalle. Vaikka joukkomme käsittikin alun toista sataa miestä, ei se herättänyt erikoisempaa huomiota, koska olimme tulleet paikalle ilman saattajia ja asetuimme viivyttelemättä kuljetukseen varattuihin linja-autoihin. Vapaaehtoiskomitean puolesta lähti kuljetuksemme johtajaksi insinöörikapteeni Backberg, ja jo puolenpäivän tienoilla saavuimme Turun satamaan. Siellä meitä odotti saksalainen joukkojenkuljetusalukseksi muutettu rahtilaiva Adler, johon välittömästi siirryimme. Laivan kannella piti ins.kapteeni Backberg meille vielä lyhyen erojaispuheen, ja tilaisuus päättyi yhteisesti laulettuun »Kuullos pyhä vala» -lauluun. Kuljetuserämme johtajaksi ryhtyi sotilasarvoltaan joukkomme vanhin, luutnantti (sittemmin kapteeni) Antti Karinen. — Samainen laivamme Adler kuljetti myöhemmin vielä kolme muutakin kuljetuserää Saksaan, joten se tuli tutuksi monille vapaaehtoisistamme.

Ennen pitkää olimme jo matkalla, ja illan hämärtyessä katosivat viimeisetkin piirteet kotimaan rannasta näkyvistämme.

Saksalaisen laivapäällystön määräykset tulkitsi meille vänrikki Eric Lange, sillä vain harvat vapaaehtoisistamme hallitsivat auttavastikaan saksan kieltä Saksaan lähtiessään.

Heti laivamatkan alettua saimme harjoitella käyttäytymistä sukellusvene- ja ilmahyökkäysten varalle. Kaikille oli varattu pelastusliivit, jotka oli puettava ylle pillin soidessa hälytystä. Pillin viheltäessä kerran oli kaikkien heti poistuttava kannen alle viholliskoneiden tulelta ja tähystykseltä

suojaan; kahden vihellyksen kaikuessa oli joka miehen sen sijaan valmistauduttava jättämään laiva.

Iltapäivällä oli näissä harjoituksissa hieman todellisuuden tuntuakin. Laivasta oli havaittu tuntematon sukellusvene suoraan edessämme, ja pilli komensi kaiken tarpeettoman miehistön kannen alle. Pian tilanne kuitenkin selvisi; sukellusvene osoittautui venäläiseksi, alukset vaihtoivat tavanmukaisia lipputervehdyksiä ja jatkoivat matkaansa. — Paria kuukautta myöhemmin olisi tällainen kohtaaminen jo muodostunut tykkänään toisenlaiseksi.

Monillekin vapaaehtoisille tämä oli heidän ensimmäisen ulkomaanmatkansa alkua, ja laivaan sekä sen saksalaiseen miehistöön tutustuminen antoi ohjelmaa. Laivalla tarjottu sotilasmuona oli maukasta ja runsasta, ja monet sitä ihmettelivätkin, koska olimme kuulleet Saksassa elettävän niukoilla korttiannoksilla.

Laivamme lipuessa seuraavana aamuna Danzigin salmeen näimme Helan niemimaalla ankarien taistelujen jälkiä. Saksan hyökätessä Puolaan v. 1939 piti Helan linnoitus sitkeästi puoliaan ja se antautui viimeisenä puolalaisena vastarintapesäkkeenä vasta sitten, kun Saksan syöksypommittajat ja raskas tykistö olivat täysin tuhonneet sen linnoituslaitteet.

Danzigin salmessa sijaitseva Gotenhafenin sotasatama vilisi toimeliaisuutta. Sukellusvenelaivueita oli tulossa avomereltä ja toisia oli lähdössä Englannin meriteitä katkomaan. Useita naamiovärein maalattuja miina-aluksia ja hävittäjiä oli redillä ankkurissa ja ilmassa jyrisi laivueittain kookkaita meritiedustelukoneita. Sodan tuntu alkoi jo käydä läheisemmäksi.

Tulopäivänämme saapui laivallemme saksalainen kenraalimajuri, joka toivotti meidät tervetulleiksi Saksan maaperälle. Saimme luvan käydä tutustumassa Danzigin kaupunkiin, joka vanhana Hansa-kaupunkina tarjosikin paljon mielenkiintoista ja historiallista nähtävää.

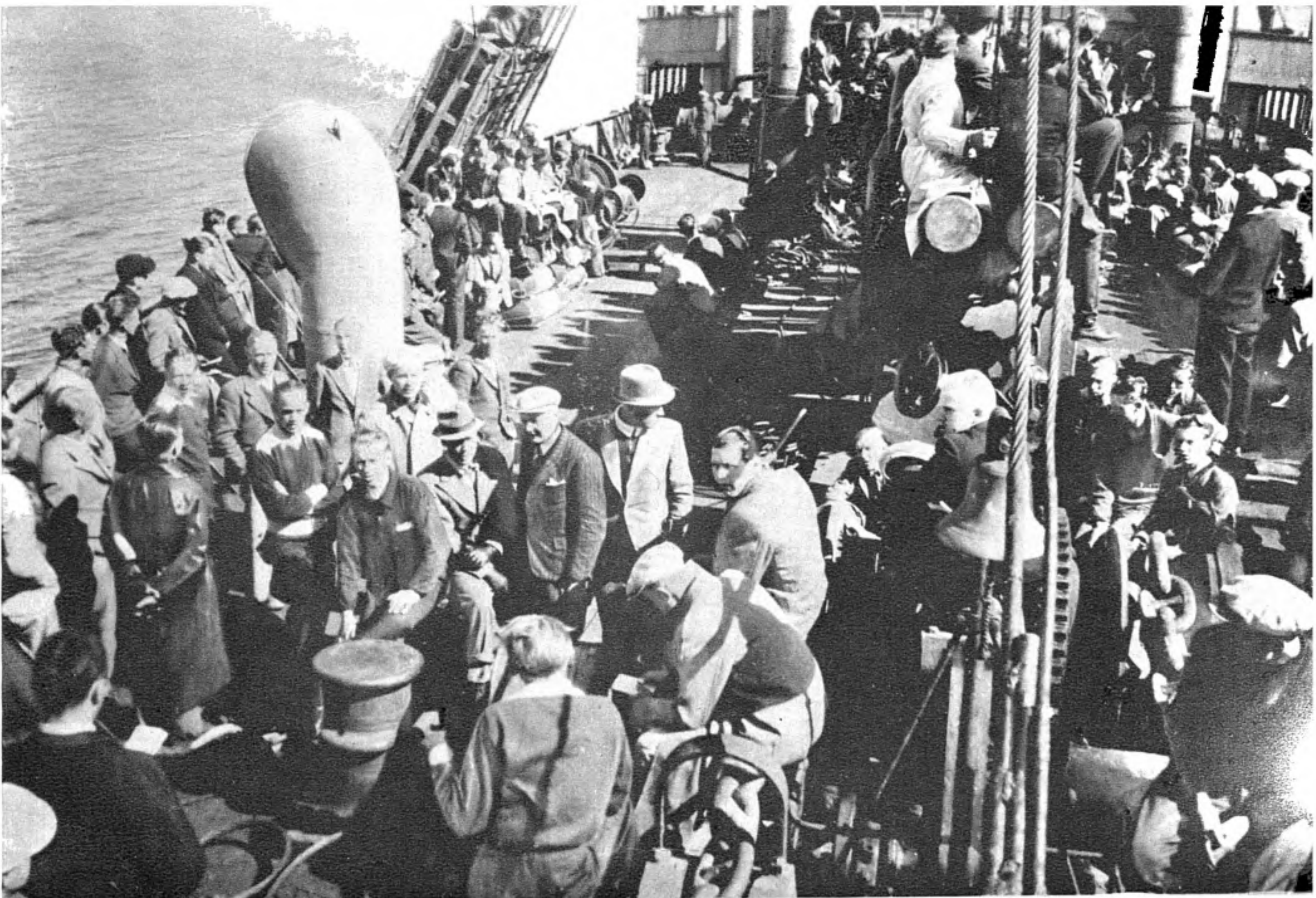
Kuljetusvaikeuksien takia jouduimme viettämään vielä yhden yön laivalla, mutta hyvin kului aika sielläkin. Jotkut

kirjoittelivat kotiinsa kirjeitä matkansa alkuvaikutelmista, toiset tekivät tuttavuutta saksalaisen viinin ja oluen kanssa. Olimme saaneet jo sopimuksessa luvatut kymmenen päivän sotilaspäivärahat, ja pullo vahvaa vientiolutta maksoi vain 22 Pfennigiä, joten yhteislaulukin kaikui tavallista voimakkaammin.

Toukokuun 9. päivänä siirrettiin kuljetuserämme junaan, joka kulki Zoppotin ja Gotenhafenin kautta Stettiniin. Saavuimme sinne iltamyöhäisellä ja ruokailtuamme Saksan Punaisen Ristin sotilaskanttiinissa, jollainen yleensä oli kaikilla Saksan rautatieasemilla, lähdimme Stettinin asemaravintolaan odottelemaan matkamme jatkumista. Saimme odotellakin aina aamuyöhön saakka, ennen kuin lähdimme edelleen, ja sillä aikaa saksalaisen oluen makuun ihastunut joukkomme ennätti juoda kuiville koko Stettinin asemaravintolan. Oluen ohella myytiin loppuun viinitkin ja muut siellä olleet juomat. Luutnantti Karinen oli saanut avukseen Danzigista saksalaisen vääpelin, ja järjestys säilyi mainiosti koko matkamme ajan.

Seuraava pysähdyspaikkamme olikin jo Stralsund, jonka oluttuvissa suomalaiset sotilaat olivat ennenkin haarikoitaan kallistelleet. Jo 30-vuotisen sodan aikoina olivat suomalaiset hakkapeliitat täällä mellastelleet ja niiltä ajoilta periytyi yhä vielä Stralsundin tuomiokirkossa jumalanpalvelusten yhteydessä luettu messurukous: ». . . ja varjele meitä rutolta, tulipaloilta ja suomalaisilta.»

Menneistä välittämättä otti nykypäivien Stralsund meidät ystävällisesti vastaan. Rautatieasemalta meidät marssitettiin Waffen-SS:n kasarmialueelle, joka oli aikaisemmin ollut sairaala-aluetta. Sen rakennukset oli enimmäkseen jaettu pieniin, parin kolmen miehen huoneisiin. Huone, johon jouduin, oli ilmeisesti kuulunut lastensairaalaan, sillä sen seiniä kiersi koristelista, jossa siniset jänikset ajoivat hilpeästi toinen toistaan takaa. Huoneissamme oli valoa, kukkia ja kodikkuutta, ja ennen pitkää saimme myös ensimmäisen

S/S Adler kuljettaa vapaaehtoisia yli Itämeren

Tilanne taisteluharjoituksista, tiedustelija tutkii maastoa.

Saksalainen aliupseeri opettaa sotilassanastoa.

varsinaisen kasarmiateriamme. Se käsitti vasikankyljyksiä ja vihanneksia ja oli verrattavissa hyvään ravintolaruokaan.

Saimme myös tutustua saksalaiseen sotilaskotityyliin, joka poikkesi suuresti kotimaassa näkemästämme. Saksalaisessa kanttiinissa oli erittäin halvalla saatavissa melkeinpä mitä vain. Oli hyvää olutta, likööreja ja muita väkevämpiä juomia ehkä parikymmentä eri laatua, leivonnaisia, makeisia, savukkeita ja sikareja, erilaisia makkaralaatuja, kosmeettisia aineita ja kirjallisuutta. Kaikesta sai sen vaikutelman, että Saksa piti aivan erikoista huolta sotilaistaan. Hinnat, joilla kanttiineissa tehtiin ostoksia, tuskin vastasivat tavaroiden tuotantokustannuksia.

Stralsundissa saimme myös ensi vaikutelmamme saksalaisesta sotilasmentaliteetista. Ensi päivien harjoitukset käsittivät sulkeisharjoitusta ja komentokielen oppimista, ja oppituntien aika käytettiin tiiviisti ja tarkkaan. Esimiesten käskyvalta ja auktoriteetti vaikutti horjumattomalta. Saksalainen sotamies puhutteli alikersantteja yhtä tiukassa asennossa seisten kuin komppaniansa päällikköäkin. Saksalaiset noudattivat sisäpalvelusohjesääntöään tinkimättä palvelusaikanaan, mutta sen jälkeen, vapaa-aikoina, saattoivat esimiesten ja alaisten välit olla hyvinkin veljelliset.

Kanttiineissa vietetyissä toveri-illoissa, ns. Kameradschaftsabendeissa, eivät arvoasteet paljonkaan merkinneet. Upseerit, aliupseerit ja miehistö istui pöydissä missä järjestyksessä sattui, kuten vanhat ystävykset konsanaan. Hilpeän keskustelun lomassa kaikuivat reippaat laulut, eikä korkeammankaan päällystön läsnäolo millään tavoin häirinnyt ilonpitoa. Päällystö joi estoitta maljoja alaistensa kanssa eikä suinkaan pyrkinyt kieltelemään liian raisuistakaan otteista. Pääasia oli, että seuraavan aamun palvelukseen tultiin ajoissa ja pää selvänä.

Ohjeena pidettiin vanhaa sääntöä: »Dienst ist Dienst, und Schnaps ist Schnaps», palvelus palvelusta ja ryyppy ryyppyä. Mutta auta armias, jos seuraavana päivänä esiintyi velttona

ja väsyneenä. Kun päällystö sen huomasi, seurasi siitä ilman muuta ylimääräistä »liikettä».

Stralsundissa ollessamme saimme Waffen-SS:n sotilaspuvut ja muitakin varusteita, kaikki aivan uutta tavaraa. Suomen armeijassa palvelleita hämmästytti se huolellisuus, millä joka miehelle yritettiin saada kooltaan täysin sopivat varusteet. Saimme myös saksalaisen sotilaspassin, Soldbuchin, johon suomalaisten aliupseerien harmiksi olikin merkitty vain SS-Mann, siis alin, sotamiestä vastaava arvo. Palvelukseenastumissitoumuksessa oli meille luvattu suomalaisia sotilasarvojamme vastaavat arvot Saksan armeijassa. Muutos herätti luonnollisesti suurta tyytymättömyyttä aliupseereissamme, joita suurin osa ensimmäisestä kuljetuserästämme olikin.

Juuri tämä seikka muodostuikin sittemmin vaikeasti järjestettäväksi pulmaksi ja aiheutti paljonkin ikävyyksiä. Käsittääkseni se olikin ainoa kohta, jossa saksalaiset sotilasviranomaiset eivät pysyneet lupauksissaan. Suomalaiset upseerit sen sijaan saivat heti heille kuuluvan vastaavan saksalaisen upseerinarvon, vaikka heille kaikille ei voitukaan järjestää arvoaan vastaavaa vakanssia.

Saksalaiset kouluttajamme hikoilivat niinä päivinä. Mikään ei tahtonut sujua vorschriftsmässig, ohjesäännön mukaisesti, ja heidän silmissään vaikutti joukkomme kurittomalta, hiomattomalta laumalta, jota oli vaikea saada sopeutumaan Saksan sotavoimien kaavoihin. Harjoituksissa tuntuivat liikkeemme heistä aivan kuin tarkoituksellisesti hidastetuilta, komentosanat ymmärrettiin hitaasti, ja miehissämme tuntui olevan aivan liikaa yksilöllisiä piirteitä. Hiuksemmekin pyrimme kampaamaan miten sattui, vaikka Saksan Puolustusvoimien Ohjesääntö määräsi, että sotilaan jakaus on vasemmalla puolen päätä.

Marssilauluilla oli varsin tärkeä sijansa saksalaisessa sotilaskoulutuksessa, siitä ehdimme vakuuttua jo ensi päivinä. Mutta meidän laulutasomme suorastaan järkytti saksalaisia.

Heidän mielestään se oli jonkinlaista barbaarista mölinää, jossa kuvastui ja kumpuili esiin metsäkansan villi menneisyys. Kaikki heidän entiset alokkaansa olivat jo tullessaan osanneet laulaa moniäänisesti, sitähän opetetaan Saksan kouluissa jo alkuluokilta alkaen.

Meistä taas tuntui saksalaisten alkeiskoulutus monessa suhteessa hiuksenhalkomiselta. Marssittaessa otettiin älyttömän lyhyitä askeleita, ruotujen välien oli oltava niin lyhyet, että vaatteet melkein hankasivat edellä marssivaan, käden piti marssiessa taipua suorakulmaisesti kyynärpäästä ja nousta vyön korkeudelle. Oli vaikeaa ymmärtää, että tuo mielestämme joutava »exerzieren» tekisi meistä rintamaoloihin pätevää ainesta ja erikoisesti alkoi meitä tympäistä Edelweiss-laulu, jota piti alituisesti laulaa marssiharjoituksissa ja ruokailuun mentäessäkin. Harvat siihen taisivat oppia sanojakaan, mutta ainakin sen alkupää: Ganz einsam und verlassen, an einer Felsenwand . , jäi lähtemättömästi lopuksi ikää mieliin.

Hermostuttavalta tuntui myös alituinen kiire, jota kouluttajamme pitivät. Tosin ei meitä Suomenkaan ruotuväessä oltu hemmoteltu, mutta täällä piti kaiken tapahtua aivan älyttömällä nopeudella kouluttajien alituisesti hoputtaessa. Kuitenkin tämä oli vasta pientä alkua siihen, mitä myöhemmin tulleet vapaaehtoiset saivat kokea Stralsundin, Wienin ja Gross-Bornin harjoituskentillä.

Meidän ensiksi tulleiden ja saksalaisen päällystömme välit säilyivät kuitenkin hyvinä, ja kummallakin puolen yritettiin ymmärtää toista. Vaikka olimmekin nyt alokkaita, tiesivät kouluttajamme, että olimme joitakin nuorimpia miehiämme lukuunottamatta jo rintamakokemusta saaneita. Useimmilla kouluttajistamme ei sen sijaan ollut rintamapalvelusta takanaan, ja se tasoittikin suuresti vaikeuksiamme.

Toukokuun 13. p:nä saimme aamuvarhaisella käskyn valmistautua matkalle uuteen sijoituspaikkaan. Luovutimme Stralsundin kasarmin varusmestarille säilytettäväksi yksi-

tyisen omaisuutemme, siviilipukumme ym. matkalaukkuihin pakattuna ja marssimme asemalle. Nelisen päivää kestäneen matkamme aikana ehdimme nähdä laajasti Saksan kauniita maaseutumaisemia ja kaupunkeja. Matkamme kulki Stettinin, Berliinin, Leipzigin ja Stuttgartin kautta Elbingenin asemalle, jossa tuleva rykmentinkomentajamme, SS-eversti Weckerle ja eräät muut upseerit lausuivat meidät tervetulleiksi Saksan sotavoimien valiojoukkoihin. Puheiden päätyttyä marssimme muutaman kilometrin etäisyydellä sijaitsevaan Heubergin koulutuskeskukseen, joka käsitti pienen kaupungin kokoisen alueen. Sen kasarmeihin oli mahdollista sijoittaa kaksi täyttä divisioonaa sotilaita.

Heubergiin tultuamme meidät sijoitettiin SS-Division Wikingin alaiseen Westland-rykmenttiin, jossa jo ennestään oli vapaaehtoisia sotilaita monista Euroopan maista. Koulutuksemme alkoi nyt todenteolla, sillä päällystömme ilmoitti siihen varatun ainoastaan kolmen viikon ajan. Vapaaehtoisemme jaettiin Westland-rykmentin komppanioiden kesken ja kuhunkin tuli näin ollen kymmenkunta suomalaista. Komppanioissa meidät jaettiin vielä eri joukkueisiin ja ryhmiin, joten yhteen ryhmään ei juuri tullut kahta suomalaista. Koulutuksessa meidät kuitenkin pidettiin aluksi erillään, ja saksalaiset upseerit ja aliupseerit kouluttivat meitä saksalaisen taktiikan, ohjesääntöjen ja saksalaisten aseitten käytössä. Täällä esiintyi samoja vaikeuksia kuin Stralsundissakin, kouluttajamme pitivät meitä erikoisen vaikeina tapauksina, ennen kaikkea puuttuvan kielitaidon vuoksi. Heidän arvonantonsa meitä kohtaan nousi vasta sitten, kun pääsimme ampumaradalla näyttämään kykyjämme. Ampumatasomme oudoista aseista huolimatta hämmästytti päällystöämme.

Koulutusryhmässä, johon jouduin, olivat vapaaehtoisemme Auvo Nieminen (nyk. Mattelmäki), Reino Rantanen, Olavi Karpalo, Korpijaakko, Välimäki, Välimaa, Tapio Ilkama ja eräitä muita, ja kouluttajaksemme määrättiin nuori flaamilainen SS-korpraali Ludwigs. Meiltä hän sai heti lempinimen

»Junnu» kookkaan nenänsä ansiosta. Vaatimuksiltaan hän oli erittäin ankara. Parhaansa mukaan hän koetti kitkeä meistä pois kaiken yksilöllisyyden ja saada meidät tottelemaan komentojaan täysin koneellisesti. Mitään purnausta ei joukossamme suinkaan esiintynyt, päinvastoin koetimme opiskella parhaamme mukaan, mutta aina emme olleet tyytyväisiä hänen opetuksiinsa. Toisinaan ryhdyimme väittelemään, miten on parasta mennä maahan, suomalaisen vaiko saksalaisen tavan mukaan, ja Mattelmäki esitti mestarillisesti, miten se meillä tehdään. Kun Ludwigs puolestaan lämpeni ja näytti, miten se Saksan ohjesäännön mukaan tapahtui, löysimme siitä koko joukon vikoja. Siitä seurasi meille »Hinlegen — Auf, Hinlegen — Auf» nopeassa tempossa ja useasti tarkoituksella valittuihin, liejuisimpiin kohtiin harjoitusmaastossamme. Harmilliselta tuntui myös syöksyä komennosta vatsalleen kasarmimme lähistöllä olevaan romuläjään, jossa oli särkyneitä pulloja, ruostuneita tynnyrinvanteita ja vanhoja emaljiastioita. — Useimmat ryhmästämme olivat vanhoja aliupseereita ja hymyilimme Ludwigsin ponnisteluille toisinaan avoimestikin, kun tämä »sotahullu» nuorukainen huusi äänensä käheäksi yrittäessään soveltaa meihin saksalaista sotilaspedagogiikkaa. Tavallisesti hän oli harjoitusten päättyessä yhtä väsähtänyt kuin mekin.

Joukkueenjohtajamme, luutnantti Ehlert sen sijaan oli paljon levollisempi luonteeltaan. Nähdessään meidän jo olevan hiestä läpimärkiä hän keskeytti harjoituksen ja vei meidät jonnekin varjoisaan paikkaan, jossa piti meille rauhalliseen tapaansa luennon taktiikassa.

Komppanianpäällikkömme, SS-kapteeni Körbel ei juuri alkeiskoulutukseemme puuttunut. Hän oli komea upseerihahmo, miltei päätään toisia pitempi, kasvot tarmokkaat ja ankarat. Pitkässä harmaassa nahkamanttelissaan hän esiintyi arvokkuudella, jota hän ei myöhemmin rintamallakaan menettänyt. Siellä hän haavoittui useampaan kertaan, menetti toisen silmänsäkin, sai Rautaristin Ritariristin ja oli

kohonnut everstiluutnanttia vastaavaan SS-Obersturmbannführerin arvoon, kun viimeksi tapasin hänet Berliinissä v. 1944.

Rykmentinkomentajamme Weckerle oli hyväntahtoiselta vaikuttava, rauhallinen mies. Väliin hän komensi kaikki suomalaisryhmät yhteen rivistöön nähdäkseen, »tuleeko meistä sotilaita tai yleensä mitään». Rivistömme ojennus sai hänet huokailemaan, ja kun hän komensi »Augen — Rechts!» (katse oikeaan — päin!), tapahtui se hänen mielestään »miserabel», kurjasti.

Sen jälkeen hän piti rivistömme edessä valaisevan, mutta hienosti ironisen puheen:

»Kuvitelkaa, että te olette pieniä neekeripoikia jossain Afrikan sydämessä ja villi norsu hyökkää kimppuunne tuolta oikealta. Teidän on kaikkien nähtävä se samalla hetkellä. Kuvitelkaa edelleen, että teillä kaikilla on nenässänne rengas ja renkaat on yhdistetty toisiinsa rautalangalla. Kun siis yksi kääntää päätään, kääntyvät kaikkien muidenkin päät samanaikaisesti. Verstanden? Onko ymmärretty?»

Koulutusaikamme lyhyyteen nähden oli meillä aivan tarpeeksi opittavaa, varsinkin kun opetuskielenä oli useimmille outo kieli, taktiikka ja aseistus toinen kuin mihin olimme kotimaassamme tottuneet. Hyvällä yrityksellä ja aikaisemmalla kokemuksella päästiin sentään vähin erin eteenpäin, emmekä jääneet jälkeen muista rykmenttimme ulkomaalaisista vapaaehtoisista.

Pienempiä kahnauksia sattui silloin tällöin saksalaisen alipäällystömme kanssa. Tupatarkastukset eivät tahtoneet sujua moitteettomasti, sillä pataljoonamme esikuntavääpelin, Stabscharführerin, mustat, terävät silmät näyttivät keksivän pienimmänkin poikkeamisen ohjesäännönmukaisesta järjestyksestä. Joskus saksalaisten aliupseerien liiallinen »junailu» ärsytti miehiämme. Niinpä Lars Fagerholm kerran paljasti puukkonsa, kun saksalainen päivystävä aliupseeri pyrki hänen kanssaan liikaa osoittamaan mahtiaan. Tästä seurasi

määräys, että kaikkien suomalaisten oli luovutettava puukkonsa komppanian toimistoon. Fagerholm sai tietysti arestia. Puukkojen luovutuksen jälkeen huomattiin, että monilla suomalaisilla oli sitä paitsi omat pistoolit mukanaan. Seurasi määräys niidenkin luovuttamisesta, ja kun miehemme jo olivat luopuneet niistäkin, huomasi joku aliupseereista erään vapaaehtoisemme, muistaakseni Uusi-Jaakkolan, taskun olevan vieläkin epäilyttävästi pullollaan. Uusi-Jaakkola oli jo luovuttanut yhden pistoolin, mutta taskussa oli vielä talvisodan tuliaisina toinenkin. Puukkojen ja pistoolien luovuttamisen jälkeen huokasivat saksalaiset kouluttajamme helpotuksesta.

Eräs tupatarkastus oli muodostua seurauksiltaan kohtalokkaaksi. Muonamme mukana jaettiin meille harva se päivä tuubeihin pakattua Limburgin juustoa, jota läheskään kaikki suomalaiset eivät halunneet syödä sen erikoisen voimakkaan tuoksun takia. Se toi mieleen käytetyt villasukat, ja pojat panivat juustopötkynsä sillä kertaa tyhjillään olevaan varuskaappiin. Erään tupatarkastuksen aikana sattui vääpelimme avaamaan kaapin oven, ja siitäkö nousi meteli. Ohjesäännön mukaan olisi jokaisen pitänyt syödä juustoannoksensa, ja kun vääpelille seliteltiin, että se oli aivan liian voimakasta aromiltaan sopiakseen suomalaisten makuun, pahensi se vain tilannetta. Vääpeli loukkaantui pahanpäiväisesti siitä, ettei meille kelvannut se, mikä heidän mielestään oli herkkua. Tähän konfliktiin sekaantui pataljoonamme komentajakin, ja vastedes tarvitsi vain niiden, jotka sitä halusivat, vastaanottaa juustoannoksensa.

Noin kymmenen päivän kuluttua sijoitettiin Westland-rykmentin komppaniat Heubergin ympäristössä oleviin ylänkömaan kyliin, ja koulutus jatkui edelleen. Majoituksemme oli järjestetty erittäin kodikkaasti kylien talonpoikaistaloihin ja matkustajakoteihin. Kylä, johon joukkueeni sijoittui, oli nimeltään Obenheim, ja siinä oli pari pientä ravintolaakin matkustajahuoneineen. Toiseen niistä, Gast-

haus zum Adleriin, sain majoituksen, ja toisessa, Gasthaus zur Sonnessa, vietimme vapaa-aikojamme. Paikallinen väestö suhtautui meihin erittäin ystävällisesti aivan kuin oman perheensä jäseniin. — Gasthaus zum Adlerin isäntä oli kutsuttu sotapalvelukseen, ja nyt siinä toimi jonkunlaisena isäntärenkinä ranskalainen sotavanki Jean, pariisilainen maisteri. Hän asui talossa kuin perheenjäsen ilman minkäänlaista vartiointia.

Jo toukokuun puolivälin jälkeen, ollessamme vielä Heubergin koulutuskeskuksessa, alkoi kiertää huhuja, että SS-rykmentti Westland lähtisi lähiaikoina Irakiin Pohjois-Afrikassa taistelevien saksalaisten joukkojen vahvistukseksi. Ennen pitkää nämä huhut saivat yhä kiinteämpiä muotoja, ja päällystömme kertoi Neuvostoliitolta anotun läpimarssioikeutta sen alueen poikki Iraniin ja sieltä edelleen Irakiin. Rykmenttimme lääkäri piti meille muutamia oppitunteja tropiikin tautien torjunnasta, käärmeenpuremista ja hygieniasta kuumassa ilmastossa. Joka miehelle jaettiin hyvät sivusuojatut aurinkolasit etelän auringon varalle ja pian kerrottiin saatavan myös tropiikkiunivormuja, samanlaisia kuin oli kenraali Rommelin kuuluisalla Afrika-Korpsilla.

Tällaista mahdollisuutta ei tosin Suomesta lähtiessä mainittu, mutta meistä tuntui jokseenkin samantekevältä, missä saksalaista taktiikkaa ja salamasodankäyntiä käytännössä opittaisiin, Euroopassa tai jossain muualla. Ja tahtoivathan nuoret miehet nähdä maailmaa samoin tein hiukan laajemmaltikin.

Oppituntien jälkeen jatkui keskustelu miehistötuvissa näistä uusista näköaloista. Vähemmän tärkeänä tunnuttiin pidettävän, ketä vastaan ja missä jouduttaisiin taistelemaan, pääasia oli, että tulisi vaihtelua harjoitusten yksitoikkoisuuteen. Saksalaisen ohjesäännön mukainen sulkeiskoulutus alkoi maistua puulta, samoin poukkoilu maahan ja ylös saksalaisen korpraalin komennossa, jota me suomalaiset aliupseerit emme oikein tahtoneet sulattaa.

Eräänä iltana, oppituntien päätyttyä, lepäilimme taas tuvassamme. Nuoremmat pojistamme keskustelivat jälleen tulevista seikkailuistamme vieraissa maissa, joihin pian olisimme matkalla. Eräällä yläpetillä makaileva entinen talvisotamme aliupseeri kuunteli poikien keskustelua itse siihen puuttumatta, kunnes lausahti mietteliäästi: »Minkähänlaisia kokardeja niillä mahtaa olla?» tarkoittaen vielä tuntemattomia vihollisiamme. Vetäisi sitten peitteen korviensa yli ja nukahti turhia pohtimatta.

Huhuja marssistamme Irakiin vahvisti sekin, että kanttiiniimme tuli myytäväksi Afganistanin ja Irakin karttoja, taisipa sinne ilmestyä karttalehtiä jostain muustakin Lähi-Idän maasta. Eräässä toveri-illassa antoi komppanianpäällikkömme Körbel ymmärtää, että läpimarssisuostumus on tulossa Neuvostoliiton taholta aivan lähipäivinä, ja vaikkapa sitä ei tulisikaan, mikään ei estäisi meitä marssimasta mihin maailmankolkkaan tahansa. Saksa oli voittamaton, von Kleistin panssariarmeija ja rykmenttimme raivaisi tiensä ilman suostumuksiakin!

Toukokuun lopulla saapui Obernheimin vuoristokylään kolonna uutuuttaan hohtavia, tummanharmaiksi maalattuja miehistöautoja. Päällystömme sai myös autonsa, komppanianpäälliköille luovutettiin vahva ja tilava Horch-maastoauto ja kullekin joukkueenjohtajalle sotilastarkoituksiin valmistettu avonainen Volkswagen. Tällaisen sai myös komppanianvääpeli, kun taas ryhmänjohtajat istuivat miehistövaunun ohjaajanhytissä kuljettajan vieressä. Komppanian taisteluläheteille oli varattu moottoripyörät, ja he aloittivat niillä välittömästi harjoittelun maastossa.

Kuorma-automme, jotka oli varattu miehistöä varten, olivat lujarakenteisia Tatra-merkkisiä tšekkiläisiä autoja. Niihin maalattiin nyt kookas valkea K-kirjain, autojen eteen ja taakse, osoitukseksi alistussuhteestamme Panzerarmee von Kleistiin ja keltainen auringonpyörä, »Sonnenrad», oman divisioonamme Wikingin tunnuksena. Kuhunkin miehistö-

autoon sijoittui yksi jalkaväkiryhmä autonkuljettajineen, yhteensä 11 miestä. Auton lavalle kiinnitettiin teline konekivääriä varten, joten sitä voitiin käyttää ajon aikana myös ilmatorjuntaan. Samalta telineeltä saattoi tulittaa myös vaakasuoraan sivuille ja taaksepäin. Autoihin lastattiin vielä parisataa litraa bensiiniä kuhunkin sekä saman verran vettä, kummatkin kahdenkymmenen litran jerry-kannuissa, muutamia laatikoita säilykkeitä ja säilykeleipää, käsikranaatteja, kiväärin- ja konekiväärinammuksia. Nämä olivat ns. rautaisannoksia, joihin ei ollut lupa kajota ennen kuin tilanteissa, jolloin huolto katkeaisi tai auto joutuisi kolonnastaan erilleen. Mieskohtaisen aseistuksen ja ammukset olimme saaneet kukin erikseen. Tavanomaisen tornisterin ja kaiken sotilaallisen irtaimiston lisäksi olimme jo aikaisemmin saaneet ns. Sturmgepäckin, syöksypakkauksen, jota oli käytettävä taistelutoiminnassa, muun irtaimiston jäädessä silloin autoon. Nyt saimme vielä väljän päällysmanttelin, jonka saattoi pukea univormumanttelin päälle. Tätä kutsuttiin Fahrermanteliksi, ja se osoittautui ennen pitkää varsin tarpeelliseksi pitkillä öisillä ajomatkoilla avonaisen kuorma-auton lavalla.

Kesäkuun kolmannen päivän iltana istuessamme Gasthaus zur Sonnen ravintolasalissa ilmoitti kapteeni Körbel Neuvostoliiton jo suostuneen läpimarssianomukseemme. Huomenna alkaisi marssimme kohti itää! Tämä laukaisi hetkessä odotuksen jännityksen ja Gasthausin tarjoilijattarille tuli kiire kantamaan täysin tarjottimin lähtömaljoja pöytiimme.

Seuraavan päivän aamupäivällä asetuimme autoihimme ja kolonnamme aloitti marssinsa kiemurtelevia vuoristoteitä alaspäin Tübingenin rautatieasemalle, jossa oli erikoinen lastauslaituri moottoriajoneuvojamme varten ja jossa avonaisista matalista tavaravaunuista koottu juna jo odotteli meitä. Westland-rykmentin alaiset yksiköt suorittivat samanaikaisesti lastauksen juniin myös eräillä lähiasemilla, mm.

Elbingenissä ja Tuttlingenissa, joihin sen moottoroidut kolonnat olivat saapuneet Stuttgartin läheisyydessä sijainneista majoituspaikoistaan.

Jo Obernheimista lähtiessämme olimme saaneet kokea, kuinka sydämellisesti saksalainen siviiliväestö suhtautui sotilaihin. Kun kylällä levisi tieto lähdöstämme, kerääntyi väkeä joka taholta autojemme ympärille, meille ojennettiin makeis- ja leivospaketteja, kukkakimppuja, sikareja ja savukkeita. Moniin lahjoihin oli liitetty antajien nimi ja osoite sekä pyyntö kirjoittaa heille myöhemmin vaiheistamme. Tällaisia »Liebesgaben»-paketteja meille satoi matkamme varrella miltei kaikkialla, missä junamme vain pysähtyi, ja niitä eivät suinkaan antaneet vain neitoset, vaan myös miehet, lapset ja vanhukset. Näin sai moni meikäläinenkin tuntemattoman kirjeenvaihtotoverin, kun oli oppinut sen verran saksaa, että pystyi kirjoittamaan. Jotkut haavoittuneet vapaaehtoisemme viettivät myöhemmin toipilasaikojaankin tällä tavoin saatujen kirjeenvaihtotovereiden kodeissa, joissa heitä oli kohdeltu kuin perheiden omia poikia.

Lähes kolme vuorokautta saimme avonaisissa autoissamme istuen ihailla ohitsemme vieriviä maisemia, kun junamme kulki itään päin halki ikivanhojen kulttuuriseutujen vanhoine linnoineen ja viininviljelyksineen. Ajelimme Nürnbergin ja Aussigin kautta Elbelle ja Moldaulle, sivuutimme Märisch-Ostraun, joka hämmästytti meitä mustuudellaan. Seutu oli hiilikaivosseutua, ja kaikkialle levinnyt hiilenpöly antoi kummallisen tumman sävyn koko maisemalle. Ajettuamme vielä Breslaun kautta jonkin matkaa pysähtyi junamme eräälle pikkuasemalle ja automme purettiin junasta maantielle. Marssimme jatkui nyt moottoroituna ja jotakuinkin sodanaikaisia olosuhteita noudattaen. Öisin ajoi kolonnamme pitkiä taipaleita, alussa melko pienellä nopeudella, koska uudet moottorimme eivät vielä olleet »sisäänajettuja». Päivän valjetessa ajoimme automme tieltä tiheisiin metsiköihin, joiden puut kätkivät ajoneuvomme ilmatähystyksel-

tä. Sitä paitsi naamioimme automme lehtipuiden oksilla niin huolellisesti, että ne kätkeytyivät täysin maisemaan.

Ajon jälkeen tarjosi moottoroitu kenttäkeittiömme aterian, jonka jälkeen lepäilimme pystyttämissämme ja hyvin naamioimissamme teltoissa. Näyttäytymistä avoimilla paikoilla käskettiin välttämään, ja illan hämärtyessä valmistauduimme jälleen lähtöön. Panimme merkille, että kolonnamme ajelivat Puolan ja Tšekkoslovakian maanteillä edestakaisin aivan kuin ilman määrättyä suuntaa, ilmeisesti mahdollisen vihollistiedustelun harhauttamiseksi. Totuimme ennen pitkää nukkumaan autoissamme ajon aikana istuvassa asennossa. Päivälepo jäikin usein vähäiseksi, koska marssitaukojen aikana kerrattiin vielä Heubergissa opittua, varsinkin konekiväärin purkamista ja kokoonpanoa, piipunvaihtoa ja kk:n asemiin vientiä. Tietenkään ei yhtenäkään päivänä unohdettu ohjesäännönmukaista Waffenreinigungia ja Stiefelputzenia — aseenpuhdistusta ja saappaidenkiillotusta. Viimeksi mainittuun kuului myös vyön ja syöksypakkauksen olkahihnojen kiillotus loistavan mustiksi. Kun aliupseeri tarkasti jalkineemme puhdistuksen jälkeen, ei suinkaan riittänyt, että ne olisi puhdistettu yksistään »näön vuoksi». Siihen sisältyi runsaasti sotilaskasvatuksen psykologista puolta. Saappaan koron sisäreunan, samoin koron ja anturan »välimaaston» piti olla yhtä hyvin kiillotettu kuin saappaan päällinenkin. Saappaan anturassa olevien, ohjesäännön määräämien 36 teräsnastan oli oltava paikoillaan, eikä niiden väleissä saanut olla hiventäkään multaa. Muutenkin saksalaisen sotilassaappaan kiillotus vaati työtä ja aikaa, sillä nahan nurja puoli oli päälläpäin ja varsinkin uusissa saappaissa se oli karhea ja himmeä. Kymmenien kiillotusten jälkeen nahka vasta oli tarpeeksi saapasvoiteen kyllästämä ja alkoi saada vaaditun kiillon. Yhdenkin nastan puuttuminen saappaanpohjasta sai saksalaisen aliupseerin purkamaan itsestään pitkän litanian valittua saksalaista sotilassanastoa, jota tuskin löytäisi sanakirjoista. Sen vuoksi katsoimmekin par-

haaksi pitää aina taskussamme joitakin anturanastoja irtoamisen varalle.

Tulimme näin marssillamme lopulta Puolaan Stanchen-nimiselle paikkakunnalle Vielunin piirikunnassa. Komppaniamme sijoittui erääseen suureen maalaistaloon, jonka tilavaan navettaan miehistömme majoittui. Lehmät lienevät olleet laitumilla, sillä navetta oli tullessamme huolellisesti puhdistettu. Lattian peitti paksu kerros puhtaita olkia, joilla oli mainio lepäillä.

Eräänä päivänä tiedusteli komppanianpäällikkömme, oliko joukossamme ketään venäjän kielen taitoista miestä. Kun sellaista ei ilmaantunut, kysyi hän miestä, joka osaisi venäjää edes hiukan. Sanoin silloin opiskelleeni venäjän kielen kirjaimiston. Kapteeni Körbel vei sitten minut mukanaan läheiseen rakennukseen, jossa komppaniamme toimisto majaili ja lukitsi oven jälkeemme. Sitten hän vaati sanani siitä, etten puhuisi kenellekään mitä nyt näkisin. Luvattuani vaieta hän aukaisi lukolla ja monilla lakkasineteillä suljetun kookkaan karttalaatikon ja otti siitä esille venäjänkielisiä topografikarttoja. Hän näytti sitten joitakin paikannimiä ja kokeili, osasinko lukea ne. Vakuuttauduttuaan siitä hän sulki kartat takaisin laatikkoon ja sanoi kutsuvansa minut uudelleen milloin se tulisi tarpeelliseksi.

Katsellessani karttoja en päässyt vieraista paikannimistä selville miltä seuduilta ne olivat, mutta painoin mieleeni karttalehtien reunassa olleet koordinaatit. Verratessani vähän myöhemmin niitä omaan, laajemmassa mittakaavassa olevaan karttaani huomasin, että näkemäni topografikartat olivat Kiovan itäpuolen lehtiä. Uskoni marssista Irakiin sai nyt pahan kolauksen, Kiovan kauttahan ei sinne suinkaan marssittaisi. Kun samaan aikaan saimme ankaran kiellon näyttäytyä ainakaan ryhmissä teillä tai muilla avoimilla paikoilla ja automme piti naamioida entistäkin huolellisemmin tiheään tammimetsikköön, aloin aavistella mistä oli kysymys. Noin viikkoa ennen muita tovereitani olin vakuut-

tunut sodan alkamisesta Neuvostoliittoa vastaan, vaikka vastavakoilumme keksimää juttua marssista Irakiin vielä jatkettiinkin.

Tähän mennessä oli Suomesta saapunut vielä uusia kuljetusryhmiä vapaaehtoisiamme. Heidän tuloreittinsä ja vaiheensa Saksaan tulonsa jälkeen olivat suunnilleen samat kuin ensimmäisenkin ryhmämme. Aliupseerit ja sotamiehet saivat lyhyen koulutuksen ja jaettiin SS-Division Wikingin alaisiin rykmentteihin Westland, Nordland ja Germania sekä eräisiin myöhemmin mainittaviin erikoisosastoihin.

Upseerien koulutus oli rajoittunut pääasiassa luentoihin ja kieliopintoihin, eikä heiltä vaadittu taktillisia harjoituksia. Alkuaikoina he saivat melko vapaasti käyttää aikaansa henkilökohtaisten varusteiden hankintaan ym. Vasta joukko-osastoihin sijoittamisensa jälkeen he saivat näyttää kykynsä ja kestävyytensä.

Toukokuun 11. p:nä koottiin rykmenttimme suomalaiset ja kuljetettiin autoilla Winzigin pikkukaupunkiin, jonne oli Suomesta saapunut SS-Vapaaehtoistoimikunnan puheenjohtaja, hallitusneuvos Riekki seurassaan SS-eversti Dahm sekä joukko muita saksalaisia upseereita. Eräässä tilavassa ravintolasalissa pidetyissä puheissa saimme terveiset kotimaasta ja samalla saimme kiitokset sotilaallisesta käyttäytymisestämme sekä harjoituksissa saavutetuista hyvistä tuloksista.

Tärkeintä oli kuitenkin tällöin saamamme lupaukset suomalaisjoukkomme pikaisesta yhdistämisestä omaksi suomalaiseksi joukko-osastoksi. Saksan kieltä taitamattomille miehillemme ei palvelus puhtaasti saksalaisissa tai muita kansallisuuksia käsittävissä ryhmissä muodostunut helpoksi, ja nimenomaan tästä syystä sattui monenlaisia kahnauksia ja väärinkäsityksiä. Vaikka päivämäärää, milloin yhdistäminen tapahtuisi, ei tarkemmin ilmoitettukaan, annettiin meidän kuitenkin ymmärtää, että se tapahtuisi jo viikon tai kahden kuluessa.

Aliupseerien asettaminen heille kuuluviin arvoihin ja teh-

täviin luvattiin myös järjestää nopeasti, samoin kuin postiyhteys kotimaahan, jota tähän mennessä ei vielä ollut saatu järjestymään. Nämä asiat, joihin hallitusneuvos Riekki tässä puhuttelussa lupasi nopean parannuksen, jäivät kuitenkin pitkiksi ajoiksi järjestämättä ja aiheuttivat paljon kirpeää arvostelua niillekin tahoille, jotka olivat vastuussa Saksaan lähdöstämme.

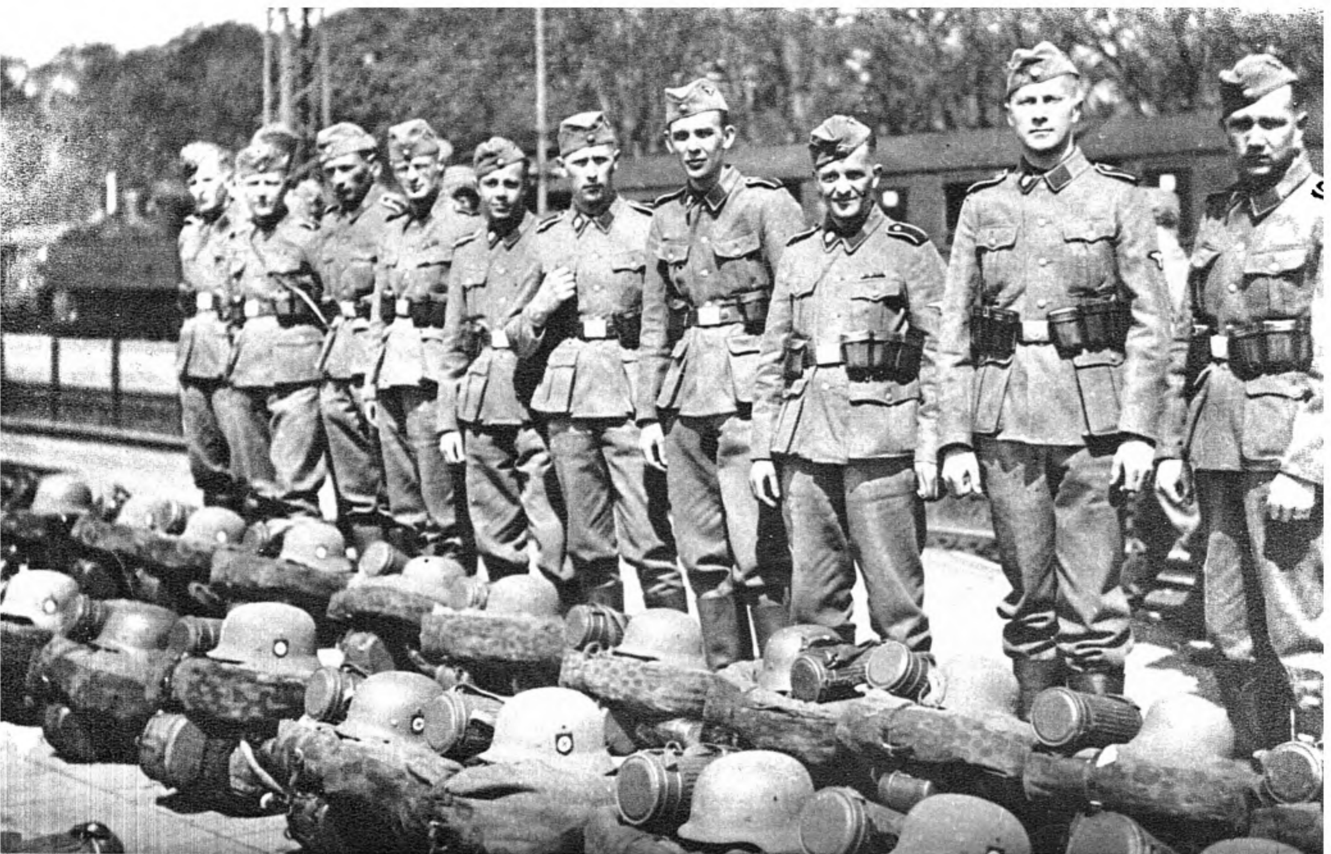
DEMARKAATIOLINJAN LÄHELLE

Stanchenista lähdimme muutaman päivän kuluttua iltamyöhäisellä itään päin ja majoituimme jälleen vanhaan ja komeaan tammimetsikköön, jossa tammien oksat ja lehvistö muodostivat kauniita holvikatoksia. Kartasta päättelin, että olemme jo aivan lähellä demarkaatiolinjaa, joka jakoi Puolan alueen Saksan ja Neuvostoliiton valtaamiin alueisiin. Pystytimme telttamme metsikön kauniille nurmikolle ja jatkoimme päivisin maastoharjoituksiamme. Saimme kenttäpuvun ylle puettavat naamiointikankaasta valmistetut puserot ja kypäränsuojukset. Autoihimme kuormattiin lisää ammuksia ja valoraketteja, kasapanoksia ym. sodassa tarvittavaa kulutustavaraa niin paljon, että miehistölle jäi epämukavan ahtaat istumatilat auton lavalla.

Tämän tästä uudistetut lääkärintarkastukset rokotuksineen ja varustarkastukset antoivat päällystöllemme varmuuden, että kaikki oli kunnossa viimeistä piirtoa myöten.

Varmaankin kaikkien maiden armeijoissa varustarkastukset muodostavat sotilaselämän erään varjopuolen. Erikoisesti tämä piti paikkansa Saksan armeijassa. Sotilaan mukavuudeksi oli hänelle sälytetty erilaista tavaraa aivan epämukavuuteen saakka, normaalivahvuiselle miehelle reilu kantamus. Luettelen tässä saamamme perusvarustuksen:

1 sarkapuku
1 työpuku
1 verryttelypuku
5 paitaa
4 alushousuja

Marssi itään on alkanut. Eräs ryhmä lähdössä Tübingenin asemalta. Kuvassa oikealta Vauhkonen †, Lappalainen, Malminen, Aatos Gröndahl †, Hemmo †, Salonen, Lundqvist †, Hautala †, Parvilahti,

Automme nostattavat pölypilviä Puolan teillä.

Komppaniamme ylittää Puolan—Neuvostoliiton rajan.

Lembergin valloituspäivänä. Oikealla juuri tuhottu venäläinen panssari, vasemmalla ambulanssiautomme ajaa keräämään haavoittuneita.

Ryhmäni Tarnopolin taistelun jälkeen. Alkujaan oli 10 miehen ryhmässä 9:ää eri kansallisuutta, tässäkin vielä viittä eri kansallisuutta.

Hajalle lyödyt puna-armeijan sotilaat alkavat antautua . . .

. . . ja heitä marssii teiden varsilla kymmentuhantisina laumoina länteen päin.

»Yhtynyt Eurooppa». Tässäkin taisteluryhmässä monia eri kansallisuuksia, auton lavalla kolmas oikealta Auvo Mattelmäki, ryhmän ainoa suomalainen.

1 villapaita
1 säärenlämmittäjä
1 urheiluhousut
1 uimahousut
4 paria sukkia
4 nenäliinaa
2 kaulansuojusta
1 kypäränsuojus
1 maastoutumispuku
1 samanvärinen kypäränsuojus
1 kenttälakki
1 pari villakäsineitä
2 manttelia
1 manttelilaukku
2 pyyheliinaa
2 huopaa
1 leipälaukku
2 ensiapupakkausta
1 liinavaatelaukku
1 rautaisen annoksen pussi
1 pari kenkiä
1 pari saappaita
1 pari aamukenkiä
1 nahkavyö
2 patruunataskua
1 valopistoolin patruunatasku
1 valopistooli koteloineen
1 kenttäkeittoastia
1 kenttäpullo
1 kypärä
1 kaasunaamari
1 kaasutorjuntalevy
1 tornisteri
1 syöksypakkaus
1 telttakangas

3 telttakeppiä nuorineen ja kantopusseineen
3 vaateharjaa
3 kenkäharjaa
3 kranaattinauhaa
1 olkainremmit syöksypakkaukseen
3 manttelinremmiä
2 lentokone-merkinantopussia
1 ompelutarvikepussi
4 jauhekoteloa nestemäisen kaasun torjuntaan
1 voiaski
1 kivääripuhdistusvälineet
1 aurinkolasit
1 pioneerihakku tai lapio koteloineen
1 kivääri
1 pistin
1 rautainen annos, joka sisälsi pussin tiivistettyjä keksejä, purkin säilykelihaa sekä kuivaspriikeittimen
1 tuntolevy· koteloineen ja sotilaspassi

Näiden lisäksi tuli tietysti jokaiselle erikoistehtävänsä mukainen aseistus, kuten konepistooli, konekivääri, kranaatinheitin, pistooli, viestitysvälineet jne., joka lisäsi miehen vastuulla olevaa varustusta. Saksalaisella perusteellisuudella pidettiin tästä irtaimistosta tiheästi toistuvia varus- ja asetarkastuksia, ja niihin kului huomattava osa kaikesta koulutusajasta. Kaikkivaltias Puolustusvoimien Ohjesääntö määräsi kullekin miehelle tämän varustuksen, ja päällystön huolena oli, ettei keneltäkään puuttunut siitä silmäneulaakaan.

Muutamaa päivää ennen sodan alkua halusi komppanianpäällikkömme vielä varmistautua komentoonsa annettujen suomalaisten moraalisestakin puolesta. Annettuaan käskyn komppaniansa n. kymmenelle suomalaiselle kokoontua hänen puhutteluunsa hän kysyi, olisimmeko valmiit taistelemaan

venäläisiä vastaan, jos sota syttyisi. Kun kysymykseen eivät muutkaan vastanneet ja minä satuin olemaan joukkomme vanhin, vastasin lyhyesti:

»Selbstverständlich, Hauptsturmführer!»

Kapteeniamme näytti vastaukseni tyydyttävän ja saimme poistua pitemmittä puheitta.

VORWÄRTS!

Sunnuntaiaamuna 22. p:nä kesäkuuta olimme vielä tammimetsikössämme, kun päivystävän aliupseerimme pilli herätti meidät teltoistamme. Pilli soikin tavallista aikaisemmin, tuskin olivat metsikkömme pikkulinnut vielä aloittaneet tavanmukaista aamukonserttiaankaan.

Nopeasti seurasivat komennot toisiaan: »Frühstück holen — Stiefelputzen — Waffenreinigen», ja jo 05.20 seisoi Westland-rykmentin 11. komppania viivasuorana rivistönä, puhdistetuin asein ja kiillotetuin saappain komppanianpäällikön käskynjakoa varten.

Kapteeni Körbel asteli rivistömme eteen hänelle ominainen järkkymätön ilme jäyhillä soturinkasvoillaan, kaivoi nahkamanttelinsa taskusta paperin ja komennettuaan »Kompanie — Achtung!» alkoi lukea Führerin päiväkäskyä:

»— — — tänään on lyönyt hetki, jolloin on välttämätöntä ryhtyä toimimaan tätä juutalais-anglosaksisten sodankiihottajien ja samoin juutalaisten Moskovan bolševikkikeskuksen vallanpitäjien salaliittoa vastaan.

Saksan kansa! Tällä hetkellä suoritetaan loppuun mittasuhteiltaan ja laajuudeltaan valtavin joukkojenkeskitys, mitä maailma tähän mennessä on nähnyt. Rinnan suomalaisten toverien kanssa seisovat Narvikin voittajan soturit pohjoisen Jäämeren äärellä. Saksalaiset divisioonat Norjan valloittajan komennossa suojaavat yhdessä suomalaisten vapaussankarien kanssa, joita heidän sotamarsalkkansa johtaa, suomalaista maaperää. Itä-Preussista alkaen Karpaatteihin saakka ulottuvat Saksan itärintaman joukko-osastot. Prutin rannoilta, Tonavan alajuoksulta Mustan meren rannikolle

saakka liittyvät saksalaiset ja romanialaiset sotilaat yhteen valtionjohtaja Antonescun päällikkyyden alaisina. Tämän rintaman tehtävänä ei siten enää ole yksityisten maiden suojaaminen, vaan Euroopan turvaaminen ja niin ollen kaikkien pelastaminen. Minä olen sen vuoksi tänään päättänyt jälleen uskoa Saksan valtakunnan ja kansamme tulevaisuuden sotilaittemme huomaan. Jumala meitä tässä taistelussa auttakoon!»

Kuuntelimme sotilaallisen monotonista lukua yhä nousevalla jännityksellä, kunnes hän ehti mainintaan, että myös Suomi on liittynyt taisteluun vanhaa vihollistaan vastaan. Se herätti mielissämme sellaisen ajatustulvan, että päiväkäskyn loppuosa taisi jäädä useimmilta suomalaisilta kuulematta.

Luettuaan päiväkäskyn ja pantuaan paperin takaisin taskuunsa liukui kapteenimme tuikea katse miehestä toiseen ja sen jälkeen hän teki tavanomaisen kysymyksen: »Onko jotain kysyttävää?»

Kysyttävää ei kenelläkään ollut. Päiväkäsky oli sotilaallisen selvä. Sen jälkeen hän komensi:

»Teltat kokoon! Marssivalmiina autoissa 20 minuutin kuluttua! Poistukaa!»

Taustamusiikkina päiväkäskyn luvulle alkoi kuulua ylitsemme itää kohti kiitävien pommituslaivueitten moottorien jylinä ja lähellä idässä päin yhtäkkiä alkanut taistelun melske.

PUOLAN JA UKRAINAN TAISTELUIHIN

Kun suomalainen sotilas kaukana kotimaastaan sinä aamuna kiristi kypäränsä leukahihnan ja tarkasti aseensa valmistautuen saksalaisten ja monista muista maista tulleiden vapaaehtoisten kanssa hyökkäykseen, oli siinä jonkinlaista kansainvälisten kisojen tuntua. Nyt oli tullut tilaisuus osoittaa suomalaista päättäväisyyttä ja rohkeutta, ja miksei sotakokemustakin, jota komppaniassamme oli vain muutamilla Ranskan ja Puolan sotaretkiin osallistuneilla saksalaisilla.

Meille tämä Führerin päiväkäsky oli samalla lupaus ja täyttymys. Isänmaa siellä kaukana tuntui jälleen turvatummalta. Suomi ei enää ollut yksin uhatussa asemassaan, mahtavan Saksan sotakoneisto oli lähtenyt liikkeelle ja Suomi saisi elää! Pian olisivat Karjalan menetetyt maat jälleen meidän, ja taisipa monen ajatus ehtiä pitemmällekin: »Nyt Vienan lahdesta Laatokkaan, me miekalla piirrämme rajan . . .»

Pasifistin tai muuten sotiin väsyneen mielestä tämä tietysti on revanšihenkeä ja sitä se olikin. Kun pieni kansa toivoo omaansa takaisin, on se aina revanšismia. Suurten kansojen rajajärjestelyt ovat sen sijaan historian oikeuttamia toimenpiteitä.

Muistiini on näistä hetkistä jäänyt jokin erikoinen luottamuksen tunne. Valmistautuessamme lähtemään sotilaan vaaroihin ja rasituksiin luotimme kai jokainen johonkin: Jumalaan, suomalaiseen isänmaahan tai Saksan johtajaan. Miehestä riippuen asetti hän jonkin näistä etualalle.

Ainakin minun mielessäni kaikuivat niinä hetkinä enem-

män Porilaisten marssi ja Sillanpään marssilaulu kuin Horst Wessel.

Viikkoja myöhemmin saimme tietää, että Suomi liittyi sotaan vasta pari päivää sen jälkeen kun Saksan armeijat jo marssivat.

Klo 05.45 lähti komppaniamme moottoroituna marssilleen kohti demarkaatiolinjaa, jonka takana alkoivat Stalin-linjan ensimmäiset puolustusasemat syvine panssarikaivantoineen ja vahvoine tulipesäkkeineen.

Taistelun melske oli jo lähialueilta häipymässä. Panssariosastomme ja niiden kanssa tiiviissä yhteistoiminnassa olleet Stuka-laivueet olivat raivanneet laajoja aukkoja venäläisten puolustukseen ja moottoroitujen osastojemme tehtäväksi jäi maaston haltuunottaminen ja hajalle lyötyjen vihollisvoimien tuhoaminen. Laajoin kiertoliikkein ajoivat moottoroidut jalkaväkiosastomme vihollistulesta välittämättä pitkin avaria peltoaukeamia, saartaen ja pakottaen kohtaamansa puna-armeijan yksiköt luopumaan vastarinnasta. Yllätetty ja hajalle lyöty vihollinen, jonka esikunnat ja komentopaikat panssarimme tai syöksypommittajamme jo olivat tuhonneet, alkoi antautua suurin joukoin.

Ollessamme vielä Vielunin tammimetsikköihin kätkeytyneinä tuntui siltä, kuin vain meidän komppaniamme olisi ollut »lähdössä Irakiin». Muiden joukko-osastojen sijainnista samoilla seuduilla emme tienneet mitään. Mutta nyt vyöryi mahtava sotakoneisto valtavin joukoin ja kalustoin itää kohden. Ne olivat olleet kaikki marssivalmiina demarkaatiolinjan läheisyydessä ja yhtä huolellisesti naamioituina kuin mekin. Nyt oli Führerin päiväkäsky yht'äkkiä loihtinut esille suunnattomat määrät sotilaallista voimaa.

Tämä oli salamasotaa, jota olimme tulleet oppimaan. Tiet täynnä moottoroituja osastoja, monin paikoin rinnakkain kahdessa kolonnassa ajamassa itään. Panssariosastot kulkivat omia teitään yli peltoaukeain tallaten valmistumaisillaan olevan viljan telaketjujensa alle. Pitkät rivistöt valtavia

telaketjuautoja — Zugmaschine — vetäen perässään raskasta kenttätykistöä, panssaroituja tiedusteluautoja, teknillisiä ja kuormasto-osastoja, rynnäkkötykistöä ja kaikkea mahdollista sotakalustoa vyöryi katkeamattomana virtana itään, itään. Drang nach Osten oli todenteolla alkanut.

Autokolonnamme ajavat n. 40 km:n tuntivauhdilla pitäen säännölliset välimatkat autojen välillä. Kaikki tapahtuu tarkalleen ja rautaisen kurin alaisuudessa. Teiden risteyksissä sotapoliisit säännöstelevät liikennettä, jokaisella kolonnalla on oma kiireellisyysjärjestyksensä. Väliin pysähtyy kolonnamme johonkin risteykseen, josta tulevalla muodostelmalla on etuoikeus ajaa tiemme poikki. Kaiken takana on ääretön ja yksityiskohtaisen tarkka esikuntatyö.

Ajotiet ovat äsken käydyistä taisteluista huolimatta ihmeteltävän hyvin säilyneet. Syöksypommittajat ovat täällä tehneet tarkkuustyötä tuhotessaan pakenevia viholliskolonnia. Ne eivät ole pudottaneet pommejaan tien pintaan, vaan muutamia metrejä tiestä sivuun. Räjähdyspaine on pyyhkäissyt pakenevat kolonnat tien penkalta alas ja tie on säilynyt omien ajoneuvojemme ajettavaksi. Kaikkialla on ruumiita, hevosenraatoja, tuhottuja panssareita, tykistöä ja autoja. Niiden ei ole onnistunut vetäytyä hyökkäyksemme tieltä. Teiden varsilla palavat monet rakennukset eikä kenelläkään ole aikaa niiden sammuttamiseen. Maantielle jääneitä ruumiita ei ole myöskään kukaan ehtinyt siirtää pois. Niiden ylitse on vyörynyt tuhansia autonpyöriä ja panssarien telaketjuja ja ne ovat litistyneet muodottoman litteiksi maantien tomuun. Näyttää kuin tiellä makaisi tyhjiä valkeaksi pölyttyneitä univormuja. Omiako vai vihollisia, mahdotonta arvailla. Autokaan ei enää hypähdä niiden ylitse ajettaessa.

Vihollisen tykistö koettaa häiritä tuloamme, mutta panssarimme hyökkäävät suoraan niiden asemiin ja tuhoavat patterit. Jotkut raskaat kauaskantoiset patterit ampuvat jostain hajanaista tulta ja niiden raskaat kranaatit ulisevat jo kaukaa kaiken melun ylitse ennen maahan iskeytymistään.

Täysosuman saaneet autot, samoin kuin koneviankin saaneet työnnetään heti pois tienpenkereeltä. Mikään ei saa hidastaa menoamme.

Kaikki liikenne ei kuitenkaan suuntaudu itää kohden. Myös idästä länteen kulkee tasainen virta ajoneuvoja, joskin harvemmassa ja hitaammin ajaen. Punaisella ristillä merkityt autot kulkevat täysin lastein taakse päin. Niissä tuodaan takaisin haavoittuneitamme, jotka hetki sitten vielä kasvot innosta hehkuen matkasivat toiseen suuntaan, kädet aseita puristaen ja valmiina toimimaan. Nyt he makaavat sairasautoissa luotien lävistäminä tai sirpaleiden silpomina, kalpeina, morfiiniruiskeen puuduttamina, päätyäkseen jossain leikkauspöydille tai kotialueen hautausmaihin.

Hyökkäystiemme kummallakin puolella kulkee pienempinä tai suurempina joukkoina vangiksi joutuneita vihollisiamme. He marssivat mihinkään kiirehtimättä, heidän kohdaltaan on sota sodittu ja kiireet päättyneet. He ovat likaisia, pölyisiä ja parroittuneita. Tuhatpäistä laumaa on saattamassa vain yksi tai pari saksalaista. Vankien joukossa on lievemmin haavoittuneitakin, joita toiset tukevat ja auttavat laahustamaan eteenpäin.

Moottoroitu jv.-divisioonamme on alistettu von Kleistin panssariarmeijakuntaan ja yhteistoiminta panssarien ja jalkaväkemme kesken sujuu mainiosti. Toisinaan vihollispanssareiden ryhmityttyä varsinaiseen panssaritaisteluun ryhmittyvät omammekin ja kummallekin puolelle jää palavia panssareita, joista kohoaa musta savupatsas korkeuteen. Jos vihollinen on pureutunut erikoisen vahvasti johonkin kohtaan, tapahtuu hyökkäyksemme panssarien tukemana. Ajamme autoilla aivan panssarien kannoilla lähelle vihollista, ja vasta sitten jalkaudutaan autoista. Osa miehistämme kipuaa panssareiden päälle, ja läpimurto tapahtuu suoraan panssareilla ratsastaen ja niiden päältä tulittaen.

Immer vorwärts, yhä eteenpäin! Drang nach Osten vaikuttaa sodan alkuviikkoina vastustamattomalta laviinilta,

jota mikään ei voi pysähdyttää. Armeijamme vyöry itään jatkuu väkivaltaisesti ja tuhoavasti. Tykistön ja pommien raunioittamia kaupunkeja ja kyliä, hautaamattomia ruumiita, länteen vaeltavia sotavankilaumoja, isäntää vailla harhailevia hevosia, koditonta siviiliväestöä vaeltamassa Herra ties mihin, soihtuna palavia olkikattoisia majoja, savua, kalmanhajua, pölyä, likaa . . .

Ilmassakaan ei ole rauhallisempaa. Punaiset ilmavoimat yrittävät itsensä uhraten estää saksalaisten tunkeutumista itään päin, mutta von Kleistin armeijakunnan ilmasuojana on kuuluisan ässän Möldersin hävittäjälaivue. Sen Messerschmitt-koneet syöksyvät ulisten vihollislaivueiden kimppuun ja venäläisten pommikoneiden alasampuminen on pelkkää teurastusta. Jotkut Mig- tai Lag-hävittäjät, joita venäläisillä on pommilaivueittensa suojana, yrittävät toisinaan taistella saksalaisia hävittäjiä vastaan, mutta sama kohtalo on heilläkin: syöksyä savujuovaa perässään vetäen kierteessä maahan tai räjähtää kappaleiksi jo ilmassa. Saksalaisilla hävittäjälentäjillä on 70 venäläiskoneen kiintiö, joka takaa heille Rautaristin Ritariristin. Moni nuorista saksalaisista hävittäjälentäjistä ripusti tämän arvokkaan kunniamerkin kaulaansa jo sodan ensimmäisillä viikoilla. Englantilaisia vastaan käydyissä ilmataisteluissa on vaatimuksena vain 40 viholliskonetta, mutta siellä ovatkin vastustajat lujempia.

Silti yrittävät venäläiset hävittäjät ja maataistelukoneet usein matalahyökkäyksiä kolonniamme ja leiriytymispaikkojamme vastaan. Eräässä tällaisessa yhteenotossa saa ryhmäni autonkuljettaja hollantilainen Bekker luodin pohjelihaksensa lävitse ja minä saan räjähtävän luodin leipälaukkuuni. Se räjähtää siinä silpoen pyyheliinan ja käsineeni pieneksi silpuksi, ja lonkkaani tulee lautasen kokoinen mustelma. Eräs räjähtävä kk-luoti räjähtää 20 litran täysinäisessä bensiinikanisterissa auton lavalla, mutta ihme kyllä ei sytytä bensiiniä. Toisinaan lentävät vihollishävittäjät tien poikki syytäen luoteja konekivääreistään ja pudottaen tien

kohdalle päästyään n. viisimetrisellä narulla toisiinsa kytkettyjä kasapanoksia. Niillä he yrittävät katkaista tien vierellä olevat puhelinlangat.

Joka päivä opimme jotain uutta vihollisen taistelutavoista ja ihmettelemme monta kertaa niiden oveluutta. Monin paikoin ovat kaivot myrkytettyjä tai niihin on kylvetty kulkutautien bakteereja. Sotapoliisimme kiinnittävät kaivojen viereen näkyvän julisteen, jossa kaivosta juominen kielletään kuolemanrangaistuksen uhalla. Monin paikoin on vihollinen jättänyt jälkeensä hyvin naamioituihin paikkoihin tai päältä huolellisesti peitettyihin poteroihin joitakin tarkka-ampujia, jotka toimivat yhdessä siviilipartisaanien kanssa ja metsästävät pääasiassa upseereitamme. Rykmentinkomentajamme Weckerle kaatuu tällaisen sala-ampujan luodista tullessaan erääseen kylään, joka on ollut hallussamme jo pari päivää. Nämä partisaanit ja pensasampujat saadaan kiinni ja heidän tuomionsa on lyhyt. Kostoksi sala-ammunnasta polttivat saksalaiset koko kylän.

Miestemme lepo jää näinä viikkoina hyvin vähäiseksi. Päivisin taistelutoimintaa tai laajoja kiertoliikkeitä, öisin ajetaan autoilla etäälle vihollisen selustaan, laskeudutaan autoista ja varmistetaan jotain seutua tai kohdetta. Kun tavataan vihollisten miehittämiä kyliä, aloitetaan ohjesäännön mukainen eteneminen. Lähestyminen suoritetaan ensin ns. tulijonossa (Feuerreihe), tulikosketuksen jälkeen siirrytään tulikiilaan (Feuerkeil), jolloin ryhmä etenee edelleenkin pystyssä kiilan muotoisena ryhmittymänä. Vasta aivan lähelle ehdittyään ryhmä levittäytyy tuliketjuun (Feuerkette) ja etenee sen jälkeen syöksyttäin. Tämä kylmäverinen, joskin paljon verta vaativa lähestyminen vihollistulesta huolimatta tekee moraalisen vaikutuksen viholliseen, ja usein se jättää asemansa huomattuaan, ettei heidän tulensa teho pysähdytä hyökkäystä.

Tämä ylimielisen kuolemaahalveksiva taktiikka tehosi vain ensimmäisenä sotakesänä, sittemmin venäläiset huoma-

sivat siinä olevan mainion tilaisuuden käyttää konetuliaseitaan ja harventaa saksalaisten rivistöjä. Saksalaisten oli pakko suorittaa lähestyminen varovaisemmin ja aloittaa etenemisensä syöksyttäin jo etäämpää. Kuitenkin nämä »moralische Attacke» antoivat alussa hyviä tuloksia.

Antautuneet venäläisvangit ovat neuvottomia ja nöyriä, he lähtevät ilman vartiotakin kulkemaan osoitettuun suuntaan vankien kokoamispaikoille. Useasti he ovat ennen antautumistaan ampuneet politrukkinsa ja upseerinsa ja tulevat suurin laumoin vastaamme. Kiväärinsä he ovat ripustaneet hihnasta selkäänsä kiväärinperä ylöspäin tai lyöneet kiväärinsä pistimineen pystyyn peltoon.

Antautuvat ovat usein ukrainalaisia, joita puna-armeijassa jo tiedetään antauduttuaan kohdeltavan paremmin saksalaisten taholta. He saavat Ukrainan kansallisvärien mukaisen sini-keltaisen käsivarsinauhan, venäläisen kiväärin ja kymmenen panosta. Sen jälkeen he suorittavat saksalaisten puolella vartiopalvelusta, vartioiden varikkoja ja rautateitä, majoituspaikkojamme ja venäläisiä sotavankeja. Antautuessaan he jo kaukaa huutavat: Nje streljaitje, ja ukrainskii . . .» (Älkää ampuko, olen ukrainalainen.)

Erään taistelun päätyttyä jouduin viemään pariakymmentä venäläistä vankia taemmaksi vankien kokoamispaikalle. Heidän joukossaan oli useita haavoittuneita. Lastasimme heidät kuorma-autoon. Istuuduin kuorma-auton hytin katolle selkä menosuuntaan ja lähtiessämme ajamaan sytytin Klubi 7-savukkeen, joita minulla vielä oli säästynyt joitakin askeja. Vankien joukossa oli eräs talvisodassamme ollut sotamies, joka oli nähnyt klubi-savukkeita rintamallamme. Hiassani oli sitä paitsi Suomen leijona ja vyölläni kookas puukko, kuten meillä kaikilla suomalaisilla. Vangit keskeyttivät keskustelunsa ja alkoivat tuijottaa minua, kunnes eräs muutamia sanoja saksaa taitava kysyi, olenko suomalainen. Panin savukeaskini kiertämään vankien kesken ja selitin, että Suomen armeija on jo ehtinyt tänne asti. Selitin,

jotta »Leningrad kaputt, Moskva kaputt, Kiev i Harkov kaputt». Vangit pyörittelivät päitään ja totesivat: »Finski soldati haroosh, voiná skoro kaputt, eto haroosh.» (Suomalaiset sotilaat hyviä, sota loppuu pian, se on hyvä.) He näyttivät uskovan täydellisesti selitykseni ja heidän tultua vankien kokoamispaikalle keskusteltiin siellä asiasta varmaan paljonkin.

Paitsi siviiliväestön keskuudesta muodostettuja partisaaniryhmiä olivat venäläiset tuoneet sodankäyntiin uuden sotijan, josta saksalaiset käyttivät nimitystä »Heckenschütze», pensasampuja. Nämä aiheuttivat epävarmuutta ja menetyksiä sellaisillakin alueilla, jotka olivat jo pitkän aikaa olleet hallussamme. Usein he olivat sotilaspuvussa, mutta toisinaan myös siviilipuvuissa. Venäläisten sotilaiden tapaan lyhyeksi leikattu tukka ja vähemmän päivettynyt oikea puoli päätä osoitti heidän kantaneen sotilaslakkiaan, »pilotkaa», vielä hiljattain. Heidät oli tavallisesti jätetty kahteen mieheen hyvin naamioituihin poteroihinsa, eväinään säilykkeitä ja vettä. Milloin ukrainalaiset siviilihenkilöt olivat saaneet tietää heidän lymypaikoistaan, he ilmoittivat niistä saksalaisille. Ukrainalaisten sotavankiemme tehtäväksi jäi näiden pensasampujien etsiminen ja tuhoaminen ja suurella halulla he tähän ryhtyivätkin.

Harvoin lienee historiassa nähty niin ystävällistä vastaanottoa, kuin se minkä saksalaiset miehitysjoukot sodan alkuaikoina saivat Ukrainaan tullessaan. Tämä pohjautui venäläisten ja ukrainalaisten keskinäiseen, vuosisataiseen kaunaan ja vihattuun kommunistiseen järjestelmään, joka venäläisten toimesta oli Ukrainaan tuotu.

Tullessamme johonkin kylään, jonka venäläiset olivat vastikään jättäneet, työnsivät asukkaat ikkunoistaan ulos salassa tekemiään hakaristilippuja tai kohottivat maantien yli suuren kankaalle maalatun julisteen: Willkommen Hitler, tervetuloa Hitler. Tavallisesti järjestivät vallatun kylän asukkaat jo ensimmäisenä iltana tervetuliaisjuhlan, jolloin

kylänvanhin ojensi kauniisti kirjaillulla liinalla leipää ja suolaa vanhimmalle saksalaiselle upseerille. Sotilaille tarjottiin mitä vain kylässä oli, ruokaa, leivonnaisia, hedelmiä ja kotipolttoista viinaa. Illalla lauloi ja tanssi kylänväki iloksemme. Ystävällisyys ja kiitollisuus ilmeni monin tavoin. Jos Saksan johto olisi ymmärtänyt käyttää sitä oikealla tavalla hyväkseen, olisi 40-miljoonaisen Ukrainan kansan sympatiat merkinneet paljonkin koko sodankäynnille.

Todellisen riemun humalan saimme nähdä Lembergin kaupungin valtauksen jälkeen. Yleisö kantoi autoihimme kaikkea, mistä arveli meidän pitävän, makeisia, soittokojeita, leivonnaisia, kukkia ja ties mitä. Katuyleisö ryösti valtion omistamat kaupat ja kantoi autoihimme määrättömästi alkoholijuomia. Niitä piti juoda heti katuyleisön hurratessa. Ei ollut aikaa etsiä korkkiruuveja, pullon kaula napautettiin poikki pistoolinperällä ja vahvan kirsikkaliköörin kyytipojaksi kulautettiin Krimin kuohuviiniä. Litran vetoisia vodkapulloja ilmestyi jostain venäläisten varastoista niin paljon, että Lembergistä lähtiessämme niitä oli pakko tilanpuutteen vuoksi heittää pois autoistamme.

Katutaistelujen tauottua jouduimme näkemään hirveän juutalaisvainon, johon Saksan armeija ei ottanut osaa, mutta ei voinut sitä estääkään. Lembergin asukkaat, joiden enemmistön muodostivat puolalaiset, ukrainalaiset, ruteenit ja slovakit, ryhtyivät heti kostamaan kommunisteiksi tietämilleen asukkaille ja juutalaisille. Tähän lienee heitä kiihottanut punaisten kaupungissa harjoittama hirmuvalta ja lähtiessään suorittamat joukkomurhat. Lembergin kaupungin vankilassa oli punaisten paetessa murhattu selleihinsä miltei kaikki siellä säilytetyt poliittiset vangit, määrältään yli 2000. Kansa kertoi, että joukkomurhan oli suorittanut kaksi naispuolista juutalaista politrukkia. Sellien oviluukuista oli ammuttu konepistooleilla ja selleihin oli kaadettu bensiiniä, joka sitten oli sytytetty palamaan. Koko vankila-alue oli kauhean lemun ympäröimä. Itse rakennuksesta oli tulipalo

saatu sammumaan ja sen selleistä kannettiin nyt ulos pahoin palaneita ruumiita ja asetettiin vankilan pihalle pitkiin riveihin. Ääneensä itkevät omaiset yrittivät niiden joukosta tuntea omiaan. Olin kenttäpastorimme Ensio Pihkalan kanssa katsomassa näitä murhenäytelmän jälkiä vankilan pihalla. Eräs mukanamme ollut Wehrmachtin kapteeni, monissa sodissa kaikenlaista nähnyt mies, alkoi voida pahoin näkemästään ja meidän oli lähdettävä muualle.

Kaduilla villiintynyt rahvas ajoi edellään kuin karjalaumaa juutalaisia, joiden joukossa oli kumpaakin sukupuolta ja kaikenikäisiä ihmisiä. Juosten ja räyhäten he ajoivat näitä onnettomia kaupungin ulkolaidoille tapettaviksi, ja jos joku ei jaksanut juosta, iskettiin hänet kuoliaaksi jo kadulla. Kaikkialla kuului hätähuutoja ja laukauksia, juutalaisten ruumiita oli puistoissa ja pihoilla. Eläviä ihmisiä heiteltiin talojen ikkunoista kaduille ja juutalaiskodit ryöstettiin putipuhtaiksi. Koko kaupungin siviiliväestö näytti ottavan osaa tähän joukkomurhaan, se oli jonkinlaisen verenhimoisen joukkokiihkon vallassa ja sitä ei mikään olisi pystynyt pidättelemään.

Olimme kiitollisia, kun saimme käskyn lähteä edelleen ja jättää tämä verinen kaupunki taaksemme. Tällöin piti vielä punaisten miehittämä, keskellä kaupunkia korkealla mäellä sijaitseva, lujasti linnoitettu vanha citadelli puoliaan, mutta sen valloittaminen jäi toisten joukkojen tehtäväksi.

Unohtumattomia olivat yötaistelujen jylhän kauniit näkymät Ukrainan rannattomilla lakeuksilla. Auringon laskettua tuli yö nopeasti, mustan sametin kaltainen pilkkopimeä yö, jota halkoivat konekiväärien valojuova-ammukset helminauhojen lailla. Eriväriset valoraketit kiitivät korkeuksiin, räjähtivät siellä värittäen maiseman milloin punaiseksi, milloin vihreäksi tai keltaiseksi. Toisinaan taas kirkas raketti valaisi aavemaisella valollaan maiseman epätodellisen kirkkaaksi, minkä jälkeen pimeys oli entistäkin läpitunkemattomampi. Tähän värien leikkiin yhtyivät räjähdysten ja tyk-

kien suuliekkien leimahtelut, ja korkealla liekillä palavat olkikattoiset asumukset valaisivat roihullaan laajalti ympäristöään. Palava kaupunki tai kylä jossain kaukana väritti taivaanrannan verenkarvaiseksi hehkuksi, joka vaimeni vasta aamun sarastaessa.

Tästä kaikesta, värien ja valojen vaikutelmista, olisi voinut nauttia, ellei kaiken tarkoituksena olisi ollut julma ja armoton sota, tappaa tai tulla tapetuksi, ja tietoisuus siitä, että jokainen palava kylä tai asumus merkitsi kodittomia ihmisiä, jokainen räjähdys surmaa ja tuhoa ja jokainen pimeydessä kiitävä helmi valojuova-ammusten kaaresta kuolemaa sille, joka sen radalle osui.

Päivisin seurasivat tapahtumat ja elämykset nopeasti toisiaan. Liikkuvassa sodankäynnissä oli alituisesti vaihtelua ja jotain odottamatonta. Kerran sai joukkueeni, jonka johtajana edelleenkin oli luutnantti Ehlert, tehtäväkseen miehittää erään maantien ja rautatien risteystä hallitsevan kukkulan kymmeniä kilometrejä vihollisen selustassa. Automme kuljettivat joukkueemme kevyine aseineen sinne halki peltojen ja palasivat takaisin lähtöpaikkaansa. Jonkin vuoristojääkäriosaston piti tulla vapauttamaan meidät kukkulalta jo samana päivänä, mutta sitä ei kuulunut vielä kolmantenakaan päivänä. Kukkulalla oli ilmapommien tuhoama venäläinen tykistöasema, josta venäläiset olivat vetäytyneet jättäen jälkeensä pari särkynyttä tykkiä ja suuren määrän ammuslaatikoita. Etsimme jotain syötäväksi kelpaavaa kukkulalta, sillä olimme tulleet tänne ottamatta muonaa mukaamme ja määräys oli pitää kukkula hallussamme ja estää liikenne risteyksessä, kunnes omamme saapuisivat. Juomavettä koetimme kerätä aamukasteesta levittämällä telttakankaita maahan. Siten saimmekin juotavaa muutaman tipan mieheen. Osa siitäkin piti sentään käyttää parranajoon niin etulinjoilla kuin oltiinkin. Vasta kolmantena päivänä havaitsimme, että venäläisten ammuslaatikkojen joukossa oli kookas melkein pianolaatikon kokoinen puulaatikko,

Hyökkäyksen aikana ei ole tilaisuutta hammaslääkäriin. Tässä hollantilainen poistaa linjapihdeillä jomottavan hampaan tanskalaiselta aseveljeltään ajon aikana.

Maukas välipala tiedossa — kanan kaula katkeaa.

Kolonnamme lähdössä Belaja Tserkovista.

Belaja Tserkov. Viimeinen kuva kenttäpapistamme Ensio Pihkalasta † (oik.). Vas. kapt. Antti Karinen †.

Eteneminen Ukrainaan jatkuu salamavauhdilla

Toisinaan pidetään lepotaukoja. Makuusijoja tehdään maissipeltoon.

Läpi palavien kylien jatkuu eteneminen.

johon oli maalattu teksti »10 000 munaa». Parillekymmenelle miehelle tässä oli toistaiseksi ravintoa ja nälkiintynyt joukkomme käyttikin tätä löytöä hyväkseen. Muistaakseni ehdin minäkin juoda yli 60 raakaa munaa, ennen kuin omat joukkomme vapauttivat meidät kolmannen päivän iltana kukkulaltamme.

Oltuamme jo toista vuorokautta tällä kukkulalla lähestyi sitä kaksi kuorma-autoa idästä päin huolettomasti ajaen ja aavistamatta vihollisen tunkeutuneen tänne asti. Vasta aivan lyhyeltä etäisyydeltä avasimme tulen autoihin, jolloin ne pysähtyivät, toinen keskelle tietä, toinen puolittain kyljelleen ojan reunalle. Viimeksi mainitun ohjaamo ja moottori syttyivät palamaan, mutta tuli sammui itsestään ennen pitkää. Kummankin auton ohjaajat olivat saaneet heti surmansa, mutta toisen auton kuormapeitteen alta loikkasi kaksi vihollissotilasta kätkeytyen viereiseen peltoon.

Yöllä päätin erään toverini kanssa lähteä tarkastamaan autoja toivoen löytävämme niistä tupakkaa ja muonaa. Mahdotonta oli tietää, oliko ammuntamme paljastanut vihol-liselle olinpaikkamme. Lähestyimme sen vuoksi autoja varovasti maantien ojan pohjaa ryömien. Päästyäni puoliksi palaneen auton kohdalle ojensin käteni ojasta ja kurkotin ohjaajahytin oven kahvaan. Ovi aukeni heti ja hytistä putosi päälleni kauttaaltaan palanut ja hiiltynyt vihollissotilas, joka oli kuollessaan lyyhistynyt ovea vasten auton pysähtyessä kallistuneena ojan penkalle. Ennen kuin pääsin ojan pohjasta hiiltyneen vainajan alta, olin itsekin melkein samassa siivossa. Nenässäni viipyi itsepäisesti vielä kauan jälkeenpäin palaneen lihan käry, vaikka ensi tilassa vaihdoin itselleni uuden kenttäpuvun.

Huvittavaakin sattui näinä melskeisinä aikoina. Mielenkiintoista oli nähdä erään suuren kolhoositalouden »likvidoimista» jossain Tarnopolin seuduilla Ukrainassa, jossa komppaniani pysähtyi päiväksi. Kylään oli tullut saksalainen sotatalousupseeri eli »kapearaiteinen», kuten näitä sotilasvirkai-

lijoita hieman halveksien kutsuttiin. Heillä oli nimittäin tavallista kapeammat olkalaput muuten tavallisessa upseerin asetakissaan. Useasti olivat nämä talouspuolen virkailijat hyvin itsetietoisia ja tärkeitä herroja, jotka ennen pitkää pilasivat sotilaiden ja siviiliväestön välille muodostuneet hyvät suhteet.

Kylään tultuaan kutsui tämä talousupseeri väestön koolle ja luki tulkin avustuksella mahtipontisesti julistuksen, jossa mainittiin kylän tulleen liitetyksi Suur-Saksan talousjärjestelmään. Siitä johtuen ei kommunistista kolhoosijärjestelmää täällä enää suvaittu, vaan kylän talous oli jälleen järjestettävä yksityisomistuksen pohjalle. Samalla hän määräsi, että kylän väestön piti keskuudestaan valita kylänvanhin eli »starosta», jonka tehtävänä oli vastaanottaa saksalaisen sotilashallinnon määräykset, välittää ne väestölle ja valvoa määräysten täytäntöönpanoa.

Kylänvanhimman tultua valituksi julisti talousupseeri kylän kolhoosin lakkautetuksi ja selitti kaiken sille kuuluneen omaisuuden nyt palautuvan takaisin entisille talonpojille. Maaomistussuhteet selvitettäisiin myöhemmin, jolloin jokainen saisi takaisin entiset maansa, mutta nyt jo oli kolhoosin irtaimisto otettavissa kylän väen käyttöön. Talonpojat kuuntelivat suu ammollaan tällaista vallankumouksellista julistusta ilmeisesti uskomatta sen voivan olla totta, mutta tulkin kehoitettua väestöä ottamaan omakseen kaiken, mitä kolhoosista löytyisi, syntyi väkijoukkoon äkkiä liikettä. Jokainen tahtoi ennättää jaolle ja ennen pitkää olivatkin saksalainen virkailijaupseeri, hänen tulkkinsa ja kylänvanhin ainoat henkilöt koko kyläaukealla. Väestö riensi kiireen vilkkaa kolhoosin rakennuksiin ja alkoi kantaa kaikkea löytämäänsä mökkeihinsä.

Seurasin muutamien tovereitteni kanssa miten tämä »Wende der Weltwirtschaft», maailmantalouden käänne yhteisomistuksesta takaisin yksityiseen omistukseen pienoiskoossa suoritettiin. Jos kollektivisointi olikin aikoinaan kohdannut

vastahakoisuutta, tapahtui siirtyminen yksityisomistukseen sitä ripeämmin. Ensin kantoi väestö, vanhukset ja lapset mukana auttaen kuin tulipalosta kaiken viljan ja rehun mökkeihinsä, sen jälkeen tuli itse rakennusten vuoro. Penkit, pöydät, kaapit ja kaikki muu, mitä suinkin rakennuksesta löytyi, raahattiin kylän majoihin. Sitten irroittivat kyläläiset kolhoosirakennuksista ovet, ikkunakehykset ja liesien valurautaosat omien asuntojensa parannukseksi. Kun kylän miehet alkoivat rautakangilla irroittaa vielä lattialankkujakin, puuttuivat saksalaiset asiaan ja kielsivät purkamasta rakennuksia, niitähän voitaisiin myöhemmin tarvita armeijankin käyttöön. — Kolhoosin hevoset olivat venäläiset vieneet perääntyessään mukanaan, samoin useimmat lehmät. Jäljellä olevat lehmät jaettiin kylän lapsirikkaimpiin perhekuntiin, ja pienemmän karjan, porsaat ja kanat, sai haltuunsa se, jonka onnistui niitä saada juoksusta kiinni.

Kiire, millä kylänväki siirtyi yksityisomistukseen, muistutti kuin muurahaisyhdyskunnan touhuja kaikkien yrittäessä raahata koteihinsa raskaampia taakkoja kuin jaksoivat kantaa.

Tämän merkillisen päivän kallistuttua iltaan järjesti kylän väki saksalaisten »gospodinien ja generalien» kunniaksi juhlan, jossa hanurit ja balalaikat soivat ja jossa vanhuksetkin tanssivat »pikkuryssää» sydämensä kyllyydestä. Kätköistään he olivat kaivaneet esiin kotipolttoista maissiviinaa, »kukuruusaa», eikä saksalaisten tosiaankaan tarvinnut istua kuivin suin. Siitä lääkkeestä oli kevyempiin juomiin tottuneilla saksalaisilla silmät harmaina vielä päivää myöhemminkin.

Tällaisia lepotaukoja sattui kuitenkin harvemmin. Yleensä oli itärintaman ensimmäisen sotakesän toiminta hyvin liikkuvaa ja rasittavaa. Moottoroidun divisioonamme osastot risteilivät laajoilla aloilla ja sen mukana olleiden suomalaisten, ns. »divisioonan miesten» kokemukset muodostuivat erilaisemmiksi kuin myöhemmin sotaan ehtineiden muiden vapaa-

ehtoistemme. Jos »divisioonan miesten» koulutusaika jäikin lyhyeksi, saivat he sen sijaan käytännössä ja tositeossa oppia kaiken mitä saksalaiselta sotilaalta vaadittiin. Jaettuna saksalaisten ja monien muiden kansallisuuksien muodostamiin joukkueisiin ja ryhmiin heidän olonsa muodostui monin tavoin henkisesti raskaammaksi kuin myöhemmin omassa joukossaan ja oman suomalaisen päällystön alaisina taistelleiden vapaaehtoisten.

Moniin kuukausiin oli postiyhteys kotimaahan järjestämättä, mutta he täyttivät sotilaallista velvollisuuttaan tietämättä mitään kotimaan asioista tai muihin osastoihin joutuneista tovereistaan.

Tämän joukon mielialoja kuvastaa vapaaehtoisemme Torkkeli Noisniemen noihin aikoihin sepittämä laulu:

»Me laulamme, sillä siihen on lupa,
eikä hiljaa voi olla yksikään suu.
On meillä otsassa Kuoleman kuva,
hautaristinä koivupuu.»

Luvattua ja hartaasti odotettua omaa muodostelmaa, Suomalaista Pataljoonaa, ei rintamalle kuulunut. Sen odotusta kuvaavat seuraavat säkeet:

»Me ootimme Suomen Leijonaa,
sen pitikin tulla kerran.
Mutta kauas jäi se arojen taa,
jätti meidät huomahan Herran.
Me iskemme yksin kohti itää,
me iskemme ystävää vailla.
Me tahdomme seistä ja paikkamme pitää,
myös kaatua sotilaan lailla.»

Saksalaisten sotilashautojen matalia koruttomia kumpuja, ainoana koristeenaan kaatuneen kypärä ja kuorimattomasta koivusta tehty hautamerkki, alkoi olla yhä tiheämmässä

taisteluteiden varsilla. Monista niistä saattoi lukea myös suomalaisen nuoren vapaaehtoisen nimen. Tapana oli haudata kaatuneet tien varteen lähelle sitä paikkaa, missä mies oli viimeisen taistelunsa taistellut. Hänet käärittiin kenttäpukuisena telttakankaaseen ja laskettiin hautaansa, jonka äärellä komppanianpäällikkö piti lyhyen sotilaallisen puheen, asetoverit loivat haudan umpeen ja ryhmä kiväärimiehiä ampui kunnialaukaukset. Toverit loivat viimeisen silmäyksensä kumpuun, johon jälleen oli peitetty yksi läheiseksi käynyt aseveli, sitten taas autoihin ja eteenpäin. Immer vorwärts .

Paitsi Lembergin valtausta osallistuivat vapaaehtoisemme Tarnopolin, Taratštšan, Žitomirin, Berditševin, Husiatynin, Vinnitsan, Bjelaja Tserkovin ja Smelan seutujen taisteluihin, Dnepropetrovskin valtaukseen ja moniin muihin taisteluihin aina Rostoviin saakka. Rykmenteissä Westland, Nordland ja Germania olleet suomalaiset vapaaehtoiset, jotka vielä silloin olivat hengissä tai haavoittumatta, liitettiin 17. 1. 1942 tällöin jo rintamalle tulleeseen Suomalaiseen Vapaaehtoispataljoonaan.

Vuoden 1941 lopulla oli Wiking-divisioona jo ehtinyt Asovanmeren rannoille Rostovin taistelujen jälkeen. Suomalaisten vapaaehtoisten joukko oli näin ajautunut varsin etäälle kotimaastaan ja kärsinyt raskaita menetyksiä. Lomista ja kotiinpääsystä ei ollut tietoakaan. Ei ihme, jos he joskus kokoontumaan päästyään lauloivatkin:

»Kotimaata nähdä jos meill' ei oo lupa,
niin kertokoon sen joku muu,
oli otsassa meillä Kuoleman kuva,
hautaristinä koivupuu.»

Ensimmäisissä kuljetuserissä Saksaan tulleet vapaaehtoiset, vähän yli 400 miestä, palvelivat seuraavissa SS-Division Wikingin muodostelmissa:

SS-Regiment Westland	(moottoroitu jv-rykmentti)
SS-Regiment Nordland	» »
SS-Regiment Germania	» »
SS-Aufklärungsabteilung No 5	(Tiedusteluosasto)
SS-Artillerieabteilung No 5	(Tykistöosasto)
SS-Panzerjägerabteilung No 5	(Panssarintorjuntaosasto)
SS-Fliegerabwehrabteilung No 5	(Ilmatorjuntaosasto)
SS-Nachrichtenabteilung No 5	(Viestiosasto)
SS-Werkstattabteilung No 5	(Autokorjaamo-osasto)
SS-Nachschubkommando No 5	(Huolto-osasto)

Edellä mainituissa osastoissa palvelleiden, yli 400 miehen ryhmää on vapaaehtoisliikkeen yhteydessä totuttu kutsumaan »divisioonan miehiksi» erotukseksi varsinaisen Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan »pataljoonan pojista» ja syksyllä 1942 Saksaan tulleesta täydennyserästä, joka hankki itselleen lempinimen »Ne 200 Urhoollista».

»Divisioonan miesten» kärsimät tappiot kaatuneina ja haavoittuneina muodostuivat suuremmiksi kuin jälkeenpäin rintamalle tulleiden ryhmien. Kaatuneiden luku ylitti kolmanneksen ja haavoittumatta jäivät vain aniharvat koko joukosta.

Jo heinäkuussa olin keskustellut pastori Pihkalan kanssa eräästä vakavasta asiasta. Erästä komppaniamme vapaaehtoista vastaan oli tehty, todennäköisesti jonkun Suomen Valtionpoliisin virkailijan toimesta, valheellinen ilmoitus. Siinä mainittiin kyseisen miehen tulleen luvatta Saksaan ja ilmeisesti vaarallisissa aikeissa. Saatuaan ilmoituksen oli komppanianpäällikkömme Körbel ihmeissään, sillä kyseinen mies oli palvellut moitteettomasti. Körbel oli omin silmin nähnyt miehen taistelleen miehekkäästi vihollisen tulessa. Hän asettuikin heti puolustamaan miestä ja kieltäytyi antamasta häntä minnekään komppaniastaan. Kyseessä oli ilmeinen poliittinen juonittelu, ja pidimme huolestuttavana, jos

sellaisia alkaisi esiintyä enemmänkin. Rintamaoloissa jo pieninkin epäluulo siinä mielessä saattoi muodostua miehelle kohtalokkaaksi ja koko joukolle vaaraksi, saatikka sitten liittolaismaan virallisten elinten lähettämä »paljastus». Eräissä piireissä Suomessa näyttiin edelleenkin pelättävän joukkomme poliittista luonnetta ja siltä taholta tulevien vaikeuksien vuoksi pidimme tärkeänä, että Berliinissä olisi joku vapaaehtoisista valvomassa etujamme. Laiminlyötyjä asioita oli sitä paitsi useitakin, postiyhteys kotimaahan oli aivan sattumanvaraista ja suurin osa miehistämme ei ollut kuukausiin saanut pienintäkään tietoa kotoaan. Aliupseereille luvattu heidän arvoaan vastaava asema ja palkkaus oli edelleenkin järjestämättä. Varsinkin viimeksi mainittu asia oli omiaan huonontamaan mielialaa miestemme keskuudessa. Rahallisestikin se merkitsi paljon, koska kersantti ansaitsi n. kaksi kertaa, vääpeli kolme kertaa enemmän kuin sotamies. Joukko aliupseereitamme oli kaatunut, ja heidän omaisensa saivat huoltoavustuksen vain sotamiehen palkan mukaan laskettuna. Aikamme asioita pohdittuamme tokaisi Pihkala: »Sinä lähdet.» Pidin kielitaitoani liian heikkona voidakseni asioida saksalaisissa virastoissa, mutta pastori Pihkala väitti vastaan, että olen vanhimpia vapaaehtoisista ja siksi parhaiten sopiva. Samaa kyytiä hän esitti asian komppanianpäällikölle, joka hyväksyi lähtöni ja heinäkuun lopulla sain jo lähteä divisioonan esikuntaan hakemaan marssikäskyä Berliiniin. Paperit eivät kuitenkaan valmistuneet nopeasti, ja sain jäädä vielä viikon päiviksi divisioonan esikunnan tiedustelujoukkueeseen.

Tämä viikko oli kuin intiaanisotaa, vaihtelevaa ja mielenkiintoista. Ajoimme panssaroiduissa tiedusteluautoissa, »Panzerspähwageneissa», lähelle tiedustelukohdetta, ja ellei asia selvinnyt autosta tarkastellen, lähdettiin kahden miehen partiona aivan vihollisen nenän alle. Milloin edettiin yli päämme ulottuvassa maissipellossa, milloin ojien pohjia ryömien. Piti nähdä, mutta ei näyttäytyä.

Terekille ja takaisin

Kerran olin saanut tehtäväksi ottaa selville, oliko pienen peltoaukean toisella puolella olevassa kylässä vihollisia vaiko ei. Tiedustelu piti ehdottomasti suorittaa vihollisen huomaamatta. Etenimme varovaisesti viljapellossa ryömien toverini, hollantilaisen Myersin kanssa ja tulimme pellon laitaan noin 70 metriä ensimmäisen asumuksen suunnassa. Mökkiä ympäröivät tiheät omena- ja kirsikkapuut ja mökistä näkyi vain katto ja savupiippu. Päätimme jäädä pellon reunaan näkösuojaan ja tehdä kuulohavaintoja jonkin aikaa, ennen kuin menisimme edemmäksi. Tarkastelin kylän reunaa kiikarillakin, mutta mitään epäilyttävää ei näkynyt. Yht'äkkiä kuulin, kuinka hevonen pureskeli kuolaimiaan, ja nyt näin kiikarilla hevosen turvan hedelmäpuiden lehvien lomasta. Ennen pitkää näimme vielä toisen hevosen häämöttävän ratsumiehineen tuskin metrin päässä edellisestä. Käsitimme, että vastassamme oli vihollisen tiedustelupartio yhtä tiedonhaluisena kuin mekin. Sovimme nyt, että yritämme tuhota partion ja vetäytyä sen jälkeen takaisin syvemmälle peltoon. Tähtäsimme arviolta sille korkeudelle, jossa mies olisi satulassa hevosen pään mukaan arvioiden, ja painoimme samalla hetkellä liipaisimista. Puiden takaa ryntäsi nyt esiin kolme ratsua, joista kaksi heitti ratsastajansa maahan ja lähti laukkaamaan kohti kylän laitaa pakoon. Kolmas ratsumies yritti kääntää hevosensa samaan suuntaan, mutta olimme jo ladanneet uudelleen ja pudotimme miehen satulasta.

Odotimme kylässä syntyvän hälinää ja vetäydyimme n. 100 metriä syvemmälle peltoon, mutta mitään ei kuulunut. Lähdimme pian uudelleen aseet ampumavalmiina kylää kohti tarkastelemaan saalistamme. Kumpikin ensiksi ampumamme oli saanut luodin rintaansa, mutta toisessa näkyi heikkoja elonmerkkejä. Toinen ensiksi kaatamistamme miehistä oli poliittinen komissaari majurin arvomerkit kauluksessaan, molemmat muut aliupseereita. Majurilla oli kaksi karttalaukullista maastokarttoja ym. papereita, keräsimme ne, samoin kuin miesten henkilöpaperit, kaksi konepistoolia

ja pistoolit mukaamme, sekä henkilökohtaiseksi sotasaaliiksi vielä kaksi kasakkasapelia. Kolmannella miehellä olleen kiväärin heitimme peltoon. Lyhyt katsaus kylään osoitti sen tyhjäksi, venäläiset olivat evakuoineet väestön peräytyessään. Muutamia ammuttuja vanhuksia näimme mökkiensä edustalla. He olivat ilmeisesti kieltäytyneet lähtemästä evakkotielle.

Tultuamme takaisin divisioonan taistelunjohtopaikkaan luovutimme saaliimme ja teimme ilmoituksen havainnoistamme. Tuomamme kartat ja paperit kiinnostivat tiedusteluosastomme päällikköä siinä määrin, että hän esitti niistä seuraavana päivänä erikoisen kiitoksensa ja lupasi esittää minulle EK II:n, toisen luokan Rautaristin. Sitä seuraavana päivänä sainkin jo Smelan ja Dnepropetrovskin välillä kranaatinsirpaleita nilkkaani, ja samalla kun sain sairaalapassituksen, sain myöskin komennuspaperit Berliiniin lähtöä varten. Rintamapalveluni päättyi tähän. Rautaristi, jonka tiedusteluosaston päällikkö minulle ehdotti, tavoitti minut vasta kesällä 1944 Helsingissä. Se oli kierrellyt ja maannut kymmenissä eri armeijavirastoissa lähes kolme vuotta. Sain sen yllättäen ottaa vastaan Waffen-SS:n yhdysesikunnassa Helsingissä.

BERLIINIIN

Matka rintaman selustaan sujui tavallista mukavammin ja nopeasti divisioonan kuriirin autossa Lubliniin asti, josta jatkoin junalla Breslauhun. Seikkailuitta ei alkumatka sentään sujunut, vaikka päättyikin onnellisesti. Automme oli vahva Mercedes-maastoauto, nelipyörävetoinen avovaunu. Kuljettajan lisäksi siinä oli vain kuriiri ja minä. Maanteiden ollessa täynnä ajoneuvoja koetti kuljettajamme jouduttaa matkaa ajamalla toisinaan pitkin peltoja teiden sivussa. Lähellä Luckin (= Luzk) kaupunkia ajoi kuljettajamme suoraan tien vieressä olevaan venäläisten miinakenttään, jota ei vielä oltu raivattu. Kukaan meistä ei huomannut kieltotauluja ennen kuin kentän lähellä olevat sotilaat alkoivat ampua varoituslaukauksia. Peruutimme auton tarkalleen omia jälkiämme ajaen takaisin vaarattomalle alueelle ja kiersimme kentän. Kuriiri, saksalainen luutnantti, piti ensin asiaan kuuluvan nuhdesaarnan kuljettajalle, mutta pani sen jälkeen konjakkipullonsa kiertämään, kun selitin, että hyvinhän mies itse asiassa ajoi ja aivan miinojen välistä.

Tultuamme Luckiin jouduimme heti ilmapommitukseen. Kuusikymmentä raskasta venäläistä pommikonetta kierteli kaupungin yllä ja pudotti pomminsa osumatta kuitenkaan saksalaisten huoltovarikkoihin, jotka lienevät olleet kohteina. Pysäytimme kiireesti auton hautausmaan korkean kiviaidan viereen, otimme autosta mukaamme aseet, laukkumme ja kuriirin neljä jäljellä olevaa eväspulloa ja menimme hautausmaan puolelle selällemme nurmikolle katselemaan taivaalla pyörivää ilmasirkusta. Ehdimme laskea kaksikymmentäyksi saksalaisten alas ampumaa konetta ennen kuin pommilaivueet täydessä paniikissa ja hajajärjestyksessä kääntyivät

itään päin. Saksalaiset hävittäjät kiirehtivät niiden perään ja jatkoivat voittotiliään vielä monella koneella. — Pommeista putosi pari hautausmaallekin kaataen puita ja hautakiviä, mutta meistä ei kukaan saanut naarmuakaan.

Tultuani Lubliniin poikkesin sotasairaalaan, jossa haavani puhdistettiin ja minut passitettiin Breslaun SS-sairaalaan. Rintamalta saapui Lubliniin jatkuvasti Punaisen Ristin junia täpötäynnä haavoittuneita. Lievemmin haavoittuneet passitettiin heti edelleen kotialueen sairaaloihin.

Breslaun sairaalassa vallitsi myös korkeapaine, mutta puhtaus ja järjestys oli moitteetonta. Nilkkaniveleni todettiin haljenneen ja alkaneen rustoutua hieman väärään asentoon. Kirurgi olisi halunnut operoida sen heti, mutta se olisi vaatinut pitkäaikaista hoitoa. Kun lupasin hankkia sellaista Berliinissä ja esitin komennustodistukseni pääkaupunkiin, pääsinkin jo seuraavana päivänä lähtemään edelleen.

Divisioonan esikunnasta saamassani komennustodistuksessa määrättiin minut Suomen Berliinissä olevan sotilasasiamiehen avuksi vapaaehtoisiamme koskevissa asioissa. Lähdin siis ilmoittautumaan Suomen lähetystöön Rauchstrasse 1:een.

Suomen sotilasasiamiehenä Berliinissä oli tällöin jääkärieversti Walter Horn, jonka nimi liittyy jääkäriliikkeen alkuvaiheisiin. Vuoden 1914 lopulla hän oli yhdessä Bertel Pauligin kanssa Tukholmassa ylioppilasaktivistien keskuskomitean lähettämänä ottamassa yhteyttä saksalaisiin, minkä jälkeen jääkäripataljoonan muodostamiseen saatettiin ryhtyä. Myöskin tälle »uudelle jääkäriliikkeelle» hän antoi tehokasta apua ja toimi varsinaisen virkansa ohella tavallaan suomalaisen vapaaehtoistoimikunnan edustajana Berliinissä. Ollen kiinteässä yhteydessä hallitusneuvos Riekkiin hän osallistui vapaaehtoisliikkeemme juoksevien asioiden hoitoon varsinkin v. 1941—42.

Sain sitten haltuuni lähetystörakennuksesta pienen huoneen, johon juuri mahtui pöytä, vuode ja pari tuolia. Tässä

huoneessa alkoi melko monipuoliseksi kehittynyt yhdystoiminta, jota varten sittemmin perustettiin Waffen-SS:n pääesikunnan yhteyteen virkapaikka, Verbindungstelle des Finnischen Freiwilligen-Bataillons der Waffen-SS, Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan Yhdystoimisto.

Ensimmäisiä töitäni oli valtavan kenttäpostiruuhkan selvittäminen ja toimittaminen vapaaehtoisillemme divisioonaan tai sotasairaaloihin sikäli kuin miestemme sairaalaosoitteet olivat tiedossa. Kenttäpostikirjeitä oli kerääntynyt Suomen lähetystöön ehkä kymmenkunta säkkiä. Postin lajittelu vei aikaa useita vuorokausia. Miestemme saksalaiset kenttäpostiosoitteet eivät vielä olleet heidän omaistensa tiedossa, vaan heille osoitettu posti lähetettiin Helsinkiin Insinööritoimisto Ratakseen, joka toimitti sen edelleen säkeissä Berliiniin. Suomen viranomaisten toimesta oli posti jo sensuroitu, mutta Berliinissä oli sen vielä uudelleen sensuroinut Waffen-SS:n kenttäpostisensuuri. Mitään kiirettä kirjeiden edelleen toimittamiseksi ei oltu pidetty, vaikka miehemme olivat jo kuukausia olleet vailla postiyhteyttä omaisiinsa.

Muitakin hoitamatta jääneitä asioita oli runsaasti, ja jo lähetystön ahtaissa tiloissa ollessani sain 3—4 haavoittunutta vapaaehtoistamme avukseni toimistotöihin.

Berliinissä oli jo tällöin Suomesta erikoistehtäviin komennettuna kapteeni Lehmusvuori, joka täydellisesti saksan kieltä taitavana ja sikäläisiin virastoasioihin perehtyneenä oli mitä suurimmaksi avuksi vapaaehtoistemme asioiden järjestelyssä.

Myös eräät Suomen lähetystön virkamiehet osoittivat avuliaisuutta ja ymmärtämystä vapaaehtoisten sotilaittemme asioissa. Heistä mainittakoon konsuli Lasse Syrén, lähetystösihteeri Tauno Sutinen ja laivastoasiamies, komentajakapteeni Hakon Grönholm, joka viimeksi mainittu hoiti vapaaehtoistoimikuntamme Berliinissä olevia rahavaroja useiden kuukausien ajan.

Lähetystössä olevat tilat kävivät kuitenkin ennen pitkää

yhdystoiminnalle riittämättömiksi. Myös toimistossani käyvien vapaaehtoistemme määrä alkoi häiritä lähetystön työrauhaa. Sotasairaaloissa kotilomalle lähtevät haavoittuneemme matkustivat yleensä Berliinin kautta poiketen asioissaan toimistooni. Kaiken lisäksi oli lähetystömme naapurissa sijaitsevassa Ruotsin lähetystössä kiinnitetty huomiota Suomen lähetystössä alituisesti nähtyihin, saksalaisissa sotilaspuvuissa esiintyviin kävijöihin, ja siellä saatettiin päätellä Suomen jo menettäneen riippumattomuutensa! Oli siis hankittava toimistotiloja muualta. Yhdystoimistomme saikin ennen pitkää tilavan huoneiston SS-Führungshauptamtin talosta Kaiseralleen varrelta ja saattoi laajentaa henkilökuntaansakin lisääntyneitä tehtäviään vastaavaksi. Suomesta saatiin vapaaehtoisten kotiin lähettämien rahojen siirroissa avustamaan ekonomi Salme Pohja, konekirjoittajaksi rouva Meri Wiest sekä muihin toimistotöihin ja läheteiksi muutamia haavoittuneita vapaaehtoisiamme. Toimiston kalustaminen ei tuottanut minkäänlaisia vaikeuksia, sillä sota-ajasta huolimatta löytyi Waffen-SS:n tarpeisiin kirjoituspöytiä, arkistokaappeja, kirjoitus- ja laskukoneita, yleensä kaikkea toimistossa tarvittavaa, jota siviiliväestö ei olisi voinut mistään hankkia.

Englantilaisten ja amerikkalaisten pommikoneitten aloitettua tuhoisat pommituksensa Berliinissä joutui yhdystoimistomme useita kertoja muuttamaan pommitusvaurioitten vuoksi. Niinpä 7. 12. 1942 muutimme Grünewaldiin Hagenstrasse 45:een, jonkin aikaa olimme Steinhammerstrassen pienessä yhden perheen huvilassa. Sekin sai aikanaan osansa pommituksista. Eräässä pommituksessa tuli huvilan pihalle neljätoista palopommia ja pari itse rakennukseen; ne flaamilainen lähettini Venken viskasi paljain käsin pihalle.

Jonkin aikaa oli yhdystoimistomme Friedrichstrassen rautatieaseman lähellä vanhan armeijaviraston rakennuksessa, jossa vanhan kunnon Bismarckin haamun kerrottiin vielä toisinaan näyttäytyvän. Noina viikkoina oli varsin

rauhatonta ja pommeja tuli lähiympäristöön harva se päivä. Pian jouduin jälleen etsimään uutta toimistohuoneistoa, kun englantilainen Wellington pommikone toi ensimmäisen ns. korttelipomminsa aivan virastotalomme edustalla sijaitsevan autokorjaamon pihaan. Pommin paino oli 6 000 kg, ja englantilaiset ripustivat tämän uuden pomminsa lentokoneen rungon alle kuten torpedon. Sen voimaa kuvastaa sekin, että eräs korjaamon pihalla ollut pakettiauto lensi 2 $^1/_2$ km:n päähän räjähdyspaikasta. Myöhemmin näitä pommeja tuli Berliiniin paljonkin ja jokaisesta sortui kokonainen kaupunkikortteli raunioläjäksi. Ensimmäisen jättiläispommin pudotessa olimme vanhan talomme kellarissa kaksi kerrosta maan pinnan alla, mutta sielläkin tärähdys ja maan aaltoilu heitti huonekalut ja suuren radiolähettimen kaapit nurin. Kun pommituksen päätyttyä tulimme toimistoomme, oli siitä ovet, ikkunat ja suuri osa ulkoseinää poissa. Paperimme ja konttorikoneemme säilyivät sentään tässäkin rytäkässä.

Huhtikuussa 1943 muutti Finnische Verbindungstelle jälleen uuteen toimipaikkaansa, SS:n päämajan taloon Hohenzollerndamm 31:een. Tällöin oli jo pienestä alkanut yhdystoimistomme tullut tärkeäksi siteeksi vapaaehtoistemme, SS-Vapaaehtoistoimikunnan sekä saksalaisten ja suomalaisten virastojen välille. Toimiston asema oli vahvistettu SS-Hauptamtin (= päämajan) virastoryhmä D:n osastoksi Id, sille oli vahvistettu oma virkaleimansa ja sen toiminta noudatti koko suuressa esikunnassa vallitsevaa järjestystä. Esikunta sijaitsi lähellä Fehrbellinerplatzia vastavalmistuneen Karstadtin tavaratalon 8-kerroksisessa näyttelyrakennuksessa, joka oli heti valmistuttuaan otettu armeijan käyttöön.

Tämäkin rakennus joutui useita kertoja pommimaaliksi, mm. kerran juuri kun Suomesta oli saapunut joukko SS-Vapaaehtoistoimikunnan jäseniä vierailulle Berliiniin. Olimme iltasella ruokailleet talon ylimmässä kerroksessa olleessa upseerikasinossa, kun ympäristöön alkoi tulla pommeja. Siirryimme talon kellariin pari kerrosta katupinnan alapuo-

lelle pommisuojaan. Pian sen jälkeen tuli taloon täysosuma, joka sulki sisäänkäynnin pommisuojaamme. Samalla oli räjähdyksen voimasta katkennut jokin vesijohdon valtaputkista talon perustuksissa ja vesi alkoi tunkeutua pommisuojaamme. Lattia peittyi vedellä, joka pakotti meidät istumaan aluksi pöydille ja myöhemmin jo katonrajaan vaatekaappien päälle, ennen kuin raivausmiehistö sai sortuman puretuksi sisäänkäytävämme edestä ja vapautetuksi meidät. — Vapaaehtoistoimikunnan jäsenistä muistaakseni tuomari Kallia, johtaja Rautala, kansanedustaja Nikkola ja professori Vannas joutuivat tähän epämiellyttävään tilanteeseen.

Aluksi oli toimistollamme tässä Hohenzollerndammin esikuntatalossa kolmen huoneen huoneisto, joka sijaitsi rakennuksen eräässä kulmassa. Samassa esikunnassa toimivan tanskalaisen toimiston päällikkö, eräs eversti, ehdotti minulle useita kertoja huoneistojemme vaihtoa, koska meidän huoneemme olisivat sopineet hänen mielestään paremmin hänelle. Annoin lopuksi perään, ja hän lähetti ryhmän sotilaita siirtämään huonekalumme uusiin huoneisiimme. Saatuaan nyt haluamansa huoneiston eversti tarjosi minulle hyvän lounaan upseerikerholla ja oli vaihdosta oikein tyytyväinen. Seuraavana päivänä hän ei sitä enää ollut, sillä illalla alkaneessa pommituksessa talon nurkka, jossa toimistomme oli sijainnut, sai hyvän täysosuman ja romahti kasaan. Tanskalainen sai jälleen kääntyä Quartieramtin (huonevälityksen) puoleen. Meidän uusi toimistomme menetti vain joitakin ikkunaruutuja.

Pommitustappiot alkoivat muodostua jo v. 1943 Berliinissä merkittävän suuriksi. Pitkät kuorma-autojonot kuljettivat aamuvarhaisin yön pommituksissa surmansa saaneita hautausmaille joukkohautoihin. Myöskin virasto- ja esikuntatyössä tuli alituisia keskeytyksiä ja varsinaisista virka-ajoista oli vaikeaa pitää kiinni. Virastojen ja esikuntien osastopäälliköille annettiin määräys pitää yötä päivää mukanaan tär-

keimmät, johonkin keskeneräiseen tehtävään liittyvät asiapaperit, koska missään ei enää ollut pommivarmoja säilytyspaikkoja. Aikaisemmin oli ankarasti kielletty viemästä kotiin mitään viraston papereita.

Tärkeimpiä yhdystoimistomme töistä oli yhteyden pito satoihin, eri sotasairaaloissa joka puolella Saksaa ja muissakin maissa oleviin haavoittuneisiimme. Kun divisioonaan lähetetty kenttäpostikirje palautui Berliiniin syystä, ettei sen vastaanottaja enää ollut yksikössään, oli otettava selvää, mihin kyseinen vapaaehtoinen oli joutunut. Rintamalta tulevat tappioilmoitukset olivat useinkin vajavaisia ja täysin virheellisiäkin. Liikkuvasta sodankäynnistä johtuen eivät Berliiniin saadut tiedot läheskään aina pitäneet paikkaansa, ja niinpä sattui monia kertoja, että kaatuneeksi ilmoitettu mies makasikin jossain sotasairaalassa vain lievästi haavoittuneena tai sairastuneena. Tästä saattoi johtua, että Suomeen lähettämäni tappioilmoitus oli virheellinen, mutta sen johdosta olivat kaatuneeksi luullun vapaaehtoisen omaiset jo panneet kuolinilmoituksen lehteen. Joitakin päiviä myöhemmin saattoi kyseinen mies astella reippaana toimistoomme ja väittää moiset tiedot itsestään »huomattavasti liioitelluiksi».

Tällaisen ennenaikaisen surunviestin lähetin mm. luutnantti Antti Aaltosen kotiin Loimaalle joulun alla 1941, jolloin Antin ainoa veli oli juuri saanut antaa henkensä isänmaalle Suomen rintamalla. Rouva Martta Aaltonen uskoi jo menettäneensä molemmat poikansa, kunnes jouluaattona saatoin hänelle ilmoittaa Antin elävän ja voivan hyvin.

Samanlaisen ikävän viestin lähetin myös vapaaehtoisemme Tuomisen omaisille Tampereelle. Hänestäkin ehti kuolinilmoitus lehtiin ennen kuin viestin virheellisyys kävi selville.

Tietoihin oli suhtauduttava varovaisesti ja pyrittävä kontrolloimaan ne aina, milloin se oli mahdollista. Tässä, samoin kuin haavoittuneiden sairaalaosoitteiden selville saamisessa auttoi tehokkaasti Waffen-SS:n kenttäpostisensuurin

Täysosuma tuhosi tykistöpatterimme keittiövaunun. Saksalainen keittiömies sai surmansa.

Taistelut miehen korkuisessa maissipellossa ovat kuin viidakkosotaa.

Pensasampujat kätkeytyivät ovelasti päältä peitettyihin poteroihinsa.

Joukkueemme pidättämiä partisaani-pensasampujia viedään kuulusteluun.

Herrat tykistön tulenjohtajat pitävät siestaa. Heikki Mansala höylää leukaansa ja Jouko Itälä maistelee, onko paistikasperunoissa sopivasti suolaa.

Tavallinen näkymä ukrainalaisen kolhoositalonpojan majasta.

Komppaniamme kärki etenee Smelan luona.

Panssaroitu tiedusteluvaunu.

Jv.ryhmä ylittää ratapenkereen ankarassa tulessa.

yhteyteen perustettu suomalainen osasto. Sen hoidossa oli aluksi Suomessa syntynyt saksalainen opiskelija Eric Nupnau, joka Gestapon palvelukseen ryhdyttyään oli määrätty sensuroimaan suomalaisten kirjeitä. Hän teki lukuisia ilmiantoja saksalaisille nuorten vapaaehtoistemme harkitsemattomien lausuntojen tai valituksien johdosta koettaen täten kunnostautua saksalaisten silmissä. Sittemmin tulivat kenttäpostin suomalaisosastoon vapaaehtoiset Olavi Alhainen, Aimo Kaloinen, Kaakinen, Vuolento ja joitakin muita haavoittuneita miehiämme, ja kenttäpostiosaston saamien tietojen mukaan voitiin nyt monessa asiassa olla vapaaehtoisillemme avuksi. Moniin kirjeissä paljastuneisiin epäkohtiin päästiin käsiksi. Varsinkin Olavi Alhaisen osuus sairaalaosoitteiden selvittämisessä muodostui erittäin tärkeäksi, ja hänen avullaan voitiin nopeasti saada selville miestemme uudet olinpaikat. Tämä teki mahdolliseksi nopean postiyhteyden ja viihdytystyön järjestelyn.

Tuoreita ja täysin luotettavia tietoja kaatuneista ja haavoittuneista miehistämme alkoi kuitenkin tulla vasta sen jälkeen, kun jokaisen vapaaehtoisemme sotilaspassiin liitettiin seuraavansisältöinen lisälehti:

»Wenn der Inhaber dieses Soldbuches verwundet wird oder fällt, werden die Sanitäts- bzw. andere damit in Berührung kommende Behörden dringenst gebeten, darüber und über den Aufenthaltsort des Betreffenden sowie diesbezüglichen Veränderungen umgehend zu melden an:

Der Finnische Militärattaché
Finnische Gesandtschaft
B e r l i n W 35
Rauchstrasse 1

Mikäli tämän Soldbuchin omistaja haavoittuu tai kaatuu, pyydetään lääkintä- tai muita viranomaisia siitä ja hänen olinpaikastaan (myös sen muutoksista) heti ilmoittamaan yllä olevalla osoitteella.»

Yleensä antoivat kaikki haavoittuneemme saksalaisissa sotasairaaloissa saamastaan kohtelusta parhaimman arvostelun, mutta kaikesta huolimatta ne, joiden vammat vaativat pitkäaikaista hoitoa ja jotka eivät pystyneet lukemaan saksankielistä kirjallisuutta, kaipasivat luettavakseen suomalaisia sanomalehtiä ja kirjoja. Yhdystoimistomme tehtäväksi jäi tämänkin asian hoito sekä suomalaisten järjestöjen ja kustantajien lahjoittamien kirjojen ja aikakauslehtien jakelu sairaaloihin.

Tässä tehtävässä antoi tehokasta ja uhrautuvaista apuaan lähetystöneuvoksetar Marjatta Martola (nyk. kanslerinrouva Myhrberg), joka vaivojaan ja rahallisia kulujakaan säästämättä järjesti »SS-Vapaaehtoisten Kirjaston». Kirjasto sijaitsi lähetystöneuvos Martolan loisteliaassa diplomaattiasunnossa Bismarckalleen varrella (tuhoutui kokonaan Berliinin pommituksissa), ja sieltä lähetettiin sadoittain kirjapaketteja sairaaloissa makaaville pojillemme. Näitä tervetulleita kirjalähetyksiä muistavat kiitollisuudella sadat vapaaehtoisemme vielä nytkin. Sitä paitsi rouva Martola osallistui Berliinin ja sen ympäristön sotasairaaloissa olevien haavoittuneittemme viihdytykseen käymällä sairaaloissa poikiamme tervehtimässä ja järjestämällä kahvikutsuja kotonaan liikuntakykyisille potilaille.

Tällainen haavoittuneittemme ja täydennyskomppaniassa olevien vapaaehtoistemme viihdytystyö sai laajempiakin muotoja. Jääkäripataljoona 27:n kunnioitettu Schwester, vapaaherratar Ruth Munck otti huolehtiakseen vapaaehtoistemme, »nuorten jääkärien» viihdyttämisestä. Hän matkusteli sairaaloissa olevia poikiamme tervehtimässä vieden heille kotimaan terveiset ja usein myös luettavaa, makeisia, savukkeita ym. Hänen lottapukuinen, arvokas, mutta samalla äidillinen olemuksensa tuli tunnetuksi monissa sairaaloissa eri tahoilla Suur-Saksaa ja sen miehittämillä alueilla. Sodanaikaisissa täpötäysissä junissa, alituisessa pommitusvaarassa ja muissa hankaluuksissa hän matkusteli ristiin rastiin poi-

kiamme tapaamassa ja pystyi asiantuntemuksellaan ja arvovallallaan olemaan poikiemme avuksi monissa asioissa, milloin nämä eivät, useinkin puuttuvan kielitaidon vuoksi, kyenneet itse asioitaan järjestämään. — Elokuusta 1942 lähtien osallistui tähän työhön myös maisteri Alice-Marie Dahl, joka samoin matkusti monissa sairaaloissa poikiamme tervehtimässä.

Haavoittuneittemme viihdytystoimintaan osallistuivat Wienissä, johon haavoittuneitamme olikin runsaasti keskitetty saatuamme sinne oman sairaalaosaston suomalaispotilaita varten, erikoisesti rouva Rosa Köpf (synt. Casagrande) ja sikäläisessä Suomen pääkonsulaatissa työskennellyt rouva Zeidler. He muistivat poikiamme useilla sairaalakäynneillä ja kutsuivat heitä usein joukolla vieraanvaraisiin koteihinsa.

Breslaun sotasairaaloissa olevista pojistamme huolehti siellä asuva suomalaissyntyinen rouva Inkeri Gerull. — Näitä lämminsydämisiä naisia on vapaaehtoisillamme syytä kiitollisuudella muistella.

Viihdytystoimintaa koetettiin myös järjestää saksalaisten viranomaisten ja suomalaisen vapaaehtoistoimikunnan toimesta muullakin tavoin. Täydennyskomppaniassamme Grazissa esiintyivät mm. Suomesta tulleet taiteilijat, pianisti Alice Pacius, laulajatar Aino Palomäki, viulutaiteilijatar Pippa Haikala, pianisti Bergström, lähetystöneuvoksetar Marjatta Martola, toimittaja Salama Simonen ja ehkä jotkut muutkin. Myös Suomen sotilasedustajat Saksassa, eversti Horn sekä majurit Kokko ja Vikman vierailivat vapaaehtoistemme parissa.

Yhdystoimistomme varsinaisen rutiinityön muodostivat kuitenkin virallisluontoisemmat asiat, kuten kaikenlaisten komennus-, loma- ja matkapapereiden hankkiminen niitä tarvitseville, puuttuvien varusteiden järjestäminen matkoille lähteville, palkka- ym. raha-asioiden hoito, säästörahojen siirto Suomeen ja varsin laajaksi paisunut kirjeenvaihto rintamalla tai sairaaloissa olevien kanssa.

Toimistomme vaikutusta tarvittiin myös useasti ehdotuksien laatimisessa upseerien ja aliupseerien koulutusasioissa, korotus- ja kunniamerkkiehdotuksissa, vapaaehtoistemme sijoituksissa, komennusluontoisissa tehtävissä jne. Toimistomme saatua virallisen asemansa saksalaisen esikunnan osastona sujuivatkin juoksevat asiat huomattavasti joustavammin kuin aikaisemmin.

Tässä on erikoisesti syytä korostaa sitä luottamuksellista suhdetta, joka vallitsi saksalaisten esimiesteni ja yhdystoimistomme välillä. Esikunnan päällikkönä oli kenraali Berger, joka suhtautui suopeasti kaikkiin suomalaisten taholta tehtyihin esityksiin. Virastoryhmä D:n, johon toimistomme kuului, päällikkönä oli sveitsiläissyntyinen tohtori, everstiluutnantti Riedweg, joka mitä suurimmassa määrin antoi toimistomme hoitaa asiansa oman harkintamme mukaan. Hän oli erittäin miellyttävä ja sivistynyt upseeri ja suuri Suomen-ystävä. Myöskin muut esikunnan osastopäälliköt, joiden kanssa jouduin enemmän kosketuksiin, kuten Fechner, Plaschke ym., suhtautuivat asioihimme avuliaasti ja myötämielisesti, mikä suuresti helpotti toimintaamme. Virka-asiat hoidettiin korrektisti ilman poliittisia vaikutteita, ja kaikkea oli helpottamassa suosio, jota saksalaiset osoittivat suomalaisille sodan aikana.

SAKSAN KOTIRINTAMAA

Mielenkiintoista oli tutustua Saksan kotialueeseen sodanaikaisissa oloissa. Ensimmäinen vaikutelmani lienee ollut tunne voitonvarmuudesta ja huolettomuudesta sodan lopputuloksista. Samoin sai sen vaikutelman, että sotilaat, arvoasteisiin katsomatta, olivat lempilapsia kaikkialla. Heille oli järjestetty halpoja ravintoloita, he saivat ilmaiseksi teatteri- ja elokuvalippuja, heille tarjottiin istumapaikka täydessä raitiovaunussa. Lukemattomin tavoin kansa osoitti kiitollisuuttaan sotilailleen. Vaikka korttijärjestelmä olikin voimassa, saivat sotilaat helposti leivoksia ja savukkeita ilman kortteja.

Syksyllä 1941 oli saksalaisten voitonvarmuus vielä ymmärrettävissäkin. Lokakuun alkuun mennessä oli saavutettu valtavia voittoja. Pohjoinen rintamaosa, komentajanaan kenraalisotamarsalkka Ritter von Leeb, oli työntänyt vastustajan Baltian maista ja saanut Neuvostoliiton teollisuudelle tärkeän Leningradin saarretuksi. Ilmajärven eteläpuolella etenivät saksalaisten hyökkäyskiilat Bologojen ohitse Kalininia kohden. Sodan ensi päivästä alkaen saivat Saksan ilmavoimat aloitteen käsiinsä ja säilyttivät kaikkialla ilmaherruuden.

Itärintaman keskiosilla toimiva armeijaryhmittymä kenraalisotamarsalkka von Bockin johdolla ja eteläinen armeijaryhmä kenraalisotamarsalkka von Rundstedtin johtamana olivat yllättäneet ja lyöneet hajalle puna-armeijan valtavat joukot toinen toistaan seuranneissa suurissa tuhoamistaisteluissa. Kymmenpäiväisessä taistelussa Bialystokin ja Minskin seuduilla kehittyi sotahistorian suurin motitustaistelu, jolloin valtavaa sotatarvikemäärää lukuunottamatta n. 423 000

venäläistä jäi vangiksi. von Bockin keskirintama työntyi nopeasti Stalin-linjan lävitse, jonka vahvasti linnoitetut tukipylväät Mogilev, Orsha, Vitebsk ja Polotsk nopeasti murrettiin. Tämä teki mahdolliseksi tunkeutua yhä syvemmälle itään, ja siitä kehittyi nelisen viikkoa kestänyt Smolenskin jättiläistaistelu, jossa saksalaiset saivat 300 000 vankia.

Etelässä olivat von Rundstedtin johtamat armeijat iskeneet kiilan Žitomirin kautta aivan Kiovan porteille ja suuntasivat sen jälkeen hyökkäyksensä vihollismaan eteläosiin. Samanaikaisesti oli kenraali von Schobertin armeijakunta valloittanut Bessarabian. Heinä—elokuussa kehittyi valtava taistelu neljää venäläistä armeijakuntaa vastaan Umanin seuduilla näiden yrittäessä estää saksalaisten tunkeutuminen Länsi-Ukrainaan. Elokuun 20. p:nä saavuttivat keskirintaman armeijat jälleen loistavan voiton Gomelissa, jolloin otettiin 84 000 vankia.

Mikä olisi parempaa vahvistamaan siviiliväestön taistelutahtoa kuin jatkuvat, suurenmoiset menestykset rintamilla. Propagandaministeriö tiedotti nämä jatkuvasti saapuvat voitonviestit reippaan marssimusiikin ja fanfaarien säestyksellä, ja Saksan kansa kuunteli näitä juhlavia uutisia täydessä voitonvarmuudessa ja luottamuksessa johtajaansa. Hitlerin ja Göbbelsin fanaattiset propagandapuheet vihollisen aliarvioimisineen ja lupauksineen nopeasta voitosta muodostuivat saksalaisen kotirintaman aherruksessa kansallistuntoa nostattaviksi kohokohdiksi. Niitä kuunneltiin innostuksella ja hartaudella kaikkialla Saksassa.

Voitonviestejä saapui koko loppukesän. Dneprin mutkan länsipuolella suoritetut operaatiot tuottivat 60 000 vankia ja päättyivät 19. p:nä elokuuta. Jo 27. p:nä elokuuta tiedotettiin uusista merkittävistä voitoista Velikie Lukin luona. Nämä voitot lyhensivät saksalaisten rintamalinjoja tuntuvasti Ilmajärven ja Smolenskin välisellä alueella. Syyskuun 16. p:nä tuhosi kenraali Buschin johtama armeijakunta täy-

dellisesti yhdeksän neuvostodivisioonaa ja torjui yhdeksän muun divisioonan hyökkäykset. Niiden avulla oli marsalkka Timošenko yrittänyt suorittaa kiertoliikkeen Leningradia saartavien saksalaisten joukkojen selustaan. Syyskuun 27. p:nä saattoi Saksan päämaja jälleen tiedottaa voitosta maailman suurimmassa taistelussa, n. 25 000 neliökilometriä käsittävän motin selvityksestä, joka oli sulkeutunut saman kuun 13. p:nä Kiovasta itäänpäin; viisi Neuvostoliiton armeijaa oli tuhottu vain pienen määrän päästessä murtautumaan ulos. Saksalaisten määrätietoinen hyökkäys Neuvostoliiton sotateollisuudelle erittäin tärkeälle Donetsin alueelle oli sujunut hyvin, ja lokakuun aikana päättyivät vielä Brjanskin ja Vjazman ennennäkemättömän valtavat motitustaistelut, joissa Timošenkon armeijaryhmän päävoimat tuhottiin. Saksalaisten ilmoitusten mukaan menettivät venäläiset Brjanskin ja Vjazman taisteluissa yhteensä 67 jv.-divisioonaa, 6 ratsuväki- ja 7 panssariprikaatia. Paitsi kaatuneitaan, menetti vastustaja näissä taisteluissa 660 000 sotilastaan vankeina. Valtavissa tuhoamistaisteluissa oli vastustajan taisteluvoimaa vakavasti heikennetty ja tasoitettu taistelevien kesken vallinnutta elävän voiman ja materiaalin välistä epäsuhdetta.

Puhuessaan marraskuun 9. p:nä 1941 saattoi Hitler mainita siihen mennessä jo saadun 3 632 000 neuvostosotilasta vangiksi. Myös vihollisen sotamateriaalin menetykset olivat valtavia: saaliiksi oli saatu tai tuhottu 27 000 tykkiä, 22 000 panssaria ja 15 000 lentokonetta.

Saksalaisten omista tappioista ei annettu julkisuuteen mitään totuudenmukaisia tietoja, ja ilmeistä on, että kotirintama havahtui muistamaan tämän sodankäyntiin liittyvän ikävämmän puolen vasta Stalingradin dramaattisten tapahtumien jälkeen.

Ensimmäisen sotavuoden lähestyessä loppuaan jähmettyivät Saksan armeijan liikkeet itärintamalla ja ankaran talven lähestyessä se asettui puolustusasemiin. Valtavista voitoistaan huolimatta ei Saksa ollut päässyt tavoitteeseensa; puna-

armeija oli edelleenkin vakavasti otettava vastustaja. »Der Blitzkrieg» ei tehonnutkaan pinta-alaltaan niin valtavaan vastustajaan kuin Neuvostoliitto, jota sotaan liittyneet Amerikan Yhdysvallat alkoivat yhä lisääntyvässä määrässä varustaa sotatarvikkeilla.

Vuoden 1941 lopulla ei Saksan kotirintamalla ollut sotaväsymyksestä tietoakaan. Saattoi myös panna merkille, että yleisö luotti hallituksensa tiedotustoimintaan ja omaksui helposti ne ajatussuunnat, joita »Völkische Beobachter» tai jokin muu valtiopropagandan äänenkannattaja kulloinkin piti tarkoituksenmukaisena.

Eräs usein pohdittu kysymys oli, kuka todellisuudessa aloitti sodan, Saksako vai Neuvostoliitto. Kansanomaisesti katsoen pidetään tietysti aloittajana sitä, joka ampuu ensimmäiset laukaukset, ja tässä tapauksessa se eittämättä oli Saksa. Saksan propaganda pyrki kuitenkin antamaan sen käsityksen maailmalle, että Saksan Neuvostoliittoon tekemä hyökkäys oli yksinomaan puolustustoimenpide, koska Neuvostoliitto muussa tapauksessa olisi toteuttanut aikomansa ja valmistelemansa hyökkäyksen Saksaan.

Yleensä kaikki maailmanhistorian sodat on aloitettu toista osapuolta syyttelemällä. Toinen maailmansotakaan ei muodostunut poikkeukseksi. Joka tapauksessa Saksassa silloin uskottiin yleisesti, että vain heidän johtajansa päättäväisyys ja heidän armeijansa kunto estivät Saksan kotialueen joutumasta taistelukentäksi Neuvostoliiton suunnittelemassa sodassa.

Ehkäpä olisi oikeudenmukaisempaa määritellä se puoli aloittajaksi, joka ensimmäiseksi on päättänyt ryhtyä sotilaallisiin toimenpiteisiin toista valtiota vastaan, vaikkapa toisen osapuolen olisikin vaaran torjumiseksi iskettävä ensimmäiseksi. Juuri tätä ajattelutapaa pyrki Saksan propaganda yleistämään.

Milloin päätös hyökkäyssodasta syntyi Saksassa, toisin sanoen, milloin suunnitelma »Barbarossa» lyötiin lukkoon, ei

ole vielä tiedossa. Neuvostoliiton kannalta löytyy periaatteellinen päätös kapitalististen valtioiden tuhoamiseen jo kommunistipuolueen ensimmäisten kokousten teeseistä. Ilmeistä on kuitenkin, ettei kahden maailmanvaltaa tavoittelevan suurvallan ristiriitoja olisi pitkällekään pystytty sovittelemaan.

Kun kerran kysyin eräältä korkea-arvoiselta upseerilta, miten oli ymmärrettävissä vuoden 1939 sopimus, hän myönsi avoimesti, että tarkoituksena oli vain voittaa aikaa, ja hän jatkoi laulun sanoin: »Liebe war es nie

Eräät saksalaiset asiakirjat kertovat tilanteen kehityksestä vähää ennen sodan alkua seuraavaa:

SOTAVOIMIEN PÄÄESIKUNNAN PÄÄLLIKKÖ

Wfst/Abt. L (1 OP) Salainen komentoasia
N:o 00086/41 G. KDOS
F H Qu, 11. V. 41.

Herra Valtakunnanulkoasiainministerille

Kunnioitettava Herra Valtakunnanministeri!

Sotavoimien Pääesikunta on kuukausien mittaan yhä kasvavalla huolella todennut sen kehityssuunnan, mihin Venäjän taisteluvoimien ryhmittäminen hyökkäykseen pitkin Saksan itärajaa on kulkenut.

Täällä olevien tietojen mukaan oli sodan syttyessä 1939 noin 77 venäläistä tarkk'ampujadivisioonaa Euroopan Venäjällä, niistä vain vähän yli puolet Länsi-Venäjän raja-alueella. Puolan sotaretken päätyttyä tämä luku kohosi 144:ään. Jos Sotavoimien Pääesikunta tuohon aikaan näkikin tietyn perusteen tälle toimenpiteelle venäläisten suorittamassa, tosin melkein taisteluttomassa Itä-Puolan miehittämisessä, niin oli sen pakko näiden sotatoimien suunnitelmallisen päätökseen saattamisen jälkeen sitä enemmän oudoksuen todeta tämän luvun vielä entisestäänkin lisääntyneen 121:een.

Mutta kuluvan vuoden alusta on Sotavoimien Pääesikuntaan melkein joka päivä saapunut kaikilta raja-alueilta ilmoituksia, jotka yhdistettyinä ovat antaneet kuvan venäläisten joukkojen laajasta keskittämisestä Saksan itärajalle. — — — on todettujen tarkk'ampujadivisioonien luku Euroo-

pan Venäjällä 1. 5. 41 noussut 143:een. Niistä oli 119 Saksan-Venäjän raja-alueella. — — — Vuoden alusta ovat melkein kaikki ylipäänsä tiedossa olevat moottoroidut ja panssariyksiköt Länsi-Venäjällä. Lisäksi tulee 20 ratsuväkidivisioonaa ja useita laskuvarjopataljoonia.

Sama kehitys on havaittavissa myöskin Venäjän lentoaseen kohdalla. Samalla kun kevyitä lentomuodostelmia yhä enemmän keskitetään maavoimien tueksi, viittaa kenttäjärjestelyn nopea jatkuminen rajan läheisyydessä siihen, että valmistellaan vahvojen pommituskoneyksikköjen laajalleulottuvia pommitushyökkäyksiä Saksan valtakunnan alueella — — —

Sotavoimien Pääesikunta on näiden tosiasioiden ynnä Ulkoasiainministeriöön jatkuvasti tiedotettujen, neuvostovenäläisten lentokoneiden ja sotilaiden suorittamien rajanloukkausten johdosta tullut siihen vakaumukseen, että tämä, käytännössä liikekannallepanoa vastaava venäläisten keskittäminen asemiin Saksan itärajalla voidaan enää tulkita vain mitä suurisuuntaisimpien venäläisten hyökkäystoimien esivalmisteluksi. Aseellisen selkkauksen vaara on sen vuoksi uhkaavasti lähentynyt.

Neuvosto-Venäjän sotavoimien lähimain loppuun suoritettu keskittäminen tekee samalla sen valtion johdolle mahdolliseksi valita vapaasti hyökkäyksen alkamisajan. Vastaavanlaatuiset Saksan vastatoimenpiteet ovat nyttemmin käyneet välttämättömiksi.

Heil Hitler!
Teidän jne.
K e i t e l

Kuukautta myöhemmin, 11. p. kesäkuuta 1941 katsoi Saksan armeijan johto tilanteen vielä vakavammaksi:

SOTAVOIMIEN PÄÄESIKUNTA
Ausl. N:o 212/41 G KDOS. Chefs — Salainen komentoasia. Vain upseerilähetin välityksellä.

Berliini, 11. VI. 41.

Valtakunnanhallitukselle
Herra Valtakunnanulkoasiainministerin välityksellä.

Sotavoimien Pääesikunta on jatkuvasti pitänyt Valtakunnanhallituksen tietoisena siitä uhkaavasta luonteesta, minkä Neuvosto-Venäjän sotilaallinen asenne yhä kasvavassa määrin on saanut. Vaikkakin Neuvostoliiton poliittinen asenne on vaihdellut eikä taloudellisella alalla tehtyjen sopimusten noudattaminen olennaisesti ole antanut aihetta epäluuloihin, niin on kuitenkin myöhemmin käynyt ilmi, että Neuvostoliiton sotilaalliset toimenpiteet eittämättä on suoritettu Saksan valtakuntaan suunnattavan hyökkäyksen valmistelemiseksi.

Tämä kehitys, joka johti puna-armeijan suurkeskitykseen Mustaltamereltä aina Itämerelle saakka, on tapahtunut seuraavasti:

Syyskuun 1. päivänä 1939 oli Arkangelin—Kalininin—Pultavan—Krimin itäkärjen linjan länsipuolella ollut:

44 tarkk'ampujadivisioonaa
20 ratsuväkidivisioonaa ja
3 moottoroitua ja panssariprikaatia.

Puolan sotaretken johdosta Neuvostoliitto vahvisti näitä joukkoja 28. 11. 39 mennessä n. 47 divisioonalla ja moottoroidulla sekä panssariprikaatilla

76 tarkk'ampujadivisioonaksi
21 ratsuväkidivisioonaksi
17 moottoroiduksi ja panssariprikaatiksi.

Huolimatta Puolan sotaretken päättymisestä jatkettiin joukkojen vahvistusta suuressa laajuudessa. Siten tuli 12. 3. 1940 mennessä vähintään 16, mutta todennäköisesti, jopa 25 uutta divisioonaa ja moottoroitua prikaatia lisää. Neuvostovenäläisten joukkojen kokonaisvahvuus läntisellä raja-alueella nousi siten maaliskuun puolivälissä 1940:

86—95 tarkk'ampujadivisioonaan
22 ratsuväkidivisioonaan ja
22 moottoroituun ja panssariprikaatiin.

Sen jälkeen kun saksalaisten ja neuvostovenäläisten viranomaisten yhteistoiminta uudella rajalla ent. Puolassa aluksi oli sujunut näennäisen hyvin ja hankauksitta, tapahtui talvella 1939/40 yhä useammin vakavia välikohtauksia — — —

Neuvosto-Venäjän suorittaman Baltianmaiden miehittämisen yhteydessä oli sopimuksessa sovittu miehitysjoukko-

jen enimmäisvahvuudeksi yht. 70 000 miestä — — — Alkukesästä 1940 vahvistukset olivat lisänneet kokonaisvahvuuden pyörein luvuin 250 000 mieheksi; tällä hetkellä on arviolta 650 000 miestä ent. Baltian valtioiden alueella.

Kuin punaisena lankana kulkee halki vuosien 1940 ja 1941 neuvostovenäläisen lentoaseen suorittamien Saksan valtiollisen rajan loukkausten katkeamaton ketju — — —

Selvän kuvan Neuvosto-Venäjän tavattomista joukkojenkeskityksistä länsirajalle antaa seuraava yhdistelmä liitteestä 2:

1. 9. 39	yht. n.	65	divisioonaa
28. 11. 39	»	106	»
1. 3. 41	»	158	»

— — —

Liitteen N:o 2 numerosta VI ilmenee, että puna-armeijan keskittäminen pääpiirteissään on katsottava loppuun suoritetuksi. Sillä kaiken kaikkiaan

170 tarkk'ampujadivisioonasta
$33^1/_2$ ratsuväkidivisioonasta
46 moottoroidusta ja panssariprikaatista

on läntisellä raja-alueella

118 tarkk'ampujadivisioonaa
20 ratsuväkidivisioonaa
40 moottoroitua ja panssariprikaatia.

Euroopan Venäjän muissa osissa on

27 tarkk'ampujadivisioonaa
$5^1/_2$ ratsuväkidivisioonaa
1 moottoroitu ja panssariprikaati.

Kauko-Idässä ainoastaan

25 tarkk'ampujadivisioonaa
8 ratsuväkidivisioonaa
5 moottoroitua ja panssariprikaatia.

Luettelosta ilmenee siis, että Venäjän joukkojenkeskitykset on suunnattu yhä lähemmäksi rajaa. Maa- ja ilmavoimien eri muodostelmat on ryhmitetty eteen. Rajanpinnassa oleville lentokentille on keskitetty vahvoja ilmavoimien muodostelmia. Tiedustelutoiminta on huomattavasti lisäytynyt ja sitä suorittavat osaksi korkeimmanarvoiset upseerit suurine esikuntineen.

Kaikki nämä tosiseikat yhdessä Venäjän sotavoimien ruok-

kiman Saksan-vastaisen tuhoamistahdon kanssa saavat pakosta tekemään sen johtopäätöksen, että Neuvostoliitto valmistautuu jokaisessa sille soveliaalta näyttävässä silmänräpäyksessä hyökkäämään Suur-Saksan valtakunnan kimppuun.

Sotavoimien pääesikunnan päällikkö
merk. Keitel

Olisiko neuvostoarmeija ryhtynyt hyökkäykseen v. 1941, jää pitkiksi ajoiksi arvoitukseksi maailmalle. Epätietoista myös on, missä määrin Saksan pääesikunnan edellä olevissa kirjeissä esittämät, puna-armeijan keskityksiä koskevat luvut ovat paikkansapitäviä. Tosiasiaksi kuitenkin jää se, että Neuvostoliitolla oli keskitettynä Saksan itärajalle äärettömästi nimenomaan hyökkäyssotaan käytettäviä joukkoja. Sen saattoivat todeta kaikki sotaretken alussa mukana olleet. Vuoden 1941 taisteluihin osallistuneet neuvostojoukot oli jo ennen sodan puhkeamista siirretty Puolaan ja Ukrainaan. Rintamaanmarssia Saksan ilma-aseen ylivoimaisuuden vuoksi ei enää olisi ollut mahdollista suorittaakaan.

Syyskesään 1941 mennessä ei Berliiniä ollut pommitettu kertaakaan eikä suuren pääkaupungin turvallisuus tuntunut mitenkään uhatulta. Sen liike- ja tuotantolaitokset, lukuisat armeijaesikunnat ja -virastot työskentelivät täysin normaaleissa olosuhteissa. Elintarvikkeet olivat tosin kortilla, mutta niiden saanti oli järjestettyä ja säännöllistä. Ravintolat ja muut huvittelulaitokset toimivat rauhanaikaiseen tapaan, joskin yleiset tanssitilaisuudet oli kielletty sotatilan vuoksi.

Berliinin silmiinpistävin piirre niihin aikoihin oli voitonvarmuus.

SUOMALAINEN VAPAAEHTOISPATALJOONA

Suomessa suoritettu värväystoiminta oli lopetettu toukokuun loppuun mennessä v. 1941 ja ilmoittautuneet vapaaehtoiset oli lähetetty Saksaan seuraavasti:

I	kuljetuserä	6. 5. 41	116	miestä
II	»	15. 5. 41	257	»
III	»	23. 5. 41	326	»
IV	»	2. 6. 41	289	»
V	»	5. 6. 41	219	»

Nämä kuljetuserät käsittivät yhteensä 1207 upseeria, aliupseeria ja sotamiestä, joista ensiksi tulleista n. 400, valtaosaltaan jo Suomessa asevelvollisuutensa suorittanutta, sai, kuten mainittu, vain lyhyen koulutuksen ja liitettiin jo ennen sodan puhkeamista SS-Division Wikingin osastoihin.

Kuljetukset suoritettiin enimmäkseen kuljetusalus Adlerilla Danzigiin, josta tulokkaat rautateitse kuljetettiin edelleen Stralsundiin. Viimeksi tulleiden kuljetuserien miehet, n. 830 vapaaehtoista, siirrettiin Stralsundista Wienin SS-kasarmeille, ja tällöin toteutettiin alkuperäinen suunnitelma yhtenäisestä suomalaisesta muodostelmasta. Tämä pataljoonan vahvuinen joukko jaettiin neljään komppaniaan, n. 200 miestä kuhunkin. Vapaaehtoiset olivat keski-iältään varsin nuoria; 17-vuotiaita tai vähän sitä vanhempia oli varsin runsaasti ja suurin osa heistä ei vielä Suomessa ollut suorittanut asevelvollisuuttaan. Pataljoonan upseereista ja aliupseereista oli enemmistö osallistunut jo talvisotaamme.

Pataljoonan nuorimmat vapaaehtoiset olivat tietämäni mukaan 27. 3. 1925 syntynyt Ossian Olavi Leisimo ja 25. 5.

1925 syntynyt Toivo Bernhard Juslenius. Vuonna 1924 syntyneitä, siis 16—17-vuotiaita, oli pataljoonassa ainakin 38. — Osoitukseksi vapaaehtoisten suurista ikäeroista mainittakoon, että »divisioonan miesten» vanhimmat vapaaehtoiset olivat 28. 4. 1904 syntynyt Niilo Tikanoja ja 15. 10. 1904 syntynyt Bertel Gyllenbögel.

Wienin SS-kasarmit olivat tilavia ja kodikkaita. Yleensä sijoitettiin 10 miestä yhteen tupaan. Koko kasarmialue suurine puistoineen ja urheilukenttineen muistutti paremminkin jotain urheilijain valmennusleiriä kuin sotilasaluetta. Vapaaaikojen viettoa varten oli alueella useita sotilaskoteja eli kanttiineja.

Ennen rintamalle lähettämistä oli pataljoonan määrä saada perusteellinen saksalainen sotilaskoulutus ja sen se todella saikin. Koulutukseen varatun ajan lyhyys, verrattuna tavalliseen rauhanaikaiseen saksalaiseen sotilaskoulutukseen, pakotti pataljoonan päällystön tiivistämään opetusohjelmaa siinä määrin, että se monin ajoin asetti miestemme kestokyvyn kovalle koetukselle.

Herätys komppanioissa tapahtui 04.00 tai 05.00, koko päivän saattoi olla jatkuvia kenttäharjoituksia tai harjoituksia maastossa, mutta illalla oli vielä oppitunteja, tarkastuksia ym., joten levolle meno tapahtui vasta kello 22.00 tai 23.00 illalla. Jos harjoitukset eivät sujuneet kouluttajien mielen mukaisesti, määrättiin tämän tästä rangaistusharjoituksia. Maastoharjoituksissa otettiin miehistä irti mitä voitiin. Saattoi olla neljäkin tuntia yhteen menoon syöksyharjoitusta, ryömimistä ja konttaamista, jolloin polvet ja kämmenpohjat menivät verille. Jos kouluttajat kysyivät, vieläkö jaksetaan, vastasivat pojat yhteen ääneen, että »suomalainen kestää aina». — Poikien sitkeys ja henkinen kestävyys taisi monesti lyhentääkin raskaita harjoituksia, valittelu olisi johtanut vain päinvastaiseen.

Saksalaiset sovelsivat kaikessa ankaruudessaan heille tuttua käsitystään »Schweiss spart Blut» — hiki säästää verta:

sotataidon harjoituskentällä oppinut ei sodassakaan helpolla menehdy. Tämä tietysti pitää paikkansa sotilaskasvatuksessa. Sotilas joutuu rintamalla usein niin suuriin henkisiin ja ruumiillisiin rasituksiin, että kouluttamaton mies ei sellaista kestä. Valmistautuakseen siihen, mitä kaikkea heiltä koulutuksen jälkeen rintamalla vaadittiin, vapaaehtoisemme saivat hikoilla Wienin ja vähän myöhemmin Gross-Bornin kentillä ja harjoitusmaastoissa helteisiä kuukausia, jotka silloin tuntuivat loppumattomilta. Monilta nuorukaisilta, joilla ei vielä ollut varttuneemman miehen kestävyyttä, nämä harjoitukset todella vaativat kaiken.

Heinäkuun 7. p:nä lähti pataljoona Wienin rautatieasemalta junalla Stralsundiin. Matka tapahtui ns. miehistövaunuissa. Perille päästiin 10. päivän aamuna. Harjoitukset jatkuivat täälläkin hellittämättä.

Heinäkuun 12. p:nä saapui eversti Horn seurassaan majuri Riekki tervehtimään pataljoonaa, joka järjestäytyi harjoituskentälle tilaisuutta varten. Eversti Horn mainitsi puheessaan, että poikamme ovat saksalaisen päällystön mielestä hyvin edistyneet raskaassa taistelukoulutuksessa ja että Suomen kansa on kiitollisuudella muistava vapaaehtoistemme matkaa. Edelleen hän lausui, että on yhtä kunniakasta taistella venäläisiä vastaan missä hyvänsä — Puolassa, Suomessa tai Mustanmeren rannoilla, ja ettei miestemme tarvitse pelätä sitä, etteivätkö he ehtisi rintamalle. Vaikka sodan pikainen loppuminen oli toivottava, saattoi se kestää vielä syksyyn saakka. Jo kahdeksan viikon kuluttua olisi pataljoonan koulutus päätöksessä. Lopuksi pataljoona kohotti kolminkertaisen eläköönhuudon Suomelle ja Saksalle ja tilaisuus päättyi pataljoonan suorittamaan ohimarssiin.

Stralsundissa jatkuivat harjoitukset vaativina ja rasittavina heinäkuun helteillä, ja palvelusta oli kello viidestä aamulla lähelle puoliyötä. Myös ampumakoulutuksen alkuun päästiin. Heinäkuun lopulla jaettiin komppanioihin konekiväärit. Ampumakoulutus olikin melko monipuolista; am-

Taas ryhmitytään uuteen hyökkäykseen panssarien tukemana.

Pst.tykki varmistuksessa. Jalkaväen tunnustelija lähestymässä venäläisten jättämää kylää.

Yhä valtavampia vankikolonnia — taivaanrannasta taivaanrantaan — vaeltaa länteen.

Tiedustelupartio etenemässä Dnepropetrovskin edustalle.

Kenraaliluutn. Öhqvist ja majuri Riekki seuraamassa taisteluja Dnepropetrovskin edustalla.

Jalkaväki nopeassa hyökkäyksessä yli avoimen kentän.

Dneprin ylitystä. Syöksyvene lähestymässä vihollisrantaa. Konekivääri keulassa tulittaa lähestymisen aikana.

Taustalla venäläisten tuhoama Dneprin silta.

muttiin 25, 100, 150, 200 ja 300 metrin etäisyyksiltä kivääreillä, ja jokainen sai ampua myös konekivääreillä. Suomalaisia ihmetytti ammusten runsaus harjoituksissa. Niitä ei suinkaan säästelty samalla tavoin kuin Suomen armeijassa. Saksalainen päällystö oli yleensä hyvin tyytyväinen miestemme ampumatasoon.

Miehistön saksan kielen opiskeluja varten oli SS-Vapaaehtoistoimikunnan toimesta lähetetty aluksi kolme saksan kielen opettajaa, jotka saapuivat Stralsundiin 25. 7. 41. Lisäksi puuhattiin vielä kolmen opettajan tuloa. Muutamia harvoja jo tullessaan saksan kieltä hyvin taitavia lukuunottamatta tuotti kielen oppiminen tuntuvasti vaikeuksia pojillemme. Kun lisäksi kaiken opittavan opetuskielenä oli saksa, olivat hankaluudet suuret oppitunneilla samoin kuin kaikessa muussakin palveluksessa. Myöskin se, että pojat keskenään luonnollisestikin puhuivat suomea, hidasti saksan kielen oppimista. Varsin monet ns. »divisioonan miehistä», jotka saksalaisiin ryhmiin sijoitettuina joutuivat erilleen maanmiehistään, oppivat saksaa auttavasti melko nopeasti, muutamat jopa ihmeteltävän hyvin.

Päästiin tässäkin asiassa sentään eteenpäin, ja eräs pataljoonan pojista kirjoitti 31. 7. 41 päiväkirjaansa asiasta näin: »Tuli tässä mieleeni, kuinka pöllöjä olimme suurin osa porukasta kun tulimme tänne, nimittäin saksankielen taidosta ei ollut hajuakaan. Meitä saatiin kirota ja haukkua nenän edessä vaikka kuinka paljon itse tietämättämme muuta kuin että kyllä jotain pahaa taas sanottiin. Mutta vähitellen olemme oppineet jo itsekin, että voimme kyllä kiukuspäissämme haukkua toisiamme saksaksi.»

Pataljoonan miehistö kuuli Wienissä ollessaan sodan puhkeamisesta ja Suomen liittymisestä sotaan. Tämä aiheutti vapaaehtoisten keskuudessa voimakkaan reaktion, koska monet olivat saaneet sen käsityksen, että heidät siirrettäisiin heti kotimaahan, jos sota siellä syttyisi. Tällaista kohtaa ei maittemme välisessä sopimuksessa kuitenkaan ollut. Oli vain

määräys, että vapaaehtoisemme lähetettäisiin takaisin Suomeen siinä tapauksessa, että Suomi joutuisi sotaan, mutta Saksa ei. Kovinkaan monet eivät olleet tietoisia tästä ja vaativat nyt pikaista kotiinpääsyä.

Saksalaisten esimiesten suhtautuminen vapaaehtoisiimme sodan puhjettua Neuvostoliittoa vastaan sai toisenlaisen sävyn kuin aikaisemmin. Saksalaisten taholla oli vapaaehtoisiimme aikaisemmin suhtauduttu kuin vain koulutettaviksi tulleisiin vieraisiin, mutta nyt käsitettiin pataljoona elimellisesti liitetyksi Saksan sotaa käyvän armeijan puitteisiin ja alettiin kaikessa vaatia samaa kuin omiltakin sotilailta. Tämä ilmeni myös kurin tiukkenemisena.

Heinäkuun loppuun asti sai pataljoona muiden harjoitusten ohella suljettua koulutusta, mutta sen jälkeen alettiin miehillemme antaa myös erikoiskoulutusta, mm. autokoulutusta, ja suljetun harjoitukset jätettiin vähemmälle.

Varsinaista taistelukoulutusta jatkettiin kaiken ohella tiiviisti, ammuksia ja käsikranaatteja säästelemättä. Maastoharjoituksissa ammuttiin aina kovilla panoksilla, mikä antoi tietysti harjoituksille aidon todellisuustunnun, mutta saattoi muodostua sotilaille vaaralliseksi. Toisinaan sattui tilanteita, jotka olisivat voineet päättyä ikävästikin, kuten eräälle 1. komppanian pojalle, joka käsikranaatin heittoharjoituksissa heitti kranaatin laukaisunuoran ja hajamielisyydessään pani itse kranaatin taskuunsa. Viime hetkessä hän huomasi sentään erehdyksensä ja heitti kranaatin luotaan ennen kuin se ehti räjähtää taskussa. Vieressä seissyt komppanianpäällikkö Hoy maastoutui sillä kertaa tavallista nopeammin.

Heinäkuun lopulla 1941 saapui pataljoonaan yhdysupseeriksi muutamien kuukausien ajaksi everstiluutnantti Kustaa Levälahti, joka rehtinä ja sotilaallisena miehenä heti saavutti poikien luottamuksen. Vanhimman suomalaisen upseerin läsnäoloa olikin jo kaivattu pataljoonassa, ja hänen tulonsa oli omiaan lieventämään poikiemme ja saksalaisen päällystön välillä toisinaan esiintyvää kitkaa.

Tiiviin opetusohjelman takia ei vapaa-aikoja ja lomia paljonkaan saatu. Milloin mahdollisuuksia suinkin oli, käyttivät pojat kekseliäisyyttään »omien lomien» järjestelyyn. Keinot olivat tietysti mitä moninaisimpia, mutta eräs parhaista tapauksista lienee se, jolloin kymmenen 1. komppanian poikaa huomiota herättämättä häipyi tuvastaan ja kerääntyi johonkin suojaiseen paikkaan kasarmialueella. He pukivat ylleen vyöt pistimineen ja laittoivat itsensä ulosmenokuntoon. Sen jälkeen komensi joukon vanhin: »Achtung — Stillgestanden!» »Im Gleichschritt — Marrrsch!» ja lähti johtamaan miehiään suoraan kasarmialueen portille. Portilla seissyt saksalainen vartiomies ei osannut epäilläkään tätä sotilaallisesti marssivaa kymmenen miehen ryhmää vaan nosti ajotien sulkevan puomin ylös. Tällaisista luvattomista lomista annetut rangaistukset eivät olleet kovinkaan ankaria, yleensä jokunen ylimääräinen vartiovuoro tai rangaistusharjoituksia. Edellä mainitussakin tapauksessa oli komppanianpäällikkö nauranut makeasti, kun kuuli, miten pojat olivat poistuneet kasarmilta, ja määrännyt lievät rangaistukset niille viidelle, jotka tästä matkasta »paloivat».

Elokuun 22. p:nä ilmoitettiin pataljoonalle, että se tulee siirtymään toiseen koulutuskeskukseen. Samalla aloitettiin perusteelliset siivoustyöt. Varusteiden kunnostaminen ja niiden tarkastukset täyttivät päivien ohjelman siihen saakka, kunnes pataljoona 25. 8. 41 lähti Stralsundista ja suuntasi matkansa naapurimaakuntaan Pommeriin sijoittuen Neu-Stettinin lähellä Gross-Bornissa olevaan koulutuskeskukseen Lager Lindeen.

LAGER LINDE

Pataljoonan tultua Gross-Borniin tiivistettiin sen koulutusta entisestäänkin. Tämän koulutuskeskuksen laajat taisteluharjoitusalueet antoivat mahdollisuuden sotaharjoituksiin myös pataljoonan puitteissa. Harjoituksiin ja eri alojen teknilliseen erikoiskoulutukseen kiinnitettiin nyt entistä enemmän huomiota.

Minkälaisia vaikutteita vapaaehtoisemme saivat näinä aikoina, kuvastuu mainiosti erään vapaaehtoisen, ylikersantti Taisto Kuurin (kuoli haavoihinsa sodan päätyttyä Suomessa) päiväkirjasta:

»12. 9. 41. On jäänyt melkein kuukausi, ettei ole tullut pidettyä päiväkirjaa. Syy siihen on ollut kertakaikkiaan sellainen kiire tänä aikana, ettei ainakaan minun osallani ole vielä ennen ollut sellaista näin yhtämittaisesti. Niinpä jääkin paljon mielenkiintoista tältä ajalta kirjoittamatta. Olemme olleet joka päivä maastoharjoituksissa, lähteneet aamulla klo 6 ja tulleet illalla 7—8 aikaan takaisin ja aina loppuaika illasta on ollut aseiden puhdistusta ja tarkastuksia. Nyt vasta tänä aikana olemme tulleet kokemaan, mitä on SS-miehen koulutus, se on sellaista ettei voi ihminen kuvitella, ellei itse ole sitä kokemassa. Kyllä otetaan mieheltä mehut niin tyystin pois kuin vain ottaa voidaan, mutta ihmeellisiä ovat nämä suomalaiset nuoret pojat kestämään kaiken höykyn mikä meillä on. Koulutus on niin perusteellinen kuin yleensä voidaan antaa, jos tästä koulutuksesta vielä vähän petrattaisiin, niin voitaisiin aloittaa jokapäiväinen miehistön tappioluettelo vaikka vihollisia ei lähellä olekaan. Nämä harjoitukset ovat niin todellisia sotaharjoituksia,

että jos nämä laitettaisiin filminauhalle, niin varmasti yleisö uskoisi että olemme niin kuumissa paikoissa kuin vain rintamalla voi olla. Esim. eilen teimme hyökkäyksen oletettuun esikuntataloon. Oli määrätty joukkue valloittamaan sitä, meillä oli 4 kk:ta, jokaiselle oli annettu 300 kovaa patruunaa, sekä joukkueella oli vielä kiväärimiehillä kaikilla 60 patruunaa ja 100 täysikovaa käsikranaattia. Oli se sellaista hornantulta ja savua, ettei etulinjoilla sen enempää ole. En tiedä kuka maksaa koulutuksemme, sillä se maksaa niin paljon, ettei sitä voi osapuillekaan arvioida. Siitä saa kuitenkin jonkinlaisen käsityksen ammusten kulutuksessa, sillä noin 3 vuorokautta olemme joka päivä ampuneet keskim. 3000 kiväärin ja kk:n patruunaa, sekä aina ovat pienet 5 cm:n krh:t olleet mukana tulitukea antamassa. Niiden lisäksi vielä käsikranaatit. — 4 K. eli KK-komppania ampuu toisina päivinä jopa 25 000 patruunaa. Varusteet kaikki mitä jaetaan ovat aivan uusia niin että niiden suhteen meillä ei ole valittamista, mutta auta armias meidän työpäiviämme, niissä kyllä jo alkaa olla vähän valittamisen aihetta. Eilenkin menimme aamulla klo 6 maastoon ja tulimme illalla klo 8.30 takaisin, koko päivä oli yhtämittaista maissakäyntiä ja hyökkäystä, ehdimme nukkumaan klo 22.00 ja yöllä klo 2 lähdimme uudelleen maastoon ja tulimme tänä aamuna klo 8.30 takaisin. Kyllä täällä saa monipuolisen koulutuksen, minäkin olen jo ollut kk-miehenä, tarkka-ampujana, käsikranaatinheittäjänä, nyt olen taistelulähetti ja se on kai lopullisesti minun hommani rintamalla. Meillä SS-miehillä on kaikilla vaarallinen tehtävä, olemme nim. kaikki kärkijoukkomiehiä, eikä meillä tule koskaan mieleen perääntyminen, eikä asemissa pysyminen, meitä on vain koulutettukin ainoastaan hyökkäykseen.»

»30. 9. 41. Taasen on pitkästä aikaa vähäsen kirjoittamista, sillä en ole ehtinyt 12. päivän ja tämän 30:n päivän välillä todellakaan tarttua kynään kuin sen verran, että kovalla kiireellä olen kotimaahan kirjoittanut. Mutta nyt

on ollut palvelus pari päivää helpompaa ja lyhkäisemmät työpäivät. Olen ollut todellakin sellaisessa tuulimyllyssä, että vain itse tämän kokenut voi ymmärtää. Meitä suomalaisia on todella koetettu kestävyydessä ym. höykyssä, mutta ei millään saada meitä piippuun. Olemme tosin jo niin sitkistyneitä, että tuskin sellaista käskyä enää tulisi, että emme jaksaisi suorittaa.»

»Vielä kerran täytyy ihmetellä Saksan ammusvarastoja, luulen ettei ole mitään määrää niiden paljoudella. Olemme syytäneet jatkuvasti kivääreillä, konekivääreillä, kranaatinheittimillä sekä paiskineet sellaiset määrät käsikranaatteja, että pieni armeija tällä materiaalilla jo voisi muutaman päivän taistella. Olemme saaneet jatkuvasti uusia varusteita, olemme jo niinkuin joulukuusia kaikki varusteet yllämme. — — — Nyt meillä on autot kunnossa, olemme olleet niitten kanssa jo kahtena päivänä maastossa, kyllä oikein helpotuksen huokaus pääsi meiltä, kun olemme muutteesta saaneet mennä pitkälle harjoituspaikalle autolla kävelyn asemesta. Olemmekin kävelleet niin satumaisen matkan tämän runsaan kuukauden aikana, suunnilleen 1300 km, emmekä ole tätä kävelysarjaa suorittaneet yksistään kävellen vaan olemme joutuneet tekemään sellaisia matkoja syöksyjä, että Suomen armeijassa ei tunneta. Usein kuusikin kilometriä 5 m:n syöksyillä kaikkine varusteineen, siinä kysytään miehen sisua ja kestävyyttä, mutta kyllä sitä onkin kovan koulutuksen ansiosta. Olemme toisinaan olleet niin piipussa, ettei ole tahtonut syödä viitsiä, mutta ehkä jo olemme paremmalla puolella tässäkin asiassa. Jos olisikin joskus vähän vapaa-aikaa, niin kyllä silloin keksitään vaikka mitä tarkastuksia. Kaikki mitä on täällä ollut, on nielty kylmästi, kuten sanotaan. Olemme öisin kärsineet vilua ja taas välillä hikoilleet. Mutta tällä kaikella loppujen lopuksi hyvää meille tarkoitetaan. Suurin toivomme on, että mitä pikemmin, sitä parempi kun pääsemme rintamalle. Viimeisten puheiden mukaan pitäisi koulutuksen loppua ensi viikolla, kyllä silti

huomaakin, että olemme päässeet loppuvaiheeseen koulutuksessa. Harjoitus on jo koko pataljoonan puitteissa. Sunnuntaina kait lähdemme 300 km:n kolonna-ajelulle.»

»12. 10. 41. Taas on vähän aikaa tai oikeastaan nyt on paljonkin aikaa, sillä kaikki harjoituksemme on hyvin loppuun suoritettu. Mutta kyllä viimeinen harjoitus oli todella koetus, miten paljon oikein kestämme rasitusta, mutta hyvin kestimme. Harjoitus oli pitkä ja raskas, ensin lähdimme autoilla kasarmilta ja ajoimme suunnilleen 130 km. Illalla majoituimme metsään telttoihin, mutta nukkumisesta ei juuri tullut mitään, sillä oli niin helkkarin kylmä, että tuli oltua vain niinkuin horroksissa. Aamulla klo 5 herätys (aivan pimeä vielä) ja telttojen kokoonpano sekä marssi kotiinpäin. Se oli marssi missä kysyttiin voimia, ei olisi tullut kysymykseenkään, että treenaamaton mies olisi kestänyt osapuilleenkaan tätä menoa täysissä sotavarusteissa. Ensimmäinen marssimatkamme oli vähän yli 20 km ja meidän piti olla ruokailupaikalla klo 12, mutta olimmekin jo klo 10.50, joten alitimme tämän marssiajan yli tunnilla. Tämän matkan marssiaika oli erikoisesti laskettu päättyvän klo 12, siis huomattava voitto marssiajassa. Matkan varrella marssimme erään kaupungin lävitse nimeltään Tempelburg, ja marssiessamme hikisinä ja likaisina täysine varusteinemme lauloimme reippaita suomalaisia marssilauluja. Monissa ikkunoissa näimme naisia kyyneleet silmissä katsomassa meidän menoamme, en tiedä miksi he itkivät. Olimmekohan niin liikarasittuneen ja loppuunajetun näköisiä vai olimmeko muuten jollakin tavalla erikoisia, mutta saimme paljon kukkia neitosilta kaupungin lävitse marssiessamme. Sitten seurasi tunnin ruokailutauko ja lähdimme etenemään, mutta ei enää tietä pitkin vaan avomuodoissa läpi peltojen ja ojien ajoimme 'vihollista' takaa toistakymmentä kilometriä yhtämittaisesti väliin juosten ja taas kävellen. Se ei ollut mitään köykäistä hommaa, sen verran olimme asemissa aina välillä, että muutaman laukauksen ammuimme. Tämän matkan jälkeen alkoi

taipaleen viimeinen osa, kotiinmarssi. Tämä loppumatka oli vielä noin 18 km ja illalla klo 8 aikaan pääsimme kasarmille, joten yhtämittainen meno oli 12 tuntia.»

»Seuraavana päivänä oli meillä viimeinen taisteluharjoitus kovilla panoksilla ja oli aivan hiuskarvan varassa, ettei se ollut viimeiseni, sillä tämän taistelun aikana jouduin viemään erään ilmoituksen ja juoksin suoraan konekiväärin suihkun eteen, kuulat vinkuivat korvieni molemmin puolin ja maa tomusi edessä ja takana, ei kuitenkaan onneksi käynyt.»

»Harjoituksia oli seuraamassa yksi Obersturmbannführer (SS-everstiluutnantti) Berliinistä ja oli näihin manöövereihin sekä tähän viimeiseen taisteluharjoitukseen oikein tyytyväinen sanoen, että olemme täysin saksalaisten veroisia ja se oli sentään hyvin sanottu, sillä saksalainen on niin omahyväinen pitäen itseään kaikkien yläpuolella — — —»

Lager Linden koulutuskeskus käsitti kasarmiryhmän, joka oli melkein pienen kaupungin kokoinen. Sen alueella oli 24 sotilaskotia ja muutamia elokuvateattereita, joista suurimpaan mahtui 800 katsojaa. Noin 25 neliökilometrin suuruisella harjoitusalueella saattoi kaksi divisioonaa olla samanaikaisesti taisteluharjoituksissa.

Pataljoonan komentajaksi oli jo sen perustamisvaiheessa määrätty SS-Leibstandarte »Adolf Hitlerin» riveissä koulutuksensa saanut kapteeni, SS-Hauptsturmführer Hans Collani. Hän oli tarmokas, itsepintainen ja juroluonteinen mies, jota vapaaehtoisemme luonnehtivat sanalla »jermu». Hän vaati ehdotonta sotilaallista kuria alaisiltaan, mikä on hyvin ymmärrettäväkin upseerilta, joka tuli Leibstandarte »AH»:sta, Hitlerin henkikaartista. Tässä Waffen-SS:n, Saksan valiojoukkojen valituimmassa muodostelmassa, oli preussilainen sotilaskasvatus huipennettu korkeimmilleen.

Varsinkin alkuaikoina oli hänen, sotilaallisen ja suursaksalaisen maailmankatsomuksensa vuoksi, vaikea osoittaa

sellaista joustavuutta, mitä ulkomaalaisen ja nimenomaan suomalaisen vapaaehtoisjoukon käsittely vaati. Aikaisemman kokemuspiirinsä puitteissa hänen oli hyvinkin vaikea ymmärtää ja hyväksyä vapaaehtoisissamme esiintyvää individualismia, joka hänen näkemyksensä mukaan oli kitkettävä pois. Sen tilalle oli saatava tarkalleen preussilaisten esikuvien mukainen sotilaallisuus. Hiellä ja vaivallakaan yritys ei täysin onnistunut, mutta tuloksena oli joka tapauksessa viimeistellyn treenattu, jäntevä ja taistelutahtoinen pataljoona, joka tuotti kunniaa ja mainetta komentajalleen ja divisioona Wikingille, johon pataljoona koulutuksen jälkeen liitettiin.

SOTILASVALA

Lokakuun 15. p:nä ilmoitettiin pataljoonan saaneen alokaskoulutuksensa päätökseen ja tästä lähtien se luettaisiin taisteluvalmiina pataljoonana liitetyksi SS-Division Wikingin alaiseen Nordland-rykmenttiin. Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan viralliseksi perustamispäiväksi oli vahvistettu siis 15. 10. 1941 ja päivää juhlittiin asiaan kuuluvin juhlamenoin. Päivän kohokohdiksi muodostuivat lipun luovutus pataljoonalle ja sotilasvalan teko.

Juhlatuntua ei pystynyt masentamaan syksyisen kolea ja sateinen sääkään. Aamusta saakka jatkunut itsepäinen tihkusade taukosi sentään juhlamenojen ajaksi, kun pataljoona täysilukuisena järjestäytyi viivasuoriin rivistöihin leirin harjoituskentälle.

Pataljoonalle oli Suomessa valmistettu lippu, jonka pohjana oli Suomen siniristilippu, keskellä leijonavaakuna, ja kuhunkin kulmaan, lipun valkeille kentille oli kirjailtu meitä velvoittavat aiheet: yläkulmissa SS-merkki ja Vapaudenristi, alakulmissa Rautaristi ja Jääkärimerkki. Viimeksi mainittu oli kuin näkyvänä muistutuksena siitä, että vapaaehtoispataljoona on kunnioittamiensa jääkärien jäljillä. Lipun luovutuksen suoritti Suomen sotilasasiamies, jääkärieversti Walter Horn, pitäen luovutuspuheen. Lipun otti vastaan pataljoonan komentaja, kapteeni Collani. Hän vastasi puheeseen ja luovutti lipun sen jälkeen lipunkantajalle, komealle porilaiselle vapaaehtoiselle Henry Hoffrenille velvoittaen hänet pitämään lippuamme korkealla ja puolustamaan sitä, jos tarvittaisiin, kuolemaan asti.

Lipunluovutusta oli saapunut seuraamaan lukuisa joukko sotilas- ja siviilihenkilöitä. Paitsi saksalaista kunniakomp-

paniaa, sotilaspiirin komentajaa kenraali Guttneria, lukuisia SS- ja SA-järjestöjen upseereita oli tilaisuuteen saapunut Suomesta SS-Vapaaehtoistoimikunnan edustajina hallitusneuvos Riekki, pankinjohtaja Norrmén, vapaaherratar Ruth Munck ja Helsingissä olevan SS-Vapaaehtoistoimiston hoitaja rouva Siiri Tuomola. Vapaaehtoisten omaisia edustivat tilaisuudessa maanviljelijä Rautala, insinööri Lindgren ja kirkkoherra Hjelt-Helaseppä. SS-Hauptamtista Berliinistä oli tilaisuudessa kapteeni Lehmusvuori ja minä sekä joukko Berliinissä komennuksella olevia muita vapaaehtoisiamme. Berliinin lähetystöstämme oli saapunut myös eräitä virkailijoita, mm. komentajakapteeni Hakon Grönholm rouvineen.

Kenraali Guttnerin tarkastettua pataljoonan seurasi ohimarssi, jonka otti vastaan eversti Horn seurassaan kenraali Guttner, everstiluutnantti Levälahti ja pataljoonan komentaja Collani. Marssimusiikista huolehti pataljoonan oma torvisoittokunta.

Tuntia myöhemmin alkoi juhlallinen sotilasvalan teko. Eversti Levälahti luki Waffen-SS:n komentoesikunnan päällikön, kenraali Jüttnerin tilaisuuteen lähettämän puheen ja sen jälkeen seurasi valanteko saksalaista kaavaa noudattaen. Valan kaava oli seuraava:

»Ich schwöre Dir, Adolf Hitler, als Führer und Kanzler des Deutschen Reiches, Treue und Tapferkeit, ich gelobe Dir und den von Dir bestimmten Vorgesetzten gehorsam bis in den Tod. So wahr mir Gott helfe.» (Vannon Sinulle, Adolf Hitler, Saksan Valtakunnan johtajana ja kanslerina, uskollisuutta ja urhoollisuutta, lupaan Sinulle ja Sinun määräämillesi esimiehille olla kuuliainen kuolemaan asti, niin totta kuin Jumala minua auttakoon.)

Vala tehtiin pataljoonan lipun äärellä ja esivannojina oli 17 vapaaehtoista, joiden isät olivat aikoinaan palvelleet 27. Jääkäripataljoonassa. Tälläkin tahdottiin korostaa vapaaehtoisliikkeeseemme liittyviä jääkäriperinteitä.

Runoilija V. A. Koskenniemi oli kirjoittanut päivän kun-

niaksi pataljoonalle marssin, jonka lennokkaista säkeistä ensimmäinen kuuluu näin:

»Me tulemme kaukaa maasta karusta,
miss' on vapaus vanhin päällä maan,
missä sukumme suuresta sankaritarusta
luku uusi yhäti kerrotaan,
missä kunniamme tuttu tie
vuossatojen veristen halki vie.»

Juhlan virallinen puoli päättyi tähän, mutta iltapäivällä oli pataljoonan miehistölle ja kutsuvieraille järjestetty ohjelmaa eri sotilaskodeissa ja elokuvateattereissa. Erittäin mieliinpainuvan puheen piti kirkkoherra Hjelt-Helaseppä, sotilassoittokunta soitteli reippaita säveleitään ja laulajatar Annikki Arni esitti pojillemme useita lauluja. Vapaaehtoistemme toimesta oli useita hilpeitä ohjelmanumeroita ja tämän juhlavan päivän jälkijuhlintaa jatkui pikkutunneille asti. Seuraavana päivänä oli komppanioissa herätys vasta klo 10.00 ja tarpeen taisi muutaman tunnin ylimääräinen uni monelle ollakin.

ODOTUSTA

Lokakuun 15. päivän juhlallisuuksien jälkeen oli palvelus pataljoonassa aluksi melko helppoa, pääasiassa varusteiden kuntoonlaittoa ja tarkastuksia. Mutta fyysillisesti raskaitten harjoitusten jälkeen alkoi nyt henkisesti raskas rintamalle pääsyn odotus. Miesten mieli paloi miesten töihin.

Koulutuksen venyessä useita kuukausia kestäväksi vastoin alkuperäisiä odotuksia oli vapaaehtoisten kesken koetettu, joskin usein väkinäisesti, ymmärtää perusteellisen koulutuksen tarpeellisuus ennen rintamalle lähtöä. Pataljoonassahan oli runsaasti nuorukaisia, jotka eivät vielä kotimaassaan olleet suorittaneet asevelvollisuuttaan.

Kun koulutus nyt oli virallisestikin ilmoitettu päättyneeksi, mutta lähdöstä ei vain kuulunut mitään varmaa, alkoi miestemme mieliala tulla kärsimättömäksi ja kiristyneeksi. Tätä pahensi vielä useaan kertaan epävirallisesti tai virallisesti levitetyt tiedot lähdöistä, jotka yhä uudelleen peruuntuivat.

Silloisia mielialoja kuvaavat mainiosti aikaisemmin mainitun ylikers. Taisto Kuurin päiväkirjamerkinnät:

»27. 10. Vietämme puheitten mukaan viimeistä viikkoa täällä Gross-Bornissa. Lauantaina lähdemme taasen matkustamaan pitkälle matkalle Etelä-Venäjälle — — —

31. 10. Odotamme nyt lähtöä kohti rintamaa, palvelus on kaikki loppu, ainoastaan suuret siivoustyöt ovat käynnissä, että jälkeemme tulevat saavat nämä asunnot puhtaana — — Nyt on jo sellaista kiirettä ja touhua, ettei kukaan tahdo ehtiä mihinkään muuhun kuin matkatavaroiden kuntoonlaittamiseen.

3\. 11. En voi ymmärtää mitä kuppaamista tämä oikein on, kolme päivää .takaperin lastattiin tornisterit autoihin kovalla kiireellä ja lähtömääräyksen piti tulla millä minuutilla tahansa, — saimme kiellonkin, ettemme saa mennä minnekään pois kasarmilta kuin parinkymmenen metrin päässä olevaan kanttiiniin ja kuitenkin olemme vielä täällä. Junatkin kuulemma ovat olleet asemalla valmiina jo pari päivää — — — olemme hyvin myrtyneitä koko meiningistä. Tuskin mikään pataljoona on koskaan odottanut kiihkeämmin rintamalle menoa kuin me, oikein vapisemme kiihkosta, kun aina vain päivä kerrallaan lykkääntyy sotaan menomme.

6\. 11. Kyllä nyt jos koskaan olisi syytä kirjoittaa suomalaista ärrää pari sivua. Olemme tällä kertaa niin paatuneita koko reissuun kuin vain suomalainen voi olla, nyt jos koskaan rehoittaa suomalainen kirosana. Tänään tuotiin kaikki varusteemme autoista takaisin, ja lähdöstä rintamalle ei näin ollen ole tietoakaan — — — En enää ollenkaan ihmettele vaikka pojat alkaisivat rettelöimään saksalaisten kanssa, sillä nyt jo on ajoittain ollut hyvinkin kireät välit, mitähän nyt seuraakaan. Ei ainakaan ole hyvä yrittää meitä höykyttää, jos haluavat terveenä liikuskella. — — — Alun neljättä kuukautta on meitä höpötetty (= rauhoiteltu lupauksilla) päivä päivältä ja viikko viikolta. Taitaa olla asiassa perää, että meitä tahdotaan säästää Suomea varten kouluttajiksi, se ei ole ainakaan meidän itsemme tarkoitus, ja minkä käsityksen saavat loppujen lopuksi meistä kotimaassa olevat, emmepä enää taida kehdata kunnon rehellistä kirjettä kirjoittaa omaisillemme. Onnellisia saavat olla ne suomalaiset pojat, jotka meitä ennen tulivat Saksaan ja ovat saaneet käydä läpi tulikasteensa — — —

8. 11. Ei tahdo enää kehdata kirjoittaa kotimaahan mitään, kun minäkin olen jo ainakin 5 kirjeessä kirjoittanut, että tämä on viimeinen ennen rintamalle lähtöä. Ja aina vain lykkääntyy se meno. Kun vääpeli sanoi eilen käskynjaossa, että sitten kun lähdemme rintamalle, niin meiltä tuli koko komppanialta naurun rähäys — — — Vielä on sentään toivoa lähdöstä, sillä pataljoonan komentaja on kieltänyt pyykinpesun, sekä että ei saa jakaa takaisin luovutettuja vuodevaatteita. Vielä meitä odottaa sentään rautatievaunut asemalla, mutta jos ne vielä häipyy pois, niin sitten ei ole taas toivoakaan — — —

23. 11. Toinen lähtö mennyt hukkaan. Nimittäin tänään piti taas lähteä, taasen oli kaikki valmiina, mutta voi PERKELE, uusi lykkäys on kuulemma kolme viikkoa. Nyt on jo mennyt halu kirjoittaa edes päiväkirjaakaan, siksi tylsäksi tämä kaikki käy, lupauksia ja taas lupauksia rintamalle lähdöstä. Meille piti eilen uusi yhdysupseerimme majuri Kurkiala puheen, sanoen kuinka tärkeä tämä matka on koko Suomen kansalle ja käski meidän rauhallisesti odottaa, sekä olla kiintyneitä työhömme. Saapa nähdä minkälaiseksi muuttuu nyt koulutus, vieläkö jatkuu tämä tylsä jokapäiväinen kymmenien kilometrien marssi, välillä vähän jotain toimintaa. Siis t a a s lähdemme ensikuun eli joulukuun 10:s päivä, mutta lähtöihin me emme enää kukaan usko, ennenkuin olemme junassa ja siinäkin muutama sata kilometriä matkalla. Ja vielä kerran tämän päivän lopettajaisiksi, että voi PERKELE.

27. 11. — — — alkoi erikoiskoulutus, minkä pitäisi kestää ensikuun 15 pv:ään ja sitten t a a s r i n t a m a l l e. En tiedä kuinka viisaiksi tulemme, mutta kyllä ainakin yritetään oppia pääntää päähän muodossa

jos toisessa. Mutta lapsellisuutta esiintyy tässäkin jatkokoulutuksessa, sillä joka päivä pidetään meille saksan kielen laulutunteja sekä eksersiiriä, eli suljettua, mutta niellään kaikki alas mitä vastaan tulee, emme enää paljon välitä, alkaa pinnaus rehoittamaan — — — Olenpa saanut kuulla huhunkin, että Suomen hallitus on pyytänyt, että meitä ei vietäisi rintamalle, siinä se on lyönyt kirveensä kiveen raskaasti, sillä olen melko varma, että vain harva kehtaa mennä Suomen armeijaan kouluttajaksi meistä, ellemme saa myöskin tällä reissulla käydä rintamalla.

29. 11. Viimeinen huhu: pataljoona lähtee taas keskiviikkona, pakkaavatkin kuulemma tavaroitaan lähtökuntoon, tämä onkin sitten kolmas ja tosi lähtö — — — Ruoka on edelleenkin hyvää, joskin jotkut suursyömärit valittavat saavansa vähän, mutta minulta riittää joka ateriasta antaa melkein toinen puoli niille suursyömäreille.

1. 12. Lähtöpuuhat ovat taas täydessä käynnissä, tulipa jo niin kiireellinen lähtömääräys, että piti koko pataljoona siirrettämän rintamalle joukkojen-kuljetuslentokoneilla. En ollenkaan ihmettele jos parin tunnin päästä taas tulisi tiedoitus, että lähtömääräys on peruutettu. Siihen olenkin niin tottunut.

2. 12. Viimeinkin tullut marssikäsky komppaniaan, HUOMENNA VIIMEINKIN KLO 16.50 määrä lähteä.»

Tämä marssikäsky pitikin lopulta paikkansa ja pataljoona aloitti rintamaanmarssinsa Gross-Bornista 3. 12. 1941. Miehistön mielialoja ajatellen se ei tapahtunut hetkeäkään liian aikaisin. Joukko oli täynnä taistelutahtoa, jota se pyrki purkamaan jo omassakin keskuudessaan tappeluissa ja saksalaisiin kouluttajiin kohdistamassaan kaunassa. Seurauksena petetyistä lupauksista rintamalle lähdöstä oli alkanut esiintyä

Ukrainan maaperä muuttui sateilla pohjattomaksi liejuksi, joka pani moottoriajoneuvot

Syksyn sateet täyttivät myös ampumakaivannot liejuvedellä.

Wienin SS-kasarmin harjoituskenttä. »Santsina» käytettiin usein kyykkyhyppyä.

Koulutusryhmä maastossa.

Vapaaehtoisemme käsikranaatin heittoa harjoittelemassa.

SS-sotilas opetettiin hyökkäämään ja marssimaan. Perääntymisestä ei puhuttu mitään.

15. 10. 1941 luovutettiin pataljoonalle lippu suurin juhlallisuuksin. Samalla tehtiin sotilasvala. Esivannojina oli 17 vapaaehtoista, joiden isät olivat palvelleet 27. Kunink. Preuss. Jääkäripataljoonassa.

Jääkärieversti Walter Horn piti lipunluovutuspuheen.

kurittomuuksia, samoin oli toimistooni Berliiniin tullut useitakin anomuksia pääsystä Suomen rintamalle. Nuorten vapaaehtoistemme kärsimättömyys noissa oloissa oli täysin ymmärrettävää. Heidän samanikäiset Suomeen jääneet toverinsa olivat jo useita kuukausia saaneet täyttää velvollisuuksiaan Suomen rintamalla, kun taas he, erikoisesti sotaan valmistautumaan lähteneet, eivät vielä puoleen vuoteen olleet päässeet rintaman läheisyyteenkään.

Kaiken lisäksi toisti Saksan sotapropaganda jatkuvasti väitteitään, että lopullinen voitto — der Endsieg — oli melkein käden ulottuvilla. Mahdollisuus joutua palaamaan kotimaahan sodassa käymättä, kun Suomen rintamalla oli jo otettu menetetyt takaisin ja päästy Äänisen rannoille, pelotti pahiten vapaaehtoisiamme. Olihan Suomen sotilasasiamieskin heinäkuussa Stralsundissa käydessään maininnut, että sota »kestänee vielä syksyyn saakka», ja nyt oltiin jo joulukuussa. Sotahan saattoi päättyä kesken kaiken — — —

Pataljoonan odotellessa lähtöä rintamalle oli syntynyt ajatus sen käyttämisestä varsin omalaatuiseen operaatioon. Tarkoitus oli varustaa pataljoona luistimilla, kuljettaa miehistö lentoteitse Krimille ja panna se yllättäen hyökkäämään yli Kertšin salmen vastapäätä olevaan Tamanin kaupunkiin, jonka tiedustelu oli ilmoittanut venäläisten heikosti miehittämäksi. Luistinretki olisi ollut noin 15 km. Pataljoonankomentaja Collani matkusti Gross-Bornista Berliiniin neuvottelemaan luistimien hankinnasta. Tällöin oli suunniteltu luistimien keräämistä yleisöltä WHW:n, Talviavun, avulla. Jostain syystä oli tästä hyvin salaisena pidetystä hankkeesta kuitenkin päätetty luopua.

Taisto Kuurin päiväkirjamerkintä oli täyttä totta, kun hän kirjoitti: »Tuskin mikään pataljoona on koskaan odottanut kiihkeämmin rintamalle lähtöä.» Vastaanhangoittelua ei esiintynyt eikä purnauksia Väinö Linnan tyyliin kuulunut, kun pataljoona lähti marssimaan kasarmiltaan, asettui junaan ja lähti idässä odottavia kohtaloitaan kohden.

SS-VAPAAEHTOISTOIMIKUNTA

Samaan aikaan kun »divisioonan miehet» taistelivat yhä harvenevin rivein Ukrainassa ja »pataljoonan pojat» hikoilivat loputtomilta tuntuvissa harjoituksissaan koulutuskeskuksissa, oli näiden vapaaehtoisten värväyksen järjestäjä ja matkalle lähettäjä, SS-Vapaaehtoistoimikunta Helsingissä tullut esille »maan alta» ja esiintyi nyt Suomen sotaan liittymisen jälkeen täysin avoimesti.

Tämän toimikunnan tehtävänä oli lähinnä olla

— neuvoa-antavana elimenä Suomen hallitukselle vapaaehtoisasiassa;
— neuvotella saksalaisten viranomaisten kanssa vapaaehtoisasiaan liittyvissä kysymyksissä;
— avustaa yhteysasioissa vapaaehtoisten ja heidän omaistensa välillä;
— informoida vapaaehtoisten omaisia juoksevissa asioissa ja
— kontrolloida vapaaehtoisliikkeen poliittista puolta.

Näitä tehtäviä varten oli jo alkuvaiheissa perustettu toimikunta, johon kuuluivat hallitusneuvos Esko Riekki (puheenjohtajana), eversti M. V. Vihma, kapteeni Kalle Lehmus, everstiluutnantti Ragnar Nordström ja pankinjohtaja P. H. Norrmén.

Myöhemmin oli toimikuntaa laajennettu ja kuuluivat siihen kesällä 1942 seuraavat henkilöt: hallitusneuvos Esko Riekki puheenjohtajana, eversti M. V. Vihma, johtaja Paavo Rautala, fil.tri L. Arvi P. Poijärvi, eversti P. O. Ekholm, professori N. A. Osara, fil.tri Vilho Helanen, maisteri Kalervo Tamminen, tekn.tri Reino Castrén, everstiluutnantti Ragnar Nordström, varatuomari, kapt. R. G. Kallia, kapteeni B. S.

Aaltonen ja pankinjohtaja P. H. Norrmén. Toimikunnan suuresta henkilömäärästä huolimatta olivat sen tehtävät kuitenkin jääneet pääasiassa kahden henkilön, hallitusneuvos Riekin ja kapteeni Aaltosen huoleksi. Vapaaehtoistoimikunnan sihteerinä ja monenlaisten käytännöllisten asiain järjestelijänä toimi hyvin tarmokkaasti kapteeni Osmo Niskanen, joka oli hankkeessa mukana asevelipiirien edustajana.

SS-Vapaaehtoistoimikunnan juoksevat asiat oli alussa hoidettu Insinööritoimisto Ratas Oy:n konttorissa Temppelikatu 4:ssä, mutta sittemmin toimikunta hankki oman toimistohuoneiston Döbelninkatu 2:sta Helsingissä. Tätä SS-Vapaaehtoistoimistoksi kutsuttua virkapaikkaa hoiti tarmokkaasti sen perustamisesta lähtien aina lopettamiseen saakka rouva Siiri Tuomola, apunaan neiti Helvi Salminen sekä joitakin asepalvelukseen kykenemättömiksi tulleita vapaaehtoisiamme.

Kun joitakin vapaaehtoisiamme jo oli kaatunut Puolan ja Ukrainan taisteluissa, perusti Fürsorgeamt der Waffen-SS (Aseellisen SS:n Huoltovirasto) alaosastonsa Helsinkiin huolehtimaan sille kuuluvista velvollisuuksista kaatuneiden omaisten tai muuten huoltoavustuksiin oikeutettujen vapaaehtoisten omaisten avustamisessa. SS-Vapaaehtoistoimikunta lähetti elokuun 12. p:nä 1941 huoltoavustuksiin oikeutettujen omaisille kyselykaavakkeita ja seuraavan kiertokirjeen:

»Saksan SS-joukkojen johto on — vaikkakaan emme osanneet sellaista edes vaatia — rehdisti katsonut velvollisuudekseen avustaa riveissään palvelevia suomalaisia täysin samojen perusteiden mukaan kuin saksalaisiakin.

Koska on ilmennyt, että eräiltä vapaaehtoisilta on sittenkin jäänyt kotimaahan huoltoa kaipaavia omaisia ja kun nyttemmin on joitakuita suomalaisia Saksassa kaatunut, on SS-yliluutnantti Bolze useine sotilasvirkailijoineen saapunut Helsinkiin perustaakseen tänne erityisen huoltotoimiston.

Kehoitamme vapaaehtoisten omaisia vastaamaan tunnol-

lisesti ja rehtiin suomalaiseen tapaan huoltotoimiston kyselyihin ja luottamaan siihen, että toimisto tekee parhaansa apua tarvitsevain ja kaatuneiden läheisten tukemiseksi Saksassa voimassa olevain määräysten mukaisesti. Ilman muuta lienee selvää, että tällaisia avustuksia ei saa nostaa samanaikaisesti sekä Suomen että Saksan valtiolta.»

Pitääkseen yhteyttä saksalaisissa joukoissa palveleviin vapaaehtoisiin tekivät SS-Vapaaehtoistoimikunnan jäsenet useitakin matkoja Saksan rintamalle ja koulutuskeskuksiin. Eräältä tällaiselta matkalta toimitti majuri Riekki vapaaehtoisten omaisille seuraavan luottamuksellisen kiertokirjeen, päivämäärä 14. 9. 41:

»Kun allekirjoittaneella oli tilaisuus jo kolmannen kerran kuluneen kesän aikana tavata poikiamme Saksassa ja tutustua heidän oloihinsa, on esitettyjen toivomusten mukaisesti lyhkäinen matkakertomus omaa piiriämme varten ehkä paikallaan.

Saatuani tietää, että heinäkuulla esittämääni pyyntöön päästä itärintamallakin taistelevia suomalaisia tapaamaan sain nyt myönteisen vastauksen, lensin 23. 8. Helsingistä Berliiniin, josta 25. 8. matkustin Saksan Suureen Päämajaan ja sieltä suomalaisen kenraaliluutnantti Öhqvistin kanssa lentokoneella Division Wikingin rintamaosalle Etelä-Venäjälle ns. Mustan mullan alueella. Viivyimme poikiemme ja heidän saksalaisten esimiestensä parissa 26. 8.—30. 8. käyden äskettäin vallatuissa suurissa kaupungeissa, joissa ja joiden esikaupungeissa he majailivat ja samalla varmistivat osan rintamaa.

Poikiemme mieliala oli hyvä ja reipas, niinkuin saattaakin ymmärtää voittoisiin sotatoimiin miehuullisesti osallistuneilla nuorilla miehillä olevan. Käyntimme oli asianomaiselle saksalaiselle päällystölle mieluisa ja samalla velvoittava poikiamme hyvin vaalimaan. Heidät mainittiinkin varauksetta

divisioonan ehkä rohkeimmiksi taistelijoiksi. Sikäläisen armeijan korkein johto taas totesi Division Wikingin kunnostautuneen. Suomalaiset olivat käyttäytyneet hyvin ja erityisesti mainittiin heidän haavoittuneina esiintyneen miehekkäästi. Monet suomalaisista olivat saaneet rautaristin urhoollisuudestaan ja vielä muutamille oli sellaista esitetty päällystön taholta. Ryssän vastustus oli ilmeisesti jo paljon heikentynyttä. Siellä ollessamme sattui vain yksi ryssän toimeenpanema heikko ilmahyökkäys, joka ei tuleen tottuneita poikiamme näyttänyt häiritsevän. Harvaa tykkitulta ja tiedusteluretkiä sattui. Puuhailtiin majoituksen ja rikkaasta maakunnasta runsaan muonan hankinnassa samalla kuin pidettiin asemia suuren virran rannalla miehitettyinä.

Varustukset olivat ensiluokkaiset, joskin jo osin sodan kuluttamia ja kasvot pölyiset mustasta mullasta. Kun divisioona on kokonaan moottoroitu, eivät marssit ole olleet rasittavia. Muona ja huolto mainittiin ja totesimme itse sen hyväksi, vaikka se tietysti taistelujen aikana näillä äärettömillä lakeuksilla ajoittain kärsii.

Pojat kuuntelivat halukkaasti kuulumisia kotimaasta sekä kyselivät ja saivat yksityiskohtaisia tietoja kotimaan rintamilta. Suurta tyydytystä herätti ilmoituksemme, että suomalaisten yhdistäminen yhdeksi joukko-osastoksi noin kuukauden kuluttua lopultakin toteutetaan, jolloin he saavat näyttää mihin he suljettuna joukkona pystyvät. Uskon heidän ymmärtävän, miten suuri merkitys on sillä, että he ovat ja taistelevat siellä yhteistä vihollistamme vastaan. Alussa niin suuret kielivaikeudet alkavat ilmeisesti helpottua ja monet pojista puhuvat jo auttavasti saksan kieltä — kaikkihan sitä tuskin oppivatkaan vapaasti käyttämään, mutta sisukkaat miehet ilman pohjatietojakin olivat ihmeellisesti jo kieltä oppineet.

Välit ja ymmärrys saksalaisten ja suomalaisten kesken olivat myöskin parantuneet, vaikka edelleenkin esitettiin meikäläisten taholta valituksia saksalaisen alipäällystön suh-

teen eräissä joukko-osastoissa. Näihin valituksiin on joskus osittain ollut aihettakin, sillä kaikki saksalaiset aliupseerit eivät ymmärrä meikäläistä luonnetta eivätkä ole täysin selvillä, missä mielessä poikamme ovat Saksaan lähteneet. Kerroin näistä korkeammalle päällystölle, joka vakavasti pyrkii hankauskohtia — jotka johtuvat etupäässä meikäläisten kielitaidon puutteesta — poistamaan. Toisissa muodostelmissa oli keskinäinen ymmärrys ja suhteet moitteettomat, riippuen ilmeisesti paljon meikäläisistäkin. Melkoinen osa suomalaista alipäällystöä oli vielä vailla vastaavaa arvoa ja asemaa ja se pahimmin kärsi asemastaan, mutta korjausta siinäkin varmasti ennen pitkää tulee.

Tietoja kotimaasta, lähinnä kirjeiden muodossa, kaivattiin kovasti. Postin kulku on valitettavan hidasta ja epätasaista, mutta siinä on nyt saatu aikaan parannusta ja sen viipymisellä rintamaoloissa ja ankaraa sotaa käyvissä suunnattoman laajoilla aloilla liikkuvissa armeijoissa on aivan luonnolliset syynsä. Eihän voi kuljetusvaikeuksien vuoksi esim. ajatellakaan, että kullekin pojalle pitäisi tulla omat sanomalehtensä — eikä suinkaan tullut saksalaisillekaan. Noin kuukauden viipymistä kirjeiden suhteen on pidettävä normaalina. Muistettava on, että kirjeet tarkastetaan eikä sallita ajattelemattomien eikä huonoa mielialaa osoittavien kirjeiden kulkemista — sellaisia pidetään sitä paitsi koko joukon ja kansankin mittapuina. — Muuten on tehty Suomessa ja Saksassa kaikki tehtävissä oleva postinkulun keskikesäisen huonon tilan korjaamiseksi, mutta ilmeni, etteivät kaikki pojatkaan ole olleet kovin uutteroita kirjoittelemaan. Oman suomalaispataljoonan valmistuminen lokakuun alkupuolella parantaa varmaan yhä postiyhteyksiäkin.

Haavoittuneet kertoivat saaneensa mahdollisimman hyvän hoidon ja eräät toipilaat olivat jo tulossa kuukauden lomalle Suomeen, mutta vaativat itse, että saavat palata takaisin Saksaan. Muutamia heikkoja vapaaehtoisia palautetaan lähiaikoina takaisin kotimaahan. Osalle omaisia on jo tunnettua,

että saksalaiset ovat pyytämättämme järjestäneet Suomeen erityisen huoltoviraston, joka jakaa perhe- ja huoltoavustuksia avustuksen tarpeessa oleville vapaaehtoistemme omaisille.

Valitettavasti on olosuhteiden vaikeudesta riippuen sattunut jokunen tapaus, että suomalainen on ilmoitettu kaatuneeksi, vaikka niin ei olekaan ollut asianlaita, mutta sellaistahan on sattunut omissakin joukoissamme ja asia saataneen nyt järjestelyjemme kautta korjatuksi. Samoin olen todennut, että haavoittuneet, joita joudutaan kuljettamaan usein tavattoman pitkiä matkoja, joksikin aikaa häipyvät sairaaloihin ilman, että heistä saadaan tietoja. Tämäkin on nyt koetettu korjata mikäli voidaan.

Tovereiden kaatumiseen ja haavoittumiseen suhtautuivat poikamme miehekkäästi: koruton on sotilaan hautaus ja hauta tien varrella siellä viljavainiomeressä paikalla, jossa sankarikuolema hänet kohtasi. Terveystilanne divisioonassa oli koko ajan ollut mitä parhain, tarttuvia tauteja ja sairauksia ei esiintynyt.

Matkatoverini, jääkäripataljoona 27:n jäsen, totesi, että vaikeudet silloin, 25 vuotta sitten, olivat monessa suhteessa suuremmat kuin nyt.

Ketään unohtamatta ja ketään mainitsematta tuon täten pojiltamme divisioonasta kotiväelle ja tuttaville reippaita sotilaan terveisiä!

Suomalaisten pääosaa, koulutettavaa pataljoonaa, kävin jo kolmannen kerran katsomassa 4—5. 9. Pataljoona on elokuun lopulla siirretty Stralsundista erääseen Koillis-Saksassa olevaan uuteen, valtavaan harjoitusleiriin, joka on kokonainen sotilaskaupunki uudenaikaisine kivitaloineen ja ihanteellisine, kanervaa ja metsikköjä kasvavine harjoitusmaastoineen. Paikka ja olosuhteet siellä ovat suurenmoiset. Upseerit asuivat kukin omassa huoneessaan ja miehistön tuvat ovat ensiluokkaiset. Palvelus on ankaraa ja työpäivä pitkä, mutta on oltavakin, sillä siten pojista miehiä varttuu ja vain siten

saavutetaan tarkoitettu tulos: hyvin harjoitettu joukko, joka osaa taistella ja välttyä turhilta tappioilta. Pataljoonan työteliäs ja vaativa päällikkö sanookin katsellessaan poikain taisteluharjoitusta kirjavissa suojapuvuissa maastossa, että jos harjoitus näin saa jatkua määrättyyn lokakuun 10. p:ään saakka, tulee joukosta yksi Saksan kaikkein parhaiten koulutettuja ja varustettuja.

Päällystö kehui vilpittömästi suomalaisten hyvää ruumiillista kuntoa, vaikkakin vaarattomia kurkkutauti- ja vilustumistapauksia on sattunut ja vaikka suurin osa leirillä olevista oli Saksaan mennessään vailla todellista sotilaskoulutusta. Erityisesti saksalaiset hämmästelivät poikaimme ylivoimaista ampumataitoa. Aseet olivatkin, samoin kuin kaikki varusteet, aivan uudet ja parhaat saatavissa olevat — mm. Suomi-konepistooleja. Satakunta poikaamme oli koulutettu autonkuljettajiksi ja olivat he parhaillaan hakemassa pataljoonalle autoja aina Pariisista asti. Osa oli Keski-Saksassa pioneerikursseilla, jotkut kaasukursseilla, toiset kertomassa alpeilla saksalaisille talvisotamme kokemuksia jne.

Oma 28-miehinen soittokunta puhalteli jo virheettömästi, mutta poikain mielialalle kuvaavaa oli, että soittokuntaan komennetut miehet olivat tyytymättömiä, koska pelkäsivät joutuvansa varsinaisista sotatoimista syrjään.

Monet upseerit olivat jo saaneet omat joukkueensa johdettavikseen ja toistakymmentä suomalaista oli määrätty aliupseerintehtäviin. Lisää määrätään taas jonkin ajan kuluttua, kun kielitaidossa edistytään. Kieltä opettamaan on täältä lähetetty neljä ammattiopettajaa, mutta kieliopintoihin opettajain johdolla ei enää jää paljoakaan aikaa sotaisilta harjoituksilta. Upseereille olivat Suomesta lähetetyt räätälit valmistaneet hienot virkapuvut.

Tietysti oli pojilla pataljoonassakin pikku vaikeuksia, mutta kun niistä tarkemmin puhuttiin, myönsivät he ne oikeastaan pieniksi ja olot hyviksi. Suomalaisen luonteeseen kuuluu helppous moittia vieraita oloja ja kehua omiaan

Postin suhteen oli samansuuntaisia valituksia kuin divisioonassakin, mutta korjaukset täällä jo tuntuvat. Poikia tuntui vaivaavan se ajatus, että heidän on täytynyt toistaiseksi olla syrjässä varsinaisesta taistelutoiminnasta, ja halu rintamille taistelemaan oli yleinen. Oli joukossa joku liian nuorikin, jota koti-ikävä vaivasi, mutta sekin järjestyi ja heikot saataneen vähitellen kotiutetuiksi.

Everstiluutnantti Levälahti on heinäkuun lopulta saakka ollut koulutuspataljoonassa poikiemme isänä ja tukena. Päällystö ja korkein johto Berliinissä lupasi auliisti ottaa esittämiäni toivomuksia ja järjestelyjä varteen. Niinpä luvattiin jo syyskuun lopulla kutsua taaemmaksi divisioonassa olevat koulutusta ja uusien aselajien muodostamista varten. Suomalaisten yhdeksi joukko-osastoksi yhdistämisen tapahduttua palautetaan osa rintamakokemusta saaneesta pataljoonassa tarpeettomasta upseeristosta ja aliupseeristosta Suomeen omiin joukkoihimme. Palkkauksessa vielä olevat epätasaisuudet järjestetään. Rahanpuutetta ei pojilla ole, vaan monet varsinkin rintamalla ovat säästäneet sievoisia summia ja lähettäneet kotiinsakin. Rahan Suomeen lähettäminen täyden kurssin arvoisena on nyt saatu järjestetyksi, joten henkivakuutusmaksujen ja velkain korkojen suoritus, kotiväen avustaminen yms. voi tapahtua säännöllisesti.

Olen tilannut pataljoonalle oman siniristilipun leijonineen ym. tunnuksineen ja kaikille pojillemme valmistuu piakkoin oma suomalaismerkki: idän käyrää sapelia polkeva ja länsimaista suoraa miekkaa kohottava leijona.

Pieniä rikkomuksia, mm. jokunen valitettava juopottelutapaus, on suomalaisten keskuudessa (pataljoonassa) aikaisemmin sattunut, mikä ei ole ollut suomalaisten maineelle suinkaan eduksi, mutta yleensä on kuri ollut hyvä eikä ankarampia rangaistuksia ole tarvinnut käyttää.

Yleensä sain sen varman käsityksen, että asiat ovat hyvällä tolalla ja valitukset pienistä turhista aiheutuneita — ainahan on marisijoita joukossa. — Politikointia ei poikiemme kes-

kuudessa harjoiteta eikä heille ole tyrkytetty kansallissosialistisia uskomuksia; he ovat ja heitä käsitellään sotilaina. Kotiväen on suhtauduttava asioihin tyynesti ja arvokkaasti eikä edellytettävä sodan aikana olosuhteita, jotka joka suhteessa olisivat kuviteltujen ihanneolojen laisia. Ankarasti kamppailevan Saksan asianomaiset viranomaiset suhtautuvat asiaamme kaikella mahdollisella ymmärtämyksellä ja pitävät pojistamme hyvää huolta.

Rohkenen käyttää tilaisuutta antaakseni sen käytännöllisen neuvon, että kirjeet pojille on toistaiseksi aina lähetettävä Rataksen kautta, sillä saksalaisessa kenttäpostissa ne vielä hitaammin ja aivan epävarmasti täältä menevät perille. Osoite on kirjoitettava selvästi ja merkittävä vastaanottajan koko nimi ja mieluummin suomalainen sotilasarvo. Tarpeellista ei ole merkitä Feldpost-numeroa eikä käytettyä »Deutschland/Dresden» tai »Deutschland/Wien», koska nyttemmin kortistomme mukaan Berliinissä kirjeisiin merkitään tarkemmat osoitteet — — — Kunnioittavasti tervehtien yhtenä Teistä hallitusneuvos, majuri Esko Riekki.»

Vuosien 1941—1942 vaihteessa Rostovin seuduilla käytyjen ankarien taistelujen vuoksi olivat divisioona Wikingin kenttäpostiyhteydet epävarmat ja tietojen saanti sieltä vaikea. Suomessakin oli tästä syystä levinnyt erilaisia huhuja, mm. Rostovin taisteluihin osaa ottaneiden suomalaisten täydellisestä tuhosta. Näihin huhuihin oli osittain aiheena myös vihollispropagandassa esitetyt tämän suuntaiset väitteet. Hallitusneuvos Riekki matkusti jälleen Berliiniin ja edelleen itärintamalle 16. 12. 41—10. 1. 42 välisenä aikana ja kirjoitti matkahavainnoistaan seuraavan selostuksen:

»*Jakelu:* 13/1 1942

Ratas 1 kpl.
Boman, Berliini, 1 kpl.
Riekki 1 kpl.

Hajatietoja Riekin matkalta Berliiniin ja itärintamalle divisioonassa olevien poikien luo 16/12 1941—10/1 1942.

On paljon puhuttu siitä, kuinka suomalaistenkin menetykset Rostovin tapausten yhteydessä olisivat olleet suuret, mutta nämä puheet ovat ihmisten luulon liioittelemia. Päinvastoin ovat suomalaisten tappiot pysyneet hyvinkin kohtuuden rajoissa. Tässä muutamia *tarkistamattomia* poikien minulle joulukuun lopulla divisioonassa kertomia tietoja tappioista:

Uspenskajassa kerrottiin, että Veikko Väärälä, Aufklärungsabt., Feldpostnummer 41487, ei suinkaan ole kuollut niinkuin huhu kertoo.

Westlandin 7. komp. Kärjen ja Raholan mainittiin tiedustelumatkalla koko partion mukana jääneen ryssän puolelle marraskuun lopulla. Näin kertoi Turre Noisniemi.

Vänrikki Paikkalan, joka on viime aikoina toiminut joukkueenjohtajana Westlandissa, mainittiin saaneen vatsaansa pahanlaisen haavan perääntymisvaiheessa marraskuun lopussa Rostovista päin.

Yliluutnantti Norvio, joka kuului samaan panssaritorjuntajoukkueeseen kuin Paikkala, on useamman miehen kertoman mukaan 18/11 vaikeasti haavoittunut ja kuollut 19/11.

Erkki Antti Melamies Kemistä on haavoittunut päähän ja joutui 7/12 sairaalaan.

Onni Kotala haavoittui lievästi 7/12.

Kauko Sirén, Aufklärungsabt. 3. kompp., on palelluttanut toisen jalkansa, mutta oli läsnä puhutellessani poikia 28/12 ja valitti, ettei ole saanut riittävästi sairaalahoitoa, minkä vuoksi annoin pataljoonan komentajalle kehoituksen toimittaa hänet sairaalaan ja määräsin kapteeni Kailan valvomaan, että määräys toteutetaan.

Luutnantti Tenomaa Westlandista on ollut sairaalassa jonkin veritaudin takia, mutta palasi reippaana 29/12, jolloin hänet tapasin, joukko-osastoonsa.

Vänrikki Karvinen Germaniasta astui lokakuulla miinaan,

jolloin menetti jalkansa, joka myöhemmin on sairaalassa poistettu.

Vänrikki Veikko Koiranen tykistöstä ei ole sairas, vaan on ollut lievästi keripukissa ja on palannut parantuneena joukko-osastoonsa.

Nordlandin 2. pataljoonassa on mäenlaskun maailmanmestari Paavo Vierto kaatunut marraskuulla. Näin kertoi luutnantti Roiha 27/12.

Luutnantti Lauri Liljavirta Westlandista on haavoittunut 18/11 ja myöhemmin kuollut sairaalassa.

Luutnantti Åke Kurovaara Nordlandista kaatui 24/11.

Mauno Leino Nordlandista haavoittui 24/11.

Pekka Nummi sairastui 18/11.

Junassa paluumatkalla 31/12 1941—1/1 1942 tapaamani sairaalaan menossa olleet Salovaara ja Suikki kertoivat tarkistamattomina tietoina, että Nordlandin 3. pat. 11. komp. olisivat kaatuneet Dnepropetrovskissa ja marraskuun lopulla torjuntataisteluissa seuraavat:

Mustonen (Taraštšassa), Roso (Taraštšassa), Keskimäenpää (Dnepropetrovskissa), Pulli (Dnepropetrovskissa), Vilhunen, Salmela, Nissinen, Hautala, Martikainen (kuuluu jo Suomessa varmistetun), Kara, Vauhkonen (ei luutnantti), Toivola, Panula ja Honkanen. Nämä tiedot ovat kuitenkin huhutietoja.

Amt 6:n so. sairashoito-osaston yhdysupseerilla olevien tietojen kuin myöskin Mariupolissa 23/12 Panzerarmee Kleistissä saamieni tietojen mukaan mainitsen täydennykseksi, mutta e p ä v a r m o i n a tietoina tappioluetteloista tekemäni seuraavat merkinnät:

Arno Miettinen haavoittui 11/12, Viljo Norvio, yliluutnantti, haavoittui 18/11, Frans Tuomola, luutnantti Nordlandista, haavoittui 12/12, Mauno Leino, luutnantti Nordlandista, haavoittui 24/11, Amos Kokkola, luutnantti, sairastui 31/10, Pekka Nummi, luutnantti, haavoittui 12/11, Veikko Koiranen, luutnantti, kaatui 18/11, mutta todettu,

että onkin ollut vain keltataudissa, Lauri Liljavirta, luutnantti, haavoittui 18/11, mutta kuollut myöhemmin.

17/12 tapasin Berliinissä Suomen lähetystössä toipuneet haavoittuneet luutnantit Äimän (lähdössä Suomeen) ja Karisen (lähdössä Breslauhun), sokeaksi tulleen Ahosen, Lahden ja keltataudista parantuneen Karpalon, samoin haavoittuneena olleen Tammisen (Pasilasta).

Terveisiä kotiin lähettävät hyvässä kunnossa rintamalla etulinjoilla tapaamani ja rahaa kotiin mukanani lähettäneet:

Nortio Kemistä, joka oli reippaana Bukarestissa sairaalassa 22/12 torjuntataisteluissa haavoittuneena, luutnantti Torkel Noisniemi, yliluutnantti Ladau, vääpeli Paavola, luutnantit Saarnilahti ja Hukkanen, yliluutnantit Tenomaa, Puuperä ja Heiskanen, luutnantti Koivuvaara, kapteeni Kaila, yliluutnantti Roiha, jalkansa palelluttanut jo mainittu Sirén, luutnantit Miettinen, Kotkanen, Germaniasta, Karila ilmatorjuntatykistöstä ja kersantti Mattijoki samoin ilmatorjunnasta kuin myöskin pataljoonasta majoituspaikalle lähetetty ja Aufklärungiin joulun aikana saapunut Kallio. Edelleen terveisiä lähettävät alikersantti Lauri Tala, Hallberg, Louekari, Kassari, Rautio, Pulli ja Kajan, jotka viimeksi mainitut tapasin parroittuneina etulinjojen korsussa.

Suomeen olivat saamastaan kehoituksesta hakeneet seuraavat upseerit, joiden kuulin ja tiesin olevan hyvissä voimissa:

Luutnantti Wallén panssarijääkäreistä, Itälä tykistöstä, Armas Kokkola pioneereista, yliluutnantti Hatara, joka kävi puheillani, luutnantit Alhonen ja Halonen, yliluutnantti Ilmari Miettinen ja luutnantti Pentti Kotkanen sekä tykistöstä Heikki Mansala ja luutnantti Seppo Backberg.

Joulukuun alulla oli suomalaiselle yhdysupseerille saapuneiden vahvuusilmoitusten mukaan Germaniassa 8 suomalaista upseeria, joista 1 haavoittunut ja 1 sairas, Westlandissa 3 upseeria, joista 2 kaatunut ja 1 haavoittunut, ja edelleen Westlandissa 75 miestä, joista 7 kaatunut, 23 haavoittunut,

3 kadonnut ja 5 sairastunut, Nordlandissa yhteensä 198 suomalaista, joista 31 kaatunut, 75 haavoittunut, 10 kadonnut ja 11 sairaana. Tykistössä 7 upseeria, joista 1 kaatunut ja 1 sairaana. Aufklärungsabteilungissa 3 upseeria, joista 1 haavoittunut. Panssarijääkäreissä 4 upseeria, jotka tiettävästi kaikki terveenä. Haavoittunut ja lomalla Suomessa ollut luutnantti Viikama oli 1/1 1942 erään pataljoonan komppanian mukana matkalla takaisin panssarijääkäreihin, joihin halusi edelleen jäädä palvelemaan.»

SS-Vapaaehtoistoimikunta teki myös arvokasta työtä erilaisten viihdytystarvikkeiden hankkimiseksi vapaaehtoisillemme. Siinä tarkoituksessa toimikunta kääntyi Lotta-Svärd-järjestön, Sotilaskotinaisten, Propaganda-Aseveljet r.y:n, Aseveliliiton, useitten kustantajien ja monien liikelaitosten puoleen saaden niiltä huomattavin määrin kirjallisuutta, villatavaraa, savukkeita, aikakauslehtiä ja jopa korsuradioitakin poikiemme käyttöön.

Syystalvella olivat monet vapaaehtoisistamme pyytäneet omaisiaan lähettämään heille villatavaraa ja talvilakkeja, sillä Saksan kenttäarmeijasta puuttuivat ensimmäisenä sotatalvena talvisodassa välttämättömät lämpimät varusteet. Niitä olikin poikiemme omaiset lähettäneet suurin määrin vapaaehtoistoimiston kautta edelleen Saksan itärintamalle lähetettäviksi, mutta ne jäivät kuljetusvaikeuksien vuoksi tulematta perille. Tästä asiasta lähetti vapaaehtoistoimikunta seuraavan kiertokirjeen:

»Kuten tunnettua, oli tarkoituksemme ankaran talven takia välittää Saksassa oleville suomalaisille SS-pojille villavaatepaketteja, mutta voittamattomien jääesteiden takia viivästyi lähetys niin, että sen suoma apu ei ehdi tämän talven osalle.

Jääesteiden takia pääsi se laiva, johon ko. lähetykset olivat kuormatut, lähtemään Helsingin rannasta vasta viime

tammikuun 15. p:nä. Tavallista ankarampien pakkasten vaikutuksesta oli jäitten puristus kuitenkin niin valtava, ettei laiva päässyt kaksi viikkoa kestäneen matkan jälkeen Suomenlahden suuta pitemmälle, johon se auttamattomasti juuttui, joten se oli hinattava lähimpään satamaan, joka tässä tapauksessa oli takaisin vallattu Hanko.

Koska merenkulkuviranomaisten ilmoitusten mukaan laivaliikenne voidaan aloittaa aikaisintaan sen jälkeen, kun ilmat käyvät leudommiksi ja jäätilanne sen vaikutuksesta helpottuu, täytyy ko. villatavarain lähetys toistaiseksi keskeyttää, sillä parhaassa tapauksessa ne saapuisivat SS-poikien käsiin vasta maaliskuun lopulla, jolloin etelässä on kevät täydessä vauhdissa ja villatavaralähetykset tulisivat pojille vain rasitukseksi.

Edellä kerrotun voittamattoman tilanteen takia tultaneen ko. vaatepaketit palauttamaan kaikille niille lähettäjille, jotka heti tämän kirjelmän saatuaan tekevät siitä meille ilmoituksen joko postitse tai puhelimitse. Samalla odotamme ilmoituksia myöskin siitä, saadaanko paketit varastoida tänne ensi talven tarpeita varten, jolloin ne hyvissä ajoin tultaisiin lähettämään kullekin asianomaiselle vastaanottajalle.»

Näitä samoja rintamalle odotettuja paketteja seurasi huono onni vielä seuraavanakin sotatalvena. Kun ne myöhään syksyllä saapuivat Berliiniin, ei Waffen-SS:n kuriiritoimisto voinut niitä kaikkia ottaa heti kuljettaakseen rintamalle. Ne jäivät odottamaan kuljetusmahdollisuuksia Haberlingin speditioliikkeen varastosuojiin, jotka tuhoutuivat eräässä Berliinin pommitusta seuranneessa suurtulipalossa.

Seuraava vapaaehtoisten omaisille osoitettu kiertokirje oli päivätty lokakuun 31. p:nä 1942. Siinä kerrottiin SS-Vapaaehtoistoimikunnan uudelleen muodostamisesta, minkä lisäksi se sisälsi kirkkoherra Kalervo Kurkialan selostuksen pataljoonasta, maininnan kenraali Talvelan käynnistä vapaa-

ehtoistemme luona rintamalla sekä joitakin ohjeita vapaaehtoisten omaisille kenttäpostiasioissa. — Vapaaehtoistoimikunnan uudelleen muodostamisesta ei kiertokirjeessä kuitenkaan annettu tarkempaa selostusta. Kerron siitä edempänä yksityiskohtaisemmin.

Kiertokirjeessään maaliskuun 3. p:ltä 1943 toimikunta ilmoittaa kaatuneiden omaisille toimenpiteistään yhteisen ruumiinsiunaustilaisuuden järjestämiseksi kotimaassa itärintaman kaukaisille taistelukentille haudattujen vapaaehtoistemme puolesta. Samassa kiertokirjeessä on jälleen kirkkoherra Kurkialan ja luutnantti Pajusen selostus pataljoonamme vaiheista, samoin kuin mielenkiintoinen selostus »SS-pataljoonamme vihollispropagandassa»:

»Koko sinä aikana, jona suomalaisia vapaaehtoisia suuremmassa määrässä on taistellut Saksan etelärintamalla, on vihollispropaganda koettanut levittää kotimaahan sellaista huhua, että pataljoonamme olisi käynyt huonosti. Vuoroin on tätä levitetty surkuttelevassa sävyssä, esittäen asiaa siinä valossa, että saksalaiset ovat uhranneet nämä urhoolliset suomalaiset oman turvallisuutensa hyväksi, vuoroin taas oikein ryssäläisittäin haukkuen pataljoonamme milloin aivan kelvottomaksi joukoksi, milloin raa'aksi joukkioksi, joka ei ota vankejakaan, vaan murhaa vastustajansa. Välistä pieni pataljoonamme on vihollisen propagandassa kasvanut jopa viideksi pataljoonaksi.

Joka tapauksessa jo se huomio, joka pataljoonaan on kohdistettu sekä vihollismaiden että Yhdysvaltain propagandassa, osoittaa kuinka suuri merkitys sillä on. Ja juuri tämän merkityksen vuoksi ei ole syytä uskoa mitään juttuja, joita vihollismaiden tai puolueettomien radiot ja sanomalehdet tai muut propagandaelimet, kotimaassa toimivat kuiskuttelijat mukaan lukien, pataljoonasta koettavat kotirintamallemme syöttää.

Osoituksena siitä, minkälaisilla keinoilla tätä mielialan

Kevät tekee tuloaan Miuksella ja etuvartioasemissakin on jo lämmintä. Oik. A. Kähärä.

Tuhansia omenapuita kaadettiin ampuma-alojen parantamiseksi ja vietiin murrokseksi Mius-jokeen.

Mius-joen rintamalla torjuttiin kaikki vihollisen hyökkäykset. Kaatuneet viholliset jäivät asemien eteen ja peittyivät vähitellen lumeen.

Pojat paistattelevat päivää asemissaan keväällä 1942.

Hiljaisina päivinä saattoi ottaa pesäkkeen pohjalla auringonkylpyäkin. Ylhäällä »hyllyllä» 7 käsikranaattia häiriintymisen varalle.

MG 42:n optillinen tähtäin takasi tarkan tulen.
4. komppanian Matti Konkola tuliasemissa.

Muurmannin radan räjäyttäjät kanootteineen Vienan korpijärvellä.

Kaukopartion miehet Vienan savusaunassa.

muokkausta suoritetaan, julkaistakoon tässä Neuvostoliiton radiossa viime helmikuun 9. p:nä levitetty propagandavalhe pataljoonastamme, verrattavaksi edelläolevaan selostukseen pataljoonan vaiheista. Näin Neuvostoradio: Saksalaisten sankaruus on sitä lajia, että he aina perääntyessään käyttävät suojanaan liittolaisjoukkoja ja jättävät nämä sitten oman onnensa nojaan. Näin tuhoutui myös suomalainen pataljoona Terekin joella Kaukasiassa, missä saksalaiset jättivät suomalaiset suojaamaan peräytymistään. Ainoastaan ne suomalaisista, jotka arvasivat ajoissa saksalaisten petoksen ja antautuivat vangiksi, pelastuivat.

Todellisuudessa ei kukaan jäänyt vangiksi ja kaksi kaatui.»

PIENTÄ POLITIIKKAA

Siitä seikasta, että suomalais-saksalaisen aseveljeyden traditioita jatkamaan tarkoitettu vapaaehtoispataljoonamme sijoitettiin Waffen-SS-joukkoihin, aiheutui ikävähköjä poliittisia ristiriitoja.

Kun suomalaisten yritykset pataljoonamme saamiseksi Wehrmachtin alaisuuteen, jossa asemassa 27. Jääkäripataljoonakin oli ollut, olivat epäonnistuneet, ei marsalkka Mannerheim enää suhtautunut asiaan samalla suopeudella kuin sen alkuvaiheissa, ja samaa oli todettavissa myös useiden korkeimpien jääkäriupseerien taholla.

Äärimmäisissä oikeistoryhmissä suhtauduttiin vapaaehtoisliikkeeseen nyt ehkä lisääntyneellä mielenkiinnolla ja toivottiin asiantilan muodostuvan heidän aatteilleen eduksi.

Kaikkien asiain ympärillä esiintyneiden intrigien perussyynä oli toisaalta pelko, toisaalta toiveet, että Saksaan lähetetyt vapaaehtoiset saisivat siellä poliittista, siis kansallissosialistista koulutusta ja edistäisivät näiden aatteiden leviämistä Suomessa. Tällä tavoin joutui nuori isänmaallinen vapaaehtoisjoukko tietämättään ja haluamattaan eräiden piirien poliittiseksi kiistakapulaksi.

Värväysvaiheessa oli ollut tarkoituksena saada vapaaehtoisia kaikista kansalaispiireistä poliittiseen väriin, ammattiin tai opintoihin katsomatta ja siinä oli onnistuttukin. Vapaaehtoisjoukko muodosti sellaisenaan jonkinlaisen läpileikkauksen kansastamme, joskaan siihen ei tiettävästi kuulunut kommunisteja. Värväykseen osallistuivat AKS, IKL, Jääkäriliitto, Rintamamiesliitto, Asevelijärjestö, Samfundet Folkgemenskap r.f. ja jääkärikapteeni Kalstan kansallis-

sosialistinen järjestö. Valtiollinen poliisi otti heti alussa asian valvonnan hoitoonsa, jopa monopolisoiden sen. Kun esim. jääk.luutn. Lindqvist ja jääk.kapt. Kalsta kävivät VP:ssa saamassa ohjeita värväyksessä, ilmoitti VP:n apulaispäällikkö, kapt. B. S. Aaltonen VP:n määräävän, paljonko mistäkin ryhmästä ja ketkä saisivat lähteä Saksaan.

Myös Suomen ruotsinkielisten ryhmien keskuudessa haluttiin olla asiassa aktiivisesti mukana, kuten aikoinaan jääkäriliikkeessäkin. Kun amiraali von Bonsdorff ja tri-ins. von Alfthan tiedustelivat ministeri Ernst von Bornin kantaa asiassa, ilmoitti tämä pitävänsä suotavana, että Saksaan lähtijöiden kokonaismäärästä olisi kymmenen prosenttia Suomen ruotsinkielistä nuorisoa. Kuitenkaan hän ei katsonut Svenska Folkpartietin voivan järjestää asiaa ja kehoitti em. herroja tekemään sen.

Kun myöhemmin on eräillä tahoilla tahdottu leimata koko vapaaehtoisliike ns. kiihkoisänmaallisen nuorisomme keskuudessa melkeinpä oma-aloitteisesti syntyneeksi ja vapaaehtoisten olevan itse ja yksinomaan vastuussa Saksaan lähtönsä seurauksista, on syytä vieläkin tarkistaa tätä asiaa. Ulkoasiainministeriö kävi Saksan viranomaisten kanssa asian vaatimat neuvottelut valtuuttamiensa välityksellä, kuten edellä esitetyistä asiakirjalainauksista käy selville. Sen valvonnassa toimiva SS-Vapaaehtoistoimikunta, ensimmäisenä puheenjohtajanaan hallitusneuvos Esko Riekki, hoiti sisäasiainministeriön alaisen laitoksen, Valtiollisen Poliisin apulaispäällikön B. S. Aaltosen, VP:n esittelijän, luutn. Kauhasen ja monien muiden virkailijoiden avulla asian organisatorisen puolen. Säilyttääkseen täyden kontrollin vapaaehtoisten vielä Saksassa oleskelun aikanakin sijoitti VP vapaaehtoisten joukkoon 14 omaa virkailijaansa tai tiedottajaansa. Koulutuksessa ja rintamalla nämä tarkkailijat täyttivät sotilaalliset velvollisuutensa muiden mukana ja muutamat heistä saivat sankarikuolemankin tällä matkalla.

Huolimatta hallitusneuvos Riekin monista yrityksistä val-

voa Saksassa olevien vapaaehtoisten etuja olivat eräät, Saksaan lähtiessä luvatut asiat yhä järjestämättä:

— nelisensataa miestä oli hajoitettu saksalaisia ja monia muita kansallisuuksia käsittäviin rykmentteihin yhteisen suomalaisen joukko-osaston asemasta;
— aliupseerien palvelusarvo ja sitä vastaava palkkaus oli yhä järjestämättä ja näin ollen he saivat vain saksalaisen sotamiehen palkan, samoin saivat kaatuneiden aliupseereiden omaiset vain sotamiehen omaisille myönnetyn avustuksen.

Nämä olivat asioita, jotka ehkä Helsingistä käsin nähtyinä eivät näyttäneet kovinkaan kiireellisiltä, mutta itse vapaaehtoisten keskuudessa ne huononsivat äärettömästi mielialoja. Näiden laiminlyönti tai viivyttely loukkasi satojen miesten oikeustajua. He olivat omasta puolestaan täyttäneet — monet jo henkensä hinnalla — mitä heiltä oli vaadittu. Asiassa vastuussa olevien oli nyt täytettävä lupaukset omalta kohdaltaan ja korvattava laiminlyönnit.

Jouduttuani yhdystehtäviin Berliiniin sain havaita, että rintamalla olevat vapaaehtoisemme kohdistivat toiveensa Berliiniin perustettuun toimistoomme ja sen mahdollisuuksiin saada parannuksia aikaan.

Luottamusta vapaaehtoistoimikuntaan huononsi edelleen sekin, että kaksi toimikunnan johtavinta miestä kiireellisesti toimitti omat poikansa takaisin Suomeen, kun vapaaehtoistemme tappioluvut olivat osoittaneet äkillistä nousua Rostovin raskaitten taistelujen johdosta. Tämä siinä vaiheessa harkitsematon teko aiheutti paljon pahaa verta muissa vapaaehtoisissa ja monet sanoivatkin suoraan, »ettei heistä enää kukaan huolehdi, kun johtavien miesten pojat on pelastettu kotiin». Vaikka näiden kahden vapaaehtoisen kotiuttamiseen oli olemassa pätevät syyt ja vaikka aikaisemminkin oli kotiutettu Suomeen yli 20 upseeria, joille ei divisioonassa voitu järjestää vakanssia, muodosti vapaaehtoisjoukko siitä oman näkemyksensä mukaisen käsityksen.

Sen jälkeen levisi kuin kulovalkea vapaaehtoistemme keskuuteen erään varsin korkea-arvoisen suomalaisen sotilasedustajan vapaaehtoisiamme koskeva lausunto, suunnilleen tällainen: »— — — mitä heistä, rintamalle vaan ja ammuttaviksi joka mies.» Tämä osoitti jo peittelemätöntä vihaa joukkoamme kohtaan ja aiheutti luonnollisesti vastareaktion.

Saadessani kerran kutsun em. sotilasedustajan virastoon luulin kutsun johtuvan virka-asioista ja keräsin mukaani joukon asiapapereita toivoen voivani esittää niitä ja saavani häneltä tukea vapaaehtoisiamme koskevissa asioissa. Audienssi oli kuitenkin järjestetty aivan muussa mielessä: sain vastaanottaa joukon perusteettomia moitteita ja lopuksi uhkauksen: »Kyllä Te nyt täällä olette suurta herraa, mutta kunhan täältä palaamme Suomeen, löydätte kyllä edestänne vaikeuksia . .» Poistuin Oberkommando des Heeresin suuresta esikuntatalosta hyvin sekavin tuntein. Itseeni kohdistetut uhkaukset eivät minua liikuttaneet, mutta mistä tämä jäätävä kylmyys monien viranomaistemme taholta vapaaehtoisiamme kohtaan?

Kesään 1942 mennessä oli käynyt selviöksi, että vapaaehtoisemme olivat menettäneet luottamuksensa SS-Vapaaehtoistoimikuntaan sen silloisessa kokoonpanossa. Myöskin saksalaisten taholta, jotka eivät yleensä puuttuneet suomalaisten sisäisiin asioihin, esitettiin toisinaan vaikeasti vastattava kysymys: Miksi suomalaisen vapaaehtoistoimikunnan jäsenissä on vapaamuurareita? Tunnettuahan oli saksalaisten vastenmielisyys vapaamuurarijärjestöä kohtaan, ja he pitivät jonkinlaisena mielenosoituksena sitä, että toimikunnassa, jonka tehtävänä oli asioida saksalaisten kanssa, oli heidän tietojensa mukaan vapaamuurareita. (Muodollisesti ei Suomessa silloin ollut vapaamuurareita. Suomen vapaamuurariloošit olivat v. 1940 ilmoittaneet lopettaneensa toimintansa, jotta se ei olisi esteenä Saksan ja Suomen ystävällisten suhteiden kehitykselle. Suomen vapaamuurariloošien arkistot oli lähetetty New Yorkin »Synagoga»-loošin haltuun.)

Kapteeni Lehmusvuori ja minä, joiden tehtävänä Berliinissä oli vapaaehtoistemme etujen valvominen, päätimme saada asiaan parannusta. Matkustimme Helsinkiin ja keskustelimme asioistamme »Mustan Karhun» kabinetissa henkilöiden kanssa, joiden suhtautumisesta vapaaehtoisliikkeeseemme olimme varmat. Läsnä olivat tällöin johtaja Paavo Rautala, kansanedustaja Iisakki Nikkola, professorit Kilpinen, Salmiala ja Vannas sekä Lehmusvuori ja minä.

Pari päivää myöhemmin piti SS-Vapaaehtoistoimikunta kokoustaan Hotelli Kämpin kabinetissa ja läsnä olivat toimikunnan jäsenistä Riekki, Aaltonen, Vihma, Rautala, Poijärvi, Ekholm, Osara, Helanen, Tamminen, Castrén, Nordström, Norrmén, Kallia ja minä, vaikka en ollutkaan toimikunnan jäsen.

Sain tilaisuuden selostaa kokoukselle, että toimikunta ei silloisessa kokoonpanossaan nauttinut läheskään kaikkien vapaaehtoistemme luottamusta, mikä mielestäni oli edellytyksenä sen toiminnalle, ja ehdotin, että sitä täydennettäisiin muutamilla henkilöillä, erikoisesti vapaaehtoisten omaisiin kuuluvilla, ja että sen puheenjohtajaksi pyydettäisiin Helsingin yliopiston rehtori, professori Rolf Nevanlinna. Kokouksen puheenjohtajana toiminut hallitusneuvos Riekki ehdotti äänestettäväksi, tarvitaanko toimikunnan kokoonpanossa muutoksia. Äänestys suoritettiinkin heti äänestyslipuin, joihin kukin osanottaja saattoi merkitä mielipiteensä. Myöskin minulle, vaikka en ollut toimikunnan jäsen, annettiin tilaisuus osallistua äänestykseen. — Joku toimikunnan jäsenistä oli jättänyt tyhjän lipun, koska ääniä kertyi kaikkiaan 13. Äänet jakaantuivat 7—6 ehdotukseni puolesta.

Tämän kokouksen seurauksena muodostettiin ja laajennettiin SS-Vapaaehtoistoimikuntaa, kuten sen lokakuun 31. p:nä 1942 vapaaehtoisten omaisille lähettämästä kiertokirjeestä käy selville:

»SS-Vapaaehtoisten omaisille. Helsingissä värväyksen alkamisesta alkaen toimineen SS-Vapaaehtoistoimiston takana

on alunperinkin ollut tunnetuista kansalaisista, jotka edustavat kaikkia maamme yhteiskuntapiirejä, maakuntia, poliittisia ajattelusuuntia ja kieliryhmiä, kokoonpantu kansalaistoimikunta. Se oli kuitenkin jossakin määrin sattumanvaraisesti syntynyt eikä näinollen täysin vastannut pysyvän yhteydenpidon ja asiainhoidon vaatimuksia. Tämän johdosta oli viime elokuun 3. päiväksi Helsinkiin kutsuttu sanotun kansalaistoimikunnan aloitteesta koolle runsaslukuisesti kansalaisia keskustelemaan ja päättämään vakinaisemman ja lujemmin organisoidun toimikunnan asettamista hoitamaan pataljoonan ja siinä palvelevien asioita kotimaassa. Kokouksessa katsottiin yksimielisesti uudistus tarpeelliseksi ja asetettiin sanottu toimikunta, jonka nimeksi tuli SS-Vapaaehtoistoimikunta. Tehtävät määriteltiin siten, että se hoitaa SS-vapaaehtoisten yhteysasiat, huollon, edut ja viihdytyksen. Luonnollista on, että toimikunnasta on koetettu luoda sellainen, että se, samoinkuin SS-pataljoonamme kaukana etelässä, edustaa kansaamme mahdollisimman täydellisesti ja sitäpaitsi olisi kokoonpantu kaikkien kansalaispiirien luottamusta nauttivista henkilöistä.

SS-Vapaaehtoistoimikunnan jäseniksi valittiin sanotussa kokouksessa seuraavat kansalaiset: yliopiston rehtori, professori Rolf Nevanlinna, Helsinki, puheenjohtajaksi, kapteeni B. S. Aaltonen, Helsinki, kotijoukkojen rovasti, everstiluutn. Hannes Anttila, Helsinki, tekn.tohtori Reino Castrén, Helsinki, eversti P. O. Ekholm, Helsinki, vuorineuvos Petter Forsström, Lohja, everstiluutn. E. Haltiavuori, Helsinki, fil.tohtori Vilho Helanen, Helsinki, lähetystöneuvos Asko Ivalo, Helsinki, varatuomari, kansaned. R. G. Kallia, Helsinki, majuri, kirkkoherra Kalervo Kurkiala, Hattula, eversti Lasse Leander, Helsinki, everstiluutn. K. Levälahti, Helsinki, everstiluutn. Carl Lindh, Helsinki, vapaaherratar Ruth Munck, Hyvinkää, maanviljelijä, kansaned. Iisakki Nikkola, Ilmajoki, huoltopäällikkö, kapt. Osmo Niskanen, Enso, pankinjohtaja P. H. Norrmén, Helsinki, everstiluutn. Ragnar Nordström,

Loviisa, toimitusjohtaja A. Orelma, Vaasa, professori N. A. Osara, Helsinki, fil.tohtori L. Arvi P. Poijärvi, Helsinki, maanvilj., johtaja Paavo Rautala, Alastaro, hallitusneuvos Esko Riekki, Helsinki, pankinjohtaja, majuri E. J. Saarinen, Mikkeli, eläinlääkintäeversti J. S. Talvitie, Helsinki, maisteri Kalervo Tamminen, Pori, SS-Vapaaehtoistoimiston hoitaja, rouva Siiri Tuomola, Helsinki, professori, lääkintäeversti Mauno Vannas, Helsinki, eversti M. V. Vihma, Helsinki.

Toimikunnan varapuheenjohtajaksi on valittu pankinjohtaja P. H. Norrmén.

Toimikunnan jäsenistä valittiin erikoiseksi työvaliokunnaksi, joka huolehtii käytännöllisestä toiminnasta, toimikunnan jäsenistä seuraavat yhdeksän: Ekholm, Kurkiala, Leander, Munck, Nevanlinna, Nikkola, Norrmén, Rautala ja Riekki. Toimikunnan puheenjohtaja, prof. Nevanlinna on myöskin työvaliokunnan puheenjohtaja.

Toimikunnan ja työvaliokunnan sihteerinä ja toiminnanjohtajana on lokakuun 15. p:stä alkaen varatuomari, kapt. R. G. Kallia ja SS-Vapaaehtoistoimiston hoitajana edelleenkin rva Siiri Tuomola.»

Vapaaehtoistoimikunta oli näin ollen laajentunut huomattavasti ja saanut toivotun kokoonpanon. Myös sen uusi puheenjohtaja prof. Rolf Nevanlinna ja toiminnanjohtaja varatuomari R. G. Kallia saavuttivat tarmokkaalla toiminnallaan ja sydämellisellä suhtautumisellaan vapaaehtoistemme vaikeuksiin näiden luottamuksen. Toimikunta pysyi kokoonpanoltaan samanlaisena lopettamiseensa saakka.

Vaikka vapaaehtoisten ainoana motiivina oli yhteinen taistelu Saksan kanssa silloista yhteistä vihollistamme vastaan, oli pataljoonan perustaminen herättänyt Suomen poliittisissa piireissä varsin monenlaisia mielipiteitä. Se tosiasia, että sen suunnitteluvaiheessa ei oltu kysytty marsalkka Mannerheimin mielipidettä, mikä luonnollisesti oli loukannut häntä, häiritsi asiaa pitemmällekin. Tosin antoi mar-

salkka Mannerheim asialle suostumuksensa, kun se hänelle esitettiin jo valmiiksi Saksan kanssa sovittuna, mutta myös korkeammissa upseeripiireissä oli henkilöitä, jotka mieluummin olisivat nähneet kaikki miehemme omilla rintamilla.

Ikävintä ja hankalinta oli kuitenkin siviilipoliitikkojen pelko ja epäilys siitä, että koko vapaaehtoisliike oli pantu alulle sisäpoliittisten pyrkimysten merkeissä ja että vapaaehtoiset, Saksasta palattuaan ja siellä poliittisen koulutuksen saatuaan olisivat muodostaneet täällä kansallissosialistien »viidennen kolonnan». Vaikka valtionpoliisin lähettämät tarkkailijat saattoivat tiedottaa, että mitään poliittista koulutusta ei siellä miehillemme annettu, eläteltiin näitä epäluuloja jatkuvasti Helsingissä, eikä vähiten itse vapaaehtoistoimikunnassa sen ensimmäisen kokoonpanon aikana. Vapaaehtoisia suorastaan ärsytti se epäluuloinen kontrolli, jolla jokainen heidän lähettämänsä tai saamansa kenttäpostikirje sensuroitiin Suomessa ja joka tietysti viivytti muutenkin hidasta postinkulkua. Silmiin pistävää oli muutenkin valtionpoliisimme melkeinpä mustasukkainen huoli vapaaehtoistemme suhteista saksalaisiin. Milloin annettiin saksalaisten ymmärtää, että vapaaehtoisjoukkomme on »nuoria seikkailijoita», jotka eivät politiikasta mitään ymmärrä ja joille ei sitä sen vuoksi kannata opettaakaan, milloin taas yritettiin miinoittaa erilaisilla juoruilla niitä miehiä, joiden arveltiin »ymmärtävän» jotain politiikasta. Asia, joka alkuaan oli puhtaasti isänmaallinen ja puoluepyyteitten yläpuolella, yritettiin politisoida.

Hyvän omakohtaisen esimerkin tästä kaikesta sain kerran, muistaakseni vuoden 1941 lopulla. Silloinen esimieheni eversti Horn oli lähdössä lomamatkalle ja antoi ennen lähtöään minulle joukon kirjelmiä asioista, jotka minun piti hoitaa. Epähuomiossa hän antoi niiden mukana käteeni hallitusneuvos Riekin kirjoittaman, minua henkilökohtaisesti koskevan kirjelmän, jossa mainittiin: »— — — siellä on poikiemme joukossa joku, joka laulaa väärää säveltä. En tiedä

onko se B., mutta pidä häntä silmällä. Onko joku Fock figureerannut siellä Berliinissä — — —» — Tämä »väärän sävelen laulaminen» lienee tarkoittanut virka-asioitten hoitoa suoraan saksalaisten virastojen kanssa ilman eversti Hornin vaikutusta, jota luonnollisesti ei kaikkiin vähemmän tärkeisiin asioihin voinut pyytääkään.

Tuollainen urkinta loukkasi tietysti minua, ja heti eversti Hornin palattua lomaltaan jätin hänelle eroanomukseni ja pyynnön päästä takaisin rintamalle; muistaakseni pyysin sitä jo kolmannen kerran. Liitin tähän anomukseeni hankkimani valokopion edellä mainitun kirjeen minua koskevasta osasta arvellen sen riittävän perusteeksi eronpyyntööni. Eversti Horn heitti kuitenkin anomukseni paperikoriin ja sanoi Riekin »usein kirjoittelevan joutavia». Olin muka välttämätön Berliinissä ja minun oli jäätävä paikalleni. — Päivän tai kahden kuluttua saapui hallitusneuvos Riekki lentäen Berliiniin selvittämään syntynyttä tilannetta. Hän tarjosi minulle lounaan Hotelli Edenissä ja antoi SS-Vapaaehtoistoimikunnan lahjana pataljoonamme pienoislipun sekä hienon upseeripistoolin kiitoksena hyvästä tehtävien hoidosta. Asia sovittiinkin sillä kertaa ja jäin Berliiniin.

Samasta jupakasta tekivät sittemmin pataljoonamme luopiot Matti Tamminen ja Eric Nupnau suuren jutun, väittäen minun omavaltaisesti ottaneen eversti Hornin asiakirjakaapista hänen kirjelmiään, teettäneen niistä valokopioita ja luovuttaneen niitä s a k s a l a i s i l l e ! Ilmeisesti näihin valheisiin jotkut uskoivatkin.

Kaikkien pahaa-aavistelevien poliitikkojemme epäluulot »viidennen kolonnan» muodostumisesta jäivät kuitenkin täysin perusteettomiksi ja totuudeksi asiassa jäi, minkä hallitusneuvos Riekki lausui kiertokirjeessään 14. 9. 1941: »Politikointia ei poikiemme keskuudessa harjoiteta eikä heille ole tyrkytetty kansallissosialistisia uskomuksia: he ovat ja heitä käsitellään sotilaina.»

Asiat ajautuivat kuitenkin edellä mainittujen seikkojen

takia siihen että minun oli pataljoonan asioissa ryhdyttävä asioimaan suoraan korkeimman SS-päällystön kanssa ja monia asioita järjestyikin suorassa kosketuksessa SS-kenraalien Jüttnerin ja Bergerin kanssa. Aliupseerien korotus- ja palkka-asia saatiin järjestymään, samoin divisioonassa palvelevien yhdistäminen Suomalaiseen Vapaaehtoispataljoonaan, koulutusmahdollisuuksien järjestyminen erilaisiin siviiliammatteihin invalideiksi tulleille jne.

Berliinissä olevan yhdystoimistomme työn laatu kävi siten yhä monipuolisemmaksi ja sen työmäärä lisääntyi jatkuvasti. Sen kautta kulki Suomeen suuret summat vapaaehtoisten säästörahoja, se välitti tietoja Suomesta vapaaehtoisille ja päinvastoin, se järjesti lomamatkoja, sairaskuljetuksia, hoiteli viihdytystoimintaa ja eräitä propagandaluontoisiakin asioita, mm. pataljoonaa koskevan elokuvan valmistusta. Kaiken ohella toimisto seuraili tapahtumia ja mielialoja pataljoonassa ja onnistui toisinaan poistamaan suomalaisten ja saksalaisten välistä kitkaakin.

Eräs tällainen kitkailmiö oli suomalaispataljoonan komentajan, silloisen kapteeni Collanin suhtautuminen suomen kieleen. Toimistooni tuli Gross-Bornista useitakin ilmoituksia, joiden mukaan kapteeni Collani ei suvainnut vapaaehtoistemme keskenään keskustelevan suomeksi, vaan vaati, että kaikkien olisi ollut osattava heti saksaa. Tällaisia tietoja antoivat sekä upseerit että miehistö. He olivat tietysti pahoillaan törmätessään täällä vieraallakin maalla kielikysymykseen. Kun eräässä ilmoituksessa vielä tarkkaan siteerattiin Collanin lausumana sanat: »En siedä kuulla puhuttavan suomen kieltä, se on liian hirveätä korvilleni», katsoin sen jo loukkaavan suvereenin kansan kunniaa. Kiinnitin kenraali Bergerin huomiota tähän ikävyyteen kirjelmällä, ja hän ymmärsikin miestemme kansallista kunniaa loukatun. Sijoitin tähän kirjelmään joukon valaisevia sananparsia, mm. »pienetkin pisarat lävistävät lopulta kovankin kiven», toisin sanoen, kaikki ilmiöt, jotka vahingoittivat saumatonta

sotilaallista yhteistyötämme, oli pahasta ja pois kitkettävä. Selitin, että miehemme ovat ylpeitä suomalaisuudestaan ja että heitä ei ole verrattava puoliväkisin otettuihin hollantilaisiin, luxemburgilaisiin, norjalaisiin ym. »vapaaehtoisiin». — Kenraali Berger oli ihmistuntija ja suurpiirteinen mies. Kun Collani oli saanut käskyn kenraali Bergerin puhutteluun ja palasi takaisin Gross-Borniin, lienee hän oppinut tinkimään paljonkin suur-saksalaisuudestaan. Ainakin siihen loppuivat »kielipoliittiset» valitukset.

Tällaiset alkuaikojen vaikeudet korjaantuivat myöhemmin, kun kapteeni (myöhemmin everstiluutnantti) Collani oppi paremmin tuntemaan suomalaisensa. Hänen ja vapaaehtoistemme välit muodostuivat miehekkään luottamuksellisiksi. Hän oli valmis aina antamaan tunnustuksen suomalaisten sotilaskunnosta ja urhoollisuudesta, kun oli sen itse todennut rintamalla. — Suomalaisen pataljoonan jo kotiuduttua takaisin Suomeen hän osallistui taisteluihin Narvan ja Tallinnan välillä. Siellä hän haavoittui vaikeasti ja ampui itsensä välttyäkseen joutumasta venäläisten käsiin. Hänen ruumiinsa oli kuitenkin saatu kuljetetuksi Tallinnaan ja haudattu sinne, kuten kuulimme Helsingissä. Everstiluutnantti Kurkiala ja minä valmistauduimme elokuussa 1944 viemään suomalaisten seppeleen hänen haudalleen Tallinnaan, mutta Narvan rintama oli jo lähtenyt vyörymään länteen ja saksalaiset joutuivat vetäytymään Virosta.

Velvollisuudentuntoisena, sotilaallisena ja rohkeana upseerina jäi everstiluutnantti Collani vapaaehtoistemme mieliin miehenä, josta he kaikella kunnioituksella käyttivät nimitystä »jermu».

DNEPROPETROVSK JA ROSTOV

Koko ensimmäisen sotakesän työntyivät SS-divisioona Wikingin muodostelmat, mm. rykmentit Nordland, Westland, Germania ja divisioonan alaiset panssari-, tykistö-, tiedustelu- ym. osastot, joihin nelisensataa ensiksi tullutta vapaaehtoistamme oli jaettu, yhä syvemmälle Neuvostoliiton alueelle. Jatkuvien taistelujen tiellä ne kohtasivat vasta Dnepropetrovskissa puna-armeijan mitä sitkeimmän ja täysin järjestyneen vastarinnan. Tämä Dneprin kummallekin rannalle rakennettu suuri ja tärkeä teollisuuskaupunki oli erittäin vahvasti varustettu. Jo lähestymisvaiheessaan kohtasivat saksalaiset joukot kiivaan torjuntatulen, täällähän sijaitsi mm. puna-armeijan tykistöakatemia ja tänne oli myös kerätty useita tykistödivisioonia muista kaupungeista, mm. Odessasta. Saksalaisen jalkaväen hyökkäys pysähtyikin ensimmäisenä päivänä kaupungin lähistölle. Vasta seuraavana aamuna jatkui hyökkäys panssarien ja rynnäkkötykistön tukemana kaupunkiin. Kaupungin laitaa hallitsivat monet suuret teollisuuslaitokset, joiden lähestymistä vaikeutti venäläistykistön tarkka suorasuuntaustuli. Venäläinen tykistö käytti tällöin runsaasti šrapnelleja, joita se hyvin harvoin oli aikaisemmissa taisteluissa käyttänyt. Saksalaisten joukkojen päästyä kiivailla rynnäköillään pureutumaan kaupungin länsiosiin alkoi etäämpänä oleva venäläisten raskas tykistö tulittaa itse kaupunkia. Samaan aikaan kuitenkin Stuka-lentäjien tarkka toiminta kaupungin itäosissa ja venäläisissä pattereissa helpotti muiden aselajien toimintaa. Venäläinen tykistö ampui kuitenkin niin raivokkaasti, että saksalaisen jalkaväen oli rakennettava suojakorsujaan talojen

alle. Tavalliset kaivannot eivät antaneet riittävää suojaa tiheässä sirpalesateessa.

Seuraavan, syyskuun 1. päivän aamuhämärissä valmistautuivat saksalaisten syöksyveneet savuverhojen suojassa ylittämään Dneprin, joka tällä kohdalla oli noin 1700 m leveä. Samaan aikaan alkoivat tälle kaistalle sijoitetut italialaiset pioneeriosastot rakentaa ponttonisiltaa Dneprin ylitse. Syöksyveneet ehtivät miltei virran keskivaiheille ennenkuin venäläiset huomasivat mitä oli tekeillä ja avasivat kiivaan sulkutulen. Jälkeenpäin on todettu noin 60 venäläisen tykistöpatterin ampuneen tätä sulkutulta ja Dnepr suorastaan kiehui kranaattien räjähdyksistä. Monet syöksyveneet saivat täysosuman, mutta muut jatkoivat hyökkäystään ja Waffen-SS:n sotilaat osoittautuivat jälleen maineensa veroisiksi iskujoukko-taistelijoiksi. Ne joiden onnistui ylittää joki ja päästä pureutumaan vastarantaan, pitivät siinä sisukkaasti asemansa huolimatta raivoisista tykistökeskityksistä ja yhtämittaa lähitaisteluiksi muodostuvista venäläisten vastahyökkäyksistä. Syöksyveneiden saavuttua rantaan siirtyivät miehet välittömästi taisteluasemiin veneiden kääntyessä heti takaisin noutamaan lisäjoukkoja. Näiden ensimmäiseksi Dneprin ylittäneiden joukossa oli myös useita vapaaehtoisiamme ja monet heistä kaatuivat, mutta saatu sillanpääasema pidettiin ja sitä laajennettiin yli viikon kestäneissä jatkuvissa taisteluissa. Vasta silloin saatiin paikalle tuntuvampia lisävoimia ja myös saksalaista tykistöä italialaisten pioneerien rakentamaa ponttonisiltaa myöten. — Italialaisten taistelukunnosta ei yleensä saatu kovinkaan korkeata käsitystä, mutta italialaisten pioneerien työ Dnepropetrovskissa oli esimerkillistä ja urhoollista. Venäläisten tykistötulessa katkeili siltaa yhä uudelleen ja kranaatit silpoivat joukoittain pioneerejä. Virta vei ruumiit, mutta tilalle astui uusia miehiä.

Punaisen tykistön ammusvarastot tuntuivat loppumattomilta. 20 vuorokautta se syyti lakkaamatta, yötä ja päivää

kranaattejaan saksalaisten valloittamille alueille, ja keskitysten tiheyttä pitivät ne talvisodassa olleet vapaaehtoisemme, jotka olivat kokeneet Summan, Kollaan ja Taipaleen keskityksiä, vielä näitäkin pahempina. Vasta 20 vuorokauden yhtämittaisen tulituksen jälkeen tuli tykistöammuntaan tauko, ja venäläinen jalkaväki ryhtyi hyökkäämään. Se sai kuitenkin vastaansa sellaisen tulen, että hyökkäys tyrehtyi alkuunsa.

Kahdenkymmenenkahdeksan ankaran taistelupäivän jälkeen pääsivät Wikingin miehet lepoon. Saksalainen panssaridivisioona hyökkäsi pohjoisesta ja samanaikaisesti miehittivät toisten yksikköjen sotilaat Wikingin valloittamat asemat.

Kun divisioona Wiking täältä jatkoi marssiaan uusiin iskuihin, olivat sen rivit jo suuresti harventuneet. Eräät sen pataljoonista olivat kutistuneet komppanian vahvuisiksi ja sitäkin pienemmiksi. Täällä kaatuivat tai haavoittuivat kuolettavasti suomalaisista vapaaehtoisista mm. luutnantti Aarne Aarnio, Martti Hautala, Eelis Heiskanen, Aleksi Karjala, Tauno Laine, Esa Meriö, Valio Mäntylä, Esko Nisula, Arvo Pulli, Taito Rauttamo, Matias Salmela, Matti Viiala ja Allan Vilhunen. Divisioonan lähtiessä kohti uusia taistelujaan jäivät nämä miehemme lepäämään Dnepropetrovskin sankarihautausmaahan tuhansien saksalaisten aseveljiensä keralla.

Jo ennen Dnepropetrovskin taisteluja olivat vapaaehtoisemme tulleet divisioonassaan tunnetuiksi sisukkaina taistelijoina ja monien miestemme teot kantautuivat Wikingin eri yksikköihin. Useasti saksalaiset lausuivat ihailunsa suomalaisten vaikeastikin haavoittuneiden rohkeasta esiintymisestä ja mielenmaltista. Kerrottiin myös monia esimerkkejä miestemme sitkeästä taistelutahdosta, kuten esim. Ilmari Peunan viimeisestä taistelusta Litvinovkassa. Lähdettyään sivuvaunullisella moottoripyörällä 18. 8. 41 tiedustelupartioon hän joutui yllättäen venäläisten väijytyksessä tuleen. Sivuvaunussa istunut Peuna sai tällöin kuusi luotia ruumii-

seensa ja kävelemään kykenemättömänä hän vierittäytyi maantielle ampuen siinä ammuksensa loppuun ja kaataen vastustajan joka laukauksella. Seuranneessa käsirysyssä hän teki selvää vielä kahdesta vastustajasta saaden itse kymmenen pistimenhaavaa. Apuun rientäneet saksalaiset toverit saivat hänet pelastetuksi vihollisen käsistä ja kuljetetuksi sidontapaikalle, jossa hän kuitenkin samana päivänä kuoli haavoihinsa.

Taistellen ja raivaten tietä muille joukko-osastoille jatkoi SS-Division Wiking etenemistään kohti Rostovia ja teki sotahistoriaa kymmenillä paikkakunnilla ennen sitä. Monet näistä taisteluista muodostuivat kalliiksi divisioonalle, kuten on luonnollistakin alituisesti isku- ja läpimurtotaisteluihin osallistuvassa joukossa. Näissä taisteluissa kohtasivat matkansa pään miehistämme mm. Johannes Boijer, Karl Flink, Unto Hemmo, Vilho Honkanen, Tauno Kara, Nestori Vauhkonen ja monet muut.

Rostovia lähestyttäessä joutuivat Nordland- ja Westland-rykmentit, joiden mukana oli osasto alppijääkäreitä, avomaastossa venäläisen panssarijunan yllättävään tuleen ja kärsivät raskaita menetyksiä, joita vielä lisäsi venäläisten tykistö- ja krh.-tuli. Vaikka kaupunki jäikin sillä kertaa valtaamatta, olivat tappiot suuret, eräissä komppanioissa jopa 30 kaatunutta. Saksalaisten kärkijoukkojen käytettävissä oli tällöin vain yksi 88:n mm:n ilmatorjuntatykki, joka lopulta karkoitti panssarijunan. Tämän jälkeen käytiin jalkaväkitaisteluja koko päivän maissipelloissa kaupungin edustalla. Seuraavana päivänä saapui saksalaisia lisäjoukkoja, joiden tehtäväksi jäi kaupungin varsinainen valtaus Division Wikingin joutuessa uusiin tehtäviin. Näiden taistelujen suuresta mieshukasta huolimatta kaatui niissä vain pari suomalaista ja koko oudolta tuntunut operaatio sai poikiemme keskuudessa nimityksen »Hölmön tölmäys».

Alituinen kosketus viholliseen vaati yhä uusia uhreja divisioonan suomalaisten keskuudesta. Germania-rykmentin kah-

Sotilaan hautaus Ukrainassa. Kirkkoherra Kurkiala suorittaa ruumiinsiunauksen.

Kunnialaukausten jälkeen peitetään aseveli vieraan maan multiin .

. . . ja 19-vuotias vapaaehtoinen Tuure Vilppula on löytänyt matkansa pään.

Kenraali Steiner kättelee vapaaehtoisiamme Ambrosievkassa.

Pieni osa SS-Panssarikrenatööridivisioona Wikingin hautausmaata Uspenskajassa Ukrainassa.

Saksalaisten etenemisen estämiseksi tuhottu
Terekin silta Tšikolan lähellä.

ja pioneerien rakentama uusi silta yli vuolasvirtaisen Terekin.

Kalmukit ihmettelemässä Helsingin Sanomia lukevaa moottoripyörälähettiä.

Kaukasialainen talonpoika.

deksasta suomalaisesta upseerista oli jo kaksi poissa, Westland-rykmentissä palvelleista 75:stä suomalaisesta oli Rostovin seutujen taistelujen jälkeen vain puolet jäljellä ja Nordland-rykmentin vajaasta 200:sta suomalaisesta oli yli 30 kaatunut ja toista sataa poissa riveistä haavoittuneina. Tykistö-, tiedustelu- ja panssarijääkäriosastoissa palvelleiden keskuudessa sen sijaan oli vähemmän tappioita. Niistä mainittakoon mm. yliluutnantti Viljo Norvion menetys. Hän oli saavuttanut erikoisen urhoollisen miehen maineen. Muutenkin upseeritappiot varsinkin haavoittuneina nousivat suhteellisen suuriksi.

Luonnollista on, että kaikki menetykset tunnettiin kipeästi tässä harvenevassa »divisioonan miesten» joukossa, mutta erikoisesti valitettiin juuri edellisenä talvena mäenlaskun maailmanmestaruuden saavuttaneen Paavo Vierron kaatumista. Tämä miellyttävä ja vaatimaton nuorukainen, jolla epäilemättä olisi ollut edessään suuri tulevaisuus urheilijana, kaatui Mius-joen rintamalla Jasinovskin luona venäläisen partion päästessä yllättäen iskemään Nordland-rykmentin asemiin. Hän sai sankarikuoleman joulukuun 9. p:nä 1941 ja hänet haudattiin monien rykmenttitoveriensa keralla Uspenskajan sotilashautausmaahan.

SUOMALAISPATALJOONA RINTAMALLE

Joulukuun 3. p:nä 1941 Gross-Bornista lähtenyt pataljoona oli aloittanut rintamaanmarssinsa. Se kulki junalla Lublinin kautta Vinnitsaan, jossa autot ym. kalusto purettiin junasta, ja jatkoi sitten marssiaan edelleen moottoroituna. Vereksien joukkojen tarve itärintamalla olikin tällöin niin suuri, että pataljoonan miehistön kuljetusta Vinnitsasta rintamalle suunniteltiin jo lentoteitse suoritettavaksi. Lentokaluston niukkuuden vuoksi oli siitä kuitenkin pakko luopua.

Saksalle tähän asti menestyksellisessä sodankäynnissä oli jo tällöin tapahtunut ratkaisevia muutoksia. von Bockin hyökkäys pysähtyi odottamattoman aikaisen ja ankaran talventulon vuoksi Moskovan porteille. Valloitettuaan Rostovin 22. p:nä marraskuuta yritti von Kleistin panssariarmeija jatkaa hyökkäystään venäläisille korvaamattoman tärkeille Kaukasian öljyalueille, mutta ankara kylmyys ja Saksan kärsimät miehistö- ja taisteluvälinemenetykset alkoivat vaikuttaa rintamatoimintaan. Kesävarusteissaan talvisotaan lähetetty saksalainen sotilas oli jäämässä alakynteen taistellessaan talvisotaan varustettuja ja tottuneita venäläisiä vastaan. Marraskuun loppuun mennessä oli saksalaisten hyökkäystoiminta tyrehtynyt kaikilla rintamaosilla. Heidän autojensa ja panssariensa toiminta häiriintyi pakkasissa, huoltotiet olivat venyneet rasittavan pitkiksi ja moottoroitujen yksikköjen varustaminen polttoaineilla kävi yhä vaikeammaksi. Venäläisten vastarinta sen sijaan lujittui, ja puna-armeija ryhtyi laajaan vastahyökkäykseen melkein koko rintamalinjan pituudella.

SS-Division Wiking kohtasi venäläisten talvioffensiivin

Rostovin itäpuolella ja sen oli raskaita viivytystaisteluja käyden vetäydyttävä takaisin Rostovista länteen Miusjoelle. Nämä asemansa saksalaiset säilyttivätkin suurin ponnistuksin, kun taas pohjoisemmilla rintamaosilla venäläisten talvioffensiivi jatkui vastustamattomana pakottaen saksalaiset vetäytymään paikoitellen satoja kilometrejä länteen päin linjalle Kursk—Brjansk—Vjazma—Peipusjärvi.

Vinnitsasta lähti pataljoona 10. 12. 41 automarssilleen reittiä Vinnitsa—Voronovisa—Nemirov—Braslav—Gaisin ajaen ensimmäisenä päivänä 95 km.

Seuraavana päivänä jatkui marssi reittiä Gaisin—Teplik—Uman, jossa pataljoona yöpyi, ja sitten reittiä Targovitza—Marianovka—Tišova—Lipujaha—Doroveliškava—Strehalstinka—Novaukrainska—Rovnoje, yhteensä 205 km. Viimeiset kaksi ajopäivää panivat kaluston ja miehistön kestävyyden kovalle koetukselle. Tiet olivat puolen metrin paksuisen liejun peitossa, autot vajosivat siihen akseleitaan myöten ja miesten oli polviin ulottuvassa kurassa työnnettävä autoja eteenpäin.

Neljäntenä päivänä jatkui matka Rovnoje—Kirovograd—Adšmanka-Praga (n. 100 km) ja viidentenä Novaja-Praga—Aleksandria — Novo-Starov — Selenoje — Saksajan — Alfierovo (n. 105 km) edelleenkin mitä kurjimpia teitä ajaen. Öiksi majoituttiin kurjiin ja kylmiin savimajoihin. Teiden varsilla oli rikkiammuttuja tykkejä, autoja, tankkeja ja hevosenraatoja, maisemat olivat yksitoikkoisia ja ikäviä, kaikkialla liejua ja likaa. Alfierovosta jatkui marssi edelleen reittiä Teplovka—Merovka—Raglau—Suhatšavka Dnepropetrovskiin sekä sieltä Podgorodnoje-, Novomoskovsk-, Snamenka-, Pavlograd-, Boguslav-, Dimitrijevka-, Nikolajevka-, Slavjanka-, Pastyševo-, Vegestern-, Chretino- ja Advejevkanimisten seutujen kautta Stalinoon. Vaikeista tiesuhteista johtuen oli yhdeksän marssipäivän aikana edetty vain 835 km. Jo automarssin puolivälissä kiitettiin pataljoonaa päiväkäskyssä hyvästä marssisuorituksesta, koska pataljoona

oli suoriutunut sellaisista taipaleista, joilla saksalaiset moottoroidut kolonnat olivat juuttuneet kiinni tai joutuneet palaamaan takaisin.

Joulun pataljoona vietti Dnepropetrovskissa. Siellä oli järjestetty tilaisuus saunaan ja elokuvanäytöksiin. Miehistön joulupöydille oli varattu makeisia, suklaata, savukkeita ja pikkuleipiä. Jouluruokiakaan ei ollut unohdettu, ja joulun tunnelmaa lisäsivät hiljaa putoilevat lumihiutaleet. Kenttäpappi, kirkkoherra Kurkiala piti joulusaarnan, ja komppanianpäälliköt puhuivat miehistölle. Joulujuhlat onnistuivat hyvin ja tunnelma oli korkealla.

Dnepropetrovskissa oli pakkanen jo kiristynyt yli 20 asteen ja kylmyyttä lisäsi vielä ankara tuuli. 29. 12. 41 pataljoona lähti marssille ankarassa pakkasessa. Kiihtynyt lumipyry oli tuonut teille lunta yli polven korkeuden ja autoja oli jälleen työnnettävä. Näkyvyys oli aivan nollassa lumipyryn vuoksi. Eteenpäin meno kävi mahdottomaksi ja pataljoona majoittui pieniin kyläpahasiin tien varrella. Miehet olivat rasituksesta uupuneita, sukat jäätyneet saappaisiin ja lakit hiuksiin kiinni, monilta kasvot paleltuneet. Vasta uudenvuoden aattona pataljoona pääsi Pastyševoon saakka, ja sinä päivänä kertyi marssimatkaa kurjan sään vuoksi ainoastaan 6 km, sekin autoja työntäen. Uudenvuoden vastaanotto tapahtui Pastyševon kolhoosissa, jossa lievempiä vilustumisia hoideltiin konjakilla ja liköörillä.

Suurin osa pataljoonan autoista oli kärsinyt vaurioita näillä syvän liejun peittämillä teillä tai paksun lumen vuoksi ja ne jätettiin Pastyševossa olevaan suureen lentokonehalliin saamaan korjausta ja huoltoa.

Pakkasta oli jo 35 astetta ja aroilta puhalsi jäätävä tuuli. Talvivarusteita vailla olevassa pataljoonassa oli jo useita paleltumistapauksia, monilta oli kädet tai jalat, korvat tai kasvot paleltuneet marssin aikana. Varsinkin raudoitetut, ahtaat saappaat olivat näissä pakkasissa täysin kelvottomat ja vaaralliset. Pahempia tappioita ei pataljoonalla kuiten-

kaan vielä ollut, lukuunottamatta erästä saksalaista luutnanttia, joka oli haavoittunut jo alkumatkalla Puolan alueella partisaanien avatessa yöllä konekivääritulen pataljoonan junaa kohti. Tehdyssä vastaiskussa sai mainittu luutnantti luodin vatsaansa ja kuoli myöhemmin.

Tammikuun 5. p:nä pataljoona lähti junalla edelleen ja saapui Stalinoon 8. p:nä tammikuuta. Stalinossa viivyttiin kymmenkunta päivää, jona aikana oli varusteiden kuntoonlaittoa, tarkastuksia ja jonkin verran harjoituksiakin. 17. 1. 41 pataljoona saapui Ambrosievkaan, jossa divisioona Wikingin komentaja kenraali Steiner tarkasti pataljoonan sekä liitti sen divisioonansa Nordland-rykmenttiin. Tämän jälkeen saivat myös divisioonassa aikaisemmin palvelleet suomalaiset, ns. »divisioonan miehet» mahdollisuuden siirtyä omaan yksikköömme ja monet heistä saivat sitä ennen loman Suomeen.

Mainitussa tarkastuksessa näkivät useimmat vapaaehtoisistamme ensimmäistä kertaa divisioonansa komentajan, kenraali Felix Steinerin, kun tämä hitaasti rivistöjen editse kävellen katsoi jokaista miestään silmiin ja puristi heidän kättään. Tästä kohtaamisesta alkoi se läheinen suhde vapaaehtoistemme ja heidän kenraalinsa välillä, joka sodan koettelemuksissa yhä vahvistui ja johti ainutlaatuiseen ystävyyteen ja luottamukseen. Sodan ankarissa vaiheissa kenraali tiesi voivansa luottaa suomalaisiinsa ja suomalaiset kenraaliinsa.

20. ja 21. p:nä tammikuuta pataljoona miehitti taisteluasemat Bahmutskissa, Novo-Bahmutskissa, Pislovkassa, Uspenskajassa ja Skeljanskissa. Pakkanen teki vaikeuksia huonosti varustetuissa asemissa ja paleltumistapauksia sattui runsaasti. Vihollinen ampui tykistöllään, kranaatinheittimillään ja konetuliaseillaan asemiimme, ja jo 23. 1. menetti suomalaispataljoona Onni Martikaisen ensimmäisenä kaatuneenaan. Hän sai surmansa kranaattitulesta Skeljanskissa ja haudattiin Uspenskajan sankarihautausmaahan, jossa

moni muukin miehistämme myöhemmin sai viimeisen leposijansa.

Pakkanen ja vihollisen tarkka-ampujat olivat etuvartioasemissa pahimmat vastustajat. Lämpöisissä talvivarusteissaan maaten ja slaavilaisella kärsivällisyydellä saattoivat viimeksi mainitut päiväkaupalla odottaa tilaisuutta, ja heidän kiikarikiväärinsä tekivät tarkkaa työtä. Myöskin asemiimme päivittäin tulleet kranaatit vaativat uhrinsa, ja näissä asemissa saavuttivat matkansa pään vapaaehtoiset Usko Kukkonen, Onni Palmu, Tuure Vilppula, Lauri Ala-Nikkola, Yrjö Jukka, Aaro Erkinheimo ja eräät muut. Helmikuun loppuun mennessä olivat pataljoonan kokonaistappiot jo 11 kaatunutta ja 27 haavoittunutta sekä näiden lisäksi runsaasti paleltuneita ja sairastuneita.

Helmikuun 5. p:nä määrättiin suomalainen yliluutnantti Karl-Erik Ladau 2. komppanian päälliköksi.

Maaliskuun alussa miehitti pataljoonan 1. komppania, jonka neljäs joukkue jo oli vähentynyt muutamaan mieheen, yli 3 km leveän lohkon Skeljanskin kylän edustalta. Lohkoa oli puolustanut ennen suomalaisia pataljoonan vahvuinen slovakialaisosasto, joten saksalainen päällystö osoitti aivan erikoista luottamusta suomalaisiinsa. Maasto oli rotkoista ja epätasaista, jäätiköt ja miinoitukset tekivät liikkumisen vaaralliseksi. Sää alkoi jo muuttua keväiseksi, päivisin aurinko paistoi lämpimästi, mutta yöt olivat vielä kylmiä. Suurempia taisteluja ei tapahtunut, vihollinen tyytyi pääasiassa tykistöllään ja toisinaan ilmapommituksilla häiritsemään asemiamme, mutta nekin vaativat uhreja miestemme keskuudesta.

Saksan kenttäarmeijan huolto oli talven aikana heikentynyt ja ammustilanne alkoi olla huolestuttava. Ammuksia käskettiin käyttämään säästeliäästi, so. vain »tarpeen vaatiessa» ja varmasti osuttaessa. Lämmintä ruokaa annettiin etulinjoissa vain n. kolme kertaa viikossa. Ruoka oli tavanomaiseksi tullutta hirssikeittoa, jota ei voinut sanoa mauk-

kaaksi. Monet söivätkin pääasiassa vain kuivamuona-annoksensa. — Ensimmäisen sotatalven muistoksi lyötettyä muistomitalia »Winterschlacht im Osten 1941—42» kutsuttiinkin poikiemme keskuudessa yleisesti »hirssimitaliksi». — Moottoripolttoainetta oli myös äärimmäisen niukasti, samoin olivat kirjepaperi ja -kuoret tyystin lopussa. Pitkät ja vaivalloiset huoltoyhteydet alkoivat jo pahasti ja monella tavalla häiritä kenttäarmeijaa.

Maaliskuulla alkoi pataljoonassa liikkua huhuja, että suomalaiset siirrettäisiin Saksaan saamaan alppijääkärikoulutusta ja että divisioona sen jälkeen siirrettäisiin aivan itärintaman pohjoispäähän Kuolan niemimaalle. — Myöskin liikkui huhuja pataljoonan vetämisestä pariksi kuukaudeksi rintaman taakse, jossa sille annettaisiin erikoisen tulivoimainen aseistus, jokaista komppaniaa kohden 18 konekivääriä, 2 kevyttä ja 2 raskasta kranaatinheitintä sekä 2 liekinheitintä. Totta näistä huhuista ei koskaan tullut, ja pataljoona pysyi Mius-joella pitäen tiukasti hallussaan ne asemat, jotka sille oli uskottu.

Taistelut Mius-joen rintamalla muodostuivat asemasotataisteluiksi, joihin vaihtelua toi molemminpuolinen partiotoiminta.

Maaliskuun 23. p:nä sai pataljoonan 1. komppania tehtäväkseen hyökätä joukkueen vahvuisella iskuryhmällä pataljoonan asemien edessä olevaan Skeljanskin kylään, tuhota siellä majaileva vihollliskomppania ja tuoda mukanaan aseita, ammuksia, vankeja sekä venäläisten hiljattain käyttöön ottama uusimallinen kaasuvarustus. Tehtävän johtajaksi määrättiin luutnantti Kauko Ingerö, joka jo aikaisemmista tempauksistaan oli saanut rohkean ja päättäväisen upseerin maineen. Hyökkäyskohteena olevaa Skeljanskin kylää olivat venäläiset kuukausimäärin varustaneet ja ainakin viisi sen taloista oli rakennettu bunkkereiksi. Lisäksi oli kylässä useita vahvistettuja tulipesäkkeitä ja kaiken kaikkiaan niissä ehkä parikymmentä raskasta konekivääriä. Ingerön joukkue

oli myös vahvasti aseistettu konetuliaseilla, liekinheittimellä, käsikranaateilla ja kasapanoksilla. Iskuryhmän onnistui päästä pimeän suojassa lähelle kylää ennenkuin vihollinen havaitsi sen tulon. Viimeiset kymmenet metrit oli suomalaisten ryömittävä vastustajan ankarassa konekivääritulessa tuhoamaan vihollisbunkkereita. Omia ampuma-aseita oli käyteltävä säästeliäästi, koska niiden suuliekit paljastivat hyökkääjät ja auttoivat vihollisia suuntaamaan monien konekivääriensä suihkut tulijoihin. Talo talolta jatkui taistelu armottomana ja yhä useamman bunkkerin ampuma-aukosta saivat poikamme heitellyksi käsikranaatteja tai kasapanoksia. Taempana olevat pesäkkeet koettivat tulellaan suojata edempänä olevia ja aseiden suuliekit, valojuovaluodit ja kranaattien räjähdykset muodostivat näytelmän, jota Nordland-rykmentin komentaja ja monien muiden osastojen upseerit seurasivat omalta puoleltamme.

Loistavan esimerkin suomalaisen sotilaan itsepintaisuudesta antoi tässä taistelussa vapaaehtoinen Teuvo Lahti-Mononen. Hän oli päässyt aivan vihollisbunkkerin vierelle ja yritti työntää sen ampuma-aukosta sisään keppiin kiinnittämäänsä kasapanosta. Venäläiset työnsivät kahdesti kasapanoksen takaisin ampuma-aukosta, mutta kolmannen kerran työnnettyään kasapanoksen, jossa sytyttimenä oli käsikranaatin sytytin ja jonka juuri sillä sekunnilla jo piti räjähtää, hän ei enää hellittänytkään otettaan kepistä, vaan piti kasapanosta ampuma-aukossa huolimatta venäläisten yrityksistä työntää se ulos. Seurasi ankara räjähdys, joka tuhosi venäläisen bunkkerin, mutta Lahti-Monoselta irtosi käsivarsi kyynärpäätä myöten.

Suurimman osan bunkkereista tultua tuhotuksi partio joutui vetäytymään takaisin ja poistui kahden kolmen miehen ryhmissä toisten tulellaan suojatessa vetäytymistä. Venäläisten voimakas tulitus teki vetäytymisen vaikeaksi, ja palattaessa kohti omia asemia miehemme joutuivat ylittämään miinakentän. Kätensä menettänyttä Lahti-Monosta

auttanut Taisto Kuuri astui miinaan ja tällöin haavoittui Lahti-Mononen uudelleen ja kuolettavasti. Myös Kuuri sai vaikeita vammoja, mutta niistä huolimatta hän lauleli siihen aikaan muodissa ollutta Bell'Amieta. Taisto Kuuri oli ehtinyt haavoittua jo kahdesti kylässä oltaessa, mutta vielä haavoittumistensa jälkeen hänen oli onnistunut tuhota käsikranaateilla vihollisbunkkeri. Paitsi edellä mainittua Lahti-Monosta kaatui tässä iskutehtävässä toinenkin vapaaehtoinen, Kalevi Lummeranta. Miehistämme haavoittuivat Kalervo Kaapu, Hilpi Himanka, Nestor Hännikäinen, Keltamäki, Unto Ilmevalta, Kinnunen ja mainittu Taisto Kuuri.

Divisioona Wiking, joka edelleenkin kuului von Kleistin panssariarmeijaan, piti koko ankaran talven asemansa Miusjoen lohkolla, ja useita kertoja irroitettiin siitä osastoja sellaisille lohkoille, mm. Stalinon pohjois- ja länsipuolille, joissa vihollisen painostus oli erikoisen ankara. Monista raivokkaista yrityksistään huolimatta ei vastustaja päässyt tunkeutumaan Wikingin asemiin, lukuunottamatta 11. 3. tehtyä hyökkäystä, jolloin venäläiset murtautuivat kahden moottoroidun divisioonan voimin n. 12 km suomalaisten asemista etelään, mutta tulivat lyödyiksi takaisin jo seuraavana päivänä.

Toukokuussa sai suomalaispataljoona uudet varusteet talven taisteluissa kuluneiden tilalle. Saman kuun 16. p:nä kävivät kenraalit Steiner ja Talvela tervehtimässä pataljoonaa. Myös pataljoonan kenttäpappi Kalervo Kurkiala saapui takaisin Suomeen tekemältään matkalta.

Taistelutoiminta rajoittui pääasiassa molemminpuoliseen partiointiin. Suomalaiset tekivät partioretkiä mm. kumiveneillä Mius-joen ylitse venäläisten asemiin. Kesäkuun alussa aloitettiin pataljoonassa hyökkäysharjoitukset, joita todellisuustunnun lisäämiseksi pidettiin vihollisen kranaattitulessa. Näissä eräät miehemme haavoittuvatkin. Miehistöä harjoitettiin myös partiotehtäviin ja vihollisvangin sieppaamiseen ym. Saadakseen näihin oppitunteihin enemmän ha-

vainnollisuutta piti yliluutnantti Yrjö Tenomaa mielellään nämä oppitunnit vihollisen puolella tositilanteissa.

Pitäessään asemiaan Mius-joella, josta ylivoimainen vihollinen koska tahansa saattoi yrittää läpimurtoa, pataljoona oli ryhtynyt varmistamaan asemiaan ja etumaastoaan mm. Miusjokeen tehdyllä murroksella. Vihollisen ja suomalaisten asemien välillä ollut tuhansia omenapuita käsittävä puutarha oli raivattava pois ampuma-alan saamiseksi. Suuri osa näistä puista kuljetettiin jokeen, jossa ne muodostivat läpipääsemättömän ryteikön. Tämä työ ei suinkaan miellyttänyt pataljoonan miehistöä ja he nimittivät sitä yleisesti »sirkus Collaniksi».

Erään pataljoonamme panssarijääkärijoukkueen vapaaehtoinen Anselm Halinen kuvaa päiväkirjamerkinnöissään tapahtumia ja tunnelmia joukkueessaan touko-, kesä- ja heinäkuulta seuraavasti:

» 3. 5. Linnoitamme kylää jossa olemme. Ihana kevätpäivä, 4 ryssän tshaikkaa ilmassa.
4. 5. Lähdemme jälleen estetöihin.
5. 5. Jatkamme estetöitä.
6. 5. Hannus ja Poku saapuivat herätyksen aikana Aleksandrovkasta. Kitkimme rikkaruohoja piikkilankojen välistä. Suomalainen sauna odottaa Aleksandrovkassa.
8. 5. Hyökkäysharjoitusta.
9. 5. Illalla tuli määräys valmistautumaan frontille. Kiirettä!
15. 5. Lämmin aamu. Puskimme koko yön töitä vaikka Kilpinen moitti ryhmääni (viidettä) laiskimmaksi taivaan alla. Iltapäivällä saunassa. Huhu: Kenraali Talvela tulee sunnuntaina.
16. 5. Herätys klo 4, 5:ltä marssi työpalvelukseen. Urakka: 800 omenapuuta kannettava jokeen. Käsky sekin? Klo 13.30 ilmoitus pataljoonasta: Kenraali Talvela saapuu tarkastukselle klo 15.30. Marssi majoituspaik-

kaan Aleksandrovkaan, valmistautuminen ja tarkastus. Ei erikoista hänelläkään ollut kerrottavaa. Ilmatoimintaa jonkin verran.

17. 5. Herätys klo 5, klo 6 marssi Demionovkaan työpalvelukseen.

19. 5. Marssi omenapuitten vetoon klo 02.00. Turhaa touhua kaikki tyynni, mutta kyllä se aika näinkin saadaan kulumaan. Siis: sirkus Collanin alkunäytös. Milloin on vain loppunäytös? Kahvitauko 8—8.30 ja taas raahataan omenapuita Miukseen.

22. 5. Ensimmäisen ja kolmannen joukkueen aliupseereilla ja johtajilla toveri-ilta Pokun järjestämänä.

25. 5. Nimitys tykinjohtajaksi.

31. 5. Klo 8 varusteet ajoneuvoon, 9.45 marssivalmiina. Vettä sataa. Ilmoitan joukkueenjohtajalle. Marssimme ensin kolhoosiin, siellä ruokailu, jatkamme Demionovkaan. Hyvät asemat, ryssällä suuri työ edessä jos aikoo läpäistä.

2. 6. Lämpöä 35° varjossa. Muutama kranaatti tuli $^1/_2$ km:n päähän ilman vahinkoa.

3. 6. Klo 24 oli alarm, ryssän 150-miehinen tiedustelupartio oli liikkeellä, alarm päättyi klo 2.05, miinoja lensi ilmaan 8—9 ja itse ammuin kp:llä kahta Vantkaa, luultavasti osaamatta.

4. 6. Partio yli Miuksen, Poku johtajanaan, vahvuus 1 + 2 + 10.

5. 6. Klo 3.45 valmista yhden yön osalle, 32 omenapuuta nurin. Radiolähetys Suomesta sotamarsalkan syntymäpäiväjuhlilta.

12. 6. Illalla klo 19.10 ryhmäni taistelupartioon, mukana Poku. Mitään ei tapahtunut.

13. 6. Paluu klo 02.00. Heti, puoli tuntia poistulomme jälkeen ryssä teki Spähtrupin (= väkivaltainen tiedustelupartio) Wehrmachtin lohkolle. Meillä myös hälytys. Kirotusti sumua. Illalla saunassa ja Pokun pu-

heilla. Pataljoona hälytysvalmiina koko yön. Ryssän ilmajoukot selän takana, 90 miestä ja edessä rykmentti hyökkäysvalmiusasemissa. Taitaa yrittää, mutta tulos on etukäteen selvä: ei onnistu. Vartiossa 2—4. Ei P:kele hyökännyt, turhaan jännitytti vaan koko yön. Klo 7.30 tuli määräys pak'illa ampumisesta. Meni hyvin muuten, mutta »jumppa» oli kokonaan epäonnistunut näytös. Moitteita ei suoraan tullut, mutta kyllä sen huomasi luutn. Wallénin sanoista.

15. 6. Pataljoonan vuosipäivän kunniaksi hälytys 0.15. Oma IG (= jalkaväkitykki) ampui sisään, ryssillä ilmavoimat liikkeellä (20 konetta) pommittaen etulinjojamme. Menestys täydelleen epäonnistunut.

18. 6. Ankkuri haavoittui jalkaan, parhaita miehiä ryhmässä.

3. 7. Päivällä taas kirsikoita noukkimassa, laitoin hilloa. Parole (= huhu): 300 uutta alokasta Suomesta pataljoonaan täydennykseksi! Hulluja on vielä Suomessa, ei me oltu viimeisiä.

8. 7. Viestitin linnunjalalla terveiseni ryssille. Paperilapun sidoin jalkaan: Freiw. Bataillon der Waffen-SS. Kukahan löytää vai jääkö löytämättä? Wehrmachtin miehet tulivat klo 14—15 välillä, itse marssimme Aleksandrovkaan, jossa olimme yöhön klo 1:een.

9. 7. Yöllä klo 1 marssivalmiina. Marssimme Mariendorfiin, jossa asemiin. Majoituimme telttoihin laaksojen rinteille, löysäsimme Aufklärungsabteilungin. Kuuma päivä, ei tuulen henkäystäkään pääse teltoille.

12. 7. Panssarijääkärijoukkueen johtaja Wallén ylennetty yliluutnantiksi. Joukkueella ei tykkiä nyt. Lämpöä 55° auringossa.»

»SALAINEN TEHTÄVÄ 800»

Vuoden lopulla 1941 sain tehtäväkseni ehdottaa joukon vapaaehtoisia »divisioonan miehistä» erääseen erikoistehtävään koulutettaviksi. Kyseeseen tulevien miesten piti olla hyviä taistelijoita ja ruumiillisesti vahvoja. Saamani tehtävä ei ollut helppo, sillä tunsin koko joukon hyviä sotilaita, jotka olivat kunnostautuneet Westland-rykmentin käymissä taisteluissa Ukrainassa. Näiden joukossa oli luotettavia ja pelottomia miehiä enemmän kuin tarvittiinkaan, ja selviydyin tästä »runsauden pulasta» ehdottamalla seuraavat henkilökohtaisesti tuntemani rykmenttitoverini tähän »Geheimauftrag 800»-nimellä kutsuttuun salaiseen tehtävään: Esko Annala, Arvo Hamari, Ilpo Härtsiä, Jussi Kantola, Matti Joki, Pentti Lauronen, Auvo Nieminen (nyk. Mattelmäki), Turre Noisniemi, Veikko Paavola, Eero Pihlajaniemi, Jussi Sarasalo, Esko Tiainen, Martti Uusi-Jaakkola ja Tauno Vainikka.

Tammikuun alkupäivinä 1942 saivat valitut komennuksen saapua viipymättä Berliinin lähellä olevaan Zossenin koulutuskeskukseen. Miehet lähtivät rintamalta selustaan ja koettivat nopeimmalla tavalla päästä Berliiniin. Matkustettuaan alussa joillakin tavarajunilla he havaitsivat eräällä väliasemalla länteen päin lähdössä olevan sotilaskuljetusjunan, jossa oli yksi ainoa henkilövaunu. Miehemme päättivät ottaa tämän hallintaansa, mutta havaitsivat vaunun olevan täpötäynnä italialaisia sotilaita upseereineen. Auvo Nieminen asteli silloin isäntämiehen tyyliin vaunuun, iski kämmenensä yhteen ja karjaisi: »R r r a u s», jonka italialaiset näkyivät mainiosti ymmärtävän. Paniikin vallassa he jättivät vaunun suomalaisille. Vaunussa istui kuitenkin eräs Wehrmachtin luutnantti, joka halusi jäädä paikoilleen ja

varmisti asemansa avaamalla pistoolikotelonsa. Muita ei suomalaisten lisäksi sitten vaunuun jäänytkään, joten tilaa riitti mainiosti viidelletoista miehelle.

Saavuttuaan Zosseniin suomalaiset alistettiin OKW:n (Oberkommando der Wehrmacht) alaisuuteen. Heille annettiin uudet varusteet rintamalla kuluneiden tilalle, ja kuukauden päivät he saivat lepäillä rintamarasitustensa jälkeen. Sen jälkeen alkoi ankara erikoiskoulutus Brandenburgissa lähellä Berliiniä, jonne koulutusryhmä lepoaikansa jälkeen siirrettiin.

Asia pidettiin kuitenkin siinä määrin salaisena, ettei edes heidän koulutustaan johtavan saksalaisen kapteenin nimeä heille ilmoitettu. Aluksi koulutus käsitti jalkaväkikoulutusta, mutta sitten seurasi ns. kommando-joukoille tarkoitettua erikoiskoulutusta, johon kuului mm. jiu-jitsun opiskelua, pistooliammuntaa, vuoristojääkärikoulutusta, mm. harjoitusta, miten voi vierittää itseään rinteitä alas loukkaantumatta. Oppitunteja annettiin myös vihollisvartiomiehen vaarattomaksi tekemisessä täysin äänettömästi kylmin asein. Maaliskuuhun ehdittäessä saatiin uutta harjoituskalustoa, keveitä kokoonpantavia kahden miehen kanootteja, joihin voitiin kiinnittää kevytrakenteinen sivumoottori. Tällainen kanootti voitiin pakata kahteen selkäreppuun ja koko moottorikanootin paino oli vain n. 12 kg.

Kanoottiharjoituksia pidettiin sitten ahkerasti Havel-järvellä Brandenburgissa, jonne ryhmä kuljetettiin harjoituksiinsa kuorma-autoilla. Tämän ohella jatkui erikoiskoulutus mm. aivan uuden salaisen aseen, 7,5 cm:n rekyylittömän tykin käytössä. Tämän kumipyörille asennetun erikoisrakenteisen tykin paino oli vain n. 200 kiloa.

Alkuaan oli tarkoituksena kuljettaa tämä ryhmä koulutuksen päätyttyä siviilipuvuissa Ruotsin kautta Pohjois-Suomeen, mutta toukokuun alussa lähetettiin ryhmä kuitenkin Danzigin kautta laivalla Vaasaan, jonne se saapui 14. 5. 1942. Vasta matkalla ilmoitettiin miehille, että heidät

kuljetetaan Pohjois-Suomeen. Tehtävän laadusta ei vielä tässäkään vaiheessa ilmoitettu mitään. Tämä tietysti jännitti miesten mieliä. Vaasasta jatkui matka rautateitse Rovaniemelle ja sieltä edelleen Kursungin leirille, n. kymmenisen kilometriä Rovaniemeltä kaakkoon.

Kursungin leirin maastossa jatkui kiinteä koulutus jälleen, nyt maastoutumis- ja suunnistamisharjoituksina metsämaastossa. Näissä tehtävissä oli suomalaisten toimittava opettajina saksalaisille, joiden suunnistamistaito ei ollut läheskään suomalaisten tasolla. Myös yöharjoituksiin kiinnitettiin huomiota, kerran kierrettiin suunnistamisharjoituksissa koko Ounasvaara.

Koulutusryhmä oli nyt suurentunut, se käsitti vahvistetun komppanian, jonka varsinaisena miehistönä olivat saksalaiset alppijääkärit ja täydennyksenä puolisensataa sotavankia Neuvostoliiton monista kansallisuuksista. Nämä olivat vapaaehtoisesti hakeutuneet vankileireistä saksalaisten palvelukseen. — Ennen edessä olevaa retkeään nämä sotavangit olivat saaneet epäilyksiä kahta joukossaan olevaa miestä kohtaan. He veivät epäillyt leiristä hieman syrjemmälle ja likvidoivat heidät pitemmittä puheitta.

Komppanian päällikkönä toimi saksalainen yliluutnantti Erich Müller. Tulevien tehtävien laatu alkoi vähin erin miehille hahmottua, vaikka retken kohteesta ei vielä mitään ilmoitettukaan. Tehtävän salaperäisyyttä lisäsi sekin, että miesten sotilaspassit ja kaikki henkilökohtaiset paperit käskettiin jättää pois Kursungista lähdettäessä. Oppitunneilla tähdennettiin sitä, että vihollisen käsiin ei missään tapauksessa pitänyt antautua elävänä. Pahimman varalle annettiin miehille myrkkyjauhetta sisältävä kapseli ja samaan tarkoitukseen oli varattu myös pukimiin kätkettävä pienikokoinen pistooli. Harjoitusten laadusta päätellen oli kyseessä kaukopartiointi. Saksalaiset lentokoneet suorittivat tiedustelulentoja ja ilmavalokuvausta erämaa-alueilla, joihin komppanian tulevat kaukopartiotehtävät suuntautuisivat.

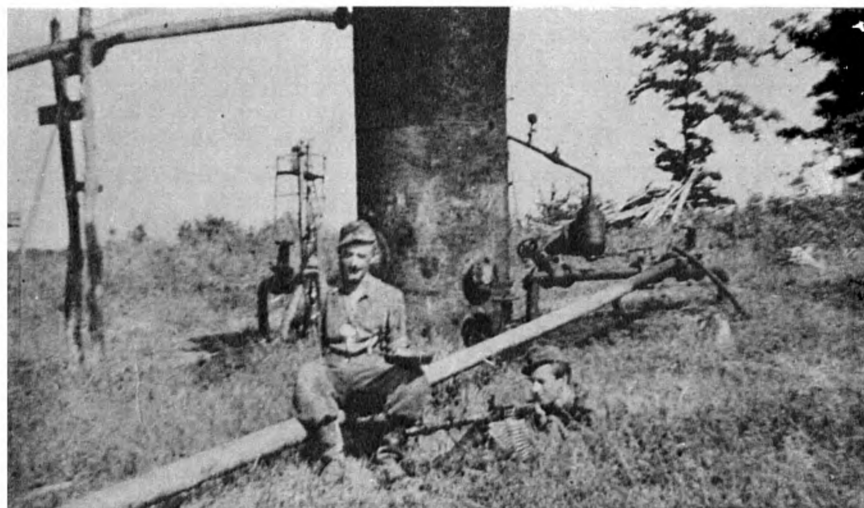
Salaisena pidetyn hankkeen tarkoituksena oli vahvistetun komppanian voimin tehdä yllättävä hyökkäys Vienan Kemiin ja pitää kaupunki hallussa, kunnes lisävoimia ehtisi saapua. Saksalaiset eivät luottaneet omiin kykyihinsä korpiseuduissa liikuttaessa, ja siksi oli ryhmä suomalaisia valiomiehiä pyydetty avuksi. Kun marssireitillä oli suuri joukko järviä, oli kanootit varattu niiden ylittämiseen. Saksan Pohjois-Suomessa olevat viestijoukot olivat antaneet tehtävään radioryhmän yhteydenpitoa varten päävoimiin marssin aikana. Suomen päämaja oli puolestaan antanut radioryhmän suojaamiseen joukkueen pohjoisen tiedusteluosaston miehiä, ns. »Paatsalon porukkaa», jonka johdossa oli vänrikki Sundqvist. Tässä suomalaisessa sissijoukossa oli mukana lappalaisiakin, mm. Guttorm, joka uimataidottomana hukkui paluumatkalla Paanajärveen lautan kaatuessa.

Tehtävän onnistumiseen nähden esiintyi kuitenkin vastustavaakin mielipidettä, mm. komppanian eräitten suomalaisten miesten taholta. Heitä epäilytti, onnistuisiko saksalainen huolto ja päävoimat korpiseuduilla liikkumisessa. Epätietoista oli myös, miten suuria voimia vihollisella oli Vienan Kemin suunnalla. Koko yritys alkoi tarkemmin ajateltuna näyttää harkitsemattomalta seikkailulta. Ylempi saksalainen päällystö luopui Vienan Kemin valloitushankkeesta, mutta päätti sen sijaan käyttää erikoiskoulutuksen saanutta komppaniaa Muurmannin radan katkomiseen. Suurelta osaltaan juuri Muurmannin kautta Neuvostoliitto sai liittolaisiltaan ne valtavat sotatarvikemäärät, jotka yhä lisääntyvänä virtana kulkivat Amerikasta puna-armeijan käyttöön.

Aloittaakseen tämän tärkeän, mutta samalla vaikean tehtävänsä komppania siirtyi Kursungista Paanajärven ja Pääjärven kautta suomalaisten sotilaiden miehittämään Niskan kenttävartioon.

Sieltä komppania lähti samoamaan läpi korpimaan kohti tavoitettaan Muurmannin rataa. Matkaa oli linnuntietä noin 100 km, jolla taipaleella ylitettiin napapiiri. Marssimatka

Elbruksen huippuja.

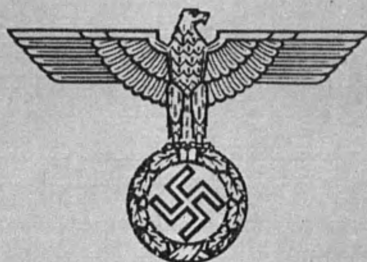
Suomalaisten konekivääriasema Kaukasian öljyalueella. Aseveli on tuonut paistinpannulla muonaa poterossa olevalle ampujalle.

Pertteli Yliharja tulittaa hyökkäävää vihollista.
Tšikolan taisteluissa paloi ruutia runsaasti ja kaksi miestä.

vapaaehtoiset Yrjö Pyyhtiä (vas.) ja Kalevi Könönen suorittivat siellä sankariteon pitämällä kuutisen tuntia hallussaan monikymmenkertaisen ylivoiman saartamaa etuvartioasemaa.

ICH SPRECHE DEM
SS-SCHÜTZE
YRJÖ ·PYYHTIÄ
FÜR SEINE HERVORRAGENDEN
LEISTUNGEN
AUF DEM SCHLACHTFELDE
BEI TSCHIKOLA AM 7.12.1942
MEINE
BESONDERE ANERKENNUNG AUS.

HAUPTQUARTIER·DEN 27. AUGUST 1943

DER FÜHRER

Pyyhtiä ja Könönen saivat nimensä Saksan Sotavoimien Kultaiseen Kirjaan ja yllä olevan kunniakirjan Saksan johtajalta.

Venäläiset tulittavat »Stalin-uruillaan» Malgobekin maastoa.

Eteentyönnetty vartioasema Malgobekissa. Hyvärinen ja Räväsmäki pitävät siestaa.

piteni kuitenkin runsaasti, koska oli marssittava mutkitellen sellaisessa maastossa, jossa oli vähiten vaaraa tulla huomatuksi. Järvet ja lammet ylitettiin kanooteilla, jotta joukon jättämät jäljet katkeaisivat, jos vihollisen tiedustelu sattuisi ne keksimään. Varsinaisia rintamalinjoja ei korpiseudulla ollut. Oli vain vihollistukikohtia ja niiden väliin asetettuja kenttävartioita. Raskain kantamuksin ja aseistuksin marssi komppania mahdollisimman äänettömästi edellä kulkevan kärkipartion jäljessä ja sen onnistui ohittaa venäläisten kenttävartiot huomiota herättämättä. Toisinaan oli joukon paljastuminen aivan hiuskarvan varassa, esim. Kuukasjärven maastossa erään kapean salmen toiselta puolen kuului vihollispartion huhuilua. Nämä olivat ilmeisesti havainneet joukkomme etäältä, mutta pitivät sitä omanaan.

Samoten autioita Vienan korpimaita komppania lähestyi tavoitettaan, ja eräänä päivänä kuului jo Muurmannin rataa liikennöivien veturien ääniä. Komppanian tiedustelupartiot totesivat liikenteen radalla vilkkaaksi ja radan vartioinnin melko heikoksi. Pitkin väliajoin käveli radalla vain kaksimiehinen vartio. Tiedustelupartion havainnot osoittivat venäläisten vartion ohittavan havaintopaikan n. puolen tunnin väliajoin. Nämä väliajat oli käytettävä radan miinoittamiseen.

Saksalaisten ennakolta tekemien suunnitelmien mukaan oli rata miinoitettava 40 kilometrin matkalta ja sen miinoittamiseen oli käytettävä erikoisrakenteisia miinoja, joiden räjähdysaika oli säädettävissä muutamasta tunnista 9 vuorokauteen saakka. Osa miinoista toimi jopa kahden viikon varmistusajalla. Miinojen varmistuslaite toimi happosyövytyksellä, ja vasta varmistussokan syövyttyä poikki saattoi miina räjähtää junan painosta. Junaa kevyemmät liikennevälineet, kuten resiinat ja moottorivaunut eivät vielä aiheuttaneet räjähdystä.

Hävitystyötä varten jaettiin komppania kolmeen n. 60 miehen osastoon ja ne vuorostaan 20-miehisiin joukkueisiin.

Varsinaisia miinoitusryhmiä muodostettiin kolme, joista kahdessa oli saksalainen ja yhdessä suomalainen miehistö. Kullakin miinoitusryhmällä oli mukanaan radiomies yhteydenpitoa varten. Miinoitus oli suoritettava kiskotuksen alle epäsäännöllisin välein miinojen löytämisen vaikeuttamiseksi. Miinat olivat rakenteeltaan antimagneettisia, joten niitä ei miinanetsijälaitteilla voinut löytää.

Illan tullen lisääntyi junaliikenne radalla huomattavasti ja junia kulki n. puolen tunnin väliajoin. Miinoittajaryhmät olivat hajaantuneet radan varrelle ja alkoivat lähestyä pimeän turvin ratapengertä. Hermoja kysyvä työ alkoi. Kaikkea melua välttäen miehet upottivat kymmeniä miinoja kiskotuksen alle alkaen sitten yhtä äänettömästi vetäytyä takaisin korpien kätköön. Miinoittajien tarkoituksena oli työnsä jälkeen kerääntyä aikaisemmin sovittuun kohtauspaikkaan, josta ryhmät olisivat yhdessä menneet taempana sijaitsevaan komppanian tukikohtaan. Ryhmien kokoonnuttua kohtauspaikalleen havaittiin kahden suomalaisen miehen puuttuvan. Hamari ja Tiainen eivät olleet palanneet tehtävästään. Vihdoin lähetettiin eräs saksalainen radiomies ottamaan selvää miesten viipymisen syystä. Lähestyessään pimeässä paikkaa, jossa Hamarin ja Tiaisen piti miinoitustaan suorittaa, hakija erotti pimeässä kaksi mieshahmoa radan varrella. Tunnussanaksi oli sovittu »Wien», johon omien piti vastata »Berlin». Radiomies ilmoittikin lähestyessään tunnussanan, mutta ei ilmeisesti kuullut suomalaisten vastausta. Saksalainen oli jo matkalla havaittu hermostuneeksi, ja niinpä hän nytkin heti otaksui tavanneensa vihollisen ja laukaisi kiväärinsä luodin mennessä aivan läheltä Hamarin päätä. Saksalaisen hätiköinti sai onnettomat seuraukset. Luullen ampujaa venäläiseksi laukaisi Hamari konepistoolinsa pimeässä epäselvästi näkyvää miestä kohden. Konepistoolista lähti vain neljä laukausta lataushäiriön takia, mutta kaikki neljä luotia olivat osuneet pelikortin kokoiselle alalle saksalaisen sydämen seudulle ja mies kuoli

heti. Todettuaan kuolleen saksalaiseksi miehemme kätkivät ruumiin, ettei se paljastaisi venäläisille partion käyntiä, ja lähtivät kohtauspaikalle. Myös siellä oli kuultu laukaukset ja otaksuttu niiden johtuneen kosketuksesta viholliseen. Tilanne selvisi kuitenkin, kun ryhmästään erilleen joutuneet miehemme palasivat takaisin.

Hermoja kysyvä miinoitus oli saatu suoritetuksi ja nyt alkoi jännittävä odotus. Pian nähtäisiin mitä radalla tapahtuu. Miinat oli viritetty siten, että ne olisivat aikaisintaan kahdeksan tunnin kuluttua toimintavalmiita. Maastoutuen eräälle vaaralle, josta avautui näköala radalle, alkoivat partiomiehet tähystää kiikareillaan miinoitettua ratajaksoa. Jännitys kohosi korkealle, kun pohjoisesta kuului lähestyvän junan puuskutusta ja merkinanto. Juna sivuutti miinoitetun alueen ja partiomiehet saattoivat todeta miinojen olevan kunnossa, koska ne eivät vielä räjähtäneet. Tyytyväisinä näkemäänsä he lähtivät paluumatkalle tukikohtaansa ja kiirettä pitäen takaisin omalle puolelle Vienan korpien halki. Miinoittajilla ei ollut aikaa jäädä omin silmin toteamaan aiheuttamiaan tuhoja.

Paluumatka tapahtui nopeasti marssien, jolloin vesistöjä ylitettiin kanooteilla ja moottorien hinaamilla kumilautoilla. Erään tällaisen kumilautan kaatuessa Paanajärvellä hukkui kymmenkunta saksalaista ja edellä mainittu Lapin sissi Guttorm. Muita tappioita, lukuunottamatta edellä kerrottua onnettomuutta, jossa saksalainen sotilas tuli ammutuksi, ei komppanialla ollutkaan. Retken suomalaisia osanottajia seurasi onni niin, ettei ainoakaan heistä kaatunut tai haavoittunut.

Junien myöhemmin suistuttua miinaräjähdyksistä olivat venäläiset kuitenkin päätelleet kaukopartiomme liikkuneen alueillaan. Muutamaa päivää myöhemmin tekivät venäläiset voimakkaan iskun Niskan kenttävartiota vastaan arvellen ehkä miinoittajien lähteneen sieltä.

Palattuaan kolmisen viikkoa kestäneeltä partioretkeltään

tukikohtaansa Rovaniemelle komppania sai paljon huomiota osakseen. Pohjoisessa olevien saksalaisten joukkojen ylipäällikkö, kenraali Dietl kävi kiittämässä retken osanottajia. Hän kätteli ja onnitteli kaikkia retken suomalaisia ja määräsi heille kolmen viikon loman korpivaelluksen rasitusten jälkeen. Useimmille miehistämme hän antoi Rautaristin.

Miinoituksen aiheuttamista tuhoista venäläisten sotatarvikekuljetuksille ei koskaan saatu täysin yksityiskohtaisia tietoja. Saksalaisten ottamista lentovalokuvista nähtiin myöhemmin miinoitetulla rataosuudella suistuneina 12 veturia, joten tuhoutuneiden junien lukumäärä on ilmeisesti sama. Kun radalle oli asetettu joukko kahden viikon aikasytytyksellä toimivia miinoja, ne aiheuttivat pitkäksi aikaa häiriöitä Muurmannin radan liikenteessä. Paitsi tuhotuissa junissa vihollisille tuotettuja miehistötappioita, tuhoutui niissä valtavat määrät arvokkaita sotatarvikkeita. Kun muistetaan, kuinka pieni osa Amerikasta ja Englannista laivatuista sotatarvikelähetyksistä pääsi saksalaisten sukellusvenesaarron lävitse Muurmanskiin, ovat näiden vielä rautatiekuljetuksen aikana tuhoutuneiden sotamateriaalien menetykset olleet venäläisille hyvinkin harmillisia.

Myöhemmin lähetti Pohjois-Suomessa olevien saksalaisten joukkojen esikunta tämän uhkarohkean ja vaarallisen kaukopartion suomalaisten miesten osuudesta arvostelunsa SS:n päämajaan Berliiniin. Arvostelu oli paras mahdollinen. Sen perusteella ehdotin yhden näistä valiomiehistä, ylikersantti Auvo Mattelmäen korotettavaksi sotilaallisista ansioistaan upseeriarvoon, SS-Untersturmführeriksi, jonka ehdotuksen SS:n päämaja hyväksyikin.

»Geheimauftrag 800» oli päättynyt. Saksan päämajan sotatiedonannoissa siitä luonnollisestikin kerrottiin varsin peitellysti, mutta sitä suurempi arvo annettiin sille korkeimman sodanjohdon taholla.

SAKSAN KESÄOFFENSIIVI 1942

Kevääseen 1942 tultaessa Saksan armeija oli jälleen kerännyt voimiaan ja aloitti koko itärintamalla laajan offensiivin, jonka tarkoituksena oli Neuvostoliiton armeijaryhmittymien tuhoaminen ja Neuvostoliiton sotataloudelle elintärkeiden hiili- ja öljyalueiden valtaus sekä Volgan jokiliikenteen katkaiseminen. Edellisen kesän ja kuluneen talven kokemukset osoittivat Saksan päämajalle, että »Blitzkrieg» ei menestynyt valtavaa vastustajaa ja sen äärettömiä maa-alueita vastaan. Huolimatta siitä suuresta strategisesta ja propaganda-arvosta, minkä Moskovan ja Leningradin kaupunkien valtaus olisi antanut, jätti Saksa nämä tavoitteet toistaiseksi ja pyrki suuntaamaan hyökkäyksensä itärintaman eteläpäässä Kertšin ja Tamanin niemimaan kautta Tuapsen—Batumin suuntaan, jolloin eteläisen armeijakunnan päävoimat pyrkivät tunkeutumaan Rostovin kautta Groznyn suuntaan. Tämä varsin väkivaltainen ja tarmokkaasti johdettu hyökkäysliike onnistui; 9. 8. 1942 valloitettiin Maikopin tärkeä öljykaupunki. Hyökkäys jatkui edelleen Mozdokin suuntaan aina Malgobekille asti. Saksan armeija kohotti sotalippunsa Kaukasiassa Elbruksen huipulle.

Heinäkuun 8. p:nä vapauttivat Wehrmachtin joukot pataljoonamme valmistautumaan iskutehtäviinsä. Pataljoona marssi Mius-joella tutuiksi käyneistä asemistaan Aleksandrovkan kautta Mariendorffiin ja paria päivää myöhemmin Mokrie-Jelantšikiin. Kesän helteet olivat toden teolla alkaneet, joinakin päivinä saattoi olla 45—55 astetta varjossa.

Ase- ja ammushuolto oli taas kelirikkojen loputtua saatu käyntiin, muonitus hyväksi ja miehistö oli saanut jonkin ver-

ran levätäkin. Saksan armeijat valmistautuivat jälleen vyörymään itää kohti.

Heinäkuun 19. p:nä alkoi tällä lohkolla voimakas saksalainen ilmatoiminta maa-armeijan etenemisen helpottamiseksi. Suuret pommitus- ja syöksypommittajalaivueet lensivät jatkuvasti itään tuhoamaan Pohjois-Kaukasian sotilaallisia kohteita. Osa Division Wikingistä muodostettiin erilliseksi »taisteluryhmä Wikingiksi», jonka tehtävänä oli tunkeutua kärkijoukkona venäläisten vahvasti linnoittamien ja miinoittamien alueiden lävitse. Tähän ryhmään liitettiin mm. pioneeripataljoona, osia Germania-rykmentistä, tiedusteluosasto, ilmatorjuntaosasto ja panssarintorjuntaosasto. Tämä iskuvoimainen muodostelma aloitti etelärintamalla saksalaisten kesähyökkäyksen vuonna 1942.

Toisen, aikaisemmin von Kleistin panssariarmeijaan kuuluneen SS-divisioonan, Hitlerin henkikaartin, tultua siirretyksi Ranskaan oli SS-Division Wiking ainoa etelärintamalla oleva iskujoukkotehtäviin käytetty Waffen-SS:n muodostelma. Heinäkuun 30. p:nä sai suomalaispataljoona ennen hyökkäykseen lähtöään uuden autokaluston. Autot olivat Glöckner-Diesel-merkkisiä kuorma-autoja.

Panssarijääkäri Anselm Halisen päiväkirja kertoo hänen komppaniansa tapahtumista näin:

»14. 7. Olemme viimeisiä koko divisioonasta asemissa olevista, tämän jälkeen on tunnuksemme: Vorwärts, Kameraden! Klo 19.20 komppania marssivalmiina, Mokrie-Jelantšikiin marssimme yötä myöten, sekin päällikkömme ansiota. Ensin Mariendorfiin, jossa ruokailemme ja sitten Uspenskajaan, klo 12 yöllä uusi ruokailu.

15. 7. Jatkoimme klo 01.30 ja pienien taukojen kera saavuimme 07.30 Mokrie-Jelantšikiin, eräs tyypillinen ryssän kylä lähellä Ambrosievkaa. Marssimme yhteensä 45 km, aika heitto kylmiltään.

16. 7. Autoja ei ole tullut vielä. Milloin alkaa Vormarsch? Illalla kaivoimme teltat uudelleen vähän syvemmälle.
20. 7. Pak. saatiin tänään. Ammukset haimme iltapäivällä asemestarilta.
22. 7. Klo 14 Pak. luovutettiin. Komentajan kuljettaja haki lohduttaen, että saamme uuden ja paremman. Sain komennuksen tutustumaan huomenna uuteen aseeseemme.
23. 7. Saimme uuden Pak'in ja paljon paremman entistä.
26. 7. Kirkko aamulla 9.30, maj. Kurkiala. Sain Uuden Testamentin majurilta.
28. 7. Pataljoona sai 10 autoa.
29. 7. Laskin että olen saanut koko tällä matkalla ollessani 102 kirjettä tähän mennessä. Div.komentaja lensi koneellaan yli pari kertaa 15—20 m:n korkeudessa ja vilkutti kovasti. Pataljoona hurrasi.
31. 7. Komppania aamusta alkaen autoja kunnostamassa. Nyt tuli jokaiselle jv.-joukkueelle 2 autoa, 1 $^{1}/_{2}$ ryhmää yhteen vaunuun. Pak'ille ei tullut vielä mitään erikoista.
1. 8. Aamulla hajosi Pak. Bedienung, koska kaiken todennäköisyyden mukaan ei asetta tule.
4. 8. Automarssiharjoitus ehkä 40—45 km. Tiet oli kolonnia täynnä ja pöly kiehui. Illalla tulivat viimeiset 2 ryhmävaunua komppaniaamme.
10. 8. Nyt ollaan siis matkalla eteen. Lähdimme aamuyöstä, ajaen koko päivän yhteensä yli 200 km etelään ohi Rostovin. Ryssän ja omat talviasemat näimme myös.
11. 8. Jatkoimme matkaa hämärissä. Mahdottoman suuret kolonnat liikkeellä, hidastuttavat marssiamme huomattavasti. Matkaa kertyi tänäänkin 245 km. Huomenna ehkä saavumme divisioonaan.
12. 8. Aamuyöstä jatkoimme tullen illalla 16 jälkeen majapaikkaan ajettuamme yli 200 km. Illalla suu-

ret peijaiset, hanhia ym. Olemme divisioonan alueella.

13. 8. 03.30 jatkoimme marssiamme ja saavutimme divisioonan. Raskas tappio kohtasi meitä täällä. Komppaniamme päällikkö yliluutnantti Hilker kaatui kranaatista, myös Sondermann, Lampinen ja eräs lähetti kaatui. Karlsson haavoittui, ehkä yliluutn. Ladau myös, ei ole varmaa. Huhut eivät pitäneet paikkaansa! Chef haavoittui vaikeasti ja kolmannen K. päällikkö kaatui. Ladau ei ollut edes paikan päällä. Nyt on yliluutn. Lautia komppanian päällikkönä. Marssi jatkuu. Ajoimme metsän halki 10—15 km, ryssiä metsässä, mutta eivät ampuneet. Ihme kyllä. Yöksi jäimme asemiin erääseen kylään sivustavarmistukseen.

14. 8. Päivän vietimme asemissa, ryssä pommitti yhden auton tuleen, 3 kaatui ja useampi haavoittui. Jatkoimme klo 15 maissa, ajoimme 30—35 km kukkuloiden ja metsien halki.

15. 8. Marssimme Spähtrupissa 6 km. Pari ryssää näkyi eikä mitään muuta. Illalla uusi tavoite 20 km.»

Saamiensa uusien autojen ansiosta pataljoona oli jälleen valmis nopeisiin marsseihin. Sen aseistuksessa oli kuitenkin vielä puutteellisuuksia, kuten edellä olevista päiväkirjamerkinnöistäkin näkyy. Erikoisesti kärsi panssarintorjuntajoukkue tykkipulasta. Toisinaan se oli pakotettu käyttämään venäläisiä sotasaaliina saatuja panssarintorjuntatykkejä ja useasti toimimaan ainoastaan kasapanoksilla.

Saksalaisten offensiivi itärintaman keski- ja pohjoisosissa oli sujunut hyvin, ja eteläinen armeijaryhmä, jonka tarkoituksena oli tunkeutua Kaspianmerelle saakka, aloitti hyökkäyksensä takaisin samaan suuntaan, mistä se edellisenä syksynä oli joutunut vetäytymään. Heinäkuun 24. p:nä jou-

tui Rostovin kaupunki kovissa taisteluissa raunioituneena jälleen saksalaisten käsiin. 10. 8. lähtivät suomalaiset marssille suuntana Taganrog—Rostov—Bataisk ja saapuivat 11. 8. Kagalnitskajaan ja seuraavana päivänä, 12. 8., Armavirin kautta Maikopin kaupunkiin. Täältä se jo joutui taisteluasemiin Jurskajan kylän luona. Venäläisille varsin tärkeän Tuapsen satamakaupungin puolustukseen oli keskitetty erittäin vahvoja voimia ja taistelut saivat varsin katkeran luonteen. Taisteluissa 13—14. 8. menetti pataljoona paitsi haavoittuneita, kaatuneina 20 miestä, mm. pidetyn saksalaisen upseerinsa yliluutnantti Hilkerin.

Elokuun 16. p:nä valloitti suomalaispataljoona panssarien tukemana venäläisen ratsuväkidivisioonan ankarasti puolustaman Lineinajan kylän lähellä Tuapsen kaupunkia. Hyökkäyksen kulkua oli seuraamassa divisioonan komentaja ja paljon muuta sotatoimiyhtymän korkeinta päällystöä. Vapaaehtoisemme tiesivät, että kyseessä oli nyt Suomen ja suomalaisen sotilaan kunnia. Hyökkäys sujui loistavasti. Panssarien päällä istuen ajoivat miehemme lähelle kylän reunaa jalkautuen vasta venäläisten avattua kiivaan konekivääritulen. Hyökkäyksen kulkua ei vastustajan tuli kuitenkaan pysäyttänyt, vaan jalkaväki syöksyi kohti vihollista kiirehtien panssarien edellekin, mitä saksalaiset panssarimiehet suuresti ihmettelivät. Lähes neljä tuntia riehui taistelu kiivaana, ja venäläisiä ilmoitettiin tuhotun tai lyödyn hajalle kolme rykmenttiä yhden pataljoonan voimin! Sotasaalis oli myös runsas, hevosia, tykkejä ym. aseita jäi runsaasti saaliiksi. Kiivaasta taistelusta huolimatta jäivät pataljoonamme tappiot hyvin vähäisiksi. Saksalaisista upseereistamme kaatuivat yliluutnantti Rois ja luutnantti Lüttgens, suomalaisista vapaaehtoisista Vilho Olavi Kinnunen, haapajärveläinen kersantti, joka jo aikaisemmin oli tullut tunnetuksi erittäin rohkeana taistelijana.

Tämä ensimmäinen pataljoonan puitteissa panssarien tukemana suoritettu hyökkäys sujui korkeamman päällystön

mielestä esimerkillisesti ja levitti pataljoonan mainetta divisioonamme ulkopuolellekin.

Panssarijääkäri Halisen päiväkirja kertoo edelleen:

»16. 8. Marssi jatkuu 4.30, matka ehkä 10 km. Hyökkäys Lineinaja-nimistä kylää vastaan. 9. kompp. ajoi reilusti panssarin päällä kylään ja me marssimme jäljessä, ryssä livisti kyllin ajoissa, vankeja tuli iltapäivällä. Asemissa varmistamassa koko yön. Ryssän Pak'in vedimme apuaseeksi.

17. 8. Valmistimme asemat aseille ja ratsasteltiin sotasaalishevosilla. Kompp.päällikkö kävi iltapäivällä tarkastamassa. Eilistä hyökkäystä kehui rykm.komentaja ja panssarimiehet maasta taivaaseen, eikä se mikään erikoinen ollut.

18. 8. Jokohan tänään lähdemme eteenpäin? Hyökkäyksemme tähän kylään vaati myös tappioita: 1 mies joka komppaniasta, yliluutn. Rois, luutnantti Lüttgens, kersantti Kinnunen ja Feliks kaatuivat ja kymmenkunta ehkä haavoittui.

24. 8. Päivällä tuli Nachkommando tuoden autot ja moottoripyörät joukkueenjohtajille. Tuli määräys, Pak. kunnostettava, tulee ehkä otettavaksi mukaan.

29. 8. Uusi huhu. Divisioonamme siirtyy Ranskaan.

30. 8. Huhut Ranskaan menosta voimistuvat.

1. 9. Kolme vuotta on kestänyt uusi maailmansota. 3. joukkueen »rakuunat» lähtivät aamulla taasen tiedustelupartioon, päästäen täyttä laukkaa 'munaravia'. Saavatkohan yhteyttä ryssiin? Tulivat takaisin 17.30, eivätkä mitään tavanneet. Komppania hälytysvalmiina, pataljoona ryssiä on kuulemma päässyt toisen ja slovakialaispataljoonan välistä. Yöhön mennessä kaikki rauhallista.

2. 9. Yö kului täysin rauhallisesti. Meistä etuoikealla aamuyöstä, ennen 5:ttä, kova taistelun jyske kuului. 3. jouk-

kueesta meni uusi tiedustelupartio, nyt jalkaisin. Myöhemmin meni loputkin 3. joukkueesta etuvartioksi. Päivä ilman erikoista.

4. 9. Yöllä oli hälytys meillä, kun sonni oli etumaastossa pitämässä mökää. Aamulla kaivoimme Panzergrabea joka miehelle.

5. 9. Vartiossa oli aamuyöstä joka miehellä pirun kylmä. Nyt päivät tarkenee ilman paitaa ja yöllä täytyy olla kaikki mitä päälle mahtuu.

6. 9. Edelleen Lineinajassa. Eilen ryssä pommitti kylää, 6—7 pommia, haavoittui 3 Pak'in poikaa.

8. 9. Päivällä saimme lähettää terveisiä Suomeen radion välityksellä.

9. 9. Yöllä vartiossa kuten ennenkin. Kylän itäpäästä kuului iltayöstä ammuntaa. Aamut aika kylmiä juuri auringon noustessa. Aamulla tuli tieto, sotamies Matin partisaanit ampuivat illalla. Illallisen tapauksen johdosta vartioita lisättiin siten, että olemme kaikki vartiossa yöllä yhtaikaa ja päivällä 1 mies. Kuinkahan kauan kestämme.

10. 9. Yö ilman erikoista. Ryssän partisaaneja 5—6 oli aamuyöstä joen tykönä, mutta karkoitettiin käsikranaateilla.»

Niillä alueilla, jotka olivat talven aikana olleet venäläisten hallussa Saksan armeijan jouduttua perääntymään, oli venäläisten toimesta organisoitu laaja ja hyvin aseistettu partisaanijärjestö, jonka panos sodankäynnille kokonaisuudessaankin alkoi muodostua merkittäväksi. Paitsi rautateiden ja maanteiden miinoituksia, sabotaašitekoja, väestön terrorisoimista ym. partisaaniosastot tekivät toisinaan hyökkäyksiä saksalaisten sotilasosastojenkin kimppuun. Eräässä tällaisessa hyökkäyksessä saamiinsa haavoihin kuoli mm. vapaaehtoisemme Iisakki Laati ja useat muut haavoittuivat partisaanien väijytyksissä tai hyökkäyksissä.

Syyskuun 15. p:nä suomalaispataljoona luovutti valloittamansa asemat Lineinajassa Vlasovin kasakkajoukoille, jotka olivat siirtyneet saksalaisten puolelle, ja lähti moottoroituna marssimaan edelleen itää kohti.

Pataljoonan kolonnat ajoivat Maikopin kautta Armaviriin saakka kääntyen sieltä kaakkoon ja suunnaten kulkunsa pohjois-Kaukasian vuoriston pohjoislaitaa Kursavkan—Mineralnije Vodin — Georgijevskin — Novo-Pavlovskajan suuntaan, kääntyen Apollonskajasta Staro-Pavlovskajaan. Ryhmittyminen hyökkäykseen Terek-virran ylitse suoritettiin Goginajevkassa, jonne pataljoona siirtyi 22. syyskuuta. Tehtävänä oli venäläisille tärkeän Malgobekin öljykaupungin valtaaminen.

Syyskuun 26. p:nä alkoivat ankarat taistelut Malgobekin omistuksesta. Tämä oli samalla alkuna operaatiolle, jonka tarkoituksena oli saada Kaukasian öljyalue saksalaisten kontrolliin ja samalla koko Kaukasia eristetyksi muusta Venäjän alueesta. Se aloitti samalla jatkuvien, kiivaiden taistelujen sarjan venäläisten puolustaessa viimeiseen asti näitä heille arvokkaita ja elintärkeitä alueita.

Rykmentti Nordland lähti hyökkäykseen mukanaan suomalaispataljoonan 1. ja 3. komppania, 4., raskaan komppanian ja 2. komppanian jäädessä reserviin ja varmistukseen. Näissä taisteluissa, jotka päättyivät vasta 5. p:nä lokakuuta Malgobekin kukistumiseen, esittäytyi nykyaikaisen sodan armottomuus kaikessa ankaruudessaan. Jo ensimmäisenä taistelupäivänään menetti 1. komppania kaatuneina 4 ja 3. komppania 15 suomalaista vapaaehtoista. Haavoittuneita oli useita kymmeniä. Myöskin upseeritappiot olivat raskaat: kaatuneina yliluutnantit Eric Hannus ja Erkki Lautia sekä luutnantti Oiva Kilpinen. Näiden taistelujen kaatuneet haudattiin Nižni-Kurpin ja Malaja-Malgobekin sankarihautoihin.

Malgobekin taisteluissa oli suomalaispataljoonalla vastassaan puna-armeijan parhaita joukkoja, joiden tulivoima oli erittäin tehokas. Taistelut saivat toisinaan materiaalitaiste-

lun luonteen kummankin puolen käyttäessä runsaasti raskasta aseistustaan. Venäläisten murhaava tuli harvensi suomalaisten rivejä ankarasti. Ensimmäisen taistelupäivänsä muutamien tuntien aikana menetti 3. komppania melkein puolet taisteluvahvuudestaan. Jo kahden taisteluviikon aikana oli 2. komppanian vahvuus supistunut puoleentoista joukkueeseen.

Lokakuun loppuun mennessä oli 2. ja 3. komppanian yhteinen taisteluvahvuus eräässä vaiheessa enää 1 upseeri, 1 aliupseeri ja 4 miestä. Mainitut komppaniat olivat tällöin tappioiden vuoksi yhdistettyinä. Myös 4. komppaniaan kuulunut panssarintorjuntajoukkue oli kärsinyt raskaita menetyksiä. Sen kahdella tykillä oli kiivaimpien taistelujen aikana yhden ainoan päivän kuluessa kuusi päällikköä, mutta joukkue jatkoi taistelua sisukkaasti urhoollisen joukkueenjohtajansa Lennart Wallénin johdolla.

Jyrkän vuoriston rinteelle kahteen osaan rakennettu Malgobekin kaupunki puolustautui raivokkaasti saksalaisten hyökkäystä vastaan, ja saksalaisten tappiot muodostuivat erikoisen raskaiksi. Yrittäessään tunkeutua I:een kaupunginosaan olivat saksalaiset joutuneet venäläisten tehokkaaseen sulkutuleen ja kaatuneet suurin joukoin. Kaatuneita laskettiin hehtaarin suuruisella alalla olleen tuhatkunta miestä. I:een kaupunginosaan hyökkäystä yrittäneen saksalaisen osaston kenraali pyysi tällöin Waffen-SS:n suomalaispataljoonaa suorittamaan läpimurron, koska ei päässyt omilla joukoillaan etenemään. Tehokkaan sulkutulen vuoksi tämä täysin toivoton tehtävä annettiinkin suomalaisille, mutta tilanne olisi epäilemättä päättynyt suomalaispataljoonan täydelliseen tuhoon, ellei yliluutn. Ladau olisi jyrkällä esiintymisellään saanut käskyä peruutetuksi.

Malgobekin tultua valloitetuksi pataljoonamme toiminta keskittyi kaupungin edustalla sijaitsevan kukkulan »701» valtaukseen. Kukkulan omistuksesta käytiin raivokkaita taisteluja, hyökkäykset ja vastahyökkäykset vuorottelivat

kukkulalla, jonka suomalaiset nimittivät Tappokukkulaksi.

Malgobekin jälkeen pataljoona suoritti maastotiedustelua Malgobekista etelään ja lounaaseen, ja siirtyi hyökkäysvalmiusasemiin. Lokakuun 7. p:nä hyökkäsi pataljoonamme 2. komppania tällä suunnalla venäläisten asemia vastaan. Sitä seurasi venäläisten panssarien vastaisku. Seuraavana päivänä komppania hyökkäsi jälleen tarmokkaasti ja kärsi toistuvia tappioita. Mm. sen päällikkö, yliluutnantti Porsch haavoittui, ja komppanian päälliköksi määrättiin yliluutnantti Tauno Pohjanlehto. — Porsch herätti miestemme huomiota rintamaoloissakin viimeistellyn huolitellulla ulkoasullaan ja käytöksellään, mutta hän oli silti taisteluissa yhtenä rohkeimmista. Komppaniastaan hän huolehti hyvin, ja hänen kerrottiin kerran kieltäytyneen täyttämästä jotain mahdottomalta näyttänyttä käskyä ja vastanneen esimiehilleen: »Yksinäni lähden kyllä, mutta suomalaisiani en sinne vie.»

Tässä vaiheessa oli jo kaksi suomalaista upseeria komppanian päällikön tehtävissä, yliluutnantit Karl-Erik Ladau ja Tauno Pohjanlehto, joista pataljoonassa käytettiin lempinimiä »Carolus» ja »Poku». Muut suomalaiset upseerit toimivat pääasiassa joukkueenjohtajina.

Syyskuun puolivälistä lähtien muodostuivat pataljoonan vaiheet hyvin vaihteleviksi ja raskaiksi. Nuorten vapaaehtoistemme saamista vaikutelmista näiltä viikoilta kertoo edelleen Anselm Halisen päiväkirja:

»14. 9. Aamupäivällä autot lähtivät hakemaan pataljoonaa. Uusi Parole: Pataljoona palaa Lineinajaan.

15. 9. Illalla tuli yllätyksenä vaihto, 'venäläinen Wehrmacht' tuli vaihtamaan. Yövyimme samassa kylässä.

16. 9. Klo 15 käsky lähtöön. Yövyimme kylään, jossa pataljoona oli.

17. 9. Aamulla klo 6 lähtö. Tavoite Maikopin kautta La-

binskajaan, 150 km. Pari taukoa välillä, lumiset vuorten huiput oli samalla korkeudella tiemme varrella, perillä n. klo 16. Paljon varakkaampaa seutua kuin edellinen ja väestö kovin ystävällistä. Väestön kertoman mukaan vuorilla, joiden halki tulimme, asuu vielä villejä tataariheimoja, jotka vuosia sitten ovat tulleet kyliin ryöstämään ja paenneet takaisin omille asuinsijoilleen.

18. 9. Lähtö klo 06.00. Päämaali n. 100 km:n päässä. Ajamme ohi Armavirin kaupungin, maisemat muuttuvat yhä tasaisemmiksi. Vuoret olivat hetken aikaa näkymättömissä mutta lähellä määräpaikkaa näkyivät uudelleen. Kertoivat Elbruksen (5630 m) huippujen näkyvän. Perillä 14.30, ajettiin 124 km, aamulla jatketaan.

19. 9. Herätys klo 04.00. Klo 6 jatkettiin matkaa 100 km. Vauhti hiljainen ja väsyttävä. Ohitimme Armavirin puolivälissä määränpäätä. Perillä klo 13.00. Yövyimme kylään, nimi tuntematon. Ruokaa yltäkyllin, pannarit muodissa.

20. 9. Komppaniamme kärjessä, ohitimme Georgijevskin, jonka saksalaiset valtasivat 14. 8.

21. 9. Klo 14.35 lähtö. Ajo n. 100 km. Perillä kirkkaassa kuutamossa. Yö jonkinlaisessa ent. teatterissa, joka mies loppuunväsynyt.

22. 9. Aamulla 9.45 marssivalmiina, tavoite Mozdok. Yöllä ehkä asemiin, sillanpääasemiin.

23. 9. Klo 14.30 tuli äkkiä käsky lähtöön. Ajoimme 50 km ja otimme asemat vastaan Wehrmachtilta. Maakuopat, ryssä 400—500 m:n päässä edessä, pientä vihaa pitäen yllä. Kaikki vartiossa yöllä.

24. 9. Yö rauhallinen, aamulla kivääritulta ja kranaatteja vähän.

25. 9. Aamu sumuinen. Kovaa molemminpuolista tykistö- ja lentotoimintaa. Asemiamme ryssä pommittaa koro-

horollaan, ei tähän mennessä ole aiheuttanut tappioita. Eilen Markkanen haavoittui päähän tarkka-ampujan luodista, ei ehkä vakavasti, hyvä mies.»

Suurta henkistä kestävyyttä ja sotilaallista mieltä osoittavat hänen päiväkirjamerkintänsä niidenkin päivien taisteluista, jotka muodostuivat suomalaispataljoonan raskaimmiksi ja tuhoisimmiksi:

»26. 9. Klo 04.45 se alkoi! Tykistö jauhoi etumaastoa ja sitä tulikin oikein olan takaa. Sitten tuli n. 50—60 panssaria ja ryssä aloitti tykistöllään vastaansanomisensa. Kaikkein jännittävintä mitä eläissäni olen nähnyt. 3. komppania hyökkäsi kärsien pahoja tappioita, mm. yliluutn. Hannukselta molemmat jalat poikki, Alaja kaatui ja 10 muuta sekä 30 haavoittui. Kukkonen meiltä sai keuhkoihin 2 luotia, ehkä paranee, vaan ei ole varmaa, kaikkiaan 6 miestä meiltä haavoittui. Huomenna ehkä hyökätään. Panssarit yöpyivät etumaastossa. Ryssän lentotoiminta vilkkainta pitkiin aikoihin, noin 40—50 konetta eilen. 4 ampui Flak alas. Uusia amerikkalaisia koneita!

27. 9. Aamulla aikaiseen tuli sana: 'hyökkäämme'. Sitä ennen olin Spähtruppina 2 miehen kera. Mitään ei löytynyt. Klo 9.00 jälkeen hyökkäsimme 3 km tuulispään vauhdilla. Haavoittui alikersantti Tähkänen joukkueesta ja Pakzugista alikersantti Miettinen. 3. joukkueesta kaatui Haapaniemi. Pataljoonasta tuli pysähtymiskäsky ja sitten vasta lakattiin. Kahvia luvattiin ja ehkä tuleekin.

Komppanianpäällikön auto ajoi miinaan kahvia tuodessaan. Illalla tiedustelupartiossa, ei mitään uutta. Yövyimme samassa kylässä minne hyökättiin, oli hiukan kylmä yö, kun ei ollut edes peitteitä mukana.

Kaukasian taisteluihin saapui Suomesta 200:n miehen täydennyserä. Kuvassa miehet vielä Kouvolassa. Aliupseerit Alhainen ja Liuttu jakavat miehille lähtöpapereita.

Täydennyserä saapui kuljetusalus Malgachalla Danzigiin ja sieltä lyhyen koulutuksen jälkeen Kaukasiaan.

»Kaksi meistä vapaaehtoisista», sairaanhoitajattaret Liisa Berg (vas.) ja Laine-Maire Kyöstilä Kislovodskin sotasairaalassa.

Saksan Kaukasian armeijaa uhkasi saarroksiin joutuminen syystalvella 1942 ja se alkoi vetäytyä takaisin länteen. Osia siitä, mm. suomalaispataljoona, määrättiin Pauluksen armeijan avuksi. Kuvassa automme marssilla Stalingradia kohti.

Kalmukkiarolla saivat poikamme tutustua kameleihinkin. Kuvassa näkyvä venäläisten kamelikuormasto eksyi tuomaan saksalaisten asemiin vankkurikaupalla amerikkalaisia säilykkeitä. Ajomiehet eivät vielä tiedä joutuneensa kiväärien jyville.

15. 1. 1943 sai pataljoona käskyn luopua marssistaan Stalingradiin ja välttyi siten varmalta tuholta. Kuvassa miehemme valmistautuvat hyökkäykseen Donskojen kylään, joka jäi marssin etäisimmäksi kohteeksi.

Vetäytyessään länteen joutui pataljoonamme käymään raskaita viivytystaisteluja hyökkäävää puna-armeijaa vastaan. Valopistoolilla valaistaan etumaastoa.

28. 9. Vaihdoimme asemia aamupäivällä alemmaksi. Päivä nukuttiin ja illan hämärtyessä vaihdoimme varmistuksesta lepoon. Yö ilman uutta. Ryssän lentotoiminta vilkasta.

29. 9. Herätys klo 3.00 aikaan ja heti lähdettiin marssimaan kohti uutta hyökkäystä. Hikeä virtasi tarpeeksi joka miehestä. Olimme valmiusasemissa klo 11.00, ja niissä nukuimme muutaman tunnin. Rantamäki kaatui ja muutamia haavoittui tullessa kranaattitulessa. Vänrikki Vaaramo ja Kilpinen myös haavoittuneet. Ei ollut hyökkäystä, nukuimme samassa paikassa.

30. 9. Aamulla marssi takaisin autoille ja klo 7.30 lähdimme kohti uutta hyökkäystä. Ajo 4—5 km. Yövyimme etumaastossa.

1. 10. Aamuyöllä marssi eteen, piti olla hyökkäys vaan ei ollut. Kaivoimme kuopat, päivä niissä ja yöllä takaisin, koska ryssä yrittää katkaista tien takaa poikki. Yliluutnantti Lautia kaatui.

2. 10. Aamuyöllä puolustukseen. Asemat kaivettiin ja ei erikoista. Ryssä hyökkäsi vasemmalla sivustalla. Yö rauhallinen.

3. 10. Ryssä hyökkää oikealta sivustalta (tai ehkä omat), kovaa taistelun ääntä kuuluu. Illalla tuli yliluutnantti Pohjanlehto takaisin sairaalasta, moraali nousi yli puolella! Käsky komppaniasta: kaikki vartiossa ensi yönä, koska ryssä on keskittänyt mm. panssareita lähimaastoon.

4. 10. Yö kului ilman erikoista. Päivällä paransin panssarisuoja-asemia. Ei erikoista.

5. 10. Sateinen aamu. Wehrmacht hyökkäsi Malgobeknimiseen kaupunkiin, meistä n. 3—4 km vasemmalla. Kova taistelu. Ilmoitus komppaniasta: ryssän panssareita noin 40 kpl. hyökkäysvalmiusasemissa 3 km etäisyydellä. Joukkueenjohtaja kävi tarinoimassa.

Eilen tiedustelupartiossa Kieferin ryhmän aliupseeri Ihl kaatui ja Syynimaa haavoittui.

6. 10. Koko päivä ilman erikoista. Illalla tuli vaihto. Yömarssi 8 km.»

MALGOBEKIN LOPPUTAISTELUT

Vaikka saksalaisten kevätoffensiivi oli tähän asti sujunut hyvin, alkoi voimien puuttuminen vaikuttaa operaatioiden kulkuun. Kävi ilmeiseksi, ettei etelärintaman molempia tavoitteita, Volgan liikenteen katkaisemista ja Kaukasian valloitusta, helpolla saavutettaisi. Saksan 6. armeija, komentajanaan kenraali Paulus, oli kuitenkin pääsemässä Volgalle, mutta oli jatkuvasti uhattuna venäläisen ylivoiman taholta. Rintaman eteläpäässä toiminut 1. panssariarmeija (johon suomalaispataljoona kuului) jätettiin kuitenkin alkuperäiseen tehtäväänsä tavoitteenaan Kaspianmeri. Kaukasian operaatioalueella se kohtasi voimiinsa nähden ylivoimaisen esteen. Venäläisen kenraali Lvovin joukot olivat valioväkeä, osittain Mustanmeren merijalkaväkeä ja NKVD-divisioonia, joilla oli ollut tarpeeksi aikaa linnoittautua puolustajalle ylivoimaisesti edullisempiin vuoristoasemiin.

Taistelumaasto Malgobekin seudulla oli jylhän komeata. Lounaassa ja etelässä kohosivat Kaukasuksen jyrkkärinteiset, tuhansien metrien korkuiset vuoret. Lähinnä olivat lounaan suunnassa Sasa-Ccoch (3 529 metriä), Dyh-tau (4 679 m) lumipeitteisine huippuineen, kaakossa kimalteli Kazbek 5 043 metrin ja lännessä Elbrus 5 633 metrin korkuisine huippuineen. Tykistön jyske ja räjähdykset kaikuivat voimakkaasti ja oudosti vuoriston ohuessa ilmassa. Vuoriston pohjoisrinne, näiden taisteluiden näyttämö, oli kumpuilevaa, ruohopeitteistä, lukuisien vuoristopurojen uurtamaa maata. Kantaväestö näillä seuduilla oli kaukaasialaisia tšetšenien ja kabardiinien heimoja sekä kalmukkeja, varsinaisen venäläisväestön ollessa vähemmistönä.

Suomalaispataljoona oli saanut tehtäväkseen avata Mal-

gobekista Groznyyn johtavan valtatien ja sen puolustuksen mahdollisia vastaiskuja vastaan. Taistelut kuuluisaksi tulleesta kukkulasta »701» alkoivat 9. 10. 42 ja jatkuivat herkeämättä 20. 10 42. raivokkaina ja verisinä. Ne muodostuivat Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan raskaimmiksi, mutta samalla myös kunniakkaimmiksi taisteluiksi.

2. komppanian päällikön, yliluutnantti Tauno Pohjanlehdon lyhyet päiväkirjamuistiinpanot näiltä päiviltä kertovat seuraavaa:

7. 10. 42. 2. kompp. hyökkäsi. Venäläisten panssarien vastaisku. Palomäki haavoittui.

8. 10. 42. Teimme rajun yrityksen 'Lentokonekukkulalle', tappiomme 27 miestä, Porsch haavoittui, jouduin tilalle. Siirrymme yöllä Malgobek II:een, josta yritämme suoraan kukkulalle '701'.

9. 10. 42. Hyökkäsimme '701' vastaan! Venäläisten panssarien vastaisku. 2. kompp. II. joukkue tuhoutui, tappioita 17, mm. joukkueen johtaja Wegemann ja Winckler kaatuivat. Upseereista Vaaramo, Hortling ja Ingerö haavoittuivat, Wallén kaatui. 2. kompp. vahvuus illalla: 1 + 4 + 24. 1 SMG, 1 SGrW (SMG = raskas konekivääri, SGrW = raskas kranaatinheitin).

10. 10. 42. Sartio ja Ladau haavoittuneet lievästi ja 8 muuta haav. Klo 09.30. Vihollinen hyökkää panssarien tukemana divisioonan vahvuisin voimin. Wehrmacht pakeni ja jätti suomalaiset mottiin. Toinen hyökkäys kukkulaa '701' vastaan.

11. 10. 42. Koko pataljoona motissa noin 200 × 200 suuruisella alueella. Motissa myös hiukan Wehrmachtin rippeitä. Pataljoonan taisteluvahvuus 4 + 140, Mokrie-Jelantšikista lähtiessä vahvuus oli 1111.

12. 10. 42. Ryssä hyökkäsi pimeässä, tappiomme 5 miestä, kaatui mm. Hakkarainen, Ilkka.

13. 10. 42. Kaatui Lanamäki, Toivo, tappiot yhteensä 6 miestä. Korotin kaikki 2. kompp. miehet Sturmmanneiksi (= korpraaleiksi).

14. 10. 42. Tappioita 3.

15. 10. 42. Koko Nordland-rykmentti hyökkäsi turhaan kukkulaa '701' vastaan. Tappiot 2. kompp. 6, Oiva Salmi kaatui.

16. 10. 42. 2. ja 3. kompp. iskuosastona johdollani, 1. kompp. vasemmalle taakse porrastettuna valtasimme kukkulan '701'. Tulituki osastoa johti Mühlinghaus. 1. Pz.Kp. (= panssarivaunukomppania) alistettu iskuosastolle. Rajuin hyökkäyksemme. 6 miestä suoritti läpimurron, yhdeksällä vyörytys. Sotasaalis mm. 80 vankia, 3 pst-tykkiä, 2 rykmentin kanuunaa, 2 amer. jeeppiä ym. Ruumiita laskettiin kukkulan laella yli 100. Omia tappioita ei laskettu, vain jäljellä olevat.

17. 10. 42. Ryssät tekivät aamusumussa vastaiskun käsikranaattietäisyydelle, jossa torjuttiin. Mm. yliluutnantit Pallesche ja Mühlinghaus kaatuivat, joten jäin ainoaksi vitjaupseeriksi, kunnes yliluutnantti Ertel pääsi illalla kukkulalle ja vastaanotti 1. komppanian. Muut tappiot 10 kaatunutta ja 5 haavoittunutta. Päivällä ryssä hyökkäsi kaksi kertaa ja pääsi molemmilla kerroilla sisäänmurtoon, mutta lyötiin takaisin. Kolme panssaria tuhottiin. Illalla oli 2. ja 3. komppanioiden yhteinen vahvuus 1 + 12. Säilytimme asemamme runsaan tykistömme ja panssareiden avustamina.

18. 10. 42. Saimme 1 Pi. Zug'in (= pioneerijoukkue) vahvistukseksi. Yöllä pientä rähinää partioiden kanssa.

19. 10. 42. 400 ryssää hyökkäsi panssareiden tukemana. Hyökkäys tyrehtyi oikeastaan jo tykistön valtaisaan sulkutuleen.

20. 10. 42. Ablösung (= vaihto asemista), aamuyöstä käytiin trossissa pesulla ja kunnollisesti syömässä. Iltapäivällä siirryttiin sivustavarmistusasemiin hyökkäyskiilamme tyvipuolelle.

21. 10. 42. Steiner ja Talvela kävivät jakamassa kunniamerkkejä eloonjääneille.»

Näihin taisteluihin osallistunut nuori panssarijääkäri Halinen kirjoitti näistä päivistä päiväkirjaansa seuraavaa:

» 7. 10. 42. Aamulla hyökkäysvalmiusasemiin, hyökkäämme ohi Malgobek-nimisen kaupungin eteläpuolitse. Eilen 2 kirjettä Linnealta. Jätän itseni Jumalan, korkeimman huomaan, Hän yksin varjelkoon tieni.
Kaikki meni hyvin. Ketään ei edes haavoittunut meiltä. Yö asemissa.

8. 10. 42. Aamulla uusi hyökkäys. Ei päästy paljon eteenpäin, haavoittui yli puolet joukkueestamme. Itse sain päähän kypärään luodin, mutta ei mennyt läpi. Aiheutti kovan päänsäryn. Yö asemissa, illalla marssimme pois.

9. 10. 42. Aamulla lääkärissä ja päivä trossissa. Illalla muona-ajoneuvon mukana takaisin eteen. Ei tarvinnut vielä mennä, vääpeli sanoi »Huomenna». Yö rauhassa, päänkipua.

10. 10. 42. Kovaa taistelun ääntä edestä ja ryssän lentotoimintaa. *Kirje äidille ja Linnealle*, lento- ja pakettipostimerkit sisälle. *Lentopostissa molemmat.* Ryssä hyökännyt aamulla edessä. Eilen kaatui vääpeli Wegemann, aliups. Winckler ja korpraali Puustinen. 17 lisäksi haavoittunut. Tänään lähden eteen, Jumala minua varjelkoon!»

Tähän päättyy Anselm Halisen päiväkirja. Nuori panssari-

jääkäri kaatui 10. 10. 42 venäläisten divisioonan voimin tekemässä vastaiskussa. Jo edellisenä päivänä oli panssarijääkärijoukkue menettänyt urhoollisen johtajansa yliluutnantti Lennart Wallénin, jonka kanssa olimme yhdessä ensimmäisinä miehinä ilmoittautuneet vapaaehtoisiksi.

Lokakuun 30. p:nä tuli kapteeni Hoy pataljoonan vt. komentajaksi Collanin sairastuttua, ja seuraavana päivänä siirrettiin pataljoona uusiin asemiin toiselle uhatulle lohkolle. Matkalla eräs miehistövaunu syöksyi vuoristotieltä syvään rotkoon ja sinne se jätettiinkin. Onnettomuudessa loukkaantui 6 miestä vaikeasti.

Pataljoona sai nyt puolustettavakseen 9 km levyisen lohkon maissipeltoa ja siinä käydyissä taisteluissa kapteeni Hoy haavoittui vaikeasti ja joukkueenjohtaja luutnantti Könen lievästi. Sairaudestaan huolimatta ryhtyi pataljoonan komentaja Collani jälleen tehtäviinsä.

Marraskuun alkupuolella alistettiin pataljoonan käyttöön, koska sen oma miehistövahvuus oli suuresti vähentynyt, eräitä Wehrmachtin yksiköitä, mm. kaksi moottoripyörillä liikkuvaa konekiväärijoukkuetta, ilmatorjuntapatteristo ja rakennuspataljoona. 11. 11. 42 sai pataljoona käskyn vetäytyä taaksepäin kolmeksi viikoksi lepoon, mutta jo seuraavana päivänä peruutettiin tämä käsky, ja klo 15 00 lähti pataljoona Digoraan armeijakunnan reserviksi. Tiedustelu oli antanut tietoja venäläisten vastahyökkäyksen alkamisesta. 13. 11. 42 lähdettiin Fiagdovin ja Dšuorigaun välille n. 15 km Ordzonikidzen (= ent. Vladikavkas) kaupungista länteen auttamaan motista 13. saksalaista panssaridivisioonaa, joka siellä oli käynyt kovia taisteluja venäläisiä vastaan. Sää oli sateinen ja maasto liejun peitossa. Saksalaisten panssarien onnistui suomalaisten avulla vapautua motista, mutta nyt jäi suomalaispataljoona vuorostaan mottiin. Pataljoonan täytyi kaivaa asemansa liejuiseen maastoon, jossa äskeisten taistelujen jälkeen oli hautaamattomia ruumiita kaikkialla. Jatkuvan vihollistoiminnan vuoksi joutui miehistö vaatteet ja

jalkineet läpimärkinä valvomaan ja palelemaan asemissaan kolme vuorokautta yhteen menoon. Vihollinen pääsi useita kertoja murtautumaan asemiin, joista se kuitenkin lyötiin takaisin.

Harvalukuiseksi käyneen miehistön mielialat kestivät näissäkin oloissa. Näiden päivien ja öiden tunnelmista kertoo Taisto Kuurin päiväkirjamerkintä 20. 11. 42 seuraavasti:

»Parta kasvaa, olen kuin joulupukki ja likainen kuin nuohooja, täit syövät normaalia runsaammin. Olemme olleet yhtä mittaa toista kuukautta edessä, ei ole ihme vaikka jo vähän alkaisi muoto muuttua. Olemme saaneet olla koko ajan lohkoilla, missä ryssä käyttää ahkerasti tykistö- ja krh.-tulitusta. Kaatuneiden luku on silti ollut pieni haavoittuneisiin nähden. Olemme viettäneet muutamia surkeita öitä sateissa likomärkinä ja jäisinä pakkasissa, ei sitä voi kokematon kuvitella, mutta itse muistaa lopun ikäänsä mitä on elämä Kaukasuksella ollut. Emme tiedä miten kauan vielä olemme edessä, mutta kyllä alkaa vähitellen kaipaamaan pientä muutaman päivän lepoa. Jouluun on enää hiukan yli kuukausi ja täällä sataa harva se yö vettä.»

Kun Malgobekin raskaat vaiheet sittemmin olivat jo »taakse jäänyttä elämää», pääsi kaikkea tasoittava huumorikin taas oikeuksiinsa. Joku vapaaehtoisista, en tiedä kuka heistä, kuvaili niitä aikoja runomuotoisesti mm. näin:

Olen tapellut mä tuolla,
joss' on Vanjan tapa kuolla,
missä aurinko paistaa
ja janottaa.
Ja ne kylät, joihin tultiin,
oli muilutettu multiin,
mutta Lineinaja
oli koskematon.

Tule Terekin rantaan,
siellä paina kuonos santaan,
siellä tykit paukkuu
ja urut[1] soi,
kyllä soi, aina soi.
Siell' on liukumiinat mulla,
anna slobon sinne tulla,
kyllä sirkuksemme sua viihdyttää.

Vaan kun Malgobekki nähtiin,
siirtyi munischützet[2] tähtiin,
siell' ei tykit roiskaa,
vaan harput soi.
Mutta toisill' armo suotiin,
heidät lasarettiin tuotiin,
jossa kipsii[3] viinaa
ja suklaata.

---

[1]) Stalin-urut, sarjakranaatinheittimet. [2]) Munitionsträger, ammustenkantaja. [3]) gibt es, on, saadaan.

»NE 200 URHOOLLISTA»

Keväällä 1942 oli käynyt ilmeiseksi, että Suomalainen Vapaaehtoispataljoona tarvitsi Suomesta täydennystä kärsimiensä menetysten jälkeen. Jos se olisi täydennetty saksalaisella miehistöllä, se olisi menettänyt luonteensa suomalaisena yksikkönä. Jo kevättalvella aloitettiin asiassa neuvottelut SS-Hauptamtin ja Suomen hallituksen välillä täydennyksen saamiseksi Suomesta. Saksalaisten taholla pidettiin tärkeänä 800 uuden vapaaehtoisen saamista Saksaan koulutettavaksi ja myöhemmin pataljoonaan liitettäväksi. Suomen hallituksen mielestä tämä määrä oli kuitenkin liian suuri, ja ylipäällikkö, marsalkka Mannerheim suostui antamaan ainoastaan 200 miestä joukoistaan Saksaan.

Poliittisten syiden sanelemia olivat ehdot, jotka liittyivät näiden 200 miehen valintaan. Heidän tuli olla vähintään kaksi vuotta Suomen armeijassa palvelleita, mutta upseereita ja aliupseereita ei lähtijöiden joukossa saanut olla.

Neuvottelujen jälkeen antoi Suomen päämaja määräyksen rintamalla oleviin pataljooniin ehdottaa kustakin 1-2 miestä vapaaehtoisiksi Saksaan. Tällainen rajoitus oli tarpeen vaatima, sillä jo ensimmäisessä värväysvaiheessa oli Saksaan pyrkijöitä ilmoittautunut moninkertaisesti enemmän kuin voitiin ottaa. Esim. eräs Lahden kaupungin ylioppilaskirjoituksia suorittava luokka ilmoittautui kokonaisuudessaan vuotta aikaisemmin.

Suomen kenttäarmeijasta tulleet ehdokkaat kokoontuivat 18-19. 8. 42 Keski-Suomen Rykmentin kasarmeille Kouvolaan, jossa vastaanottotarkastus oli määrätty pidettäväksi. Ehdokkaita saapui kaikkiaan 250, joista luvatut 200 vapaaehtoista voitiin valita. Näitä vapaaehtoisia vastaanottamaan

oli Waffen-SS:n päämaja määrännyt komitean, jonka vanhimpana oli lääkintämajuri Radusch ja jäseninä yliluutnantti Fechner, Plaschke ja minä. Avustajina olivat yliluutnantti Jouko Itälä sekä luutnantit Heikki Mansala ja Veikko Koiranen sekä aliupseerit Olavi Alhainen ja Toivo Vainio.

Hyväksyttävien fyysilliseen kuntoon kiinnitettiin päähuomio, joskin majuri Radusch piti välttämättömänä miesten arjalaisia rotuominaisuuksia. Mieleeni on tästä jäänyt erään vantteran suojeluskuntamiehen ja hiihtoammunnan mestarin hylkääminen kaikista sotilaallisista ansioistaan ja kunniamerkeistään huolimatta, koska tällä taistelijalla oli saksalaisen rotututkijan mielestä silmissä mongolipoimua. Mies oli aivan murtunut hylätyksi tultuaan, ja me komission suomalaiset jäsenet koetimme parhaamme mukaan vaikuttaa majuri Raduschiin, joskin tuloksetta. Saksan miehistöresurssit olivat vielä silloin siksi hyvät, että heillä oli mahdollisuus ottaa valiojoukkoihinsa vain sinisilmäisiä »arjalaisia».

Kaksisataa miestä käsittävän täydennyserän tultua valituksi annettiin heille 10 vuorokauden kotiloma ja määrättiin kokoontumaan jälleen Kouvolaan 29. 8. 42. Täydennyserälle järjestettiin elokuun lopulla lähtiäisjuhlat Kouvolan Sk-piirin talossa »Kymen Lukossa», ja läsnä olivat tällöin mm. professori Nevanlinna ja joukko muita vapaaehtoistoimikunnan jäseniä.

Syyskuun 4. p:nä lähti täydennyserä junalla Pietarsaareen ja jatkoi sieltä 6. 9. 42 matkaansa »Malgacha»-nimisellä joukkojenkuljetusaluksella Danzigiin. Kuljetuksen johtajana oli yliluutnantti Yrjö Tenomaa avustajinaan Koiranen ja Mansala sekä em. aliupseerit. Olin jo tällä välin palannut lentoteitse Saksaan ja järjestänyt sotilaskuljetusjunan Danzigin satamaan. Täydennysryhmämme siirtyi junaan ja saapui 16. 9. 42 Grazissa olevaan pataljoonamme täydennyskomppaniaan. Täällä saivat uudet tulokkaat varusteensa, sotilas-

passit ja tuntolevyt. Samalla aloitettiin harjoitukset muodollisessa koulutuksessa, saksalaisten aseitten käytössä ja saksan komentokielessä. 22. 9. 42 täydennyskomppaniamme vannoi sotilasvalansa.

Lokakuun 7. p:nä lähti täydennyskomppania Grazista edelleen kohti rintama-alueita Wienin, Krakovan ja Lembergin kautta Rostoviin, jonne se saapui 31. 10. 42. Matkallaan näkivät täydennysmiehet monia sodan runtelemia seutuja ja kaupunkeja ja paljon nälkää näkevää siviiliväestöä alueilla, jotka sota oli hävittänyt. Miehemme jakoivat leipäannoksiaan monilla rautatieasemilla nälkäisille lapsilaumoille.

Täydennyskomppania viipyi Rostovissa muutaman päivän, joiden aikana yliluutnantti Tenomaa piti oppitunteja selostaen myös Kaukasian oloja ja sikäläistä maastoa. Marraskuun 4. p:nä tuli lähtö edelleen junalla halki uusien maisemien. Etelämpänä näkyi lumihuippuisia vuoria ja radan varrella kalmukit paimentelivat karja- ja lammaslaumojaan. Monin paikoin näkyi myös villejä arohevosia. Hakkapeliittojen jälkeläiset katselivat ihmetellen Kaukasian näkymiä.

Marraskuun 8. p:nä saapui joukko Armavirin ja Prohladnajan kautta Pavlovkaan, jossa se majoittui rikkiammuttuun kreikkalaiskatoliseen kirkkoon sateelta ja lumirännältä suojaan. Pojat laittoivat entisen kirkon lattialle nuotioita pysyäkseen lämpiminä. Etäämpää kuuluva tykinjyske kertoi rintaman läheisyydestä. Marraskuun 11. p:nä saapui kenraali Steiner tervehtimään uusia suomalaisiaan. Hän puristi jokaisen miehen kättä ja kyseli ystävälliseen tapaansa miesten asioita. Myös majuri Kurkiala tuli tervehtimään poikia ja piti heille iltahartauden.

»Divisioonan miesten» ja »pataljoonan poikien» lisäksi tuli suursodan näyttämölle nyt kolmas suomalaisryhmä, josta aluksi käytettiin leikillisesti nimitystä »Ne 200 Urhoollista». Ennen pitkää he hankkivat oikeutuksen tähän nimitykseen täysin vakavassa mielessä. Joukko lähti 22. 11. 42 Pavlovkasta autoilla Karman-Ssindsikaun kylään, jossa se jäi

odottamaan yhdistämistään suomalaispataljoonaan. Täydennyskomppanian vapaaehtoisen Erkki Silanterän päiväkirja kertoo näistä päivistä seuraavaa:

»24. 11. 42. Aamulla heräsimme huikaisevaan auringonpaisteeseen ja etelässä näimme Kazbekin mahtavan huipun siintävän pilvien tasalla. Olemme nyt vuoristossa ehkä 1000 m:n korkeudella. Klo 8.30 patalj. komentaja tarkasti komppanian. Koko eilisen päivän ja yön olivat ryssän koneet pommittamassa tätä Karman-Ssindsikauta. Klo 05.30 Ladaun puhuttelu, jossa ilmoitettiin että patalj. marssii 30-40 km. taaksepäin sivustavarmistukseen. Lähdimme marssille klo 10 ja olimme Tšikolan kylässä n. klo 14.00. I. joukkueesta kaksi ryhmää sai lähteä heti etuvartioon yliluutn. Kuutin johdolla.

26. 11. 42. Päivä valkeni 05.00 aikaan, jolloin lopetimme vartion. Majoitus puoliryhmittäin. Asemien kuntoonlaittoa. Kova pula lapioista ym. työkaluista. Venäläisten lentotoiminta ja pommitus perin vilkasta asemiemme lähellä.

28. 11. 42. Saimme jäädä Tšikolaan. Saimme tietää vihollisella olevan parinkymmenen km:n päässä kaksi divisioonaa, jotka ovat melkein motissa, saamme jatkaa asemien tekoa ja odottaa. Uusi lumi peittää maisemat.

4. 12. 42. saakka vartiopalvelusta ja asemien laittoa. Aamulla klo 5 oli määrä mennä kenttävartioon, mutta jo 04.30 alkoi kuulua räiskettä ja lähdimme ottamaan siitä selvää. Saimme tietää, että ryssä oli päässyt kylän laitaan. Yliluutnantti Tenomaa tuli meitä vastaan lievästi päähän haavoittuneena. Kertoi yrittäneensä Kuutin luokse, mutta sanoi Kuutin joukkueen olevan motissa.

Klo 10 läksimme kylän länsilaitaan asemiin. Saimme tietää, että Hauska, Esko ja Tiihonen, Väinö olivat ensimmäiset kaatuneet täydennyskomppaniastamme. He kaatuivat Kuutin joukkueen tehdessä läpimurtoa.

5. 12. 42. Olemme valvoneet koko yön säkkipimeässä. Aamulla yrittivät saksalaiset hyökätä. 11.00 alkoi ryssä voimakkaan keskityksen Hitler-urkujen säestäessä oudolla äänellään.

6. 12. 42. Koko yön eilisillasta asti on satanut ja montussa on n. 30-40 sm. vettä ja kuraa. Jalkineet läpimärät. Lumiräntää tulee jatkuvasti.»

Täydennyskomppania joutui kokemaan sotaa ennen kuin se oli edes virallisesti ehtinyt tulla yhdistetyksi suomalaispataljoonaan. Vasta joulukuun 7. p:nä 1942 sen miehistö jaettiin Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan komppanioihin, joiden yhteinen vahvuus jo tällöin oli supistunut alle puolentoista sadan miehen.

Saatu täydennys, vaikka se olikin riittämättömän pieni, paransi kuitenkin ratkaisevasti pataljoonan taisteluvoimaa sen joutuessa taisteluihin, jotka lisäsivät sen sotilaallista mainetta laajalti yli oman sotatoimiyhtymän rajojen.

Venäläisten talvioffensiivi v. 1942-43 alkoi juuri näillä alueilla kaikella rajuudellaan suuntautuen Kaukasian öljyalueiden takaisinvalloitukseen, Saksan Kaukasian-armeijan saartamiseen ja Volgan liikenteen vapauttamiseen.

Ratkaisevaa voittoa eivät venäläiset taaskaan saaneet von Kleistin joukoista Kaukasiassa, mutta vähän pohjoisempana venäläisten marraskuun 19. p:nä alkanut hyökkäys johti kenraali Pauluksen komennossa olevan 6. armeijan saartoon ja jättiläismotin sulkeutumiseen saksalaisten miehittämän Stalingradin ympärille 23. 11. 42.

TŠIKOLAN TAISTELU

Marraskuun 25. p:nä marssi n. 150 miehen vahvuiseksi supistunut pataljoonamme Tšikolan kylään, jonne se majoittui ja ryhtyi järjestämään puolustusta venäläisten odotettavissa olevia hyökkäyksiä vastaan. Venäläisten partiotoiminta oli vilkasta ja aiheutti menetyksiä. Jo ensimmäisenä päivänä Tšikolassa ollessaan pataljoona menetti muonanhakumatkalla olleista miehistään kaatuneina viisi ja yhden kadoksiin joutuneena. Neljä päivää myöhemmin sai pataljoona käskyn siirtyä Tšikolasta armeijakunnan reserviksi hieman itään päin Digoran kylään, jossa kenraali Steinerin taistelunjohtopaikka sijaitsi. Täällä menetti eräs pataljoonaan siirtyneistä, jo aikaisemminkin haavoittuneista »divisioonan miehistä» Reino Rantanen suuren pomminsirpaleen repäisemänä oikean käsivartensa olkapäästä asti.

Saksalaisten joukkojen sijoitus ja puolustautuminen venäläisten talvihyökkäyksen alettua perustui paremminkin asutuissa seuduissa järjestettyyn tukikohtasysteemiin kuin yhtenäisiin rintamalinjoihin. Tämä jätti vihollisen tiedustelu- ja taistelupartioiden liikkumiselle suuret mahdollisuudet. Näiden seutujen kantaväestö, joka kuului tšetšeni- ja osseettiheimoihin, ei islaminuskoisena ollut kommunistista mielipiteiltään. Se suhtautui yleensä suopeasti saksalaisiin. Ravinnossaan ei paikallinen väestö käyttänyt sianlihaa ja moniavioisuus oli melko tavallista, joskin se rajoittui tavallisesti kahteen vaimoon.

Asukkaiden tavat saattoivat suurestikin vaihdella eri kylissä. Jossakin kylässä saatettiin syödä sianlihaa uskonnon kiellosta huolimatta, mutta maitoa ei sen sijaan juotu. Naapurikylässä taas saattoi maidonjuonti olla sallittua, mutta sianliha kiellettyä.

Joulukuun 4. p:nä oli venäläisten hyökkäyskiila lähestymässä saksalaisten asemia lounaassa sijaitsevista vuoristotukikohdistaan ja suuntautui Toldsgunin, Chasnidonin ja Tšikolan kylien suuntaan. Suomesta hiljattain saapunut täydennyskomppania, jonka päälliköksi oli määrätty yliluutnantti Karl-Erik Ladau, oli Tšikolan kylän edustalle levittäytyneenä rakentanut taistelu- ja etuvartioasemia sekä partioinut vihollisalueella. Tänäkin aamuvarhaisena puoli viiden tienoilla oli täydennyskomppanian partio johtajanaan yliluutnantti Yrjö Tenomaa juuri päässyt vuoristossa olevien vihollisasemien läheisyyteen, kun sitä vastaan tuli venäläisiä hyökkäysosastoja sankoin joukoin. Tenomaa keskeytti etenemisensä, lähetti osan miehistään takaisin kylään ilmoittamaan venäläisten hyökkäyksestä ja lähti pyrkimään parin miehen kanssa omaan etuvartioasemaan, jota saarroksiin joutuminen näytti uhkaavan. Tällöin oli etuvartioasemamme, jossa oli parikymmentä miestä yliluutnantti Kaarlo Kuutin johdolla, jo joutunut mottiin ja kävi kiivasta taistelua hyökkääjiä vastaan. Yrittäessään päästä varoittamaan etuvartioasemaa haavoittui luutnantti Tenomaa lievästi päähän, mutta pääsi miehineen takaisin Tšikolan kylään. Täydennyskomppania oli jo saanut hälytyksen ja kiiruhti vastaiskuun. Samalla hälytettiin myös Digorassa majaillut suomalaispataljoona Tšikolaan. — Sää klo 05.00 tienoilla oli sumuinen, ja kumpikin puoli käytti runsaasti valoraketteja. Molemminpuolinen tykistöammunta vilkastui ja saksalaiset alkoivat ampua sulkutulta myös ns. Hitler-uruillaan (= Nebelwerfer) eli raskaalla sarjakranaatinheittimellä, jonka omituinen »kuorsaava» ääni sekoittui muuhun taistelunmelskeeseen.

Viimeinen ilmoitus kenttäpuhelimella tuli saarroksiin joutuneesta etuvartioasemasta vähän vaille 09.00. Yliluutnantti Kuutti ilmoitti kukkulan, jolla etuvartio sijaitsi, tulleen saarretuksi joka taholta. Yliluutnantti Ladau käski pitämään asemat ja lupasi vapauttaa vastaiskulla joukkueen saarroksista. Sen jälkeen puhelinyhteys katkesi.

Suomalaiset lähdössä vastaiskuun Grišinon luona helmikuussa 1943

Bataiskista itään kaivautuivat miehemme arolla oleviin suuriin olkikasoihin ja tekivät niihin panssarintorjunta-asemia ja korsujakin. Kuva Bataiskin itäpuolelta.

Vetäytymistaistelujen aikana ei ollut tilaisuutta suojakorsujen rakentamiseen. Ankarat pakkaset koettelivat sotilaiden kestokykyä.

Lohdutonta maisemaa Kalmukkiarolla. Oikealla taivaanrannassa palaa toinen olkikasaan tehty saksalaisten tukikohta, jonka vihollispanssarit ampuivat tuleen.

Omat panssarimme lähtevät vastaiskuun.

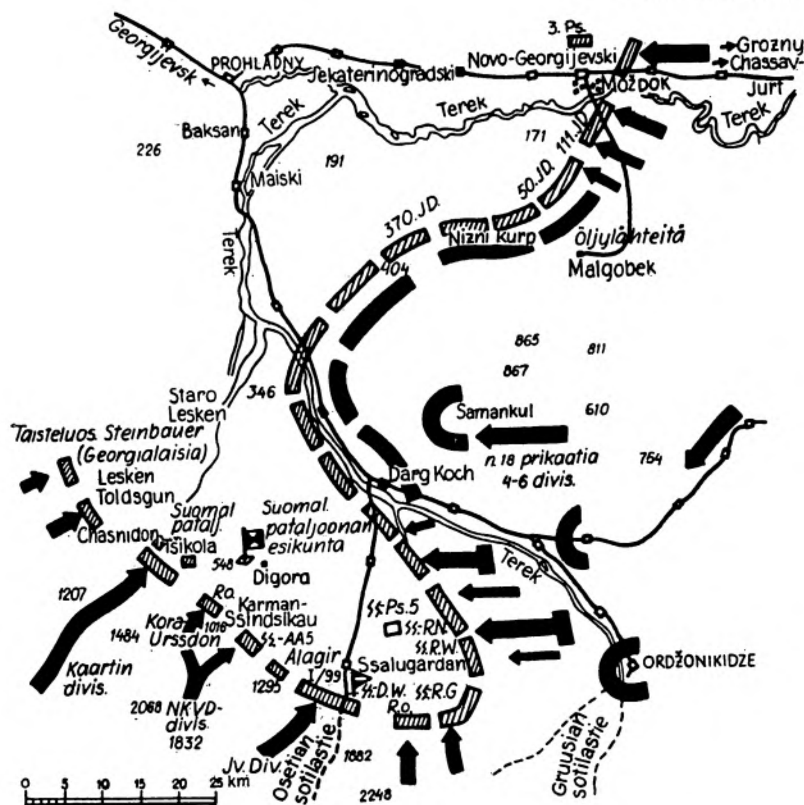
Talvella 1942-43 oli Saksan armeijassa jo lämpöiset talvivarusteet. Ryhmä miehiämme tulossa Rostoviin.

Lähtö vastaiskuun jäätävässä pakkasessa ja viimassa Rostovin itäpuolella.

Uusia asemia rakennetaan Donin länsipuolelle.

Venäläisten yritys motittaa Saksan Kaukasuksen armeija vuoden 1942 lopulla Alagirissa Terekin mutkan luona. Puna-armeijan kaartindivisioonan hyökkäyskärki osui suomalaispataljoonan miehittämään Tšikolan kylään ja motitusyritys raukesi siihen.

Selityksiä: Ro.=romanial. joukkoja, SS-AA5=Tiedusteluos. No 5, $^{1}/_{99}$=Vuor. jääk. rykm. I. p., SS-DW=div. Wikingin komentopaikka, SS-RG=SS-rykm. Germania, SS-RW=SS-rykm. Westland, SS-RN =SS-rykm. Nordland, SS-Ps. 5=SS-Panssarios. No 5, 50. JD=Jv. div. No 50, 370. JD=Jv. div. No 370, 111. JD=Jv. div. No 111, **3. Ps.=Panssarios. No 3. — Pienet numerot (171—2248) osoittavat maaston korkeutta metreissä.**

Suomalaispataljoona saapui nopeasti Tšikolassa olevan komppanian avuksi ja ryhmittäytyi taisteluun klo 12.05. Raivokas vastaisku alkoi. Miltei juoksujalkaa ryntäsivät suomalaiset konepistoolejaan käyttäen ja työnsivät vihollisen vastustamattomasti edemmäksi. Ankarissa lähitaisteluissa kaatui vihollisia runsaasti, venäläiset vuoristojalkaväkirykmentit n:ot 83 ja 85 ilmoitettiin tuhotun esikuntineen. Ensin mainitun rykmentin hyökkäystä »veti» henkilökohtaisesti sen komentaja puolisoineen, jolla ilmeisesti myös oli upseerivakanssi miehensä rykmentissä. Molemmat saivat surmansa vastaiskussamme. Saksalaisten tykistön ja kranaatinheitinten tuli oli tehokasta ja hyvin suunnattua. Se aiheutti paljon menetyksiä viholliselle.

Tšikolan puolustusta oli johtanut erittäin taitavasti ja kylmäverisesti yliluutnantti Ladau. Vastaiskun suoritti pataljoonankomentajan käskystä yhdistettyjen 2. ja 3. komppanian taisteluosasto, jonka johdossa oli yliluutnantti Pohjanlehto ja joukkueenjohtajina pelottomina taistelijoina tunnetut luutnantti Kaj Hortling ja ylikersantti Sulo Vuorinen.

Samaan aikaan kun suomalaisten vastaisku eteni pitkin peltoaukeita ja kumpuilevaa maastoa venäläisten raivokkaasti puolustaessa jokaista kukkulaa ja paikkaa, johon he ehtivät kaivautua, piti saarroksiin jäänyt etuvartiopesäkkeemme sitkeästi puoliaan ankarassa tulituksessa monikymmenkertaista ylivoimaa vastaan. Yliluutnantti Kuutti oli aamun sarastaessa antanut jäljellä oleville miehilleen käskyn jättää asemat ja murtautua saarroksista venäläisten selustan kautta. Vihollisen tuli oli kuitenkin liian ankara, jotta kaikki kukkulalla olleet olisivat voineet nousta asemistaan. Seuranneissa dramaattisissa tilanteissa osoittivat kaksi täydennyskomppanian miestä, korpraali Kalevi Könönen (kaatui kersanttina 23. 6. 1944 Laguksen divisioonassa Karjalan kannaksella) ja sotamies Yrjö Pyyhtiä aivan erikoista päättäväisyyttä ja sankarillisuutta. Yliluutnantti Kuutin antaessa käskyn jättää kukkula oli näillä konekivääriampujina toimineilla

miehillä ampumakaivannossaan saksalainen aseveli, aliupseeri Madysewski vaikeasti haavoittuneena, sekä räjähdyspaineesta šokin saanut vapaaehtoinen Valtakari toimintakyvyttömänä. Könönen ja Pyyhtiä eivät halunneet jättää tovereitaan vihollisen käsiin. Toisaalta oli heidän kk-pesäkkeensä ankaran tulituksen alaisena ja siitä vetäytyminen näytti mahdottomalta. Pyyhtiä ja Könönen päättivät näin ollen pitää asemansa viimeiseen saakka tai kunnes omien vastaisku saapuisi. Heidän menettelystään tiedoittivat kansainväliset uutistoimistot muutamia päiviä myöhemmin:

»Torjuttaessa neuvostovenäläisten voimakkain panssarivoimin tekemää hyökkäystä Terekin rintamalla kunnostautui kaksi Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan SS-miestä, SS-Rottenführer Könönen ja SS-Schütze Pyyhtiä osoittaen esimerkillistä urhoollisuutta. Eteentyönnetyssä kohdassa kiivaasti tulittavien venäläisten kaikilta tahoilta saartamina he pitivät puoliaan kuusi tuntia yhdessä erään kolmannen pahasti haavoittuneen toverinsa kanssa ja säilyttivät tärkeän tukikohdan hallussaan torjuen bolševikkien joka puolelta yhä uusiutuvat hyökkäykset.

Kun ampumatarvikkeet rupesivat loppumaan, he anastivat bolševikeiltä aseita ja ampumatarvikkeita uhkarohkealla, salamannopealla hyökkäyksellä, ja pitivät siten hallussaan lohkon puolustamiseen ratkaisevasti vaikuttavan kukkulan, kunnes heidät vastaiskulla vapautettiin. Vastaiskun suorittivat heidän toverinsa, lyöden bolševikkien hyökkäyksen takaisin viholliselle mitä raskaimmin tappioin.»

Näin tekivät kaksi vastikään Suomen armeijasta saapunutta vapaaehtoista täydennysmiestä kylmäpäisellä toiminnallaan teon, joka merkittiin »Saksan Sotavoimien Kultaiseen Kirjaan». Se oli erikoinen ja perin harvinainen kunnianosoitus rivimiehille. Kumpikin sai lisäksi Hitlerin allekirjoittaman kunniakirjan esimerkillisestä sotilaallisesta urhoollisuudestaan. Tuhansien kilometrien pituisella, Pohjoisesta Jää-

merestä Mustaanmereen polveilevalla rintamalla oli kaksi kaukana kotimaastaan taistelevaa suomalaista jälleen lujittanut Suomen sotilaskunniaa.

Tästä kirjoitti toinen näistä »Tšikolan sankareista», Yrjö Pyyhtiä haavoittumisensa jälkeen kenttäsairaalassa seuraavan merkinnän päiväkirjaansa:

4. 12. 42. »Aamuyöstä n. klo 4.00 kaverit herättivät ja ilmoittivat, että ryssä hyökkää. Syöksyessäni katoksesta ulos näin usvan seasta lappavan ryssiä mustanaan kohti kuoppaamme ja voimalaitoksen uomaa myöten kohti kylää. Avasimme ankaran tulen ja käytimme melkein kaikki käsikranaattimme loppuun sillä *SMG* (= raskas konekivääri) ei kunnolla toiminut vaan pyrki lakkoilemaan. Sain kovan tällin päähäni, mutta selvisin siitä pian — kiitos kypärän. Saimme naapurin vetäytymään risukkoon ja silloin totesin montussamme seuraavat miehet: aliups. Hellberg ja Madysewski, sotamiehet Hauska, Sinkkilä, Valtakari, Könönen ja seitsemäntenä itse. Heti naapurin vetäydyttyä lähetti Hellberg Sinkkilän asialle joukkueenjoht. Kuutin luokse. Heti Sinkkilän lähdettyä sai Hellberg luodin päähänsä saaden surmansa ennenkuin ennätettiin edes kunnolla sitoa. Kun Sinkkilää ei kuulunut takaisin Madysewski lähetti Hauskan ottamaan yhteyttä Kuuttiin, mutta heti Hauskan mentyä tavoitti konekiväärisuihku Madysewskin haavoittaen häntä vaikeasti päähän ja rintaan. Kohta sen jälkeen palasi Hauska juosten ja huutaen tullessaan, että pesäke on jätettävä ja mentävä joukkueenjohtajan luo, mutta luoti tavoitti hänet montun laidalla kuoleman seuratessa heti. Käsky oli lähteä, mutta tilanne oli toivoton. Jäl-

jellä oli enää Könönen, minä ja Valtakari toimintakyvyttömänä sekä aliups. Madysewski vaikeasti haavoittuneena. Monttumme oli vihollisen puoleisella alarinteellä, päivä valjennut ja olimme tarkan tulen alaisina. Tiesimme, etteivät patruunat loputtomasti riitä, mutta päätimme jäädä, sillä pystyimme MG:llä hallitsemaan voimalaitoksen uoman, jota hyökkääjät käyttivät kulkureittinään kohti kylää. Vasta vähän ennen klo 08.00 tilanne rauhoittui niin paljon, että uskallettiin hajoittaa konekiväärimme perusteellisesti ja petroolia ja voiannoksiamme hyväksikäyttäen se saatiinkin moitteettomasti pelaamaan. Tämä helpotti mieltä, mutta patruunoita kului tavattomasti ja naapurit häärivät kuin mehiläisparvi edessämme. Noin klo 9 aikaan ryömi sivustalta monttuamme kohti vihollisryhmä huudellen meille. Koska emme saaneet selvää molituksesta, avasimme tulen niitä kohti. Hetken kuluttua vielä kaksi naapuria heilutti valkeata rättiä kepin nokassa ja annoimme heidän ryömiä perille saakka. Saaliiksi saimme kaksi kivääriä, jotka vankimme oma-aloitteisesti puhdistivat meitä varten. Panoksia ja käsikranaatteja oli kosolti heillä mukanaan ja suuri kasapanos, joka oli tarkoitettu alunperin meille luultavasti toisessa mielessä. Molemmat olivat haavoittuneet, toinen meidän tulestamme, toinen omiensa montullemme kontatessaan.

Yllättäen antoi saksalaisten urut l. sumuheittimet etumaastoomme hyvän keskityksen, joka helpotti paljon tilannettamme. Saatiin syntyneessä raossa sidottua vankiemme haavat ja verrattua heidän kanssaan muonavarat, jotka jaettiin kristillisesti tasan.

Matalassa multapenkassa, joka oli monttumme ainoa suoja, räjähtävät kranaatit ja »piiskan» ammukset veivät kuulon melko tarkkaan. Muusta tilanteesta meillä ei ollut harmaata aavistustakaan. Voimalaitoksen uomassa oli liikettä jatkuvana virtana, jota patruunoiden niukkuuden takia ei saatu kokonaan tukittua, sillä välillä täytyi turvautua vangeilta saatuihin kivääreihin ja kertatuleen. Takaapäin kiertävistä vihollisista tiesimme, että olimme kukkulalla yksin. Keskipäivän aikaan tuntui myös äänistä päätellen tilanne kylässä selviävän. Kukkulalta oli hyvä seurata takaviistoon oikealta lähenevää vastaiskua. Tällöin oli jäljellä konekiväärissämme lyhyt nauhanpätkä eli »tuskan vara» ja jokin määrä vangeilta saatuja patruunoita.

Vastaiskun tultua voimalaitoksen korkeudelle juoksin omia vastaan tavaten luutnantti Hortlingin, jolle annoin tilanteesta selon ja varoitin voimalaitoksessa olevista ryssistä. Juoksimme yhdessä pesäkkeeseemme naapurin koko ajan tulittaessa. Koska tilanne oli kohdaltamme pelastettu, otin konekiväärin tarkoituksella ampua loput patruunat toisten perään. Juuri liipasinta painaessa tajusin neljän peräkkäisen kranaatin äänen, joista yksi sattui monttuumme. Tajunnan alkaessa palata oli konekivääri vielä sylissäni, Hortling oli selvä tapaus ja omalta kohdaltanikin sillä kertaa sota sodittu.»

Vastaiskun vapautettua kukkulan saarroksista oli Venäläisten ruumiita satamäärin sen rinteillä. Kukkulalla oli kaatuneina luutnantti Hortling, aliupseeri Hellberg ja sotamies Hauska, haavoittuneina sotamies Pyyhtiä ja aliupseeri Madysewski, joka kuoli myöhemmin haavoihinsa kenttäsairaalassa.

Könösen ja Valtakarin lisäksi, jotka säilyivät tällä kertaa haavoitta, oli kukkulalla vielä kaksi haavoittunutta venäläistä vankia.

Vastaiskussa, joka tuotti runsaasti sotasaalista ja yli 200 vankia, oli suomalaisista kaatunut ainoastaan luutnantti Hortling, mutta etuvartioasemassa oli jo aikaisemmin aamulla kaatunut toisesta konekivääristä vapaaehtoinen Väinö Tiihonen ja haavoittuneet Laine ja Herranen.

Etuvartiosta murtautumaan lähtenyt yliluutnantti Kuutti pääsi vasta illalla takaisin Tšikolaan seikkailtuaan koko päivän vihollisen selustassa ja sen seassakin sotamies Sinkkilän kanssa.

Esimerkkinä hyvästä toveruudesta näiden taistelijoiden kesken kerrottiin Könösen kieltäytyneen vastaanottamasta hänelle tämän taistelun jälkeen myönnettyä I luokan Rautaristiä, ellei myös hänen toverinsa Pyyhtiä saisi sitä. Pyyhtiän tila oli näyttänyt toivottomalta häntä sairaalaan vietäessä päähän osuneiden sirpaleiden takia, kun Könönen sitoi toverinsa haavat. Pyyhtiä toipui kuitenkin vaikeasta haavoittumisestaan huolimatta ja kumpikin sai tämän arvossa pidetyn kunniamerkin myöhemmin.

Joulukuun 7. p:nä 1942 jaettiin 200 miehen täydennyskomppania pataljoonaan, joka jo tällöin oli supistunut pienemmäksi kuin sen nyt saama täydennys.

Seuraavana päivänä suoritti kenttäpappi majuri K. Kurkiala Tšikolan taisteluissa kaatuneiden hautauksen sotilaallisin kunnianosoituksin, ja pataljoona viipyi täydessä taisteluvalmiudessa Tšikolan kylän edustalla vesi- ja räntäsateessa, joka pyrki täyttämään miesten ampumakaivannot liejuvedellä.

Tšikolasta lähti pataljoona Chasnidoniin ja sieltä edelleen syvässä liejussa 15 km marssien Toldsguniin, jonne se jäi vuoden 1942 loppuun asti. Taisteluasemat kaivettiin vuoriston rinteelle. Korsujen teko oli vaikeata, kun kaikki rakennusaineet oli tuotava kantamalla melkein kilometrin etäisyydeltä

laaksosta, jossa Toldsgunin kylä sijaitsi. Kummaltakin puolelta suoritettiin taistelupartiointia vastustajan asemiin miltei joka päivä.

Yliluutnantti T. Pohjanlehdon ja korpraali E. Silanterän päiväkirjat kertovat näistä toisen taisteluvuoden viimeisistä päivistä seuraavaa:

»10. 12. 42. (T. P.) ylikers. Vuorisen Spähtruppi (= tiedustelupartio). Mauno Perälä haavoittui vaikeasti, 3 muuta lievemmin.
(E. S.) Makasimme ja valvoimme taivasalla koko yön, ilma kolea. Aamulla lähti suuri meikäläinen 25 miehen partio ottamaan yhteyttä ja yhden km:n päässä ryssä yllätti, jolloin aliups. Liuttu ja sotam. Vinhanen haav. jalkaan. Pataljoonan pojista myös Perälä haavoittui ja kuoli jälkeenpäin haavoihinsa.

11. 12. 42. (T. P.) 2 Spähtruppia ryssän asemiin.
(E. S.) Palelimme koko yön montussa ja aamulla aloimme korsunteon kolmen miehen voimalla. Illalla saimme sen valmiiksi, siihen mahtuu kaksi miestä, kun kolmas on vartiossa. Korsu on korkealla vuoristossa ja haalasimme selässämme alhaalta laaksosta tarveaineet aina km:n päästä.

12. 12. 42. (T. P.) 3 Spähtruppia ryssän asemiin.
(E. S.) Takanamme laaksossa oleva kylä on nimeltään Toldsgun, siellä on myös keittiömme.

13. 12. 42. (T. P.) Luutn. Porsch tuli toipumislomaltaan ja tuli 2. komppanian päälliköksi. Komentaja täytti 34 vuotta.
(E. S.) Teimme klo 6 aikaan partion viidellä miehellä venäläisten asemiin ja päädyimme ryssän div. komentopaikan etuvartioon. Näimme ryssiä nuotiolla ja olimme lähdössä tuhoamaan ne, kun

ryssä avasi kiivaan tulen ja partionjohtaja antoi käskyn vetäytyä takaisin.

14. 12. 42. (T. P.) Teräväinen, Veikko kaatui partiomatkansa alkuvaiheessa.

18. 12. 42. (T. P.) Saatiin uudet hienot talvivarusteet.

19. 12. 42. (T. P.) Ryssä yritti kolmasti Stosstrupilla (= iskuryhmä) 2. joukkueen lohkolla.
(E. S.) Aloitimme uuden ja isomman korsun teon. Ilmat kauniita.

20. 12. 42. (E. S.) Öisin parivartiot. Saimme valtavan määrän talvivarusteita, hyvät puoliturkit, huopikkaat, vatsavyön ym.

21. 12. 42. (E. S.) Säät huonontuneet. Olemme kaivaneet monttua ja yritämme uutta korsuamme valmiiksi jouluksi. Kävimme myös joulusaunassa.

22. 12. 42. (E. S.) Huhuja liikkeellä, että lähdemme pois juuri kun saimme korsun valmiiksi. Kaunis jouluilma, puut huurteessa. Yöt kylmiä, päivisin auringonpaisteessa lämmintä.

24. 12. 42. (T.P.) Pukki toi lahjoja, mm. 800 gr suklaata mieheen. Ryssät ampuivat heittimillä koko aaton.
(E. S.) Jouluaatto. Olemme kuulleet ryssän hyökkäävän 3. komppanian lohkolla aamuvarhaisesta oikein toden teolla. Ryssä oli yllättänyt saksalaisissa univormuissa. Klo 14 maissa komppanian vääpeli koputti korsun ovelle ja toivotti joulupukin puvussa hauskaa joulua ja toi meille lahjoja. Saimme mieheen 800 gr suklaata, rusinaleivän, kuusenoksan, kynttilän, joulumakkaraa, tupakkaa, karamellejä yms. Keitto oli oikein hyvää kaiken lisäksi. Vietimme oikein rauhanajan kylläisen joulun. Yöllä oli vartiossa ollessa mitä ihanin jouluilma, taivas tähtikirkas, joten ajatukset siirtyivät varkain kotiin omaisten luo. Valvoimme koko jouluyön.

25. 12. 42. (T.P.) Ryssät hyökkäsivät kolme kertaa 3. kompp. lohkolla.
(E. S.) Joulupäivänä tiheä sumu. Saimme hyvää ruokaa, paistia, perunoita, leivoksia ym.
27. 12. 42. (T.P.) Krh-tulitus jatkuu.
28. 12. 42. (E. S.) Ei erikoisempaa. Ryssän partio kävi yöllä asemamme edessä, heitti käsikranaatteja asemaamme, ampui kivääreillä ja lähti pois. Odottelimme pahempaa.
29. 12. 42. (T. P.) Ryssät hyökkäsivät 2. kompp. vastaan koko päivän, aamusta klo 4 alkaen. Olivat erittäin hyvin varustettuja ja kuulemma valiojoukkoja.
(E. S.) Tänään pitäisi olla Rauhan päivä, mutta ryssä hyökkäsi asemiimme klo 5. Oli sankka sumu ja sen hälvennyttyä huomasimme sen hyökkäävän ainakin komppanian vahvuisena. Tulitaistelu jatkui 12.30 asti kiivaana. Aliups. Kuusniemi ja sotamies Mäki kaatuivat ryssän tarkkaampujain räjähtävistä luodeista. Paananen haavoittui. Koko päivän pientä kahinaa.
30. 12. 42. (E. S.) Yö oli kirkas ja aamulla vielä kirkkaampaa. Kävimme partiossa seuraamassa ryssän jälkiä, sillä oli suuret tappiot jäljistä päätellen. Illalla klo 22 mennessä on ylimääräisten tavaroitten oltava alhaalla kylässä autoissa, ainoastaan vyövarustus saa jäädä päälle.
31. 12. 42. (T. P.) Valmistauduttiin irtaantumaan. Huhun mukaan meidän piti lähteä Stalingradiin laukaisemaan 2 miljoonan ryssän mottia.
(E. S.) Uudenvuodenaatto. Yö on ollut kirkas Etelänristin alla. Ilmakin on muuttunut kevätlämpöiseksi.»

Vuoden 1942 päättyessä oli tilanne muuttunut yleensäkin vaikeaksi Saksan sodankäynnille ja tämä kuvastui myös sel-

västi Kaukasian rintaman tapahtumissa. Saksan kotialueen teollisuuden pommitukset olivat kiihtyneet valtavasti Amerikan ehdittyä saada raskaat pommituslaivueensa Euroopan sotanäyttämölle. Samaan aikaan kun Saksan teollisuus ei enää kyennyt valmistamaan tarpeeksi taisteluvälineitä rintamajoukoilleen alituisten pommitusten tuhoamissa tehtaissa, lisääntyi Amerikan puna-armeijalle antama materiaalinen avustus yhä runsaammaksi. Saksan menetettyä ilmaherruutensa kotialueellaan se menetti sen myös ennen pitkää itärintamalla, jossa yhä enemmän alkoi näkyä amerikkalaisia, viimeistä mallia olevia lentokoneita. Muussakin venäläisten varustuksessa, mm. autoissa ja panssareissa sekä muonituksessa, alkoi esiintyä yhä enemmän amerikkalaista alkuperää olevia valmisteita.

Venäläisten talvioffensiivi alkoi vuoristosotaan tottunein ja hyvin varustetuin joukoin ja Saksan Kaukasian-armeijan oli jälleen vetäydyttävä takaisin länttä kohden. Jo marraskuun lopulla oli Terek-joen rintama painunut Ordšonikidzesta ja muodosti nyt Terekin mutkan länsipuolella kiilan, jonka kenraali Lvovin komennossa olevat joukot yrittivät katkaista. Tämän kiilan katkaisemiseen juuri Tšikolan kylän kohdalta oli venäläisillä tärkeät syynsä. Gruusian ja Ossetian sotilasteiden ja vuoristosolien pohjoisosien valtaaminen oli välttämätöntä.

Sen vuoksi olivat he lähettäneet hyökkäykseen Tšikolan lohkoa vastaan parhaat joukkonsa, yhden kaartindivisioonan ja NKVD-divisioonan, jonka viimeksi mainitun miehistönä olivat fanaattiset vapaaehtoiset tai jo rauhan aikana värvätyt sotilaat. Nämä divisioonat oli vahvistettu huomattavin panssari- ja tykistövoimin. Kenraali Lvov pyrki tällä operaatiolla katkaisemaan Saksan Kaukasiassa olevien joukkojen paluutien katkaisemalla kiilan, jonka Saksan joukkojen silloinen sijoitus muodosti. Hän käytti tällöin »pihtiensä leukana» parhaita joukkojaan. Tämän katkaisukiilan kärki osui juuri suomalaisten miehittämälle lohkolle, ja näin joutui

vähälukuiseksi käynyt suomalaispataljoona seisomaan venäläisten pahinta hyökkäyspainetta vastaan. Korkein saksalainen sotilaspäällystö antoikin varauksettoman tunnustuksensa Tšikolan kylää puolustaneille suomalaisille.

Joulukuun 8. p:nä antoi Wiking-divisioonan komentaja, kenraaliluutnantti Steiner näin kuuluvan päiväkäskyn:

»III/SS-Inf.Reg. Nordland (Suomalainen Vapaaehtoispataljoona) on jälleen Suomen itsenäisyyden 25. vuotispäivänä saavuttanut kauniin voiton ja täten lisännyt Nordland-rykmentin saavutuksia uudella, maineikkaalla teolla.

Näissäkin taisteluissa ovat suomalaiset ja saksalaiset SS-miehet jälleen osoittaneet, että heidän jo monissa taisteluissa nähdyt, maineikkaat sotilasominaisuutensa elävät edelleen. Haluan lausua pataljoonalle tämän johdosta erikoisen tunnustukseni, ja olen vakuuttunut siitä, että se toimii aina paikallaan niinkuin tähänkin saakka.»

Näiden taisteluiden jälkeen palkitsi Saksan korkein sodanjohto SS-Infanterie-Division Wikingin antaen sille Saksan valiojoukkojen valituimmille suodun nimityksen SS-Panzer-grenadier-Division Wiking (SS-Panssarikrenatööridivisioona Wiking).

Kenraaliluutnantti Felix Steiner sai Führerin kädestä tammenlehvät Rautaristin Ritariristiin, ja kun Hitler oli kysynyt kenraali Steineriltä hänen komennossaan olevien suomalaisten vointia ja ominaisuuksia, oli Steiner vastannut: »Mein Führer, wo die Finnen stehen, dort stehen Ihre beste Soldaten.» (Johtajani, missä suomalaiset seisovat, siellä seisovat Teidän parhaat sotilaanne.)

Korkeampaa tunnustusta sotilaallisista ansioistaan ei varmaankaan muut maatamme ulkomailla edustaneet sotilasjoukot ole saaneet, ei edes vanhan Suomen Kaartinpataljoonan miehet Venäjän keisarilta Turkin sodassa Gornyi Dubnjakin valloituksesta.

Kulunut vuosi oli tuottanut suomalaiselle vapaaehtoispataljoonalle runsain mitoin sotilaallista kunniaa, mutta myös raskaita menetyksiä. Saamansa täydennyksenkin huomioon ottaen pataljoonan taisteluvahvuus oli pienentynyt yhden komppanian vahvuutta pienemmäksi. Lähes 200 miestään se oli menettänyt lyhyessä ajassa kaatuneina ja monet sadat olivat haavoittuneina sairaalahoidossa tai kotiutettu invalideina kotimaahan.

Koko pataljoonan koulutus- ja taisteluvaiheiden aikana oli siihen kuulunut huomattavasti paitsi saksalaisia upseereita, myös saksalaisia aliupseereita sekä erikoiskoulutuksen saaneita sotamiehiä. Heidän osaltaan olivat tappiot muodostuneet yhtä raskaiksi, vaikka niitä ei näiden muistelmieni puitteissa lähemmin seuratakaan.

Vain verellä ostetaan sotilaallinen maine, ja sen oli tehnyt myös Suomalainen Vapaaehtoispataljoona, kun se vuoden 1942 päättyessä saamansa käskyn mukaisesti valmistautui marssimaan Stalingradissa saarroksiin joutuneen kenraali Pauluksen 6. armeijan avuksi.

PALUU KAUKASIASTA

Venäläisten talvioffensiivin 1942-43 alkaessa oli kenraalieverstiksi korotettu von Kleist edelleenkin Kaukasian operaatioalueella toimivan armeijaryhmän komentajana. Tähän armeijaryhmään kuului tällöin Mozdokin seuduilla toiminut 17. saksalainen armeija komentajanaan kenraalieversti Ruoff, von Kleistin panssariarmeija, — johon SS-Division Wiking edelleenkin kuului —, sekä romanialainen vuoristodivisioona. Vastassaan saksalaisilla oli kenraali Maslennikovin armeijakunta, joka oli koottu puna-armeijan valiojoukoista ja erikoisesti talvi- ja vuoristosotaan koulutetuista joukko-osastoista. Miehistön ja sotamateriaalin ylivoima oli jo tällöin ratkaisevasti venäläisten puolella, saksalaisten joukkojen jo ollessa miehistöltään ja kalustoltaan arveluttavasti kuluneita. Pitkät huoltotiet, joita yhä vakavammin häiritsivät vihollisen ilmatoiminta ja yhä lisääntynyt partisaanien aktiivisuus, eivät enää pystyneet huoltamaan Saksan rintamajoukkoja riittävästi.

Sotahistoriassa toistui Napoleonin perääntymisen kaltainen vetäytyminen länteen, joskin se nyt tapahtui jatkuvia viivytystaisteluja käyden, mutta suurelta osin samanlaisissa pakkasissa ja lumimyrskyissä, joita Venäjän ilmastoon tottumattomat ranskalaiset v. 1812 saivat kestää.

Näiden viivytystaistelujen katkeruuden ja rasitukset sai runsain määrin kantaa myös divisioona Wiking, joka omilla lohkoillaan jälkijoukkona taistellen vetäytyi Kaukasiasta Donin yli Rostoviin viimeisenä joukko-osastona. Näihin taisteluihin otti osaa myös Suomalainen Vapaaehtoispataljoona jatkuvassa kosketuksessa hyökkäävään vihollisarmeijaan.

Saatuaan marssikäskyn uudenvuoden päivänä pataljoona

lähti klo 02.20 Tšikolasta pohjoiseen sijaitsevaan Leskenin kylään. Tarkoituksena oli irtautua jo 01.00, mutta samaan aikaan alkanut venäläisten hyökkäys piti ensin torjua. Venäläisten huomaamatta tapahtui irtautuminen pimeän suojassa ja pataljoona vetäytyi uusiin asemiin n. 3 km pohjoiseen. Asemista oli hyvät tähystysmahdollisuudet Toldsgunin ja Tšikolan kyliin. Aamulla klo 09.00 uudisti vihollinen hyökkäyksensä tehokkaan tulivalmistelun jälkeen suomalaisten jo jättämään kylään. Suomalaiset seurailivat kylän valtausta huvittuneina asemissaan. Iltapäivällä lähestyi suomalaisten asemia 30-miehinen vihollisen ratsupartio, joka joutui suoraan meikäläisten väijytykseen ja tuhoutui siinä. Klo 16.30 lähti pataljoona automarssille Leskenistä Baksaniin ja edelleen Pjatigorskin kaupunkiin ajaen tätä n. 80 km:n matkaa yli 12 tuntia valtavien ruuhkautumien vuoksi. Monien divisioonien kolonnia oli liikkeellä länsi- ja pohjoissuuntiin.

Marssikäsky Stalingradiin oli edelleenkin voimassa, ja divisioona Wiking pyrki sinne niin nopeasti kuin huonot tiet ja niillä oleva valtava ajoneuvojen paljous salli. 3. 1. pataljoona yöpyi Pjatigorskissa, 4. 1. Aleksejevkassa, 6. 1. se tuli Vorošilovin kaupunkiin jääden sinne 9. 1. 43 asti.

Vorošilovissa oli pojillamme tilaisuus tutustua kaupunkiin ja tehdä ostoksia sen »basaarissa» eli kauppatorilla. Hintataso näillä sodan runtelemilla seuduilla oli perin korkea: 100 gr suolaa — 14 RM, litra maitoa — 3 RM, leivos — 3 RM, kilo voita — 43 RM.

9. 1. 43 yöpyi pataljoona Besopassnojessa, lähtien sieltä aamuvarhaisella Rassvilnojeen. Kolonnan autot ajoivat n. 100 m:n etäisyyksillä toisistaan ilmavaaran vuoksi. Matkalla havaittiin myös venäläisten partiotoimintaa. 10. 1. yöpyi pataljoona Rassvilnojeen ja lähti seuraavana päivänä Salskin kautta Rebritšanskin kylään, jossa n. 1-2 km:n etäisyydellä jo olivat viholliset asemissaan. Pataljoona asettui taisteluvartioon, jossa sitä häiritsivät vihollislentokoneet pommeillaan ja kk-tulella. 12. 1. joutui pataljoona varmistamaan Or-

lovskajan kylää, johon vihollinen ampui mm. Stalin-uruillaan.

Yhä pohjoisemmaksi jatkui marssi kohti Stalingradia ja pataljoona eteni vielä kymmenisen kilometriä Orlovskajasta ohi palavan kylän, jonka venäläiset olivat vetäytyessään sytyttäneet tuleen.

14-15. 1. 43 oli pataljoona Donskojessa asemissa kylän laidassa, johon vihollisen odotettiin hyökkäävän panssareillaan. Edessä oli palavia kyliä ja vihollinen tulitti maastoa Stalinuruillaan.

14. 1. 43 oli Wiking-divisioona saanut käskyn luopua marssistaan Stalingradiin. Tämä vaikutti ratkaisevasti divisioonan ja sen ohella suomalaispataljoonan myöhempiin vaiheisiin. Stalingradin kohtalo oli jo tällöin sinetöity. Venäläisten saartorengas sen ympärillä oli sulkeutunut jo 23. 11. 42, mutta se jatkoi toivottomissa olosuhteissa taisteluaan suurta ylivoimaa vastaan 1. 2. 43 asti, jolloin sotamarsalkka Paulus antoi käskyn vastarinnan lopettamisesta. Ne vähäiset voimat, jotka Saksan sodanjohto saattoi vapauttaa Kaukasian sotanäyttämöltä, eivät mitenkään olisi pystyneet muuttamaan tilannetta Stalingradissa, vaan olisivat nekin joutuneet samaan tuhoon. Hetki oli liian myöhäinen, jotta Saksan sodanjohto olisi enää voinut korjata erehdyksiään vastustajan aliarvioimisessa. Puna-armeija oli saanut aloitteen käsiinsä ja piti sen hallussaan hellittämättä. Samalla kun se jatkuvasti sai valtavia miehistötäydennyksiä rintaman selustasta, oli sen liittolaisten sotateollisuutta kiihdytetty huippuunsa. Puna-armeijan aseistus ja muonitus osoitti jatkuvaa parantumista sodan kehittyessä loppuvaiheitaan kohti.

15. 1. 43 lähti suomalaispataljoona viimeisenä osastona Donskojen kylästä, joka kummankin puolen käyttämän »palaneen maan» taktiikan mukaisesti oli sytytetty tuleen. 30° C pakkasessa suuntautui ajo Proletarskajaan, mutta vain osa miehistöstä sai majoittua kaupunkiin muiden asettuessa var-

Rannattoman aron laitaan Izjumin edustalle oli kiireesti laitettava puolustusasemat.

Vihollinen pyrkii Izjumin suuntaan. Tässä luutn. Mauri Sartio tarkkailee vihollisen liikkeitä kiikarilla; Kallio ja Räväsmäki kaivavat kiireesti pesäkettä.

Lähtö viimeiseen vastahyökkäykseen panssarien tukemana Izjumin seudulla.

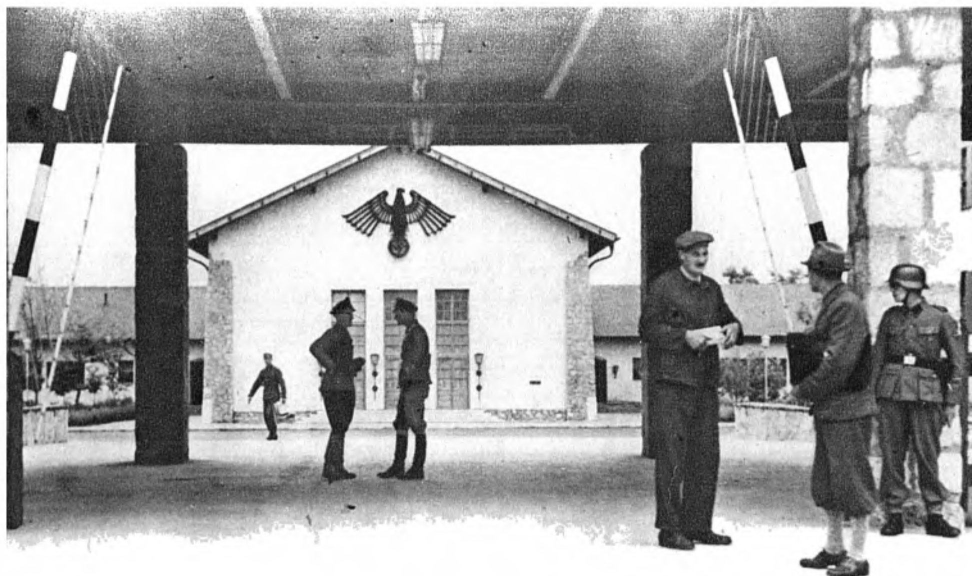
Arolla etuvartiossa oleville kuljetettiin muonaa troikalla.

Suomalaispataljoonan viimeisessä taistelussa haavoittui vielä kerran kapt. Tauno Pohjanlehto. Tässä hän vetää työrukkaset käsiinsä ennen taistelun alkua.

»Veriset vaatteet poltetaan» ja kotimatka häämöttää. Vanhojen varusteiden luovutus Izjumin lähellä.

10. 4. 1943 irroitettiin pataljoonamme jäännökset Donetsin rintamalta ja kuljetettiin Saksan kotialueelle. Vapaaehtoistemme tuhansien kilometrien pituinen taistelujen tie oli päättynyt.

SS-kasarmin portti Wetzelsdorffissa.

Täydennyskomppanian päällikkö yliluutn. Schröder (oik.) ja kompp. vääpeli Jahn, mukavia ja pidettyjä miehiä kumpikin.

mistukseen 5-6 km kaupungista arolle jäätävässä itätuulessa ja pakkasessa. Tammikuun 16. päivän aamu valkeni kylmänä ja kirkkaana joukkueen vahvuisen suomalaisosaston jäädessä Proletarskajan edustalle viivyttämään tulossa olevaa vihollista. Tiedustelu ilmoitti venäläisten etenevän Proletarskajan suuntaan leveällä kaistalla.

Tällä välin oli vahvoja venäläisosastoja edennyt Proletarskajan ja Salskin välistä. 18. 1. 43 näkyi suomalaisten asemiin selvästi, kuinka venäläiset ryhmittyivät hyökkäykseen n. 4-5 km:n päässä Proletarskajasta. Pataljoonamme valmistautui ottamaan hyökkääjät vastaan, mutta klo 18 se sai määräyksen siirtyä Jekaterinovkan kylään ja toinen pataljoona otti sen lohkon haltuunsa.

Jekaterinovka oli vahvojen vihollisosastojen miehittämä, ja 19. 1., jolloin pataljoonamme aamuhämärissä ajoi kylän laitaan, sen toisessa laidassa oli 3-4000 vahvuinen vihollisosasto. Pataljoonamme sai käskyn valloittaa kylän, ja klo 09.00 se alkoi edetä kylään ja oli ennen pitkää tulikosketuksessa viholliseen. Talo talolta eteni suomalaisten hyökkäys ja tuhosi tai työnsi viholliset kylän toiseen laitaan, jossa oli korkeahko jyrkänne. Sen suojaan oli venäläisvoimia ryhmittynyt hyökkäykseen tiheänä laumana, ja suomalaisten saatua konekiväärinsä asemiin jyrkänteen reunoille kaatui vihollisia kuin heinää. Taistelut kylässä muodostuivat usein kiihkeiksi lähitaisteluiksi, jotka vaativat raskaat uhrit myös suomalaispataljoonasta. Kaatuneiksi ilmoitettiin vapaaehtoiset Keijo Aalto, Veikko Mattila, Uuno Lätti, Toivo Pehkonen, Otto Myllymäki ja Aarre Kivinen. Salskin ja Jekaterinovkan välillä kaatuivat vapaaehtoiset Eino Sokka ja Aalto Suomalainen sekä Donskoista irtautumisen jälkeen 15. 1. 43 Veikko Kauhanen ja Pentti Jokinen. Pataljoonan saksalaiset mukaan lukien oli kaatuneiden lukumäärä Jekaterinovkassa toistakymmentä, mm. 2. komppanian urhoollinen päällikkö Porsch kaatui täällä.

Ensimmäisenä hyökkäyspäivänä ei Jekaterinovkan laajaa

kylää saatu täysin puhdistetuksi ja seuraavana päivänä jatkui hyökkäys päättyen kylän lopulliseen valtaukseen.

Pataljoonan haavoittuneet joutuivat näissä taisteluissa vaikeaan tilanteeseen sanitäärienkin haavoituttua. Haavoittuneet yritettiin viedä autolla JSP:lle, mutta sielläkään ei apua enää saatu, vaan haavoittuneet vietiin autoilla 18 km:n päähän Salskiin. Sieltäkin oli kenttäsairaala jo evakuoitu länteen päin, ja haavoittuneiden oli ajettava edelleen autoilla toiset 18 km päästäkseen sairasjunaan, joka oli juuri lähdössä Rostoviin. Vasta kahta vuorokautta myöhemmin, junan saavuttua Stalinoon vietiin vaikeammin haavoittuneet junasta sidottaviksi ja siirrettiin Stalinon haavoittuneiden kokoamissairaalaan. Sielläkin vallitsevan äärettömän työmäärän vuoksi pääsivät poikamme sidottaviksi kunnollisesti vasta päivää myöhemmin. — Venäläisten ankaran painostuksen vuoksi olivat sidontapaikat ja sotilassairaalat suunnattomasti ylikuormitetut rintaman läheisyydessä, ja vasta Saksan kotialueen sairaaloissa saivat haavoittuneet asianmukaisen ja hyvän hoidon.

Näihin aikoihin olivat venäläiset jo saaneet Stalingradin saarron täysin tiiviiksi ja voineet vapauttaa vahvoja armeijaosastoja hyökkäämään länteen päin. Näiden osastojen tunkeutumista länteen joutui nyt Wiking siihen kuuluvine suomalaisineen hidastamaan, jotta Kaukasian alueella olevat saksalaiset joukot olisivat saaneet aikaa vetäytyä Rostovin kautta Donin länsipuolelle.

Proletarskajan taistelun jälkeen vetäytyi suomalaispataljoona jälkivarmistuksena jatkuvia viivytystaisteluja käyden Salskin kautta Zelinaan, jossa se joutui 22. 1. 43 vastahyökkäyksellä pelastamaan divisioonan saarroksiin jääneitä panssareita sekä 23. 1. 43 torjumaan venäläisten hyökkäyksen Zelinaan. Näissä taisteluissa kaatuivat mm. Aarre Kaleva ja Kaj Kesäjärvi monien muiden haavoittuessa.

24. 1. 43 ajoi koko Wiking-divisioonan kolonna pimeässä Jegorlyšnajan kylään tietämättä, että se oli vihollispanssa-

reiden miehittämä, mutta pääsi irtautumaan suurempia tappioita kärsimättä. Jälkivarmistuksessa ollen ja lohkollaan viimeisenä vetäytyessään joutui suomalaispataljoona vielä 25-26. 1. Metšetinskajan kylän kolhoosin alueella saarroksiin ja kävi jälleen ankaria taisteluja monikymmenkertaista ylivoimaa vastaan, jolloin suomalaisista kaatuivat Eino Järvinen ja Eino Elomaa. Seuraavana päivänä, divisioonan panssarien iskiessä yhteen kovassa taistelussa venäläisten panssareiden kanssa, kaatuivat samalle seudulle jälkivarmistukseen jätetystä 2. komppaniasta vapaaehtoiset Pentti Sipiläinen ja Eino Pätilä.

Koko helmikuun ajan jatkui vetäytyminen länteen viivytystaistelujen merkeissä. Venäläiset jatkoivat hyökkäystään vereksin voimin ja koettaen sisukkaasti estää saksalaisten peräytymistä Donin länsipuolelle. Suomalaispataljoona joutui jatkuvasti moniin kiivaisiin taisteluihin, ja yhä useammat sen vapaaehtoisista saivat kiireessä tehdyt vaatimattomat sotilashautansa lukuisten saksalaisten aseveljiensä keralla tämän vetäytymisvaiheen aikana. Kagalnitskajan taistelussa helmikuun 2. p:nä kaatui Antti Aalto ja yliluutnantti Kaarlo Kuutti. Samassa taistelussa joutuivat kadoksiin, todennäköisesti vihollisen alueelle kaatuneina, Olavi Nyrke ja Osmo Syreeni.

Taisteluissa Bataiskin lähellä kaatui 5. 2. Tauno Päivinen, 11. 2. Datšanskin luona lähellä Grišinoa Risto Pöntinen ja Tuovi Viljakainen, 12. 2. Novo-Aleksandrovissa Grišinon luona Erkki Linkopuu, Paavo Vuolento ja Eino Åkerman sekä samana päivänä Gubinissa lähellä Grišinoa Veikko Alhainen.

Helmikuun 18. p:nä käydyssä taistelussa Novo-Pavlovkassa kaatui vielä Alpo Vellonen. Edellä mainituissa taisteluissa haavoittuneet olivat vähentäneet pataljoonan vahvuuden muutamaksi joukkueeksi.

Venäläisten vastustamaton offensiivi jatkui. 14. 2. 43 he valloittivat jälleen Rostovin kaupungin. Division-Wiking vetäytyi Donin padon ylitse länsipuolelle, siirtyi sieltä Stalinoon

ja edelleen pohjoiseen Donetsin länsirannalle Izjumin korkeudelle. Vielä Grišinon ja Izjumin väliset taistelutkin vaativat uhrinsa, mm. pataljoonan viimeisessä hyökkäyksessä Izjumin edustalla 12. 3. 43 haavoittui 2. komppanian päällikkö, yliluutnantti Tauno Pohjanlehto.

Puna-armeijan hyökkäysvoima tyrehtyi tämän jälkeen saksalaisten vetäydyttyä jälleen Mius-joelle Taganrogin korkeudelle. Kun Saksan sodanjohto alkukesästä 1943 jälleen alkoi kesähyökkäyksensä itään, suoritettiin Waffen-SS:n kunniakkaasti taistelleissa muodostelmissa suuria uudelleenjärjestelyjä. Mm. Nordland-rykmentti muodostettiin nyt SS-Panzergrenadierdivision Nordlandiksi. Division Wikingin komentaja kenraaliluutnantti Steiner korotettiin kenraaliksi ja nimitettiin armeijakunnan komentajaksi.

Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan kaksivuotinen palvelusaika oli kulumassa umpeen. Pataljoonaa ei enää määrätty osallistumaan kesähyökkäykseen 1943. Huhtikuun 10. p:nä se jätti asemansa Donetsin rintamalla ja siirtyi Karlovkan ja Pultavan kautta rintaman selustaan.

Wikingin veteraanien taistelujen tie kaukana kotimaastaan oli päättynyt. Tinkimättä vaikeimmissakin tilanteissa, silmätysten kuoleman kanssa lukemattomia kertoja olivat miehemme pitäneet vöittensä solkiin kirjoitetun Waffen-SS:n tunnuslauseen ja velvoituksen: »Meine Ehre heisst Treue» — Kunniani on uskollisuus.

Kunnialla ja uskollisesti oli vapaaehtoispataljoona täyttänyt ne vaatimukset, jotka isänmaa sille asetti lähettäessään sen edustamaan suomalaista sotilasta vieraan maan armeijaan.

WAFFEN — SS

Toisen maailmansodan päätyttyä Saksan täydelliseen tappioon ja sen kansallissosialistisen hallitsevan ryhmän tuhoon paljastui maailmalle järkyttäviä todisteita Saksassa harjoitetusta rotuvainosta sekä erikoisesti juutalaisiin kohdistetusta joukkotuhoamisesta. Vaikka kansallissosialistiselta taholta olikin harjoitettu räikeää juutalaisvastaista vainopropagandaa ja vaikka juutalaisia oli vangittu, karkoitettu ja heidän omaisuuksiaan takavarikoitu, uskottiin heidän tulleen siirretyiksi Saksan valloittamille alueille työpalvelukseen. Vasta sodan päätyttyä paljastui Saksan kansallekin tyrmistyttävänä tosiasiana miljoonien juutalaisten surmaaminen sitä varten rakennetuissa kuolemanleireissä.

Luonnollista on, että Nürnbergin sotasyyllisyys- ja sotarikollisoikeudenkäynnissä yritettiin saada teoistaan vastuuseen ne, jotka olivat syyllisiä mainittuihin epäinhimillisiin tekoihin. Valitettavaa tässä yhteydessä oli kuitenkin se, että oikeutettuihin rangaistusvaatimuksiin sekoitettiin poliittista kostonhalua ja vastuuseen tehdyistä hirmuteoista yritettiin vetää nekin, jotka eivät olleet edes tietoisia mitä salaisissa ja tarkkaan vartioiduissa tuhoamisleireissä tehtiin.

Voittajavaltojen katkeruus ja kostonhalu kohdistui luonnollisestikin niihin piireihin, jotka olivat tukeneet kansallissosialistista hallitusta. Kun tässä yhteydessä on mitä räikeimmin esitetty valheellisia syytöksiä Waffen-SS-järjestöä vastaan ja tehty yrityksiä diskriminoida tämä puhtaasti sotilaallinen organisaatio, on syytä esittää eräitä tosiasioita tämän järjestön synnystä ja laadusta. Ilmeisesti on meilläkin omaksuttu monia ulkomailla levitettyjä käsityksiä Waffen-

SS:n osallisuudesta mainittuihin rikollisiin tekoihin tuntematta asioiden todellista laitaa.

Kansallissosialistisen puolueen valtaan pääsyä oli alussa tukenut sen sotilaallisesti järjestetty SA-järjestö (= Sturmabteilungen), jonka keskuudessa myöhemmin oli esiintynyt poliittisia erimielisyyksiä. Tämän rinnalle oli puolue perustanut tavallaan rinnakkaisjärjestön, Allgemeine-SS, lyhyemmin kutsuttuna Schutzstaffel, suojajoukot. Tämä oli vapaaehtoisuuden pohjalle perustuva kansalaisjärjestö, johon kuulumisen edellytyksenä oli kansallissosialistisen puolueen jäsenyys. Järjestön tehtävänä oli suojella puoluetta sekä sisältä että ulkoa päin uhkaavia vaaroja vastaan. Ennen pitkää alkoi tämän järjestön keskuudessa esiintyä tendenssiä, paitsi puoluepoliittisia ryhmittymiä, myös katolisuutta sekä muita kansainvälisiä liikkeitä vastaan Saksan alueella. Se muodosti oman, marxilaisesta materialismista erillään olevan ateistisen ohjelmansa, jossa uskonto yritettiin korvata germaanisten ja pohjoisten kansojen mytologialla. Kristinopin nöyryys, alistuvaisuus ja pelko kuolemanjälkeisestä vastuusta koetettiin korvata uudella maailmankatsomuksella, jossa germaanisella rodulla oli etuoikeutettu asema muihin kansoihin nähden ja jossa mieskohtainen kunto, ritarillisuus ja ehdoton kuuliaisuus Saksan johtajille oli korkein laki. Itse asiassa eivät keisarivallan aikuiset valtiolliset ihanteet olleet paljonkaan muuttuneet. »Deutschland über alles» oli edelleenkin heidän ohjelmissaan tärkeintä.

Allgemeine SS:n — yleisen SS-järjestön — rinnalle kehittyi myöhemmin Waffen-SS, eli aseellinen SS-järjestö, jonka syntymäaikana voidaan pitää maaliskuuta 1935. Kun Hitler tällöin julisti Saksan valtiopäivillä Saksan sotalaitoksen uudelleen perustetuksi ja ilmoitti armeijan vahvuudeksi 36 divisioonaa, hän mainitsi tähän lukuun sisältyvän yhden Waffen-SS:n divisioonan. Sotilaallisesti katsoen se ei kuitenkaan ollut erikoismuodostelma tai armeija, koska sillä ei ollut omaa komentoesikuntaansa tai yleisesikuntaansa, huoltoelimiä tai reservejä eikä myöskään raskasta aseistusta. Tämän divi-

sioonan luonne jäi joksikin aikaa epäselväksi, koska Hitler ei määritellyt sitä sen paremmin armeijaan kuin poliisivoimiinkaan kuuluvaksi, vaan piti sen omaan käyttöönsä varattuna. Waffen-SS:n riveissä palveltu aika vahvistettiin asevelvollisuuden suoritukseksi ja palvelusajaksi määrättiin 4 tai 12 vuotta, upseereille 25 vuotta. Palkkaus vastasi armeijan palkkausta.

Vasta v. 1938 määrättiin selvät rajat Allgemeine-SS:n ja Waffen-SS:n välille. Ensin mainittu määrättiin puolueen ja poliisin reserviksi ja käyttöjoukoiksi, Waffen-SS sensijaan armeijan yhteydessä toimiviksi yksiköiksi. Näihin aikoihin perustettiin Waffen-SS:lle omia upseeri- ja aliupseerikouluja sekä oma lääkintäjärjestö. Päällystövaihtoja armeijan ja Waffen-SS:n välillä suoritettiin runsaasti, ja korkeamman päällystönsä sai Waffen-SS suoraan armeijan upseeristosta. Poliittisen koulutuksen pääpaino pantiin, samoin kuin armeijankin maailmankatsomuksellisessa koulutuksessa, kommunismin vastustamiseen.

Ennen sodan alkua v. 1939 oli Waffen-SS:n vahvuus armeijan eli Wehrmachtin joukkoihin verrattuna 1 : 35 ja sodan syttyessä 1 : 60.

Allgemeine-SS:n alaisuuteen kuuluneet aseistetut joukot käsittivät v. 1936 3600 miestä ja kasvoivat vuoteen 1939 mennessä 7400 mieheen. Tämä joukko määrättiin poliisireserviksi, ja sen tehtäviin kuului myös v. 1933 perustettujen keskitysleirien vartiointi.

Kun Waffen-SS-joukkoja on tahdottu häpäistä sillä, että niillä muodollisesti oli sama ylipäällikkö kuin Allgemeine-SS:llä ja poliisivoimilla, Heinrich Himmler, on tässäkin otettava huomioon se tosiasia, että vain Allgemeine-SS:n joukot, keskitysleiri- ja poliisireservin henkilöstö, olivat suoranaisesti Himmlerin käskyvallassa. Waffen-SS:n muodostelmat oli koko sodan ajan poikkeuksetta alistettu Wehrmachtin armeijakuntiin ja ne täyttivät sotilaalliset velvollisuutensa rintamilla Wehrmachtin korkeimpien esikuntien ja

rintamakomentajien alaisina. Himmlerin ylipäällikkyys Waffen-SS-muodostelmiin nähden jäi yksinomaan muodolliseksi laadultaan.

Saksan kansallissosialistisen hallituksen kukistuttua ja sen saksalaistenkin vastustajien yhtyessä voittajavaltojen kanssa syyttämään »kolmannen valtakunnan» johtavia miehiä, ei Waffen-SS ja sen johtajat suinkaan säästyneet monenlaisilta syytteiltä. Vähiten kohdistui niitä kuitenkin Wiking-divisioonaan ja sen komentajaan kenraali Steineriin. Steiner kutsuttiin Nürnbergin oikeudenkäyntiin vain todistajan ominaisuudessa eräässä hänen alaistaan koskevassa syytteessä, jonka kansainvälinen tuomioistuin hylkäsi tarkoituksellisesti valheellisena ja perättömänä. Kenraali Steineria itseään ei syytetty mistään, ja vapauduttuaan sotavankeudesta kilpailivat sekä englantilaiset että amerikkalaiset hänen sotilaallisesta asiantuntemuksestaan, joskin turhaan.

Ainoatakaan SS-Division Wikingiin kuulunutta henkilöä ei tuomittu sotarikoksista.

Sodan päätyttyä kohdistivat Saksan vasemmistoainekset kostotoimenpiteitään myöskin entisiin Waffen-SS:n sotilaisiin eväten heiltä mm. invalidieläkkeitä. Tämä kausi on kuitenkin jo kauan sitten Saksassa sivuutettu, ja osoituksena siitä voidaan mainita mm. kuuden entisen SS-upseerin toiminta ministereinä Bonnin hallituksessa.

Suomalaisten entisen divisioonankomentajan, kenraali Felix Steinerin saama arvonanto käy selville siitäkin, että hänet asetettiin ehdolle kenraalien von Wenckin ja Speidelin ohella, kun Saksan nykyisen armeijan ylipäällikön virka täytettiin.

WAFFEN-SS SODASSA

Ensimmäinen sotaan osallistunut Waffen-SS:n muodostelma oli lokakuussa 1939 muodostettu SS-Leibstandarte »Adolf Hitler», joka moottoroituna rykmenttinä ja myöhemmin divisioonana osallistui sotaan Ranskassa ja Puolassa. Sodan puhjettua muodostettiin uusia divisioonia ja Waffen-SS:n kokonaisvahvuus kasvoi n. 100 000 mieheksi lisääntyen sitten joulukuuhun 1944 mennessä 950 000 mieheksi. Näistä oli n. 500 000 vapaaehtoisia muiden ollessa kutsunnan kautta otettuja. Kokonaismäärästä oli 400 000 saksalaisia Saksan alueelta, 310 000 ns. sudeettisaksalaisia, mm. Unkarista, Romaniasta ym., sekä yli 200 000 vapaaehtoisia melkein kaikista Euroopan maista.

Ilmeistä on, että Saksan kansallissosialistinen puolue halusi Waffen-SS-joukoilla hankkia poliittista mainetta ja etua. Toisaalta se halusi tehdä propagandaa niiden täysin vapaaehtoisesta laadusta ja toisaalta se pyrki hankkimaan sotilaallista kunniaa käyttämällä näitä joukkoja vaikeimmissa läpimurto- ja torjuntataisteluissa. Tätä vahvistaa Waffen-SS-joukkojen erikoisen suuret tappiot, jotka jo joulukuussa 1944 olivat lähes 350 000 kaatunutta tai pysyvästi taistelukyvyttömäksi tullutta. Aselevon jälkeen ei tarkkoja numeroita Waffen-SS:n tappioista ole käytettävissä, mutta yleisesti tiedetään vangiksi joutuneiden SS-sotilaiden itärintamalla tulleen heti ammutuiksi, ja todisteeksi heidän »sotarikollisuudestaan» riitti käsivarteen tatuoitu lääkintähuollollista veriryhmää osoittava merkintä.

Waffen-SS:n muodostelmissa oli erikoinen kansainvälisyyden leima niissä palvelevien kymmenien eri kansallisuuksien ansiosta. Tämä pohjautui Saksan taholta tehtyyn propagan-

daan »Uudesta Euroopasta», jolla vedottiin eri maiden isänmaalliseen nuorisoon ja kommunisminvastaiseen sivistyneistöön. Sen lähimpänä tavoitteena oli kommunismin vaaran poistaminen Euroopasta ja jonkinlainen »Euroopan Yhdysvaltojen» muodostaminen sodan päätyttyä. Kaikille Euroopan kansoille luvattiin tässä propagandassa oma erikoisasemansa Euroopan poliittisessa ja taloudellisessa kokonaisuudessa. Sodan päättyessä Saksan voittoon olisi Saksa epäilemättä ottanut johtoaseman Euroopan politiikassa. Sen saattoi jo havaita Hitlerin, Rosenbergin ja Bormannin puheista, vaikka valtiopropaganda vielä sodan aikana pidättäytyikin pitkälle menevistä kaavailuista. Joka tapauksessa kommunisminvastainen taistelu muodostui Saksan propaganda-aseeksi, joka veti vapaaehtoisia sotilaita Waffen-SS:n lippujen alle Tanskasta, Hollannista, Norjasta, Suomesta, Ruotsista, Ranskasta, Espanjasta, Englannista, Romaniasta, Slovakiasta, Bulgariasta, Belgiasta, Turkista, Galitsiasta, Liettuasta, Latviasta, Virosta, Albaniasta, Kroatiasta, Unkarista, Italiasta, Kreikasta, Luxemburgista ja joistain muistakin maista. Waffen-SS:n riveissä taistelivat omina muodostelminaan sodan loppuaikoina mm. Itä-Turkestanilainen, Kaukasialainen ja Intialainen legioona, Norjalainen Hiihtopataljoona, 2 täydellistä romanialaista pataljoonaa ja 1 bulgarialainen pataljoona sekä 3 venäläistä kasakkadivisioonaa; edelleen omina muodostelminaan Vapaaehtoinen SS-Panssarikrenatööriprikaati »Nederland», ranskalainen Vapaaehtoinen SS-Hyökkäysprikaati »Charlemagne» ym. — Viimeksi mainitun muodostelman ranskalaiset vapaaehtoiset kommunisminvastustajat ottivat osaa Berliinin viimeisten päivien katutaisteluihin aivan erikoisella sitkeydellä ja osoittivat käytännössä, että ranskalaisten ja saksalaisten väliset vuosisataiset vihat oli unohdettavissa yhteisen vaaran uhatessa.

Waffen-SS:n joukot olivat alussa pääasiassa kevyitä, nopeaan hyökkäyssotaan koulutettuja moottoroituja divisioonia, mutta sodan puhjettua ne saivat monipuolisempaa aseis-

tusta, kuten rynnäkkötykistöä, kevyttä ja raskasta kenttätykistöä ja ilmatorjunta-aseistusta. Niihin muodostettiin myös panssariosastoja, alussa panssareilla tyyppiä III ja IV, ja myöhemmin ne saivat myös Panther- ja Tiger-tyyppisiä panssareita. Vuoden 1942 lopulla sai Waffen-SS myös ns. Nebelwerfer-aseistusta eli raskaita sarjakranaatinheittimiä. Myös uusia aselajeja perustettiin, kuten pioneeriosastoja, vuoristojääkäriosastoja, viesti- ja panssarintorjuntaosastoja jne. Lukuisat upseeri- ja aliupseerikoulut sekä eri aselajien koulutuskeskukset huolehtivat henkilökunnan sotilaallisesta ja teknillisestä koulutuksesta.

Kaikkien maiden armeijojen aselajeissa ja joukko-osastoissa vallitsevat perinnäistavat ja vanhat aselajien traditiot, siinä suhteessa ovat sotalaitokset yhtä vanhoillisia institutioita kuin paavillinen kirkko. Kun Waffen-SS-joukkoja perustettiin, otettiin niiden esikuvaksi vanhat keisariajan Totenkopf-Husaren, pääkallohusaarien rykmentti, joka muinoin erikoisella hyökkäyshengellään oli saavuttanut kuolemattoman maineen. Waffen-SS:n kokardiksi otettiin sama pääkallokokardi, joka aikoinaan oli koristanut näiden »Mustien Husaarien» harjastöyhtöisiä päähineitä. Samaa hyökkäyshenkeä alettiin myös opettaa kaikessa koulutuksessa Waffen-SS:n sotilaisiin. Vastustajien ja vihollistenkin oli myönnettävä, että tässä oli onnistuttu. Jopa englantilaiset antoivat näille sotilaille kunnianimityksen »Blitzmänner» jouduttuaan taisteluun heidän kanssaan Dunkerquessa. Samoin antoivat amerikkalaiset täyden tunnustuksen Waffen-SS:n joukoille urhoollisina ja ritarillisina vastustajina. Aselevon jälkeen kiirehti Ranska värväämään Muukalaislegioonaansa kaikki entiset SS-miehet Saksan armeijan parhaina sotilaina. Sotilaallisena tunnustuksena on ymmärrettävä myös SS-miesten puna-armeijan taholta saama kohtelu.

Häikäilemätöntä hyökkäyshenkeä ja kuolemanhalveksuntaa onnistuttiin todella näihin valiojoukkoihin istuttamaan. Sitä todistaa parhaiten Ranskan sotaretkellä annetut kuusi

ensimmäistä Rautaristin Ritariristiä. Niiden saajat olivat kaikki SS-muodostelmien jäseniä. Waffen-SS:n maine kasvoi urhoollisina ja ehdottoman luotettavina joukkoina, joiden kanssa sotilaallisesta kunniasta pystyivät kilpailemaan vain Rommelin panssarijoukot ja eräät laskuvarjojääkärijoukot.

Erikoista Waffen-SS:n sisäiselle järjestykselle oli sen läheinen suhde miehistön ja päällystön kesken. Tämä esiintyi jo esimiehen puhuttelussakin, jolloin arvonimen eteen ei liitetty »herraa», kuten muissa aselajeissa. Waffen-SS:n upseerit pyrkivät olemaan urhoollisuudessa esikuvina alaisilleen, ja sen vuoksi upseeritappiot muodostuivatkin suhteettoman suuriksi. Tämä koski myös korkeinta rintamapäällystöä: Waffen-SS:n 68:sta divisioonan komentajana tai sitä korkeampana johtajana toimineista kenraaleista kaatui vihollistulessa 28! Tällaisia numeroita ei mikään muu sotaan osallistunut armeija voi esittää.

Oltakoon sotien tarpeellisuudesta maailmassa mitä mieltä tahansa, niin varmaa on, että sotilaallista kuntoa ja uhrivalmiutta tullaan pitämään arvossa niin kauan kuin kansat tarvitsevat sotalaitosta olemassaolonsa turvaamiseksi. Kun sodan päätyttyä tehtiin yrityksiä leimata Waffen-SS:n rintamajoukot, Saksan valiojoukkoina, jonkinlaisiksi sotarikollisiksi vain sillä perusteella, että niillä sattui puoluehierarkian vuoksi olemaan muodollisesti sama ylipäällikkö kuin joillakin rintaman selustassa tihutöitä tehneillä kenttäsantarmisto-, Gestapo- ja keskitysleirien vartiojoukoilla, on se jyrkästi torjuttava. Tähän velvoittaa Waffen-SS:n riveissä miehekkäästi taistelleiden ja kaatuneiden aseveljien muisto.

SUOMALAISTEN ERIKOISASEMA WAFFEN-SS-JOUKOISSA

Verrattuna muihin SS-joukoissa palveleviin kansallisuuksiin saivat suomalaiset useitakin erikoisia etuja. Saksalaisten myönteinen asennoituminen suomalaisiin kuvastui yhtä hyvin sotilas- kuin siviilihenkilöiden suhtautumisessa vapaaehtoisiimme. Sana »Finne» vaikutti monta kertaa taikasanan tavoin Saksan byrokraattisissa virastoissa jotain virka-asiaa järjestettäessä. Suomen irtautumiseen asti sodasta syyskuussa 1944 olivat suomalaiset Saksassa suosituimman kansakunnan maineessa.

Rintamalle lähtönsä jälkeen joutui vapaaehtoispataljoonamme luonnollisesti samanlaisiin kohtaloihin suursodan kurimuksissa kuin mikä hyvänsä yksikkö, mutta sille annettiin vielä sittenkin eräitä erikoisia etuja muihin vapaaehtoisryhmiin nähden.

Eräs tällainen oli SS:n johdon taholta myönnetty lupa suomalaisen sotilaspapin toiminnalle jo ennen kuin edes varsinainen pataljoonamme ehti rintamalle. Kuten jo edellä olen maininnut, sai suomalainen pastori, Berliinissä teologiaa opiskeleva Ensio Pihkala heti sodan alettua luvan lähteä suomalaisten kenttäpapiksi Wiking-divisioonaan. Hänen kaaduttuaan tuli hänen tilalleen kirkkoherra Kalervo Kurkiala, joka toimi kenttäpappina ja yhdysupseerina suomalaispataljoonassa sen kotiuttamiseen asti. — Vasta aivan sodan viime vaiheissa saivat jotkut islamilaiset muodostelmat vastaavanlaisen luvan oman kenttäpapin toiminnalle ateistisissa SS-joukoissa.

Suomalaisen kenttäpapin mukana olo merkitsi erittäin paljon vapaaehtoisillemme heidän raskaitten vaiheittensa aika-

na. He antoivat paljon moraalista voimaa ja kestävyyttä keskusteluissaan poikiemme kanssa, he pystyivät auttamaan monissa vaikeuksissa ohjeillaan ja neuvoillaan. Rintamaoloissa, joissa kuolema yhtenään korjasi saalistaan, oli suomalaisille lohdullista tietää, että kaatuneet saivat kaukana kotimaastaankin kotimaan tapojen mukaisen viimeisen siunauksen.

Suomalaisten toivomukset otettiin mahdollisuuksien mukaan huomioon myös haavoittuneiden ja sairastuneiden hoidossa. Niinpä suomalaiset saivat omia potilaitaan varten oman sairaalaosaston Wienissä, Währingergürtel 97:ssä olevassa SS-sairaalassa. Tänne koottiin suomalaiset potilaat kaikista Saksan kotialueen sotasairaaloista, sikäli kuin heidän vammansa salli kuljetuksen rasitukset. Wienin sairaalaosastoon saatiin potilaitten viihtyisyyden vuoksi henkilökuntaakin Suomesta, joka oli erittäin tärkeä seikka hoidon kannalta, koska monet vapaaehtoisistamme eivät osanneet riittävästi saksaa. Sairaanhoitajina toimivat Wienin sairaalaosastolla sairaanhoitaja Helvi Piekkola sekä lääkintälotat Anita Veneskoski ja maisteri Helmi Joselin.

Haavoittuneiden ja sairastuneiden viihdytystyökin muodostui potilaiden Wieniin keskittämisen jälkeen helpommaksi, samoin kuin postiyhteys kotimaahan.

Vuonna 1942 saatiin haavoittuneittemme hoidossa vieläkin enemmän parannusta aikaan, kun pataljoonalle saatiin lähettää Suomesta oma lääkäri ja pataljoonan kenttäsairaalaan kaksi sairaanhoitajatarta. Pataljoonan lääkäriksi tuli Suomesta lääkintäluutnantti Olli Somersalo, joka antoi apuaan haavoittuneillemme. Pataljoonamme ollessa Kaukasiassa työskenteli sen kenttäsairaalassa Kislovodskissa kaksi suomalaista sairaanhoitajatarta, Laine-Maire Kyöstilä ja Liisa Berg, jotka lähtivät Saksaan samoin isänmaallisin vaikuttein kuin vapaaehtoisemmekin. Rintaman välittömässä läheisyydessä ja vaaroissa ehtivät he lievittää monien haavoittuneittemme vaivoja.

Erikoista kunnianosoitusta suomalaisia kohtaan merkitsi myös oman lipun vihkiminen suomalaispataljoonalle. Tietääkseni ei vastaavaa kunniaa suotu monillekaan ulkomaalaisille muodostelmille.

Erikoisetuna voidaan pitää sitäkin, että pataljoonamme sai oman suomalaisen täydennyskomppaniansa, johon sairaaloista vapautetut haavoittuneet ja sairastuneet sijoitettiin ja josta heidät kotilomansa jälkeen lähetettiin uudelleen pataljoonaan. Täydennyskomppania sijoitettiin erittäin nykyaikaiselle ja kauniille kasarmialueelle Grazin kaupungin lähelle luonnonihanassa Steiermarkissa. Kaikeksi onneksi osui täydennyskomppanian päälliköksi vielä SS-yliluutnantti Schröder, joka suurella myötämielisyydellä ja ymmärtämyksellä suhtautui vapaaehtoisiimme.

Oman suomalaisen postisensuurin perustaminen Waffen-SS:n kenttäpostisensuuriin auttoi suuresti postiyhteyksissä ja sensuroinnin nopeuttamisessa.

Ainutlaatuisen myönnytyksen sai Suomalainen Vapaaehtoispataljoona myös silloin, kun sen omalta taholta improvisoitu yhdystoimisto Berliinissä vahvistettiin Waffen-SS:n pääesikunnan osastoksi. Tämä helpotti merkittävällä tavalla kaikenlaisten juoksevien asioiden hoitoa puhtaasti suomalaisissa intresseissä, kuten taloudellisissa-, viihdytys- ja haavoittuneiden jälkihuoltoa ym. koskevissa asioissa.

Tällä kaikella oli huomattava poliittinenkin merkityksensä saksalaisten salliessa suomalaisten hoitaa omat asiansa omassa joukossaan. Minkäänlaista poliittista »aivopesua» tai kansallissosialistisia oppeja ei näin ollen myöskään suomalaisille yritetty antaa. Tällaisten seikkojen häiritsemättä saivat vapaaehtoisemme edustaa suomalaista taistelijaa vieraan maan armeijassa. Heitä kunnioitettiin sotilaina ja heidän annettiin elää omien tapojensa mukaisesti, vaikka ne useasti poikkesivatkin Saksan armeijan tavoista.

Otettiinpa suomalaisten toivomus omien aseittenkin saannista huomioon, kun suomalaispataljoonalle hankittiin joukko

Suomi-konepistooleja Kaukasian taisteluihin. Tämä, jos mikään, oli huomattava myönnytys omien aseittensa paremmuuteen luottavien saksalaisten taholta.

Kaikilla edellä mainituilla seikoilla oli suuri merkityksensä vapaaehtoistemme viihtymisessä Saksan sotavoimissa. Kun vapaaehtoisemme 2-vuotisen sopimusajan jälkeen oli siirretty takaisin Suomen armeijaan, halusivat varsin monet päästä takaisin Saksaan. Aikaisemmat vaikeudet ja pienet kahnaukset saksalaisten kanssa oli unohdettu, samoin taisteluvaiheiden rasitukset ja vaarat. Jäljellä oli rehtiin aseveljeyteen perustuva arvonanto ja sellainen toveruus, joka syntyy vain yhteisessä taistelussa vuodatetusta verestä.

Komppanian miehistä oli muodostettu laulukuoro, joka tässä antaa konsertin Grazin keskustassa Talviavun hyväksi.

Tärkeä tekijä oli U. v. D., päivystävä aliupseeri. Tässä on arpa langennut Toivo Vainiolle. Mahdin merkkinä »pytty» päässä.

Täydennyskomppaniaan saapui viihdytyskiertueita Suomesta saakka. Kuvassa oikealta pianisti Alice Pacius, luutn. Anttila, viulutaiteilija Pippa Haikala, rouva Marjatta Martola, laulajatar Aino Palomäki ja hänen takanaan toimittaja Salama Simonen.

Aliupseerien ja miehistön tuvat olivat tilavia ja valoisia.

Yhdystoimistomme (SS-Hauptamt, Amt VI, Id) virkaleima.

Kolme keskeistä miestä, kapt. K.-E. Ladau, ev.luutn. K. Kurkiala ja kapt. T. Pohjanlehto.

Kaksi vapaaehtois-liikkeessä tunnettua naista, vapaaherratar Ruth Munck ja rouva Siiri Tuomola.

Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan komentaja, ev.luutn. Hans Collani †.

Kapt. Yrjö Tenomaa.
Rykm. Nordland.

Kapt. Jouko Itälä.
Tykistöosasto No 5.

KENTTÄPAPPIMME JA YHDYSUPSEERIMME

Erittäin suuri merkitys nuorten vapaaehtoistemme mielialoille ja henkiselle kestävyydelle oli oman yhdysupseerin ja sotilaspapin toiminta. Vapaaehtoistemme keski-ikä heidän lähtiessään Saksaan oli alle 20 vuotta, ja varsinkin »pataljoonan pojissa» oli paljon 17-18-vuotiaita. Useita nuorempiakin oli ikärajoituksesta huolimatta pujahtanut joukkoon.

Heti sodan puhjettua ja saatuaan tietää suomalaisia vapaaehtoisia olevan Saksan itärintamalla oli silloin Berliinissä teologiaa opiskellut pastori, vänrikki Ensio Pihkala ilmoittautunut vapaaehtoisesti maanmiestensä sielunhoitajaksi divisioonaan. Hän oli vielä nuori, kuitenkin jo talvisotaamme osallistunut upseeri, jonka ihanteellinen maailmankatsomus veti lähimmäisenrakkauden ja isänmaan palvelukseen.

Rintamalla »divisioonan poikien» keskuudessa hän ehti toimia inhimillisesti katsoen varsin lyhyen ajan, mutta siinäkin ajassa hän ehti tehdä paljon. Nelisensataa miestämme taisteli silloin toisistaan erillään saksalaisiin yksikköihin hajoitettuina. He olivat vailla tietoja kotimaan asioista ja tovereistaan, joista he olivat joutuneet erilleen. Suomalaisen yhdysupseerin ja sielunhoitajan tarve näissä oloissa oli ehkä suurempi kuin myöhemmin yhtenäisen suomalaisen joukon puitteissa. Pihkala koetti parhaansa mukaan kerätä radiosta ja saksalaisista lehdistä Suomen uutisia ja hankkia suomalaisia sanomalehtiä. Hän kävi jakamassa tietoja eri yksikköihin pojillemme. Hän pyrki myös poistamaan kitkaa suomalaisten ja saksalaisten välillä, milloin sellaista oli esiintynyt, ja keräsi aina tilaisuuden tullen miehiämme yhteisiin hartaushetkiin. Tehtävä ei ollut niinkään helppo silloisen erittäin liikkuvan sodan-

käynnin aikana Ukrainan lakeuksilla, missä komppaniat saattoivat liikkua satoja kilometrejä vuorokaudessa milloin mihinkin suuntaan. Ihmisenä hän vaikutti erittäin tasapainoiselta, ja hän pystyi antamaan levollisuutta ja turvallisuudentunnetta kaikille, joiden kanssa hän joutui kosketuksiin.

Viimeinen tapaamiseni hänen kanssaan on jäänyt mieleeni kauniina ja eheänä muistikuvana. Olin heinäkuun lopulla 1941 käymässä etulinjoilta hänen luonaan divisioonan taistelujohtopaikalla Smela-joen rannalla ja yövyin hänen teltassaan. Aikaisin aamulla valmistimme yhteisen aamiaisen ja valmistauduin sen jälkeen lähtemään takaisin yksikkööni. Ennen lähtöäni Pihkala kertoi, että hänen kotonaan (hän oli Lappeenrannan rovastin Leo Gummeruksen poika) oli ollut tapana pitää pieni kotihartaus jonkun perheenjäsenen lähtiessä matkalle, ja hän kysyi, emmekö noudattaisi sitä tapaa täälläkin. Oltiinhan täällä kaukana nyt kuin saman perheen jäseniä, hän sanoi ja luki lyhyen rukouksen lausuen sen jälkeen virsikirjasta säkeet:

Minä vaivainen oon, mato, matkamies maan,
monet kuljen mä vaikeat retket.
Isänmaatani outona etsin mä vaan,
pian ehtivät ehtooni hetket.
Surutonta, ah, täällä mä en majaa saa,
sinne kiirehdin, missä on toivoni maa,
lepo iäinen missä mun kätkee.

— — —

Lähtiessäni hän toivotti minulle onnea ja lähetti terveisiä toisille pojille. Löimme kättä, teimme kunniaa ja erosimme. Moottoripyörälähetti vei minut takaisin komppaniaani ja sen jälkeen emme enää tavanneetkaan. Hän sai sotilaan kuoleman muutamia päiviä myöhemmin, 6. 8. 1941, miltei samalla paikalla divisioonan taistelunjohtopaikassa venäläisten partisaanien ja peltoihin kätkeytyneitten punasotilaitten hyökä-

tessä yllättäen esikuntaan. Syntyneessä laukaustenvaihdossa sai surmansa myös divisioonan ensimmäinen yleisesikuntaupseeri, everstiluutnantti Scholtz sekä eräs esikuntavääpeli. Näiden aseveljiensä keskelle haudattuna jäi nuori pastorimme sotilashautaansa Smela-joen rannalle.

Ensio Pihkalan esiintyminen oli aina yhtä korutonta, suoraa ja vaatimatonta, ja häntä muisteltiin suurella kaipauksella, kun viesti hänen kaatumisestaan ehti komppanioihin.

Paria vuotta myöhemmin saapui toimistooni Berliiniin eräs kenttäpostikirje, joka ei enää ollut häntä tavoittanut. Lähettäjän nimeä ei sensuurin jo avaamassa kirjeessä ollut, joten en voinut sitä palauttaa. Kirjeen sisällössä oli osuva kuva Ensio Pihkalasta: »Muistan Sinun lähtösi Mustialasta toista vuotta sitten, näen silmissäni sen nuoren upseerin, joka sieltä lähti marssien täyspakkaus selässään kuten miehistökin — ainoana koko upseerikunnasta. Niin marssit varmaan nytkin, heidän tukenaan ja heidän vertaisenaan.»

Vaikeaa on löytää tarkoitusta kohtalollesi, Ensio. Liian lyhyeksi jäi kauniisti eletty elämäsi. Muistosi palauttaa aina mieleeni Smelan rannalla lukemasi virren sanat:

Elo täällä kuin unta ja varjoa on,
kuni kuohuva koski se on levoton,
veden lailla se hiekkaan haihtuu.

Suomalaisen Vapaaehtoispataljoonan tultua muodostetuksi oli vapaaehtoisillamme onni saada yhdysupseerikseen ja kenttäpapikseen mies, johon he kiintyivät ja luottivat kuten hänen edeltäjäänsä pastori Pihkalaankin. Hän oli Hattulan kirkkoherra Kalervo Kurkiala.

Kirkkoherra Kurkiala oli jo varttuneempi mies, 27. Jääkäripataljoonan kasvatteja, jääkärikapteeni, sotilaallinen ja vakava hengenmies. Entisenä merimiespappina hän oli nähnyt maailmaa laajemmaltikin ja osoitti suurta ihmistuntemusta suhtautumisessaan omiin poikiimme samoin kuin sak-

salaisiinkin. Hänen vaikeaa tehtäväänsä helpotti hänen kaikilta tahoilta saamansa luottamus ja arvonanto. Waffen-SS:n muodostelmissa ei kenttäpappeja ollut muilla kuin suomalaisilla. Suomalaiset vapaaehtoiset antoivat tälle seikalle erittäin suuren merkityksen.

Kirkkoherra Kurkialan järjestämät hartaushetket ja jumalanpalvelukset olivat pojillemme kuin kappale kotimaata. Hänen rauhallisella ja kuuluvalla äänellä lukemansa miehekkäät saarnat saivat kuulijat ajatuksissaan siirtymään niihin rauhallisempiin aikoihin, jolloin he kotipitäjiensä kirkoissa olivat Elävää Sanaa kuulleet. Rakkaaksi käyneiden asetoverienkin menetykset tuntuivat saavan lohdutusta siitä, että heidät kotimaan tapojen mukaan siunattiin viimeiseen lepoonsa ja että viimeisen palveluksen heille suoritti mies, joka itse oli vapaaehtoinen ja »vanha jääkäri», aivan kuin yksi heistä. Sotilaan mieli saattaa toisinaan olla hyvinkin herkkä, ja kukapa tiesi, kenen vuoro olisi huomenna tulla haudatuksi vieraan maan multiin.

Jääkärikapteeni (myöhemmin everstiluutnantti) Kalervo Kurkialassa oli onnistuneesti yhtyneenä sekä pappi että upseeri, en tiedä, kumpaa hänessä oli enemmän. Hänen yhdysupseerin ominaisuudessa toimistoomme Berliiniin lähettämänsä kirjeet ja tiedotukset rintamalta olivat aina yhtä selkeitä ja täsmällisiä ja niiden sisältämiin tietoihin saattoi aina luottaa. Tässä eräs niistä:

»SS-Division Wiking.

Itärintamalla 14. 1. 1943.

Verbindungstelle des Finn. Freiw. Batl.,
SS-Ustuf. Boman,
Berlin

Seuraavat suomalaiset ovat kaatuneet taistelussa ryssää vastaan:

Strm. Oiva Hjerppe, 1. kompp., kaatui 31. 12. 1942 Chasnidonissa ja haudattiin Lesskenin kylään. Kk-n luoti pään ja kaulan läpi. Kuoli heti.

Rttf. Aarne Rauhala, 1. kompp., kaatui 25. 12. 1942 Chasnidonissa, hautapaikka on sen läheisyydessä. Tarkempaa ilmoitusta siitä ei vielä ole. Kiv.luoti pään läpi. Kuoli heti.

Rttf. Väinö Tiihonen, Täydennyskompp., kaatui 4. 12. 1942 Tšikolassa ja haudattiin Tšikolaan.

Schtz. Esko Hauska, Täydennyskompp., kaatui 4. 12. 1942 Tšikolassa ja haudattiin Tšikolaan.

Rottf. Kalevi Mäki, 2. kompp., kaatui 29. 12. 1942 Toldsgunissa ja haudattiin Toldsguniin.

Uscha. Erkki Kuusniemi, 2. kompp., kaatui 29. 12. 1942 Toldsgunissa ja haudattiin Toldsguniin.

Sitäpaitsi *Rttf. Mauno Perälä*, 2. kompp., haavoittui Toldsgunissa vaikeasti 10. 12. 1942 (reisi poikki) ollessaan partioretkellä Liutun kanssa, ja lähetettiin heti kenttäsairaalaan. Liuttu on tänne kirjoittanut yksityiskirjeessä, että Perälä kuoli sairaalassa samana päivänä, jona hän sinne tuli (luultavasti 10. 12. 42).

Täällä oleviin suomalaisiin konepistooleihin tarvittaisiin parikymmentä suomalaista lipasta. Lähettäkää niitä lomalaisten mukana.

Kaatuneet olivat loistavia taistelijoita. Silloinen lohkon komentaja, everstiluutn. Richter kiittää suuresti poikiamme.

Taistelutervehdyksin
Kalervo Kurkiala
Yhdysupseeri ja kenttäpappi.»

Sodan päätyttyä oli kirkkoherra Kurkialan, kuten niin monien muidenkin isänmaanystävien, jätettävä kotimaansa välttyäkseen silloisen kommunistisen valtionpoliisimme toimenpiteiltä.

Kiitollisin ajatuksin muistelevat entiset vapaaehtoisemme »vanhaa jääkäriä» ja kenttäpappiaan, joka seurasi heitä sotilaan vaaroihin ja vastuksiin kuten yksi heistä.

»UNSER GENERAL»

Sotilaselämän kurinalaisuus ja kaavoittuneisuus ei estä sotilaita kiintymästä niihin esimiehiin, joita he pitävät arvossa. Suomalaisille on tämä ominaisempaa kuin saksalaisille, vaikka suomalainen on kriitillisempi esimiehiinsä nähden. Korkeillakaan arvomerkeillä ei saavuteta sotilaittemme kunnioitusta, ellei niiden kantajaa kunnioiteta m i e h e n ä.

Omiin suomalaisiin upseereihin oli vapaaehtoistemme helpompi tutustua ja oppia luottamaan, ja heidän joukossaan olikin useita synnynnäisiä joukon johtajia. Myöskin monet saksalaiset upseerit ja aliupseerit saivat vapaaehtoistemme täyden kunnioituksen ja luottamuksen. Ylinnä muita oli kuitenkin »meidän kenraalimme» Felix Steiner.

Suuri sotilas ja suuri ihminen lienee harvinainen yhdistelmä. Yksi näistä oli Wiking-divisioonan komentaja, sittemmin armeijakunnan ja armeijan komentaja, Berliinin viimeinen puolustaja, kenraali Steiner, jolla ihmisenä on lukemattomia ystäviä, mutta tuskin yhtään vihamiestä.

Ensimmäisessä maailmansodassa hän oli vasta valmistuneena upseerina haavoittunut vaikeasti. Siitä huolimatta oli hän omistanut elämänsä sotilasuralle ja Saksan uudelle armeijalle, kun sitä alettiin luoda Versaillesin rauhansopimuksen rajoituksista välittämättä.

Hän oli sotilaallinen johtaja, jota alaiset rakastivat ja johon hänen esimiehensä luottivat. Persoonallisuutensa mukaisesti hän näki jokaisessa sotilaassaan ennen kaikkea ihmisen, joka armeijassa ollessaan ei ainoastaan täyttänyt velvollisuuttaan, vaan oli vapaana miehenä ottanut suorittaakseen tehtävän, joka kuului miehen o i k e u k s i i n. Pelkkä sattu-

ma ei varmaankaan ollut, että juuri hänet oli valittu monista kansallisuuksista muodostetun ja yksinomaan vapaaehtoisia sotilaita käsittävän muodostelman johtajaksi. Juuri hänen kaltaisensa mies pystyi luomaan sen erikoisen ja lujan yhteenkuuluvaisuuden tunteen, joka monista kansallisuuksista huolimatta oli tunnusomaista Waffen-SS:n ja divisioona Wikingin miehistölle. Kaiken sen takana, josta divisioona tuli kuuluisaksi, oli sen komentaja. Hänessä itsessään pelkistyi se esimerkillinen hyökkäyshenki ja järkähtämätön sitkeys raskaissa taisteluissa. Upseerina hän oli todellinen »Draufgänger», päällekävijä, joka häikäilemättömillä hyökkäyksillään yllätti ja löi ylivoimaiset vihollisosastot. Antaessaan Steinerille jonkin tehtävän tiesivät korkeammat sotilasjohtajat, että se hänen johdollaan tulee tehdyksi.

Hän ei kuitenkaan ollut divisioonan komentaja, joka käskyjä jakaessaan näki rykmenttinsä, pataljoonansa ja komppaniansa vain yksikköinä ja vahvuusnumeroina. Hän tunsi moraalisen vastuunsa äärettömän raskaana lähettäessään miehiään tehtäviin, joista monilla ei enää ollut paluuta. Mutta juuri siksi tulivat hänen antamansa käskyt täytetyiksi. Sota vaatii uhrinsa, ja hänen nuoret sotilaansa tiesivät, että heitä ei turhaan uhrattu. Kenraali Steinerin huolehtivaisuus joukoistaan tunnettiin jokaisessa yksikössä.

Meille suomalaisille hän oli kuin vanha ja kokenut veli, jolle saattoi uskoa huolensa. Hän ymmärsi kaukana kotimaastaan taistelevan nuoren soturijoukon vaikeudet, nuorten vapaaehtoisten monta kertaa yli-inhimillisen raskaat henkiset ja ruumiilliset rasitukset ja hän otti niihin osaa todella suuren ystävän tavoin. Hän näki meissä joukon kaukaisesta maasta tulleita idealisteja, jotka oman isänmaansa vuoksi halusivat panna alttiiksi nuoren elämänsä, kuten hänen oman maansa nuorisokin teki.

Rivimiehestä tai komppanian nuoresta upseerista on yleensä pitkä matka divisioonan komentavaan kenraaliin. Tavallisesti hän on ylhäisyys, jonka käskyt tulevat alempiin yksik-

köihin monien esikuntien kautta ja joka itse jää alemmalle henkilöstölle melko tuntemattomaksi. Näin ei ollut kenraali Steinerin laita. Hän pyrki tutustumaan henkilökohtaisesti mahdollisimman moniin alaisiinsa. Nuorten suomalaisten kanssa hän keskusteli kuin omien poikiensa seurassa, saattoi leikillään nipistää korvasta tai nykäistä niskasta. Vanha kauhtunut sadetakki yllään hän kuljeskeli usein etuasemissakin, tutustui poikiemme rakentamiin korsusaunoihin ja ihastui ikihyväksi suomalaiseen saunaan. Vahvalla avonaisella maastoautollaan hän ajeli sotatoimialuettaan pitkin ja poikin vihollistulesta välittämättä ja suoritti usein omakohtaista tiedustelua lentäen vihollispuolella hidaskulkuisella Storch-koneella. Pojat taisteluasemissaan ja kaivannoissaan vilkuttelivat innoissaan koneesta kättään heiluttelevalle »Papa Steinerille»; hätäkös tässä, kun itse »Unser Felix» on mukana.

Monien vuosien kuluttua näiden taistelujen päättymisestä, hänen käydessään Suomessa entisten vapaaehtoistensa vieraana, keskustelin hänen kanssaan menneiden vuosien tapahtumista. Hän kertoi, miltä hänestä oli tuntunut nähdessään suomalaisten sotilashautojen rivit Malgobekin taistelujen jälkeen, Nižni-Kurpin panssarikaivantojen viereen haudattujen vapaaehtoistemme kummut, Uspenskajan sotilashautuumaan suomalaisia nimiä kantavien ristien luvun. Hän eli uudelleen niiden hetkien raskauden ja vastuun, kun hän sanoi: »Asevelvollisia ja palkkasotilaita on maailmassa paljon, mutta heidän kaltaisiaan vapaaehtoisia taistelijoita teidän maanne olisi tarvinnut vapauttaan suojelemaan. Yhdenkään heistä en olisi suonut jäävän sille matkalle.»

Kenraali Steiner valloitti olemuksellaan kaikkien miestemme kunnioituksen ja luottamuksen. Miten hän puolestaan suhtautui vapaaehtoistemme osuuteen divisioonansa taisteluissa, käy parhaiten selville hänen kirjoituksestaan aikakauslehdessä »Wiking-Ruf» (syyskuu 1956), jonka suomennan tähän:

»— — — 23 vuoden kuluttua jääkäriliikkeestä seisoi jälleen 400 suomalaista vapaaehtoista — tällä kertaa kuitenkin jo koulutuksen saaneina suomalaisina sotilaina — eräälle saksalaiselle joukkojen koulutuspaikalle kokoontuneina palvellakseen vapaaehtoista sotapalvelusta Saksan armeijassa. Heubergin koulutuskeskuksessa näki silloinen SS-panssaridivisioona Wikingin komentaja ja suomalaiset vapaaehtoiset toisensa ensimmäistä kertaa silmästä silmään ja puristivat toistensa kättä.

Aivan yksinkertaista ei ollut sijoittaa näitä suomalaisia vapaaehtoisia kiinteästi muodostetun divisioonan puitteisiin, joka ennen pitkää lähti marssilleen itään. Oman suomalaisen vapaaehtoisjoukon muodostamiseen ei enää ollut aikaa. Näin ei ollut muuta mahdollisuutta kuin jakaa tämä suomalaisryhmä eri aselajeihin, jotta se saisi tilaisuuden mahdollisimman monipuolisesti ja mitä erilaisimmin asein tulla käyttöön nopeissa joukoissa. Sillä selvää oli, että nämä suomalaiset tulisivat palaamaan takaisin omaan armeijaansa, jos tämä Saksan rinnalla liittyisi taisteluun Neuvostoliittoa vastaan. Division Wikingin riveissä osallistuivat nämä vapaaehtoiset suomalaiset yhtä vaiherikkaaseen kuin menestykselliseenkin kesäsotaretkeen 1941. He kunnostautuivat loistavasti Smelassa, Dnepropetrovskissa, taisteluissa Asovanmeren seuduilla, Rostovissa ja Miuksella. Vuoden 1941 päättyessä oli myös suomalaisten hetki lyönyt. Heidän päämajansa käskyn mukaan olisi heidän ollut palattava takaisin Suomeen. Mutta jo tällä välin oli Gross-Bornin koulutuskeskuksessa muodostettu suomalainen vapaaehtoispataljoona. Tähän jäi osa vuonna 1941 rintamalla kunnostautuneita suomalaisia vapaaehtoisia. Enemmistön muodostivat kuitenkin nuoret vapaaehtoiset, jotka Suomen Marsalkka oli luovuttanut vahvistamaan näiden molempien kansojen aseveljeyttä. Vielä talvella 1941 tuli tämä täysin koulutettu ja varustettu moottorisoitu vapaaehtoispataljoona saksalaisen Waffen-SS:n everstiluutnantin Collanin johdolla Wiking-divisioonan rintamalle Mius-

joella. Eräässä divisioonan taustassa olevassa tukikohdassa Ambrosievkassa saatoin divisioonan komentajana tervehtiä kättelemällä näitä 1200 suomalaista ja puhua heille heidän tehtävästään suomalaisina vapaaehtoisina ja samanaikaisesti Saksan kenttäarmeijan sotilaina. Tähän puhutteluun pohjautui se kuukausien ja vuosien kuluessa syväksi inhimilliseksi molemminpuoliseksi luottamukseksi muodostunut tunne, joka on kestänyt Saksan luhistumisen jälkeisten 14 vuoden eron tähän päivään asti. Suomalaiset vapaaehtoiset kunnostautuivat monina vaikeina hetkinä. Kuinka ratkaiseva osuus heillä oli monissa Etelä-Venäjän sotaretken vaiheissa, on vain harvojen tiedossa. Kun panssaridivisioona Wiking Rostovin valloituksen jälkeen nopeassa esiinmarssissa ylitti Kubanin ja Belajan ja kiivaiden taistelujen jälkeen lukuisien punaisten muodostelmien kanssa venäläisen ratsuväkiarmeijakunnan halki suuntasi iskunsa 8. 8. 1942 suoraan Maikopin öljyalueen sydämeen, oli se jälleen suomalainen vapaaehtoispataljoona, joka divisioonan panssarien päällä ajaen Lineinajassa löi tuhoavasti vihollisen ratsuväkidivisioonan ja vapautti täten divisioonan oikean sivustan hyökkäystä varten öljyalueen keskukseen Neftegorskiin. Kun divisioona kahta kuukautta myöhemmin sillanpääasemastaan Mozdokissa ryhtyi jatkamaan ensimmäisen panssariarmeijan hyökkäystä Itä-Kaukasiassa Groznyyn, oli suomalainen vapaaehtoispataljoona jälleen divisioonan muiden muodostelmien rinnalla ja antoi suuren osuutensa hyökkäyksen onnistumiseen. He olivat jälleen niitä, jotka gruusialaisen sotilastien edustalla olevan viimeisen kukkulan, kukkulan '701' kuumissa ja päiväkausia kestäneissä kamppailuissa vihollisen panssareita ja jalkaväkeä vastaan lopullisesti ja raskain uhrein sen valloittivat ja siten saavuttivat korkean maineen laajalti divisioonan ulkopuolellakin. 14 päivää myöhemmin oli suomalaispataljoona jälleen paikalla, kun panssaridivisioona Wiking vapautti 13. panssaridivisioonan Ordšonikidzen lähellä ylivoimaisten neuvostovoimien saarrostuksesta. Marraskuun lopulla pelastivat nämä

vapaaehtoiset jälleen tilanteen 1. panssariarmeijan eteläsiivellä, kun he Kaukasiassa Tšikolassa ja Chasnidonissa ensimmäisen panssariarmeijan eteläsiipeen kohdistetun pihdin murtaen menestyksellisesti torjuivat kahden venäläisen vuoristoprikaatin ja yhden kaartindivisioonan hyökkäyksen. Neuvostoliiton radiossa jo ilmoitettu Terekin motitus oli täällä jo näinollen alkuunsa murrettu. Kuukautta myöhemmin seisoivat vapaaehtoiset Kalmukkiarolla panssaridivisioona Wikingin oikealla sivustalla 4. panssariarmeijan puitteissa ja torjuivat punaisten ylivoimaisten joukkojen saarrostusyritykset menestyksellisesti näiden suunnatessa hyökkäyksensä etelästä Rostovin suuntaan. Taistelut Jekaterinovkassa aiheuttivat runsaita menetyksiä, mutta ne estivät niiden saksalaisten voimien, jotka olivat tulossa Stalingradista, joutumasta eristetyiksi ainoasta paluutiestään Donin ylitse Rostovin lähellä. Vielä näistä vaikeista taisteluista tuli Division Wiking heitetyksi pohjoiseen Rostovin-Stalinon kautta Krasno-Armeiskojeen estämään neuvostolaisen Popoffin panssariryhmän etenemistä ja pidättämään sitä Zaporožessa tehden täten mahdolliseksi sotamarsalkka von Mannsteinin Dneprin länsipuolella olevien hyökkäysvoimien kokoamisen vastahyökkäykseen Harkoviin. Jälleen seisoi Suomalainen Vapaaehtoispataljoona ratkaisevalla paikalla. Sen muodostama salpa Stalinoon vievällä tiellä oli niin luja, että siihen murtuivat venäläisten toistuneet panssarihyökkäykset. Popoffin panssariarmeijan myöhempään tuhoamiseen ja takaa-ajoon Donetsille asti osallistui pataljoona menestyksellisesti.

Suomalaiset vapaaehtoiset olivat Saksan etelärintamalla suorittaneet loistavia urotekoja Malgobekin ja kukkula '701' vaikeiden päivien jälkeen, ja nyt oli suomalaisten ja saksalaisten välille kehittynyt lujan toveruuden siteet. Jos aikaisemmin olikin silloin tällöin esiintynyt hankauksia, olivat ne nyt vaihtuneet täyteen yksimielisyyteen ja solidarisuuteen.

Toisestakin maailmansodasta on lukuisien nuorten suomalaisten vapaaehtoisten nimet muodostuneet melkeinpä sym-

boleiksi. Suomalaiset kapteenit ja yliluutnantit Ladau, Tenomaa, Itälä, Mansala, Sartio, Pohjanlehto ja monet muut eivät olleet vain mainioita upseereita, vaan heillä oli myös suomalaisten ja saksalaisten miehistönsä samoinkuin korkeampien esimiestensä, esim. pataljoonan komentajan everstiluutnantti Collanin ja rykmentinkomentajan, myöhemmin kaatuneen eversti von Scholtzin, täydellinen luottamus. Division Wikingin sotasairaalassa toimivat sairaanhoitajattaret Laine-Maire ja Liisa haavoittuneiden maanmiestensä väsymättöminä hoitajina ja tekivät suunnattoman paljon hyviä palveluksia ystävällisyydellään ja alituisella avuliaisuudellaan.»

URHEILUMIEHIÄ

Suomalaisten vapaaehtoisten joukossa oli koko joukko huomattavia urheilumiehiä, jotka eivät luopuneet urheiluharrastuksistaan Saksassakaan. Milloin tilaisuuksia oli, järjestivät vapaaehtoisemme urheilukilpailuja koulutuskeskuksissa ja täydennyskomppaniassaan Grazissa.

Jalkapallo-otteluissa saksalaisia vastaan olivat suomalaiset tavallisesti alakynnessä, mutta yleisurheilussa he olivat paljonkin edellä saksalaisia ja muita vapaaehtoisia. Aktiivisten urheilijoiden runsaus vapaaehtoistemme kokonaismäärään nähden olikin huomattava. Hiihtäjistä oli kuuluisin mäenlaskun maailmanmestari Paavo Vierto, mutta joukossa oli muitakin hyviä hiihtäjiä, mm. 8-kertainen Karjalan piirin mestari Veikko Teräväinen sekä Keravan Heimo Sjögren, joka oli saavuttanut kauniita tuloksia Uudenmaan piirimestaruuskilpailuissa. Mukana oli myös hyvänä hiihtäjänä tunnettu Tauno Vainikka sekä Sallan Poikien Veikko Paavola ja Onni Kotala. Mäenlaskijoita oli useitakin, mm. Erkki Tähtinen. Palloilijoista mainittakoon mm. RPL:n mestaruusjoukkueessa otellut Jaakko Saarela, joka oli tunnettu myös yleisurheilijana, sekä Kuusankosken Vedon Harri Evonen. Turkulainen kuulantyöntäjä Arvo Hemmilä, kuopiolainen jalkapalloilija Herkko Kosonen, Tampereen Pyrinnön keskimatkojen juoksija Aarne Alaja, tunnettu pyöräilijä Jorma Kärkkäinen ja uimarina edistynyt Heinz Naumann olivat mukana, samoin useita tunnettuja voimistelijoita.

Nyrkkeilijöitä oli matkassa useitakin, mm. viipurilainen Pauli Asikainen, joka vuoden 1940 mestaruuskilpailuissa tuli kevyessä sarjassa toiseksi. Haavoituttuaan itärintamalla ja toivuttuaan vammoistaan hän ehti vielä Saksassakin nyrk-

keillä, mm. Talviavun keräysten yhteydessä järjestetyissä näytösotteluissa ja lomamatkallaan Suomessa Tampereella. Myös vuoden 1940 keskisarjan nuorten mestari Yrjö Hongisto ja kevyen sarjan mestari Kylä-Tasku olivat mukana, samoin kuin monia tässä nimeltä mainitsematta jääneitä urheilijoita.

Näiden lisäksi oli koko joukko urheilussa lahjakkaita nuorukaisia, jotka »venyivät» tilanteen vaatiessa, kun esim. täydennyskomppaniassa pantiin toimeen kilpailuja saksalaisia tai muiden maiden vapaaehtoisia vastaan. Tällaisia oli mm. kemijärveläinen kookas ja väkivahva Veikko Väärälä, joka työnsi menestyksellä kuulaa ja osallistui tarvittaessa muihinkin kenttälajeihin.

Valitettavasti monen tällaisen nuorukaisen elämä sammui Ukrainan lakeuksilla tai Kaukasuksen rinteillä ja monien urheilijaura katkesi vaikeaan haavoittumiseen ja pysyvään invaliditeettiin. Mutta monet haavoittuneet jaksoivat vammoistaan huolimatta jatkaa urheiluharrastuksiaan. Nuori urheilumies Antti Mäkinen kertoi haastattelijalleen Olavi Alhaiselle maaliskuussa 1943 seuraavaa:

»Niin, haavoituin itärintamalla jo vuoden 1941 elokuussa taistellessani muiden suomalaisten toverieni kanssa Wiking-divisioonan riveissä. Sain luodin oikeaan olkapäähän, ja se sattui niin pahasti, että oltuani pari viikkoa sairaalassa koko käsi täytyi leikata pois. Katselin elämääni jo hyvinkin synkältä kannalta, sillä olin innokas urheilija ja ajattelin koko urheilu-urani päättyneen.»

Mainittakoon, että Antti Mäkinen oli vuoden 1940 Etelä-Pohjanmaan piirimestari 800 metrin matkalla. Lisäksi hän oli juossut 100 metriä 11,3 ja 200 metriä 23,6, joten häntä, vastikään 19 vuotta täyttäneenä, pidettiin lupaavana kykynä.

»Huomasin kuitenkin ajatukseni ennenaikaiseksi», jatkoi Mäkinen, »sillä keväällä 1942 jouduin Berliinin SS-sairaalaan, jossa oli paljon kohtalotovereitani. Keneltä puuttui jalka,

keneltä käsi, ja täällä odottelimme kaikki sitten proteesin valmistumista ja saimme jälkihoitoa. Sain tutustua itseensä Wöllkeen, joka toimi sairaalan urheiluopettajana ja valmentajana. Kuultuaan, että olin suomalainen, hän ihastui kovasti ja kyseli, olinko aikaisemmin harrastanut jotain urheilua, johon vastasin, että onhan sitä tullut vähän juoksenneltua. Tästä hän ihastui vielä enemmän, sillä heinäkuussa olisi Münchenissä koko maata käsittävä sotilasinvalidikilpailu ja sairaalan joukkueessa kaivattiin juuri juoksijoita. Wöllken johdolla sitten tuli hieman harjoiteltua. Hän laati minulle taulukon 1000 metriä varten ajalle 3 minuuttia. Lisäksi päätin vielä osallistua 100 metrille, korkeus- ja pituushyppyyn.

Kilpailuista muodostuikin sitten oikein komeat. Osanottajia oli useita satoja. Niissäkin lajeissa, joissa minä olin mukana, oli useita kymmeniä osanottajia kussakin. Miehet oli jaettu kahteen sarjaan, toiseen ne, joilta oli käsi poissa ja toiseen taas ne, joilta oli jalka amputoitu. Kun katselin osanottajia, omat mahdollisuuteni tuntuivat hyvin pieniltä, mutta paremmin sitten kävi kuin luulinkaan. Ensimmäinen kilpailulaji oli 100 metriä. Tulin siinä toiseksi ajalla 12,8. Sen jälkeen seurasi leipälajini 1000 metriä. Kuulin jo kilpatovereitteni keskustelevan, että tuota suomalaista täytyy pelätä loppukirissä ja siksi he suunnittelivatkin tekevänsä jo aikaisemmin kanssani pesäeron. Toisin kuitenkin kävi, sillä jo ensimmäisellä kierroksella oli väliä toisiin yli 30 metriä, ja se piteni yhä. Wöllke ilmoitti väliajat ja aluksi juoksinkin hänen taulukkonsa mukaan, mutta kun meno tuntui kevyeltä, niin kiristin lopussa ja sain ajakseni 2.56,3.

Juoksukilpailuihin eivät jalkainvalidit luonnollisestikaan osallistuneet, mutta jo hypyissä heitä oli mukana. Mainittakoon, että eräskin hyppäsi korkeutta 155, vaikka vasen jalka oli poikki polven alapuolelta. Minäkin otin osaa korkeushyppyyn käsi-invalidien sarjassa ja pääsin siinäkin toiseksi tuloksella 145 sm. Lisäksi sijoittauduin kolmanneksi pituushypyssä tuloksella 5,23, joka vaikutti sen, että sain komean

kunniapalkinnon kisojen monipuolisimpana miehenä. Palkintojen jaon suoritti itse valtakunnan urheilujohtaja von Tschammer und Osten. Hän oli mielenkiinnolla seurannut suorituksiani ja kun hän tapasi minut syyskuussa uudelleen Obersalzbergissa, niin hän muisti minut hyvin ja jutteli paljon kesäisistä kilpailuista.»

Samanlaista sitkeyttä ja sopeutumiskykyä, jota Antti Mäkinen osoitti, ovat osoittaneet monet muutkin invalidimme joutuessaan vammojensa johdosta rajoittunein mahdollisuuksin sopeutumaan jokapäiväisen elämän vaatimuksiin.

Aterioiden lisäksi jaettiin kuivaa muonaa: leipää, voita, marmeladia ja hunajaa. Etualalla »komissileipää».

Rintamatouhuissa unohtunutta sulkeiskoulutusta kerrattiin . . .

. . . ja harjoiteltiin marssia kylän kaduilla.

Lauluharjoituksiakaan ei unohdettu.

Ennen pataljoonan kotimatkaa tuli kenraali Steiner suorittamaan katselmuksen, joka päättyi ohimarssiin.

Kunniamerkkejä jaettiin ansioituneille. Yliluutn. Ertel kiinnittää rynnäkköansiomerkin ylikers. Terhon rintaan. Takana ylikers. Karhu †.

Kenraali Steiner keskusteli poikiemme kanssa ja tässä hän toverillisesti nykäisee haavoittuneen Risto Kiven niskaa.

BERLIINI 1944

Tullessani syksyllä 1941 Berliiniin se oli vilkas ja valtava maailmankaupunki, jonka väkiluku esikaupunkeineen kohosi n. 5,5 miljoonaan. Sen asukkaat elivät silloin täydessä voitonvarmuudessa ja luottamuksessa johtajaansa Hitleriin. Käynnissä oleva maailmansota tuntui olevan hyvin kaukana Berliinistä ja kaupunki ei vielä ollut kokenut ainoatakaan ilmapommitusta. Se vaikutti iloiselta ja kukoistavalta, ja sen asukkaille annetut rintamatiedotukset kertoivat Saksan sotilasmahdin ylivoimaisuudesta kaikkialla.

Lähtiessäni Berliinistä kesällä 1944 se oli jo suuresti muuttunut. Suuri ja kukoistava kaupunki oli muuttunut monin paikoin lohduttomaksi rauniokaupungiksi, joka eli jatkuvan pommitusuhan alaisena. Siviiliväestöä oli paljon siirretty maaseudulla sijaitseviin tai sinne Berliinistä siirrettyihin teollisuuslaitoksiin. Tuhansia oli kuollut alituisesti toistuvissa pommituksissa, ja katukuvaa hallitsivatkin nyt pääasiassa sotilaspuvut.

Saksan menetettyä ilmaherruutensa saattoivat vihollislaivueet kuljettaa tuhoavaa kuormaansa kaikkialle Saksan alueelle. Niiden johdosta oli Saksan sotatarviketeollisuus kärsinyt korvaamattomia menetyksiä, eikä se enää kyennyt varustamaan armeijaa, joka taisteli kahdella rintamalla miehistö- ja materiaaliylivoimaista vihollista vastaan.

Kesällä 1944 myönnettiin Saksan virallisissa tiedonannoissa Berliinin rakennusten tuhoutuneen tai vaurioituneen 75 % määrään asti. Sen raitiotien ja maanalaisen rautatien verkosto oli suurin osin lamautettu, samoin vesijohtoverkosto. Berliinin kärsimien väestötappioiden määrää ei tiennyt kukaan, mutta joka aamu kulkivat pitkät kuorma-autokara-

vaanit hautausmaiden joukkohaudoille kuljettaen talojen raunioista esiin kaivettuja ruumiita.

Suuren pääkaupungin kasvot olivat siellä oloni aikana täysin muuttuneet. Se oli kokenut satoja, toinen toistaan tuhoavampia pommihyökkäyksiä, sen loisteliaat hallintorakennukset ja historialliset muistomerkit olivat raunioina tai pomminsirpaleitten raatelemia.

Kaupungin jatkuvaa tuhoutumista ei mikään enää voinut estää. Berliiniin sijoitettu ilmatorjuntatykistö ja kotiseudun puolustukseen määrätyt hävittäjälentäjät tekivät parhaansa, mutta vihollisylivoima oli liian suuri, ja jo vuonna 1943 laskettiin joinakin päivinä yli 2000 viholliskonetta kaupungin yläpuolella. Huomattava osa niistä oli kaikkein raskaimpia pommikonetyyppejä. Työnjakoa englantilaisten ja amerikkalaisten lentäjien kesken oli havaittavissa. Englantilaiset tekivät päivänvalossa tarkkoja pommituksia määrättyihin kohteisiin, amerikkalaiset sen sijaan tulivat tavallisesti yöllä valtavin armadoin ja tuhosivat järjestelmällisillä »mattopommituksilla» kaupunginosan toisensa jälkeen. Pommilaivueitten edellä lensivät tiedustelukoneet, jotka pudottivat pommitettavan neliön jokaiseen kulmaan hitaasti laskuvarjon varassa alasleijailevat valopomminsa, ja niiden muodostamiin neliöihin lensi vähän myöhemmin ulisten ja vonkuen tuhansien tonnien pommilastit. Pommivalikoima oli monipuolinen, eripainoisten miinapommien lisäksi pudotettiin sirpale- ja palopommeja ja kaiken lisäksi usein tonnikaupalla kotirintaman lamauttamiseen tarkoitettuja lentolehtisiä.

Varsinkin sen jälkeen, kun englantilaiset ja amerikkalaiset pommilentäjät saattoivat laskeutua puna-armeijan takaisinvalloittamille alueille lähelle Saksan itärajoja ja ryhtyä ns. »sukkulalentoihin», oli kysymys enää vain ajasta, milloin Saksan teollisuus olisi tykkänään tuhottu. Vihollislentäjät lähtivät pommilennoilleen joko Italiasta tai Englannista, pudottivat pomminsa Saksaan ja lensivät yli Saksan Ukrainan alueille, jossa he ottivat uuden pommilastin ja lensivät jäl-

leen Saksaan. Näistä sukkulalennoista sai Berliini tuntuvan osansa, joskin pommituskohteina olivat myöskin kymmenet muut tärkeimmät kaupungit ja teollisuusalueet.

Liittolaisvaltojen lentäjät esittivät toisinaan uusia ja yllättäviä sotajuoniaan Berliinin pommitusten yhteydessä. Joskus saattoi tulla taivaan täydeltä tinapaperisuikaleita, jotka kimaltelivat valonheitinten valossa ja tekivät mahdottomaksi tutkalaitteilla paikantaa lähestyviä vihollislaivueita. Toisinaan taas pudotettiin viholliskoneista suurikokoisia paperinohuita alumiinilevyjä, jotka leijaillessaan putoavien lehtien tavoin välkkyivät valonheitinten valossa aivankuin korkealla lentävät koneet ja samalla leijaillessaan aiheuttivat rapisevaa ääntä, joka häiritsi kuulo- ja tutkalaitteiden toimintaa.

Paljon aiheutui hävitystä ja kuolemaa myös nestemäisten sytytysaineiden, esim. fosforin ja napalmnesteiden pudottamisesta kaupunkiin. Muutama tippa näitä aineita saattoi sulattaa raitiotie- tai ratakiskon poikki. Valtavat tulipalot riehuivat jokaisen pommituksen jälkeen näiden sytytysaineiden ja palopommien ansiosta.

Harmillisin ja paljon kiukkua aiheuttanut liittolaislentäjien sotajuoni kohdistui nimenomaan siviiliväestöön. Tavanmukaisen pommituksen jälkeen saattoi tulla tauko, jolloin jokunen kone vielä kierteli lähistöllä viivyttäen »vaara ohi»-merkin antoa. Sitten alkoi yhtäkkiä kuitenkin kuulua selvää »vaara ohi»-merkkiä, ja kun yleisö kiirehti pommisuojistaan tai kellareistaan kadulle rientääkseen työhönsä tai koteihinsa, alkoikin pommeja taas sataa yleisön täyttämille kaduille. Vihollislentäjät olivat pudottaneet lentokoneista laskuvarjoilla sireenilaitteita, jotka antoivat erehdyttävästi kaupungin omien hälytyslaitteiden kaltaista ääntä. Varsin suurissa lentokorkeuksissa lentäneet viholliskoneet tulivat tällöin meluttomasti, moottorit tyhjäkäynnillä liukulennossa kaupungin yläpuolelle ja tyhjensivät pommilastinsa suojapaikoista esiin tulleen väestön joukkoon.

Saksan »Vergeltungswaffe» — kostoase — V-pommi, josta

sotapropaganda teki varsin suuren numeron, kykeni vain pieneksi osaksi tuottamaan vastaavia tuhoja Englannissa. Sodan loppupuolella onnistuivat englantilaiset usein jo sulkutulella tai hävittäjäkoneillaan tuhoamaan V-pommeja, ennenkuin ne ehtivät kohteisiinsa.

Jokaisen Berliinin pommituksen jälkeen saattoi Englannin radiosta kuulla pommitusten yksityiskohtaiset tulokset, joita Saksan oma tiedotuslaitos ei kovinkaan tarkasti ilmoittanut. Englannin vakoilun hyvää organisaatiota osoittaa sekin, että jo puolen tunnin kuluttua pommituksesta saattoi radiosta kuulla aivan talojen katunumeron tarkkuudella mihin oli tullut pommiosumia.

Berliinin väestön henkinen kestävyys oli kuitenkin ihmeteltävää. Vaikka jo oli havaittavissa pessimismiä sodan lopputulokseen nähden, ei se suinkaan ollut yleistä tai leimaa-antavaa. Saksan kansan, samoin kuin sen sotavoimienkin johtajien traagillisena ominaisuutena oli sen ääretön luottamus johtajaansa, jolla ei ainakaan viimeisinä aikoina ollut edes psyykillisiä edellytyksiä historialliseen tehtäväänsä, johon hän katsoi itsensä valituksi ja oikeutetuksi. Taidokkaasti hoidettu sotapropaganda piti yleisön tietämättömänä sotanäyttämöjen todellisista tapahtumista ja esitti asiat monta kertaa karkean totuudenvastaisesti.

Tuskin mikään muu kansakunta olisi Stalingradin murhenäytelmän jälkeen enää luottanut johtajaansa ja valtionsa tiedotustoimintaan. Kuuntelin usein itsekin Hitlerin ja Göbbelsin fanaattisia radiopuheita niiden samojen päivien aikoina, jolloin Stalingradiin saarrettu Pauluksen armeija kävi toivotonta taisteluaan loppumaisillaan olevin ammuksin ja muonavaroin, jolloin kymmenet tuhannet haavoittuneet viruivat hoitoa vailla Stalingradin raunioiden kellareissa. Mahtipontisesti väitti Hitler saksalaisten olevan tilanteen herroina Stalingradissa vielä pari päivää sen jälkeenkin, kun marsalkka Paulus jo oli laskenut aseensa ja Saksan armeija menettänyt 300 000 miestä kaatuneina ja vankeina. Kummallista kyllä,

tämäkään ei näyttänyt pahemmin horjuttavan väestön luottamusta johtajaansa.

Sain lukemattomia kertoja seurailla Berliinin väestön käyttäytymistä pommitusten aikana. Se oli loppuun asti maltillista ja alistuvaista. »Krieg ist Krieg», sota on sotaa, se oli yleinen toteamus, ja että totaalinen sota ulottui myös siviiliväestöön, tuntui heistä jo selviöltä. Harvoin kuului moitteita siitä, että siviiliväestö oli jätetty vaille pomminkestäviä suojia. Saksa oli liikaa luottanut aktiivisen puolustuksensa mahdollisuuksiin, hävittäjälaivueitten ja ilmatorjuntatykistön piti kyetä pitämään hyökkääjät loitolla. Kun ilmavaara sitten muodostuikin jokapäiväiseksi todellisuudeksi, ei enää ollut mahdollisuuksia pommisuojien rakentamiseksi monimiljoonaiselle väestölle. Ihmiset hakivat hälytysten tullessa suojaa tavallisten kaupunkitalojen porraskäytävistä tai kellareihin heikosti rakennetuista tilapäissuojista ja hautautuivat niihin talojen sortuessa muodottomiksi tiiliröykkiöiksi.

Ihmeteltävältä ja miltei käsittämättömältä tuntui näissä oloissa saksalaisen siviiliväestön kestävyys. Saksalaisille ominaisella ahkeruudella ja yritteliäisyydellä he koettivat pitää asuntojaan kunnossa tuhojen jälkeen ja he muuttivat asumaan talojensa kellareihin, kun kadun pintaa korkeammalla olevat huoneet jo olivat raunioituneet. Asuntoni lähellä näin kerran seuraavan esimerkin yritteliäisyydestä. Aamulla aikaisin tuli naapurissani ollut vihanneskauppias avatakseen liikkeensä, mutta löysikin siltä kohtaa vain tiiliröykkiöksi luhistuneen talon. Sisukkaasti hän lähti silloin keräämään raunioista laudanpätkiä ja rakensi niistä itselleen myyntipöydän entisen liikkeensä raunioille ja yritti palvella asiakkaitaan kaikesta huolimatta. »Enhän voi jättää asiakkaitani pulaan», hän sanoi, kun kysyin, eikö hän jostain muualta saisi itselleen uutta myymälää. — »He ovat vuosikausia tottuneet ostamaan vihanneksensa m i n u l t a».

Vuosina 1943-44 alkoi jo miehistöpuute vaikeuttaa rintama-

toimia. Samaan aikaan oli Saksan kotialueilla vielä sadoin tuhansin rintamakelpoisia miehiä, jotka hoitivat tavalla tai toisella sodankäynnille tärkeitä tehtäviä eivätkä sen vuoksi olleet joutuneet rintamapalvelukseen. Saksassahan ei ollut sodan alkaessa mitään meidän Lotta-Svärd-järjestöämme vastaavaa naisorganisaatiota, joka olisi vapauttanut miehiä rintamalle sellaisista kotialueen tehtävistä, jotka voitiin naisten voiminkin suorittaa. Tämän epäkohdan poistamiseksi koetettiin sodan loppuvuosina organisoida naisten osallistumista sodankäynnille välttämättömiin töihin ja vapauttaa niihin sidottua rintamakelpoista miesainesta.

Tämä kotialueen haravointi oli annettu erään jo eläkkeellä olevan kenraalimajurin tehtäväksi. Hänen nimensä Unruh (= levottomuus) aiheutti pelkoa ja vavistusta sellaisten miesten keskuudessa, jotka pitivät kotialueen virkapaikkoja itselleen sopivampina kuin rintaman vaaroja. Kenraali Unruh oli saanut rajoittamattomat valtuudet lähettää rintamapalvelukseen kaikki miehet, jotka hän katsoi voitavan irroittaa kotirintamalta ja hänen toimintansa — Aktion Unruhe — koski jokaista virastoa, esikuntaa sekä liike- tai teollisuuslaitosta. Hänen apulaisensa tarkastivat ja haravoivat koko »kolmannen valtakunnan» alueen ja lähettivät suurin määrin täydennystä harvenneihin rintamajoukkoihin.

Tähän haaviin joutui myös eräs vapaaehtoisistamme, ylikersantti Olavi Alhainen, jolla oli vastuunalainen ja vaativa toimi kenttäpostisensuurissamme. Hänen esimiehekseen määrätty Gestapon asiamies Eric Nupnau, joka oli huomannut Alhaisen koettavan kaikessa suojella vapaaehtoisiamme eikä antanut saksalaisten tietoon poikiemme useinkin varomattomia lausuntoja, päätti tällä tavoin vapautua Alhaisesta ja ilmoitti hänet »Aktion Unruhelle» tarpeettomana kenttäpostisensuurissa. Alhainen oli saanut käskyn heti pakata varusteensa ja liittyä Hollantiin lähtevään sotilaskuljetukseen. Tämän tapahtuessa olin muistaakseni jollain matkalla ja palattuani olin tapahtuneen tosiasian edessä: Nupnau oli juoni-

tellut omantunnontarkan ja kaikessa vapaaehtoistemme etuja valvoneen miehemme pois paikaltaan.

Vähän myöhemmin sain kirjeen ylikersantti Alhaiselta Hollannista, jossa hänet oli sijoitettu englantilaisia vastaan muosuomalaisia ei siitä saanut käyttää taisteluissa englantilaisia vastaan, ja sain aiheen ryhtyä hankkimaan Alhaista takaisin dostettuihin joukkoihin. Tämä oli vastoin sopimuksiamme: Berliiniin. Perin helppoa se ei ollut, sillä kenraali Unruhn määräykset olivat tinkimättömiä. Parin viikon vilkkaan paperisodan jälkeen oli Olavi Alhainen kuitenkin jälleen tärkeässä tehtävässään ja kenttäpostisensuurimme luotettavissa käsissä.

RUHPOLDING

Tultuaan irroitetuksi Donetsin rintamalta lähti pataljoonamme rautateitse Pultavan kautta Saksan kotialueelle päämääränään Ylä-Baijerissa oleva talviurheilu- ja lomanviettokeskus Ruhpolding. Siellä oli tarkoitus viettää parin viikon loma ennen paluuta Suomeen.

Matkallaan pataljoona pysähtyi 7. 5. 43 Auerbachin koulutuskeskukseen lähelle Nürnbergiä, jonne jo oli saapunut Grazista siellä majaillut täydennyskomppania. Viimeksi mainitun vahvuus olikin jo huomattavasti suurempi kuin itse pataljoonan, lähes 600 miestä, suurin osa heistä haavoittumisensa jälkeen kotilomallekin päässeitä ja jo jälleen rintamakelpoisia. Auerbachissa tapasivat jälleen monet vanhat rintamatoverukset toisensa kirjavien vaiheittensa jälkeen.

Lähtiessään Grazin Wetzeldorfista oli suomalaisten täydennyskomppania saanut osakseen monenlaista huomaavaisuutta. Kun komppania lähti marssimaan alueeltaan rautatieasemalle, muodosti flaamilaiskomppania suomalaisille aseveljilleen kunniakujan. Suomalaisten marssiessa kaupungin halki osoittivat kaupunkilaiset heille suosiotaan ja neitoset kävelivät rivistöjen vierellä heitellen kukkia pojillemme. Monia ystävyyssuhteita olivatkin poikamme solmineet Grazin tyttöjen kanssa puolentoista vuoden aikana. Paljon saivat poikamme nyt onnentoivotuksia ja kukkia Grazin asemalta lähtiessään, ja monia haikeita kyyneleitä vuodattivat Grazin tyttöset pohjolan poikien lähtiessä heidän kauniista kaupungistaan.

Auerbachissa liitettiin täydennyskomppanian miehistö niiden komppanioitten vahvuuteen, joissa he olivat ennen haavoittumistaan palvelleet. Entiset »divisioonan miehet», joita

vielä oli paljon mukana, liitettiin pataljoonan 4. komppaniaan. — Pataljoonan mukana oli myös sen saksalainen päällystö ja miehistö. Heille oli annettu tilaisuus seurata suomalaisia tovereitaan Suomeen ja olla pataljoonan mukana sen hajoittamiseen saakka.

Pataljoona saapui Ylä-Baijerin vuoristoon, Ruhpoldingiin, aamuvarhaisella 12. 5. 43 ja »valloitti» sen kokonaisuudessaan parin viikon ajaksi. Junan höyrytessä asemalle oli sitä vastassa sotilassoittokunta ja korkeata sotilaspäällystöä. Paikkakunnan pormestari piti sateisesta säästä huolimatta tervetuliaispuheensa ja vuoristokylän porvarit olivat tulleet vastaanottamaan kaukaisia vieraitaan erikoisissa kansallispuvuissaan, joissa pojillamme olikin ihmettelemistä. Miesväki oli pukeutunut lyhyihin nahkahousuihin, nilkkasukkiin ja harjastöyhdöllä varustettuun huopahattuun. Monilla oli juhlava isoisän aikainen pitkävartinen piippu ja vihreästä verasta tehty baijerilaistakki peuransarvesta sorvattuine nappeineen. Vanhemmilla miehillä oli Leopold-kuninkaan tyylinen, ojalapion kokoinen täysparta edelleenkin muodissa.

Naisilla saattoi olla leveät ja pitkät mustat silkkihameet, värikäs pusero, silkkinen hartiahuivi ja päässä kovitettu kiiltävänmusta matalapohjainen huopahattu. Asua koristi vielä moninkertainen kaulaketju, josta killui lukuisa määrä Maria-Theresia-taalereita tai muita suuria hopearahoja.

Ystävällistä ja vieraanvaraista väkeä olivat nämä Baijerin vuoristolaiset, joiden koteihin, 2-3 miestä kuhunkin, pataljoonamme miehistö hajoitettiin. Saksassa yleisesti käytettyyn Heil-Hitler-tervehdykseen he kuitenkin poikkeuksetta vastasivat Grüss Gott, sillä Hitleriä he pitivät, kuten muidenkin katolisten seutujen väestö, pikemminkin Antikristuksena kuin valittuna johtajana.

Ruhpolding oli eräs Ylä-Baijerin monista matkailukeskuksista ja talviurheilupaikoista, joissa suurten hotellien sijasta vieraiden majoitus oli järjestetty yksityiskoteihin. Niissä oli kussakin 1-2 vierashuonetta ja talon väki tarjosi vieraille

niissä kahviaamiaisen. Varsinaiset ateriat sen sijaan syötiin turistikeskuksen ravintolasalissa »Kurhausissa», jossa myös iltaisin oli viihdytysohjelmaa. Kylässä oli sen lisäksi useita ravintoloita ja konditorioita vieraiden viihdytykseksi.

Nyt oli koko kylä varattu yksinomaan suomalaispataljoonan majoitukseen ja lepoon. Olin jo aikaisemmin käynyt kapteeni Itälän kanssa järjestelemässä siellä pataljoonan majoitukseen liittyviä seikkoja turistikeskuksen johtajan, tri Degenerin luona, ja pataljoonan saapuessa lepomajoitukseensa oli kaikki jo järjestyksessä.

Toipuakseen rintaman rasituksista tarvitsi pataljoona ravitsevaa muonaa, ja sekin saatiin säännöstelymääräyksistä huolimatta järjestetyksi. Liharuokaa tarjottiin kaksi kertaa päivässä, kun se muuten Saksan kotialueella niihin aikoihin rajoittui vain viiteen ateriaan viikossa. Viiniä, leivoksia ym. herkkuja saatiin myös »talon puolesta» ja lisää saattoi ostaa kylän kaupoista ja konditorioista.

Pataljoonan tullessa Ruhpoldingiin oli siellä kevät kauneimmillaan, omenapuut kukassaan ja kedon kukkia kaikkialla vuoristoniityillä. Vaikka kylän talot olivat puhtaita ja usein maalauksellisen kauniita, veivät kylää ympäröivät alppivuoret kauneudessaan voiton kaikesta ihmiskäden tekemästä. Ruhpolding sijaitsi korkeiden vuorten ympäröimässä laaksossa. Joka taholla kohosivat alppien huiput pilvien korkeudelle, ja lähimmällekin vuorenhuipulle, Rauchbergille, nousu vaati useitten tuntien kiipeilyn, vaikka vuori näyttikin olevan aivan lähellä.

Maastonsa puolesta olivat Ruhpoldingin rinteet talviurheilulle lähistöllä sijaitsevan Garmisch-Partenkirchenin luokkaa, ja Ruhpoldingissa järjestettiinkin talvisin suuria talviurheilukisoja.

Kylän miesväki oli, kuten kaikkialla Saksassa, kutsuttu sotapalvelukseen, ja kylässä oli sen vuoksi pääasiassa vain naisia. Jos he ensimmäisinä päivinä hieman oudoksuen ja arkaillen katselivatkin kaihtimiensa raoista kujillaan ja ka-

duillaan käveleviä outoja, arotuulten ahavoittamia, vaaleatukkaisia vieraitaan, ei tätä arkailua kestänyt kauankaan. Kurhausin ohjelmallisiin illanviettoihin alkoi ilmestyä yhä enemmän paikkakunnan tummasilmäisiä tyttösiä tekemään tuttavuutta pohjolan poikien kanssa. Monia lyhytaikaisia, pikku romansseja taisi syntyä näinä iltoina poikiemme saatellessa tyttöjään kylän kuutamoisilla kujilla. Monet vapaaehtoisemme olivat oppineet, paitsi sotilaallista sanastoaan, lausumaan varsin luontevasti myöskin sanat »ich liebe Dich».

Pataljoonan levättyä muutamia päiviä ja saatua uudet varusteet, tuli ohjelmaan myös tunti — pari päivässä suljettua harjoitusta, koska ennen pataljoonan lomauttamista oli Suomessa määrätty pidettäväksi paraati. Järjestäytymisen, kivääriliikkeiden ja marssin piti sujua taas valiojoukkojen tapaan. Ryhmittäin ja komppanioittain tapahtuivat harjoitukset Ruhpoldingin ruohopeitteisellä urheilukentällä tai peltoaukeilla, ja komppaniat marssivat pitkin kylän katuja kajautellen suomalaisia ja saksalaisia marssilaulujaan.

Kuin aidon saksalaisen komppanian laulamana kaikui vavaaehtoisille tutuksi käynyt »SS marschiert»:

»SS marschiert ins Feindesland
Und singt ein Teufelslied.
Ein Schütze steht am Volgas Strand
und leise singt er mit.
Wir pfeifen an unten und oben
und uns kann die ganze Welt
verfluchten oder auch loben,
wie es jedem gefällt.

Wo wir sind, da ist immer Vorne
und der Teufel der lacht nur dazu:
Ha-ha-ha-ha-ha
Wir kämpfen für Finnland,
wir kämpfen für Freiheit.
Der Rote kommt nicht mehr zu Ruh!»

Välillä kaikuivat vuorenrinteet ja lähitienoot, kun pojat vetivät täysin rinnoin »Kytösavun aukeilla mailla» tai »Minä olen Härmän Kankaanpäästä, pikkuinen ja häijy . .»

Ruhpoldingin viikkoina oli pataljoonan ja komppanioitten kirjureilla vilkasta työaikaa. Ennen Suomeen lähtöä piti vapaaehtoisten sotilaspassit, merkinnät korotuksista, kunniamerkeistä ja haavoittumisista saada kuntoon. Rechnungsführerit ja Zahlmeisterit — tilinpitäjät ja rahastonhoitajat — kirjoittelivat palkkalistojaan ja maksoivat pojillemme tulevat sotilaspalkat. Olin järjestänyt Ruhpoldingiin Finnische Verbindungstellen tilapäistoimiston, jossa vapaaehtoisemme saivat säästörahoistaan kuitin, jolla he Suomeen tultuaan voivat nostaa rahansa. Suomen rahassa laskettuna nousikin Suomeen siirrettyjen rahojen määrä moniin miljooniin.

Vähän ennen Suomeen lähtöään 23. 5. 43 järjestäytyi pataljoona Ruhpoldingin urheilukentälle katselmukseen. Kenraali Steiner oli saapunut tarkastamaan pataljoonan, joka järjestäytyi kentälle avoneliöön. Kenraalimme ja everstiluutnantti Kurkiala puhuivat pataljoonalle, minkä jälkeen kenraali Steiner, seurassaan everstiluutnantit Collani ja Kurkiala, tarkasti hänelle läheiseksi käyneen pataljoonamme rivistöt. Tässä seisoi nyt levänneenä ja jälleen voimistuneena ryhdikäs ja karaistunut rintamajoukko, joka uusissa univormuissaan ja monissa kunniamerkeissään olisi voinut esiintyä paraatissa vaikkapa Unter den Lindenillä.

Katselmusta seurasi Ruhpoldingin keskustassa ohimarssi, jonka kenraali Steiner lähimpine miehineen otti vastaan.

Katselmuspäivän illaksi kerääntyi pataljoona Kurhausin suureen juhlasaliin, jossa sekä saksalaisten että suomalaisten toimesta oli järjestetty juhlaohjelmaa. Sen arvokkaasta musiikkiohjelmasta mainittakoon Leo Eysoldtin orkesterin esittämät Sibeliuksen Finlandia ja Valse Triste, Waffen-SS:n orkesterin esittämät Palmgrenin Lentäjien marssi, Paciuksen Sotilaspoika, samoin kuin vapaaehtoisten oman laulukuoron useat esitykset johtajansa aliupseeri Sonnisen johdolla. Aari-

oita esittivät Mary Hannikainen ja Petre Munteanu, balettinumeroita Helene Krauss ja Nina Sanftleben Münchenin valtionoopperasta. Kevyempää ohjelmaa esittivät »Preisslerin 8 harmonikkatyttöä», taikuri W. Mair-Frascati, filminäyttelijätär Gretl Theimer ja taitovoimistelijat »3 Orions». Onnistunut juhlatilaisuus päättyi Ellen Struckin ja Heinrich Froschauserin duettoihin ja yhteisesti laulettuun »Engelandliediin», jota kumpikin orkesteri myötäili. Tilaisuus jatkui hilpeänä toveri-iltana pikkutunneille saakka.

TAKAISIN KOTIMAAHAN

Toukokuun 28. p:nä 1943 klo 06.27 lähti pataljoona taivaltamaan rautateitse halki Saksan ja Baltian kotimaata kohti. Jälleen kukkia, onnentoivotuksia ja haikeita jäähyväisiä, ja Ruhpoldingin viihtyisä kylä ystävällisine ihmisineen jäi taakse kauniiseen laaksoonsa junan höyrytessä kohti Rosenheimia ja edelleen Münchenin kautta pohjoiseen.

Pojat olivat liidulla tekstanneet vaunujensa kylkiin tunnuslauseen: RÄDER MÜSSEN ROLLEN, DASS WIR NACH HAUSE KOMMEN! Tämä oli pieni omavaltainen muunnos Saksan rautateiden sodanaikaisesta iskulauseesta »Räder müssen rollen für den Sieg» — pyörien on pyörittävä voiton hyväksi. Reittiä Guben—Posen—Tilsit saapui pataljoona kesäkuun 1. päivän aamuna Tallinnan satamaan, nousi siellä odottavaan joukkojenkuljetusalukseen ja ylitti Suomenlahden kesäisen kauniin sään vallitessa. Klo 11 ajoissa alkoi jo siintää kotimaan ranta, jota monet vapaaehtoisista eivät olleet nähneet kahteen vuoteen.

Jo Ruhpoldingista lähdettäessä oli levinnyt tieto siitä, että Suomen hallitus oli evännyt pataljoonalta luvan nousta maihin Helsingissä. Sen vuoksi laivamme suuntasikin kulkunsa Hankoon, ja pataljoona nousi maihin samalla paikalla, missä neljännesvuosisata sitten saksalainen Itämeren Divisioona oli suorittanut maihinnousun vapaussotamme valkoisen armeijan avuksi.

Kahta vuotta aikaisemmin olivat suomalaiset soturit työntäneet sieltä kutsumattomat »vuokraajat» mereen ja kaupungissa oli vielä runsaasti sodan jälkiä. Poikiamme oli Hangossa vastaanottamassa korkeita suomalaisia ja saksalaisia sotilasviranomaisia, SS-Vapaaehtoistoimikunnan jäseniä, haavoittu-

neistamme huolehtinut vapaaherratar Ruth Munck ja joukko sanomalehdistön edustajia. Satamasta marssi pataljoona saksalaisten joukkojen kauttakulkuleirille Hangon niemelle.

Kesäkuun 2. p:nä pataljoona lähti jo 07.45 marssimaan leiriltä Hankoon ja järjestäytyi urheilukentälle Suomen kotijoukkojen komentajan, kenraaliluutnantti Malmbergin ja kenraali Steinerin katselmusta varten.

Järkkymättömissä rivistöissä seisoivat pataljoonan miehet nyt oman maan kamaralla, kun kenraali Steiner ja Malmberg tarkastivat pataljoonan. Steiner piti puheen korostaen suomalaisten vapaaehtoistensa merkittävää osuutta sotatoimiin divisioonansa taistelualueella ja kohdisti kunnioittavat sanansa niille, jotka nyt lepäsivät Ukrainan ja Kaukasian mullassa. Sotilassoittokunnan soittama »Ich hatt' einen Kameraden» palautti jälleen mieliin ne asetoverit, joiden ei suotu enää palata isiensä maalle ja joille pataljoona nyt teki kunniaa kivääreillään.

Tämän jälkeen luovutti kenraali Steiner pataljoonan suomalaisen miehistön kotijoukkojen komentajalle, kenraali Malmbergille.

Tilaisuudessa oli läsnä erittäin edustava joukko suomalaisia ja saksalaisia kutsuvieraita, kuten Saksan lähettiläs von Blücher, kenr.luutn. Kleinheisterkamp, eversti Seeber, ev.-luutn. Heldmann, kommodori Kienitz, Saksan apulaissotilasasiamies kapteeni Kuntze ym. saksalaisia upseereita, sekä suomalaisista kenraali Österman, maaherra Helenius, everstit Ekholm, Lilius, Leander ja Talvitie, ev.luutn. Carl Lind, vuorineuvos Petter Forsström; vapaaehtoistoimikunnasta herrat Levälahti, Mellblom, Simonen, Haltiavuori, Kurkiala, Riekki, Nevanlinna, Norrmén, Nikkola, Helaseppä, Kallia ja Orelma. Hangon kaupunkia edustivat varatuomari Westman ja kaupunginjohtaja Vennström.

Katselmusta seurasi ohimarssi, jonka ottivat vastaan kenraalit Steiner ja Malmberg viimeksi mainitun toivottaessa vapaaehtoiset tervetulleiksi takaisin kotimaan armeijaan.

Pataljoonaa tervehti myös SS-Vapaaehtoistoimikunnan puheenjohtaja, professori Nevanlinna, samoin Hangon kaupungin puolesta kaupunginjohtaja Vennström.

Puheiden päätyttyä sotilassoittokunta soitti Suomen ja Saksan kansallislaulut, joiden jälkeen kenraalit Steiner ja Malmberg tervehtivät kädestä pitäen vapaaehtoistemme invalideja, jotka olivat saapuneet eri tahoilta Suomea tähän katselmukseen.

Juhlallisuudet päättyivät Hangon purjehduspaviljongissa tarjottuun juhlalounaaseen, johon suomalaisten ja saksalaisten kutsuvieraiden lisäksi osallistuivat pataljoonamme suomalaiset upseerit sekä sairaanhoitajattaret L-M. Kyöstilä ja Liisa Berg.

Juhlallisuuksien jälkeen pataljoona lähti vielä samana iltapäivänä klo 16 ylimääräisellä junalla Tampereelle.

Kesäkuun 2. päivän sanomalehdet omistivat paljon tilaa selostaessaan pataljoonan vaiheita Saksan itärintamalla, sen taistelujen merkitystä ja vapaaehtoistemme kotiinpaluuseen liittyneitä juhlallisuuksia. Useimmat lehdet omistivat pääkirjoituksensa pataljoonallemme käyttäen juhlavia sanoja kotiinpalanneista sotilaistamme. Monet sanomalehdet rinnastivat pataljoonamme paluun 27. Jääkäripataljoonan tuloon Vaasaan v. 1918 antaen sille miltei samanlaisen tärkeyden.

Kotiinpaluun juhlallisuudet saavuttivat kuitenkin kohokohtansa seuraavana päivänä Tampereella pidetyssä paraatissa, ja kotiinpalanneita vapaaehtoisia ja heidän omaisiaan lämmitti se arvonanto ja juhlallisuus, millä Suomi toivotti vierailla mailla taistelleet poikansa kotiin.

Rintamamies-lehti selosti Tampereen juhlallisuuksia seuraavasti:

»Helatorstai Tampereella muodostui mieliinpainuvaksi juhlapäiväksi tamperelaisten saatua kunniakkaaksi tehtäväkseen Saksasta kotiutuneen suomalaisen vapaaehtoispataljoonan vastaanottojuhlien järjestämisen.

Ylä-Baijerin emäntiäkin saapui keskustelemaan poikiemme pariin.

28. 5. 1943 jätti pataljoona Ruhpoldingin ja lähti rautateitse kohti Tallinnaa. Teksti vaunun kyljessä: »Pyörien täytyy pyöriä päästäksemme kotiin.»

Kuljetusalus Warthe oli jo odottamassa Tallinnan satamassa . . .

. . . ja pian matkasi pataljoonamme kohti Suomea. Viimeinen näkymä Tallinnan satamasta.

Merimatka antoi ruokahalua.

Maihinnousu Hangossa tapahtui samalla paikalla, missä saksalainen Itämeren divisioona nousi maihin vuonna 1918.

Hangossa pidettiin paraati. Keskellä kuvaa yliluutn. Kauko Ingerö †, ja hänestä seuraava oik. luutn. Eric Lange †.

Pataljoona teki kivääreillään kunniaa niille, jotka jäivät vieraan maan multiin. Ensimmäinen vasemmalta yliluutn. Mauri Sartio, hänestä oik. luutn. Valle Vainio.

Erikoisjunan aamulla saavuttua Hangosta Tampereelle, siirtyi pataljoona ensin rautatieasemalta majoituspaikkoihinsa. Puolenpäivän jälkeen marssi pataljoona ryhdikkäinä rivistöinä oman sotilasmusiikkinsa marssisävelten tahdissa ja sankkojen yleisöjoukkojen katuvierillä seuratessa halki liputetun kaupungin juhlapaikkaan Pyynikin urheilukentälle. Marssin aikana tervehti pataljoonaa roima sadekuuro, mutta perille päästyä oli sää jälleen koko juhlan ajan mitä kaunein auringon paistaessa täydeltä terältä havuköynnöksin ja lipuin koristetun, yleisöä ääriään myöten täynnä olevan juhlakentän vihreälle nurmikolle.

Perillä pataljoona asettui komppanioittain avoneliöön vastapäätä katsomoa, jonka täyttivät SS-vapaaehtoisten omaiset, joita juhlaan oli kutsuttuina saapunut n. 800 henkeä, pataljoonan oma saksalainen päällystö, suomalaisen sotilaspäällystön edustajat sekä lukuisat muut kutsuvieraat. Kaikkiaan oli juhlassa yleisöä 6-7000 henkeä. Katsomon edessä liehuivat korkeissa saloissa Suomen ja Saksan liput, keskellään Waffen-SS:n musta-valkea lippu. Juhlan alkaessa tasan klo 13.00 varuskunnan soittokunta soitti aluksi 30-vuotisen sodan marssin, minkä jälkeen everstiluutnantti A. Järvinen lausui Tampereen varuskunnan puolesta vapaaehtoiset tervetulleiksi kotimaahansa. Mieskuoron esitettyä sitten musiikinjohtaja Elias Kiianmiehen johdolla »Nuijamiesten marssin» ja »Sotarukouksen» seurasi lyhyt kenttäjumalanpalvelus, joka aloitettiin veisaamalla 1. säkeistö virrestä »Jumala ompi linnamme». Kenttäsaarnan piti pataljoonan oma sotilaspappi, kirkkoherra, everstiluutnantti Kalervo Kurkiala. Puheen jälkeen pidettiin hiljainen hetki vainajille. Jumalanpalvelus päättyi rukoukseen ja yhteisesti veisattuun »Isänmaan virren» 1. säkeistöön. Kun taiteilija Volmari Volanen oli esittänyt yksinlaulua, seurasi ohjelmassa SS-Vapaaehtoistoimikunnan puheenjohtajan, professori Rolf Nevanlinnan juhlapuhe. Saksalaisen soittokunnan jälleen soitettua lausui näyttelijä Kalle Kirjavainen kirjailija Heikki Asunnan tilaisuutta var-

ten kirjoittaman juhlarunon ja laulajatar Aulikki Mikkola esitti suomalaisia ja saksalaisia lauluja. Senjälkeen seurasi divisioonankomentajan, kenraaliluutnantti Steinerin hyvästelypuhe, jonka lopuksi kenraali esitti kolminkertaisen eläköön-huudon tasavallan presidentille ja Suomen marsalkalle, minkä jälkeen soittokunnat soittivat Maamme-laulun. Sävelten vaiettua kenraali Malmberg esitti tervehdyksensä, jonka hän omisti erikoisesti vapaaehtoisten omaisille, kohottaen samalla kolminkertaisen eläköön-huudon suomalaisten vapaaehtoisten saksalaisille johtajille ja opettajille. Tämän jälkeen soittokunnat soittivat Saksan kansallishymnin. Rintamamiesliiton tervehdyksen esitti puheessaan insinööri O. Kyykoski ja kapteeni R. Kallia luki juhlaan saapuneet Jääkäriliiton ja Suomen Sotilaskotiliiton tervehdykset. Soittokunnat esittivät vielä marssin »Alte Kameraden» ja SS-Vapaaehtoispataljoonan Kunniamarssin, joita yleisö seisaaltaan paljastetuin päin kuunteli. Juhlatilaisuus päättyi kenraalien Steinerin ja Malmbergin suorittamaan Tampereen sotilaspoikaosastojen katselmukseen, minkä jälkeen pataljoona marssin sävelten kaikuessa poistui kentältä».

Samana iltana alkoivat klo 18.00 Rintamamies-kerhossa Rintamamiesliiton ja Tampereen Seudun Rintamamiesyhdistyksen tarjoamat illalliset SS-pataljoonan edustajille, joihin otti osaa noin 250 SS-miestä ja kutsuvierasta. Puheita pitivät mm. johtaja Antti Numminen ja tarkastaja Antti Isotalo, sekä saksalaisten puolesta mm. kenraali Steiner. Tilaisuudessa, joka jatkui pikkutunneille saakka, vallitsi eheä ja hilpeä asevelihenki.

Lähipäivinä järjestettiin vapaaehtoistemme vastaanottojuhlia monilla tahoilla maatamme eri järjestöjen, enimmäkseen kuitenkin paikallisten rintamamiesyhdistysten toimesta.

Juhlavin mielin ja sellaista tyydytystä tuntien, jota velvollisuutensa täyttäneet ja siitä tunnustuksen saaneet miehet

saattoivat tunteakin, hajaantui pataljoonan miehistö lomille omaistensa pariin eri tahoille maata kerääntyäkseen parin viikon kuluttua takaisin Hankoon, jolloin pataljoonan palveluksen jatkamisesta Saksassa tai sen kotiuttamisesta oman maan armeijaan tultaisiin päättämään.

VAPAAEHTOISPATALJOONAN HAJOITTAMINEN

Pataljoonamme vielä ollessa Donetsin rintamalla oli vallitsevan sotilaallisen tilanteen vuoksi kyseenalaista, suostuisiko sotatoimiyhtymän korkein päällystö sen kotiuttamiseen huolimatta sopimusajan päättymisestä kesäkuussa. Venäläisten ankara painostus näihin aikoihin voitiin helpolla tulkita pataljoonamme kohdaltakin »force majeure»-tilanteeksi, jolloin rintamalohkosta vastuussa oleva komentaja olisi voinut kieltää pataljoonan vetämisen selustaan. Itärintaman tilanne vaati saksalaisia pitämään asemissaan kaikki joukkonsa mitä heillä suinkin oli.

Ilmeistä on, että pataljoonan irroittamiseen rintamatoimista vaikutti ratkaisevasti ev.luutn. Kurkialan kirjoittama ja kenraali Steinerille esittämä muistio, jossa pataljoonamme irroittaminen rintamalta ja kotiuttaminen oli esitetty tarkan aikataulun muodossa. Muistion ev.luutn Kurkiala kirjoitti heti Suomesta tultuaan varhain kevättalvella 1943 jossain Mustanmeren seuduilla. Siinä oli kotiuttamisohjelma esitetty yksityiskohtaisesti, ja sen pääkohtana oli, että pataljoonan on oltava Suomen rannassa 1. p:nä kesäkuuta 1943. Kun Steiner esitti tämän aikataulun esimiehilleen, lienee se ymmärretty Suomen päämajassa laadituksi ja se hyväksyttiinkin. Ev.luutn. Kurkialan suureksi tyydytykseksi sujuikin pataljoonan kotiuttaminen hänen tekemänsä aikataulun mukaisesti, ja pataljoona oli todellakin kotimaan kamaralla kesäkuun 1. päivänä. — Arvaamatonta on, milloin pataljoonan kotiuttaminen olisi tapahtunut ilman tätä muistiota.

Pataljoonan saapuessa Hankoon ei vielä ollut selvyyttä siitä, tulisiko se edelleen jäämään Saksan armeijaan vai oliko

matka Suomeen vain lomamatka. Saksalaiset luonnollisesti toivoivat pataljoonan pysyvän Waffen-SS:n riveissä, saavan mieshistötäydennyksen ja jäävän edustamaan Uuden Euroopan ajatusta muista maista tulleiden vapaaehtoisjoukkojen kanssa. Todennäköisesti saksalaiset uskoivat voivansa vaikuttaa Suomen hallitukseen ja heidän tarkoituksensa oli koota pataljoona uudelleen loman jälkeen. Saksan kannalta asia oli lähinnä poliittisesti tärkeä, suurtakaan sotilaallista merkitystä ei pataljoonan suuruisella muodostelmalla tietenkään ollut Saksan monimiljoonaisessa armeijassa.

Tässä mielessä oli SS-Führungshauptamt lähettänyt edustajansa SS-yliluutnantti Schubernigin Ruhpoldingiin keskustelemaan suomalaisten kanssa ja ottamaan selvää miehistön mielipiteistä. Siltä varalta, että Suomen taholta annettaisiin lupa pataljoonan paluulle Saksaan, halusi SS-Führungshauptamt muodostaa vapaaehtoistemme avulla värväysverkoston, joka nopeasti hankkisi pataljoonalle sen tarvitseman täydennyksen. Keskustelin yliluutnantti Schubernigin kanssa asiasta ja suoritimme mielipidetutkimuksen, jonka tulokseksi tuli, että suuri osa pataljoonamme miehistä halusi uudistaa palvelussopimuksensa Waffen-SS-joukoissa, jos siihen kotimaan taholta saataisiin lupa.

Myöskään Suomessa ei pataljoonan kohtalosta oltu mitään lopullista päätetty. Marsalkka Mannerheim oli täsmällisessä muodossa esittänyt vaatimuksen vapaaehtoistemme lopullisesta kotiuttamisesta lomamatkan yhteydessä, mutta hallituksen taholla sen sijaan otaksuttiin tämän vaatimuksen loukkaavan saksalaisia ja lopullista ratkaisua ei vielä oltu tehty. Kiertokirjeessään toukokuun 17. p:ltä 1943 ilmoitti SS-Vapaaehtoistoimikunta miestemme omaisille seuraavaa:

»Pataljoona tulee käynnille kotimaahan. SS-Vapaaehtoispataljoonamme, jossa vapaaehtoisten sitoumukset päättyvät ensi kuussa, palaa SS-Vapaaehtoistoimikunnan saamien tietojen mukaan ensi kesäkuun 1.-3. päivien tienoilla Suomeen,

minkä jälkeen miehet lomautetaan koteihinsa noin 4 viikon ajaksi. Loman päättyessä kokoontuu pataljoona Helsinkiin, jossa sen jäsenet joko uudistavat sitoumuksensa tai vapautetaan pataljoonasta, kukin halunsa mukaan. Pataljoona täydennetään sitten ja palaa takaisin Saksaan.

Tälle käynnilleen Suomeen pataljoona saapuu lippuineen ja täydellisenä. Ainoastaan ne haavoittuneet ja sairaat, jotka eivät vielä kykene mukaan tulemaan, jäävät Saksaan, samoin parikymmentä upseerikoulussa olevaa.

Pataljoona on tänne saapumistaan varten koottu eri tahoilta, rintamalta, täydennyskeskuksesta, sairaaloista jne. Etelä-Saksaan, jossa se on lepäämässä, varusteitaan täydentämässä ja palauttamassa mieliin sodassa ehkä hieman unohtunutta ulkonaista esiintymistä. Kuljetus Suomea kohti alkaa loppukuussa.»

Pataljoonan saavuttua Hankoon oli sen kohtalo siis vielä epävarma ja sen Saksaan jäämisestä suoritettiin nyt »kissanhännän vetoa», mikä oli johtaa avoimeen konfliktiin saksalaisten ja eräitten viranomaistemme välillä. Kiireellisiä sähkeitä vaihdettiin Saksan ja Suomen välillä, ja tuloksena oli lopullinen päätös: pataljoona jää oman maan armeijaan. Huolimatta eräistä hallituksessa ja päämajassamme esitetyistä vastakkaisista mielipiteistä teki ylipäällikkömme marsalkka Mannerheim päätöksensä ja säästi siten vapaaehtoisemme niistä arvaamattomista seuraamuksista, joihin he epäilemättä olisivat joutuneet Saksan sodankäynnin päätyttyä täydelliseen katastrofiin.

Ylipäällikkömme tekemä päätös sähkötettiin Saksaan, josta ei enää esitettykään uusia vetoomuksia. Waffen-SS:n ylipäällikön taholta sähkötettiin Suomeen päiväkäskyn teksti, jossa suomalaista vapaaehtoispataljoonaa ylistävin sanoin kiitettiin sotilaallisista ansioista ja jolla pataljoona vapautettiin Saksan sotavoimista.

Pataljoonan kotiuttamisesta annettu käsky perustui yli-

päällikkömme kaukonäköiseen käsitykseen sodan lopputuloksesta. Selvemmin kuin muut, ja selvemmin kuin me Saksassa olleet vapaaehtoiset hän näki jo v. 1943 Saksan tilanteen toivottomana nimenomaan sen materiaalisen ylivoiman vuoksi, mikä Saksan vihollisilla oli puolellaan Amerikan liitytty ä sotaan.

Muistelmissaan kirjoitti marsalkka Mannerheim pataljoonamme kotiuttamisesta seuraavaa:

»Sattui parahiksi, että pataljoonan jäsenet olivat lomalla Suomessa juuri siihen aikaan, jolloin heidän sopimuskautensa oli päättymässä. Katsoin tällöin, että oli tullut sopiva hetki kieltää heitä uudistamasta sitoumuksiaan, varsinkin koska nuo nuoret soturit miltei poikkeuksetta kuuluivat jo liikekannalle pantuihin ikäluokkiin. Omaksumani kanta ei saanut osakseen yksimielistä ymmärtämystä, eikä minun liioin onnistunut taivuttaa hallitusta kieltämään uusien sopimusten allekirjoittamista. Ulkoministeriö, joka pataljoonaa muodostettaessa oli ottanut värväystoiminnan suojelukseensa, oli huolissaan siitä epäedullisesta vaikutuksesta, mikä tämänlaatuisella asiaan puuttumisella saattaisi olla Saksassa. Pysyin edelleen kannallani ja kun nuorukaiset tällä välin olivat kokoontuneet Hankoon, lähetin satamaan erään kenraalin ilmoittamaan, että kielsin heitä uudistamasta sopimuksiaan ja nousemasta laivaan, jonka oli määrä viedä heidät Saksaan. — — — Tämän yrityksen suhteen omaksumani asenne ei tietenkään kohdistunut noihin nuoriin sotureihin, jotka saamieni tietojen mukaan olivat Etelä-Venäjän aroilla ja Kaukasuksella taistelleet urheasti ja kuolemaa halveksuen. Hajotettaessa nämä miehet eri joukko-osastoihin pyrittiin mikäli mahdollista ottamaan huomioon heidän omat toivomuksensa, ja mielihyvin näin omien riviemme, joissa joka mies nyt tarvittiin, saavan täydennystä näistä sotaan tottuneista nuorista miehistä.»

Läheskään kaikkia nuoria, intomielisiä vapaaehtoisiamme ei tämä harkittu päätös miellyttänyt. Heidän joukossaan

keskusteltiin asiasta kiihkeästi, ja vaikka he lojaalisti ylipäällikkömme käskyn mukaisesti liittyivätkin Suomen armeijaan, tehtiin yrityksiä päästä Saksaan vielä vuotta myöhemminkin. Helsingissä oleva SS-Vapaaehtoistoimisto, samoin kuin Finnische Verbindungstellekin Berliinissä sai vastaanottaa satoja paluumahdollisuuksia tiedustelevia kirjeitä. Taistelut Suomen rintamilla v. 1943 olivat enimmäkseen laimeita. Saksassa ollessaan olivat sotilaamme tottuneet alituisesti vaihteleviin tilanteisiin, siellä oli aina ollut jotain tekeillä — »etwas los» —, kotimaan rintamalla taas sattui olemaan enimmäkseen asemasodan luontoista »kuppaamista», kuten pojat sitä kirjeissään luonnehtivat. Veri veti aktiivisempaan toimintaan.

Jo kauan ennen pataljoonan kotiuttamista olin pitänyt todennäköisenä, ettei se ainakaan kokonaisuudessaan voisi uudistaa palvelussitoumustaan, ja olin ollut keskustelussa eräitten vanhempien vapaaehtoistemme samoin kuin eräitten korkeampien Waffen-SS:n upseerien, mm. SS-Hauptamtin päällikön, kenraali Bergerin kanssa pienemmän suomalaisryhmän Saksaan jäämisestä, johon arvelin Suomen päämajankin suostuvan. Tarkoituksena oli muodostaa valituista miehistä joukkueen vahvuinen yksikkö, joka saisi panssarikoulutuksen, uusimmanmalliset Tiger-panssarit ja menisi koulutuksensa jälkeen itärintamalle suomalaisena »edustusjoukkueena». Joukkueeseen olin ehdottanut seuraavat: kapteeni Jouko Itälä, yliluutnantit Wallén, Olin, Sartio ja Ingerö, luutnantit Mansala, Purjo, Aaltonen, Virtaniemi, Vainio, Mattelmäki ja Kosonen, vääpeli Erik Hildén, ylikersantit Anttonen, Kuustie ja Vuoksela, kersantit Väärälä, Horjamo ja Jussila sekä alikersantit Ylimartimo, Lindström, Virtanen, Lehmusrinne sekä pari muuta, yhteensä n. 25 miestä, niiden joukossa myös tämän kirjoittaja. Otaksuin, ettei Suomen päämajalla olisi ollut mitään tällaisen pienemmän edustuksen Saksaan jäämistä vastaan, ja olin jo valmistellut asiaa yksityisluontoisesti silläkin taholla. Panssarikoulutuksen kaikkein

uusimmalla kalustolla piti tapahtua Bietsin panssarikoulutuskeskuksessa Ober-Elsassissa.

Marsalkka Mannerheimin päätöksen johdosta jäi tämä suunnitelma toteuttamatta ja Saksaan saivat päämajan luvalla jäädä vielä vuodeksi suomalaispataljoonan keskeneräisiä asioita selvittelemään kapteeni Itälä, luutnantit Aaltonen, Purjo, Vainio, minä ja joitakuita muita. Saksassa oli tällöin vielä huomattava määrä haavoittuneitamme, joiden kotiinpaluussa oli avustettava. Samoin oli keskeneräisinä monenlaisia vapaaehtoistemme taloudellisia asioita. — Sitä ennen ehti myös ystäväni Wallén kohdata sankarikuoleman Kaukasiassa sekä Ingerö ja Kosonen Suomen rintamalla. Ainoa, joka yksityisesti toteutti tämän »panssarihaaveen» tai »Tiikeriunelman», oli yliluutnantti Olin, joka oli avioitunut saksalaisen naisen kanssa, anonut Saksan kansalaisuutta ja hakeutunut erääseen panssarimuodostelmaan. Ennen sodan päättymistä sain kuulla hänen taistelleen urhoollisesti ja saaneen arvokkaan ja harvinaisen kunniamerkin Rautaristien lisäksi, Deutsches Kreuz im Gold.

Suomen armeijaan kotiutetut vapaaehtoiset hajoitettiin eri rintamamuodostelmiin. Muutamat heistä jatkoivat sotilaallisia opintoja kadettikoulussa, useat kymmenet upseerikoulun kursseilla tai muissa armeijan oppilaitoksissa.

Huomattava osa vapaaehtoisistamme sijoitettiin kenraalien Laguksen ja Pajarin johtamiin divisiooniin, joissa oli aseistuksena panssareita ja rynnäkkötykistöä ja joiden liikkuvampi sodankäynti oli lähinnä miestemme Saksan itärintamalla saamaa kokemusta. Kenraalit Lagus ja Pajari antoivat loistavat arvostelut entisistä vapaaehtoisistamme ja sijoittivat heitä monenlaisiin vaativiin johtotehtäviin.

Vapaaehtoistemme esimerkillistä taistelutahtoa kuvastaa suhteellisesti korkea määrä kaatuneita heidän vähäisestä joukostaan lyhyenä palvelusaikana Suomen rintamilla. Sotilaallista velvollisuuttaan täyttäessään kaatui heitä täällä viimeisen taisteluvuoden aikana yli 80 miestä.

NIILLE, JOTKA EIVÄT PALANNEET

Suomen kesän ollessa kauneimmillaan saapuivat vapaaehtoisemme odottavien omaistensa luokse kotiin. Kaikille ei tätä iloa suotu, monen monissa kodeissa kaivattiin palaamatta jäänyttä poikaa. Raskaina vaelsivat ajatukset niiden pariin, joiden osana oli jäädä kenttähautojensa matalien kumpujen alle vieraaseen maahan.

Erään päivälehden toimittajan poika oli myös jäänyt palaamatta, ja isä kirjoitti lehteensä kaatuneesta pojastaan kauniit ja miehekkäät sanat:

»Kun SS-poikiamme nyt pitkän eron jälkeen puhuttelevat heidän rakkaimpansa, tahdon minäkin puhua Sinun kanssasi, Ilkka-poikani, muutaman sanan.

On jo yli puolitoista vuotta siitä Hakkapeliittain päivän aamusta, jolloin viimeisen taistelusi taistelit, jolloin nuoren veresi vuodatit venäläisen aron multiin.

Sen jälkeen olen saanut lukea komppanianpäällikkösi pitkän selostuksen taistelujesi raskaasta tiestä, niistä suurtaisteluista, joissa olit lyömässä vapautemme puolesta. Olen lukenut päällikkösi tunnustuksen sanat suuresta urhoollisuudestasi ja nähnyt Sinut taistelun melskeessä kesän paahtavassa helteessä ja syksyn pohjattomissa liejuissa. Olen kanssasi tuntenut aikaisin heränneen miehisyytesi tyydytyksen tunteen, kun sotakentällä täytit 17 ikävuottasi. Olen hartaasti yhdistänyt ajatukseni niihin toivorikkaisiin ajatuksiisi, jotka Sinut, nuoren optimistin, silloin täyttivät.

Olen myöskin yhä uudelleen lukenut kirjeesi, jotka meille, äidillesi ja minulle, antavat suurta lohtua. Niissä Sinä vielä-

kin vakuutat meille, että parhaimman opetuksen, minkä olimme voineet Sinulle antaa, olit kätkenyt sydämeesi, että sen avulla pääsit taistelujesi raskaalla tiellä elävään varmuuteen Jumalan johdatuksesta.

Olet lahjoittanut minulle elämäni suurimman ilon ja suurimman murheen. Kuten jokainen esikoisen isä, yhdistin minäkin Sinuun syntyessäsi suurimmat toiveeni. Kun kaaduit kaukana kotimaastasi niin kovin nuorena, oli isku meille, vanhemmillesi yhtä suuri kuin ilo syntymästäsi.

Mutta lyhyen elämäsi kaunis kulku ja kuolemasi uljuus ovat pyyntöjesi mukaan tasoittaneet murheen. Kyyneleemme eivät enää ole murheen kyyneleitä. Tiedämme nyt, että Sinä täytit sittenkin parhaalla tavalla suurimmatkin toiveemme. *Sinä elit ja kuolit oikein ja oikean puolesta.*

Kun toverisi nyt marssivat iloisina kotimaan kamaralla, lentävät ajatuksemme kauas Ukrainan kummuille tuomaan sanoman tästä. Me tiedämme, että näin Sinä tahdoit tämän ajallisen eromme käsitettävän. Me olemme varmat siitä, että niin tahtoivat myöskin ne veljet, jotka siellä nukkuvat kanssasi.

Siksi olen tänään näillä ajatuksilla, Sinun kanssasi puhuen, tahtonut tervehtiä kaatuneiden SS-poikiemme surevia omaisia.»

Myös julkinen sana osoitti huomiota kaatuneillemme. Erään päivälehden pääkirjoituksessa osoitettiin heille seuraavat sanat:

»Ankarat taistelut, joihin suomalaiset vapaaehtoiset ovat osallistuneet, ovat luonnollisesti vaatineet uhrinsa. Kun pataljoona kokoontuu katselmukseen, seuraa sen rivejä niiden veljien näkymätön saatto, jotka sankarikuoleman saavuttaneina on kätketty kauas Ukrainan ja Kaukasian multiin. Tämä saattorivistö todistaa osaltaan, että poikamme ovat olleet uskollisia sotilaan lupauksille, kulkeneet suomalaisina raskaan tiensä. Heidän muistonsa me kiitollisina liitämme

niiden poikiemme muistoon, joiden sankarihautoja niin monet valkeat ristit ja marmorilaatat koristavat kotimaamme kirkkomailla. Me teemme ilman varauksia niin koska he ovat taistelleet samaa taistelua kuin nekin aseveljensä, joiden onnellisempana osana on nukkua viimeistä untansa isänmaansa ikiomassa, kalliisti ostetussa mullassa.»

Kauneimmatkaan sanat eivät poista rakkaimpansa menettäneiden surua. Vain tietoisuus siitä, että nuoren elämänsä antaneet kaatuivat isänmaamme vapauden puolesta, saattoi lievittää menetyksen katkeruutta.

SANKARIVAINAJAMME

Don virtaa hiljaa, hiilenmusta Don.
Kuu kuultaa riutuvia raunioita,
ja yllä öisen parivartion
yötuulen kuiske toistuu eloton:
Ei koskaan, koskaan huomispäivä koita.

Ei ääntä raunioilla Rostovin;
jo laannut laulustaan on putki tykin.
Veen kalvoon kirkkain tulikirjaimin
kuu piirtää kovan mene-tekelin.
Don virtaa alloin hiilenmustin, mykin.

— Sa mitä mietit, veli vieraan maan? —
on oudon hauras kysyjällä ääni.
— Ma mietin, palajanko milloinkaan
ma sinne, missä suviöisin saan
yön tähdettömän nähdä päällä pääni.

Ja tänä yönä varmaan istuu h ä n
kuin ennen kaidepuulla luhdinsolan.
Hän vuottaa turhaan ääntä veräjän,
ja kova koura kaipuun kipeän
niin kumaraksi painanut on olan.
— — —

Don virtaa hiljaa, hiilenmusta Don.
päämääränänsä merenaava musta.
Ja hämärissä mustan raunion
soi laukauksen kaiku kaiuton. —
On kaikki totta nyt, ei aavistusta.

(Heikki Asunta, 1943.)

SUOMEN PUOLESTA

Saksan itärintamalla kaatuneet vapaaehtoisemme

AALTO, ANTTI ILMARI	s. 11.5.1923 † 7.2.1943
AALTO, KEIJO VÄINÖ	s. 7.11.1921 † 19.1.1943
AALTONEN, EERO SAKARI	s. 8.4.1922 † 29.1.1943
AARNIO, AARNE OLAVI	s. 16.11.1913 † 7.12.1941
AHTOLA, AIMO OLAVI	s. 14.3.1922 † 26.9.1942
AIRANNE, AULIS OLAVI	s. 30.6.1922 † 10.10.1942
ALAJA, AARNE OLAVI	s. 20.5.1912 † 26.9.1942
ALAJÄÄSKI, BRUNO HEIKKI	s. 22.1.1922 † 18.5.1942
ALA-NIKKOLA, LAURI MIKAEL	s. 3.10.1921 † 18.2.1942
ALHAINEN, VEIKKO ILMARI	s. 25.3.1920 † 12.2.1943
ANKKURI, PAAVO TOBIAS	s. 26.1.1922 † 11.10.1942
BERGLUND, HUGO RICKHARD	s. 20.7.1921 † 17.10.1942
BOIJER, JOHANNES OSKAR	s. 27.11.1913 † 21.10.1941
ELOMAA, EINO EVALD	s. 5.8.1917 † 25.1.1943
ELORANTA, ALPO JOHANNES	s. 11.8.1919 † 27.9.1942
ERKINHEIMO, AARO JAAKKO	s. 9.1.1924 † 28.2.1942
FLINK, KARL OSKAR	s. 3.7.1922 † 21.10.1941
FRIMAN, VOITTO	s. 30.12.1922 † 11.1.1943
GRÖNDAHL, AULIS ADIEL	s. 26.1.1922 † 4.7.1941

Haapaniemi, Yrjö Albert	s. 2.4.1921 † 27.9.1942
Hakkarainen, Ilkka Uljas	s. 10.12.1920 † 13.10.1942
Hakkarainen, Yrjö Olavi	s. 19.2.1915 † — — 1942
Halinen, Anselm Johannes	s. 2.11.1920 † 11.10.1942
Halonen, Matti Tapio	s. 27.2.1922 † 11.10.1941
Hannus, Eric Oskar	s. 18.3.1917 † 26.9.1942
Hauska, Esko Joel	s. 27.8.1923 † 4.12.1942
Hautala, Martti Samuel	s. 1.3.1917 † 7.9.1941
Heikkilä, Matti Ilmari	s. 4.12.1922 † 5.5.1942
Heikkinen, Tauno Juhani	s. 12.5.1923 † 4.11.1942
Heiskanen, Eelis	s. 11.6.1916 † 3.9.1941
Hemmo, Unto Aukusti	s. 8.4.1914 † 13.10.1941
Herrmann, Nils Bertel Eberhard	s. 7.12.1922 † 28.12.1941
Herttua, Kauko Ilmari	s. 2.3.1923 † 15.9.1941
Hiltunen, Frans Eero	s. 26.9.1923 † 17.10.1942
Hiukkamäki, Taisto August	s. 8.9.1920 † 23.2.1943
Hjerppe, Oiva Antero	s. 24.7.1921 † 31.12.1942
Honkanen, Vilho Evald	s. 29.9.1912 † 19.11.1941
Horma, Erkki Kustaa	s. 12.10.1913 † 22.4.1943
Hortling, Kai William	s. 14.4.1916 † 4.12.1942
Huhtaniemi, Kauko Ossi	s. 1.10.1916 † 6.7.1941
Hämäläinen, Elis Oskar	s. 27.11.1919 † 2.10.1942
Hämäläinen, Matti Kullervo	s. 25.9.1923 † 22.10.1942
Hänninen, Eero Into	s. 7.2.1922 † 20.6.1942
Ilvesoksa, Sakari Mikael	s. 22.11.1922 † 10.12.1942
Intke, Eino	s. 24.1.1919 † 31.10.1942
Jalkanen, Veikko Olavi	s. 6.5.1916 † 1.10.1942

JANSSON, PER	s. 1.7.1918	† 12.10.1942
JOKINEN, PENTTI AUGUST	s. 30.8.1922	† 15.1.1943
JUKARAINEN, REINO VELI	s. 26.8.1921	† 17.10.1942
JUKKA, YRJÖ EDVARD	s. 12.4.1913	† 28.2.1942
JÄMSÄNEN, HEIKKI JOHANNES	s. 7.8.1917	† 21.8.1941
JÄRVI, JOEL MATTI	s. 28.11.1921	† 4.12.1942
JÄRVINEN, EINO ADOLF	s. 10.7.1921	† 25.1.1943
JÄRVINEN, EINO VALDEMAR	s. 11.1.1919	† 25.1.1943
JÄRVINEN, TAPIO OLAVI	s. 23.12.1922	† 8.10.1942
JÄTINMÄKI, RISTO VERNER	s. 4.5.1922	† 26.9.1942
KAARLONEN, KAARLO ARMAS	s. 5.3.1923	† 16.10.1942
KAINULAINEN, VÄINÖ JOHANNES	s. 26.3.1920	† 15.7.1941
KAISAMATTI, LAURI AATOS	s. 12.4.1924	† 6.11.1942
KALEVA, AARRE ARMAS	s. 23.9.1920	† 23.1.1943
KANERVO, KEIJO KAARLO	s. 17.1.1917	† 26.7.1941
KANKAANPÄÄ, EERO AUKUSTI	s. 17.4.1923	† 17.4.1942
KAPRIO, ILKKA ANTERO	s. 1.6.1920	† 15.7.1941
KARA, TAUNO ARMAS	s. 11.10.1919	† 21.10.1941
KARJALA, ALEKSI VALDEMAR	s. 20.1.1913	† 3.9.1942
KARJALAINEN, YRJÖ JOUKO	s. 20.5.1922	† 19.11.1941
KARLSSON, HJALTE JULIUS	s. 1.10.1921	† 7.10.1942
KARTASALO, KAJ OLAVI	s. 18.6.1920	† 13.10.1942
KAUHANEN, VEIKKO KALEVI	s. 16.6.1918	† 15.1.1943
KAUPPINEN, OSMO JUHO	s. 19.6.1921	† 22.7.1941
KEKKI, JAAKKO ENSIO	s. 7.5.1917	† 15.9.1941
KERTTULA, AARRE EVERT ENSIO	s. 2.1.1922	† 12.10.1942
KESKI-MÄENPÄÄ, TOIVO ALBERT	s. 30.7.1915	† 26.7.1941
KESKITALO, KAARLO SAKARI	s. 4.4.1916	† 24.1.1942
KESTI, UNTO	s. 27.11.1921	† 16.10.1942

KESÄJÄRVI, KAI OLAVI	s. 11.5.1923	† 23.1.1943
KILPINEN, OIVA URHO VEIKKO	s. 8.11.1916	† 30.9.1942
KINNUNEN, VILHO OLAVI	s. 29.7.1919	† 16.8.1942
KIVIHARJU, VEIKKO AARNE	s. 13.5.1917	† 4.11.1942
KIVINEN, AARRE ARMAS	s. 17.2.1922	† 19.1.1943
KOIVULA, MARTTI OSKARI	s. 22.6.1920	† 15.4.1942
KOKKO, HEINO JASKA	s. 12.12.1919	† 3.7.1941
KORPELAINEN, VEIKKO JALMARI	s. 22.2.1922	† 2.10.1942
KORPINEN, ANTTI ELIAS	s. 25.8.1915	† 13.8.1941
KOSKELA, JUSSI VILHO	s. 15.3.1908	† 16.7.1941
KOSKIMIES, EINO	s. 10.4.1924	† 7.3.1942
KOSOLA, YRJÖ JOHANNES	s. 24.7.1921	† 20.9.1941
KOTIRANTA, LEO MARTTI	s. — — —	† — — —
KUITTINEN, OSMO ERKKI VÄINÄMÖ	s. 8.12.1921	† 3.4.1942
KUJALA, PEKKA JORMA	s. 24.4.1924	† 17.10.1942
KUKKO, VILJO VEIKKO	s. 10.6.1918	† 26.9.1942
KUKKONEN, USKO ANTON	s. 17.1.1917	† 29.1.1941
KUNNAS, ESKO TAPANI	s. 9.10.1921	† 1.7.1942
KURKIKANGAS, OLAVI TUOMAS	s. 21.12.1921	† 26.9.1942
KUROVAARA, ÅKE ASLAK	s. 18.8.1919	† 21.11.1941
KUUSINIEMI, ERKKI IIVARI	s. 13.9.1915	† 29.12.1942
KUUTTI, KAARLO BÖRJE	s. 5.11.1918	† 2.2.1943
KÄKELÄ, KAUKO VEIKKO	s. 14.11.1919	† 13.9.1941
KÄRKI, NIILO ANTTI ILMARI	s. 15.5.1923	† 27.11.1941
KÄRKKÄINEN, JORMA	s. 21.4.1922	† 6.2.1942
LAAKKONEN, TOIVO ARMAS	s. 5.6.1918	† 13.1.1942
LAHTI-MONONEN, TEUVO OLAVI	s. 17.4.1918	† 26.3.1942
LAHTINEN, LAURI VEIKKO	s. 13.1.1916	† 11.10.1942

Laine, Olavi	s. 27.7.1922	† 2.1.1943
Laine, Tauno Veli Untamo	s. 19.11.1919	† 2.9.1941
Laine, Viljo Jouko Voldemar	s. 14.12.1921	† 16.11.1942
Laitinen, Aake Leonard	s. 8.5.1912	† 29.12.1941
Lampinen, Olavi Iisakki	s. 31.10.1922	† 13.8.1942
Lanamäki, Toivo Matias	s. 17.9.1922	† 14.10.1942
Lappalainen, Valde Abram	s. 25.7.1921	† 27.9.1942
Lappalainen, Veli Matias	s. 9.7.1922	† 27.9.1942
Laurila, Väinö Rikhard	s. 26.3.1909	† 13.10.1942
Lautia, Erkki Rafael	s. 29.8.1914	† 1.10.1942
Lehtiranta, Olavi Henrik	s. 23.11.1919	† — — —
Lehtonen, Mauri Oskari	s. 2.12.1915	† 1.1.1943
Lemettinen, Jussi Juho	s. 8.6.1923	† 26.9.1942
Leskinen, Martti Tapani	s. 28.8.1920	† 11.9.1941
Levonius, Jaakko Juhani	s. 26.8.1921	† 10.10.1942
Liljavirta, Lauri Veikko	s. 2.12.1910	† 19.11.1941
Linkopuu, Erkki Olavi	s. 19.11.1916	† 12.2.1943
Liukkonen, Lauri	s. 11.4.1921	† 11.10.1942
Lius, Aimo Erkki	s. 12.7.1921	† 16.10.1942
Lummeranta, Kalevi Edvard	s. 1.12.1914	† 26.3.1942
Lundqvist, Gösta Arnold	s. 12.2.1912	† 29.8.1941
Lusa, Aarno Matti	s. 23.9.1922	† 26.9.1942
Lätti, Uuno Jalmari	s. 2.9.1919	† 19.1.1943
Maalismaa, Niilo	s. 17.10.1914	† 29.9.1942
Manner, Martti Rudolf	s. 19.6.1916	† 12.11.1942
Marjamäki, Kaarlo Johannes	s. 7.9.1922	† 9.8.1942
Martikainen, Matti Ilmari	s. 4.3.1920	† 2.10.1941
Martikainen, Onni Johannes	s. 28.12.1923	† 23.1.1942
Martimo, Veikko Olavi	s. 2.1.1917	† 19.11.1941

MATTI, ELIAS	s. 6.2.1923	† 8.9.1942
MATTILA, VEIKKO ILMARI	s. 16.7.1920	† 19.1.1943
MELAMIES, ERKKI ANTTI	s. 13.4.1919	† 19.1.1942
MERIÖ, ESA PELLERVO	s. 26.4.1918	† 24.8.1941
MIETTINEN, MATTI KAARLO	s. 24.1.1921	† 16.10.1942
MIETTINEN, VEIKKO ERKKI KALERVO	s. 8.10.1919	† 27.9.1942
MIETTINEN, VÄINÖ PETTER VALDEMAR	s. 9.12.1921	† 12.2.1943
MIKKONEN, KAUKO REIJO	s. 12.2.1921	† 17.11.1941
MOILANEN, EINO OSKARI	s. 13.1.1915	† 24.6.1942
MUHONEN, ONNI VIHTORI	s. 25.10.1920	† 27.2.1943
MUILU, EERIKKI JOHANNES	s. 16.12.1916	† 26.9.1942
MUILU, VILLE JAAKKO	s. 28.4.1923	† 1.4.1942
MUSTONEN, VEIKKO VILHELM	s. 26.7.1922	† 23.7.1941
MYLLYMÄKI, OTTO HENRIK	s. 24.11.1915	† 19.1.1943
MYLLYMÄKI, PAAVO AARNE HEIKKI	s. 12.1.1919	† 11.9.1941
MÄKI, KALEVI JUSSI	s. 16.8.1921	† 19.12.1942
MÄKINEN, PENTTI JULIUS	s. 2.1.1920	† 20.1.1943
MÄKI-REINIKKA, TOIVO JAAKKO	s. 25.12.1921	† 8.10.1942
MÄNTYLÄ, VALIO JOHANNES	s. 20.1.1916	† 4.9.1941
MÖRTTINEN, AAPO TAPANI	s. 22.12.1923	† 22.4.1942
MÖYKKY, UUNO AATOS	s. 21.6.1921	† 16.2.1942
NAKARI, PENTTI JAAKKO	s. 25.7.1922	† 21.10.1942
NIEMINEN, HELGE ALLAN	s. 16.2.1922	† 15.7.1941
NIKKANEN, VILJAM AATAMI	s. 7.9.1922	† 25.10.1942
NISULA, ESKO JOHANNES	s. 13.5.1922	† 3.9.1941
NORVIO, VILJO KAARLO	s. 27.12.1911	† 19.11.1941
NURMI, LAHJA KALEVI	s. 4.8.1920	† 14.9.1941

NYRKE, ILMO OLAVI	s. 8.3.1923	† 3.2.1943
OJA, JAAKKO ARVI	s. 25.7.1920	† 13.2.1943
OJANEN, KAUNO KALERVO	s. 25.5.1922	† 19.4.1942
OKSANEN, RISTO MIKAEL	s. 25.4.1922	† 29.9.1942
OVASKA, AARNE	s. 20.5.1926	† — — —
PAJUNEN, VIENO ARTTURI	s. 21.10.1910	† 8.7.1941
PALJAKKA, KAUKO ILMARI	s. 16.12.1916	† 21.11.1941
PALM, ONNI ARMAS	s. 12.5.1921	† 8.2.1942
PANULA, ARTTURI JOHANNES	s. 12.12.1917	† 20.11.1941
PEHKONEN, TOIVO OLAVI	s. 26.12.1919	† 19.1.1943
PELTOLA, MARTTI VILJAM	s. 15.2.1923	† 26.9.1942
PELTONEN, OLAVI VALDEMAR	s. — — —	† — — —
PELTOVUORI, PENTTI JOHANNES	s. 20.6.1923	† 26.9.1942
PENNANEN, MATTI JAAKKO DANIEL	s. 8.1.1922	† 15.7.1942
PERTTILÄ, VELI MATTI	s. 17.4.1923	† 1.10.1942
PERÄLÄ, AATOS VÄINÖ	s. 4.11.1922	† 8.4.1942
PERÄLÄ, MAUNU VELI KALLE	s. 1.7.1921	† 10.12.1942
PEUNA, ILMARI MATTI	s. 6.7.1921	† 18.8.1941
PIHKALA, ENSIO	s. 26.5.1915	† 6.8.1941
PIHLAJA, ERKKI VÄINÖ	s. 30.10.1921	† 17.10.1942
PULLI, ARVO OLAVI	s. 17.4.1920	† 4.9.1941
PURSIAINEN, KEIJO	s. 8.2.1914	† 7.11.1942
PUUSTINEN, NIILO AATOS	s. 16.5.1923	† 9.10.1942
PÄIVINEN, TAUNO	s. 13.3.1922	† 5.2.1943
PÄTILÄ, EINO	s. 18.1.1920	† 24.1.1943
PÖNTINEN, RISTO KULLERVO	s. 15.1.1923	† 11.2.1943
PÖYHÖNEN, SAKARI YRJÖ VILLE	s. 29.3.1922	† 22.8.1941

Rahola, Heikki Juhani	s. 18.2.1923	† 27.11.1941
Rahtu, Pentti Kalervo	s. 12.3.1922	† 26.9.1942
Raitala, Mauri Matias	s. 11.6.1923	† 26.9.1942
Rajala, Uuno Valdemar	s. 6.7.1922	† 27.3.1942
Rajavaara, Matti Uolevi	s. 10.2.1921	† 6.7.1941
Rantamäki, Mauno Eemeli	s. 28.8.1921	† 29.9.1942
Rantanen, Tauno Ilmari	s. 4.9.1922	† 29.9.1942
Rauhala, Aarne	s. 27.10.1917	† 25.12.1942
Rauttamo, Taito Markku	s. 25.4.1916	† 2.9.1941
Rintaluhta, Lenni Matias	s. 31.7.1921	† 12.4.1942
Roso, Alf Alfons	s. 26.1.1921	† 25.7.1941
Rytkö, Martti Toimi	s. 26.10.1923	† 3.7.1942
Räbinä, Sakari	s. 20.8.1920	† 4.10.1941
Räty, Kaarlo Into	s. 20.3.1918	† 18.11.1941
Saarela, Pentti Johannes	s. 7.1.1922	† 26.9.1942
Saari, Jaakko Ilmari	s. 16.1.1924	† 15.10.1942
Saarinen, Eino Jaakko	s. 1.7.1922	† 16.10.1942
Salmela, Matias Aukusti	s. 4.7.1918	† 6.9.1941
Salmi, Oiva Johannes	s. 31.2.1922	† 15.10.1942
Salo, Theodor	s. 6.12.1921	† 18.7.1941
Salo, Timo Erkki Kalevi	s. 14.6.1922	† 20.7.1941
Salokangas, Mauri Alvar	s. 18.7.1916	† 19.11.1941
Seitsamo, Veikko Valentin	s. 26.2.1921	† 6.7.1941
Sipiläinen, Pentti J.	s. 27.8.1922	† 27.1.1943
Sivenius, Heimo Uljas	s. 26.7.1922	† 3.5.1942
Soilamaa, Olli Robert	s. — — —	† — — —
Soini, Oiva Pellervo	s. 16.5.1922	† 17.10.1942
Sokka, Eino Ilmari	s. 15.7.1918	† 19.1.1943
Sundqvist, Karl Henrik	s. 4.2.1922	† 17.10.1942

Suomalainen, Aalto Veli s. 31.10.1922 † 20.1.1943
Suomela, Aimo Iisakki s. 13.1.1923 † 18.3.1942
Suominen, Veikko s. 15.1.1923 † 17.6.1942
Syreeni, Osmo Otto Olavi s. 25.2.1924 † 2.2.1943

Talvitie, Esko Jaakko s. 29.7.1918 † 27.1.1942
Tattari, Teppo Outi s. 18.12.1916 † 10.12.1941
Teräväinen, Veikko Viljami s. 27.2.1923 † 11.12.1942
Tiihonen, Väinö Vihtori s. — — — † — — —
Toivanen, Reino Vilho s. 20.8.1913 † 22.11.1941
Toivola, Arvo Olavi s. 13.2.1915 † 18.11.1941
Toro, Aarne Tuomas s. 28.1.1923 † 11.3.1942
Tuomi, Bo Heimo s. 22.9.1922 † 15.7.1941
Tuominen, Eero Johannes s. — — — † — — —
Turunen, Antti Armas s. 4.2.1921 † 26.9.1942

Uotila, Kauko Johannes s. 3.4.1924 † 26.9.1942

Vahvaselkä, Mauri Eelis s. 20.2.1924 † 18.10.1942
Valkama, Heikki s. 27.1.1923 † 28.9.1942
Valkama, Oskari s. 27.9.1913 † 4.10.1941
Wallén, Lennart Simeon s. 25.4.1913 † 9.10.1942
Vanhakuitti, Timo Taavetti s. 15.4.1923 † 26.2.1942
Vapaavuori, Ilkka Ilmari s. 31.7.1923 † 6.11.1941
Vauhkonen, Nestori s. 20.2.1915 † 13.11.1941
Vellonen, Alpo Ilmari s. 1.2.1920 † 18.2.1943
Vesalainen, Taito Einari
Aleksanteri s. 10.4.1922 † 30.9.1942
Vierto, Paavo Kustaa s. 29.8.1915 † 9.12.1941
Viiala, Matti Gabriel s. 30.3.1917 † 28.9.1941

Vikstedt, Osmo Valtteri	s. 2.3.1916	† 25.10.1941
Vilho, Olli	s. 13.2.1922	† 26.10.1942
Vilhunen, Allan	s. 5.4.1918	† 3.9.1941
Viljakainen, Tuovi Tapio	s. 12.12.1919	† 13.2.1943
Vilppula, Tuure Kaarlo	s. 27.4.1922	† 27.2.1942
Virtaluoma, Eino Ilmari	s. 3.9.1918	† 26.9.1942
Visa, Eino Johannes	s. 1.9.1917	† 4.8.1941
Voutilainen, Erkki Antero	s. 18.3.1923	† 26.9.1942
Vuolento, Paavo Olavi	s. 11.11.1923	† 13.2.1943
Vuorinen, Leo Kalervo	s. 25.8.1917	† 20.12.1942
Vähäsalo, Max	s. 26.10.1916	† 18.11.1941
Yli-Harja, Pertteli Jaakko	s. — — —	† — — 1943
Ylikivistö, Edvin Vilhelm	s. 17.3.1917	† 3.1.1942
Åkerman, Simo Erkki	s. 13.10.1920	† 13.2.1943

— — — Etelän laajojen lakeuksien kenttähaudat puhuvat nyt uskollisuudestanne suomalaisina sotureina. Siitä, mihin te kaaduitte, jatkavat aseveljenne taistelua elämässä ja kuolemassa. Siitä, mihin meidän työmme kerran katkeaa, marssivat uusia päiviä kohti uudet suomalaiset sukupolvet. Teidän elämänne ja kuolemanne on kantanut kauniin hedelmän.

Kalervo Kurkiala, 20. 5. 1943.

Suomen rintamalla kaatuneet tai Suomessa haavoihinsa kuolleet entiset vapaaehtoisemme

Aarikka, Jouko Uolevi	s.	3.7.1922	†	16.1.1950
Alhonen, Tuure Allan	s.	15.10.1916	†	23.4.1942
Ekola, Oiva Antero	s.	19.6.1924	†	6.6.1944
Gröndahl, Tapio Aatos	s.	1.1.1918	†	27.6.1944
Halonen, Uuno Antero	s.	4.12.1914	†	30.9.1943
Hamari, Arvo Johannes	s.	13.11.1920	†	30.6.1944
Heino, Sulo Ensio	s.	3.12.1921	†	18.7.1944
Heinonen, Risto Matias	s.	20.7.1917	†	24.6.1944
Helaseppä, Olavi Richard	s.	24.2.1924	†	24.7.1944
Ikävalko, Reino Olavi	s.	14.2.1922	†	27.6.1944
Ingerö, Kauko	s.	22.2.1919	†	23.6.1944
Jaakkola, Heikki Matti Tapio	s.	19.4.1923	†	25.6.1944
Jaranko, Antti	s.	— — —	†	— — 1944
Johansson, Sulo Kalervo	s.	14.10.1914	†	29.6.1944
Jäspi, Eino Kustaa	s.	8.3.1922	†	30.7.1944
Kaartinen, Seppo Aarne Iivari	s.	25.6.1919	†	28.6.1944
Kallio, Yrjö Veikko	s.	17.7.1922	†	10.7.1944
Kalske, Allan Ensio	s.	6.4.1922	†	14.6.1944
Karhu, Pentti Olavi	s.	25.2.1915	†	17.7.1944
Karppinen, Tapani Ahti	s.	26.3.1924	†	26.6.1944
Karvinen, Gösta	s.	— — —	†	— — —
Knuutti, Väinö Matias	s.	5.7.1921	†	24.6.1944
Kohola, Sakari	s.	12.7.1920	†	2.10.1944
Koiranen, Veikko Rafael	s.	9.1.1915	†	23.6.1944
Koivula, Martti Oskari	s.	22.6.1920	†	15.4.1942
Korkeamäki, Arvo Henrik	s.	25.11.1916	†	11.7.1944
Korpela, Uuno Veli	s.	— — —	†	— — 1944

Korte, Erkki Johannes	s. 17.8.1922	† 15.6.1944
Kortelainen, Toimi Olavi	s. 18.12.1921	† 8.6.1944
Kosonen, Ilmo Herkko Olavi	s. 30.5.1920	† 13.7.1944
Kuuri, Taisto Olavi	s. 5.8.1915	† 28.10.1957
Kylä-Tasku, Heikki Aatos	s. 8.11.1914	† 11.7.1956
Käkelä, Jori Nestori	s. 1.4.1919	† 19.2.1943
Könönen, Kalevi Ensio	s. 29.8.1918	† 23.6.1944
Lange, Erich	s. 1.1.1920	† 20.7.1944
Lehtinen, Jaakko Jalo	s. 7.12.1916	† 28.6.1944
Lindbohm, Olavi David Valdemar	s. 14.3.1923	† 11.6.1944
Linden, Henry Arvid	s. 4.11.1922	† 28.7.1944
Lindh, Holger Esko	s. 29.4.1923	† 4.7.1944
Linna, Matti Viljam	s. 12.3.1921	† 6.3.1944
Liuhala, Jorma Johannes	s. 23.9.1923	† 28.6.1944
Louekari, Erkki Antero	s. 30.9.1923	† 15.6.1944
Manninen, Jaakko Eero	s. 12.6.1922	† 23.6.1944
Manula, Kauko Pentti	s. 20.10.1919	† 14.11.1943
Myllymäki, Arvo Antti	s. 4.6.1917	† 28.6.1944
Mylläri, Pauli Armas Allan	s. 29.10.1920	† 22.7.1944
Naumann, Heinz Teodor Wilhelm	s. 30.12.1921	† 28.6.1944
Nikkola, Pentti	s. 6.8.1922	† 26.6.1944
Noisniemi, Tor Rikhard	s. 4.5.1922	† 8.6.1944
Partanen, Heikki	s. — — —	† — — —
Peltola, Pertti Veikko	s. 21.3.1921	† 29.6.1944
Peltola, Viljo Valtteri	s. 11.1.1916	† 18.12.1943
Pilviö, Jussi Antero	s. 10.3.1923	† 22.6.1944
Pitkänen, Veikko Olavi	s. 7.3.1921	† 10.8.1943
Pokela, Olavi Johannes	s. 25.6.1923	† 1.11.1945

PÖLÖN, TAUNO EINO EDVARD	s. 5.9.1921	† 10.7.1944
PULLI, ANTTI	s. 3.12.1918	† 10.6.1944
PULLINEN, YRJÖ	s. 13.9.1922	† 8.7.1944
PUSA, AARNE HEIKKI	s. 22.8.1922	† 23.6.1944
PYLKKÄNEN, ERKKI JOHANNES	s. 8.4.1922	† 16.9.1943
RANTA, EINO JOHANNES	s. 30.1.1924	† 9.6.1944
RANTALAHTI, VOITTO UOLEVI	s. 7.8.1922	† 28.6.1944
RINTANEN, ERKKI VILHELM	s. 20.9.1919	† 5.7.1944
ROISKO, TEUVO TAPIO	s. 5.12.1923	† 29.6.1944
ROPPONEN, AULIS SULO JOHANNES	s. 29.3.1919	† 15.6.1944
ROPPONEN, HEIMO MATTI	s. 9.3.1920	† 13.1.1950
ROUHIAINEN, YRJÖ AULIS	s. 17.6.1923	† 21.4.1944
ROUKKULA, YRJÖ OLAVI	s. 12.2.1922	† 26.6.1944
RYYNÄNEN, KAARLO JOHANNES	s. 14.1.1924	† 3.12.1943
SALMI, PAULI	s. 4.8.1909	† 2.2.1944
SIHVONEN, URHO ENSIO	s. 25.12.1922	† 19.8.1941
SILLANPÄÄ, PENTTI HAAKON	s. 16.5.1922	† 27.6.1944
SYVÄNIEMI, JUHANI ARVID	s. 29.8.1920	† 28.6.1944
TIILIKAINEN, SEPPO ILMARI	s. 10.8.1922	† 2.7.1944
UKKOLA, UUNO STEFAN	s. 9.1.1911	† 18.12.1943
VAARAMO, TOIVO PERTTULI	s. 3.9.1920	† 12.11.1944
VEKARA, PENTTI KULLERVO	s. 23.9.1922	† 3.12.1943
VESA, VILJO ALLAN	s. 27.1.1922	† 11.7.1944
VUORIO, LAURI SAKARI	s. 12.8.1914	† 23.8.1943
VÄÄRÄLÄ, VEIKKO JOHANNES	s. 15.9.1919	† 12.2.1944
YLITALO, HEIKKI OLAVI	s. 16.10.1914	† 11.7.1944

KENTÄLLE JÄÄNEIDEN SIUNAUSTILAISUUS

Ukrainan ja Kaukasian taisteluissa kaatuneitamme oli haudattu sotilashautoihinsa monissa tapauksissa ilman ruumiinsiunausta, milloin kenttäpappimme ei ollut paikalla. Pataljoonan palattua Suomeen pidettiin sen vuoksi Helsingissä Hietaniemen sankarihaudalla 19. 9. 1943 yhdeksänkymmenen suomalaisen SS-sotilaan muistotilaisuus, jolloin heidät kentälle jääneinä haudattiin viimeiseen lepoon. Puolituhantinen joukko yleisöä, kaatuneiden omaiset sekä edustavaa suomalaista ja saksalaista sotilaspäällystöä otti osaa tähän tilaisuuteen.

Lyhyt, mieliinpainuva muistotilaisuus alkoi hymnillä »Oi Herra, siunaa Suomen kansa», jonka varuskunnan soittokunta soitti. Syyskuun aurinko pilkisti esiin pilveilevältä taivaalta valaisten kirkkaasti kukkaloisteisen sankarihautausmaan ja sille pystytetyn korkean ristin. Kirkkoherra Kalervo Kurkiala puhui kaatuneiden omaisille alkaen sanoista: »Henki se on, joka eläväksi tekee, liha ei hyödytä mitään, älkää surko sitä, että sankarivainajienne ruumiit ovat jääneet idän laajoille taistelukentille», hän lausui, »vaan vaalikaa heidän perintöään, säilyttäkää niiden miesten henki, jotka ovat kaatuneet taistelussa vihollistamme vastaan . . .»

Siunaustilaisuus päättyi rukoukseen ja yhteisesti laulettuun virteen »Jumala ompi linnamme», jonka jälkeen seurasi seppelten lasku sankarivainajien muistokummulle.

Surujuhlan järjestäneen SS-Vapaaehtoistoimikunnan jäsenet pankinjohtaja P. H. Norrmén, johtaja Paavo Rautala, hallitusneuvos Esko Riekki, eversti J. S. Talvitie ja kapteeni

Rauno Kallia laskivat ensimmäisinä toimikunnan seppeleen, jonka nauhoihin oli lainattu lause SS:n ylipäällikön päiväkäskystä: »Missä suomalaispataljoona seisoi, siellä vihollinen aina lyötiin.»

Muistopuheen piti pankinjohtaja Norrmén mainiten, että monet näistä sankarivainajista jo lähtiessään saattoivat aavistaa matkansa vaarat, mutta he halusivat uhmata sortoa ja kuolemaakin, kuten jääkärit aikoinaan, ja kun tästä historiaa joskus kirjoitetaan, tulee se tekemään oikeutta näille uljaille sotureille.

»Riemuiten uhriks' annamme henkemme lunnaan, kun vaan vapaus käy yli hautamme kunnaan» — oli kirjoitettu SS-Aseveljet r.y:n seppeleen nauhoihin, jonka laskivat kapteeni K-E. Ladau sekä kersantit V. Väärälä ja A. Pio.

Saksan sotilasasiamies, eversti Kitschmann laski tämän jälkeen Saksan puolustusvoimien seppeleen. Kenraalien Steinerin ja Bergerin seppeleen laski everstiluutn. Heldmann, SS:n Valtakunnanjohtajan ja SS:n Huoltoviraston seppeleen majuri Giese ja Helsingissä olevan saksalaisen komendanttiviraston seppeleen eversti Seeber. SS:n Päämajan ja Finnische Verbindungstellen seppeleet laski kummulle tämän kirjoittaja.

Kukkien kumpu sankarivainajiemme muistoksi kasvoi yhä. Suojeluskuntajärjestön seppeleen laskivat kenraaliluutnantti Lauri Malmberg ja majuri R. Nylander, Rintamamiesliiton seppeleen everstiluutnantti Hj. Honkanen ja Suomen Aseveljien Liiton seppeleen pääjohtaja L. Arvi P. Poijärvi ja luutnantti K. Tujunen. Rintamamiesliiton Pohjois-Karjalan piirin seppeleen toi kummulle luutnantti Hukkanen, Uudenmaan Rintamamiespiirin seppeleen lähetystöneuvos K. Ruuskanen ja Itä-Savon Rintamamiespiirin seppeleen johtaja O. Viljakainen. Upseerikoulussa olevien SS-miesten seppeleen kaatuneille aseveljilleen laskivat kummulle oppilaat Heimann ja Vuokko. Yksikössä »2400» palvelevat entiset SS-miehet olivat lähettäneet muistojuhlaan sähkösanoman. Virallisten seppeleiden sarjan päätti Helsingin Ratsuväkisuojeluskunnan

seppele, jonka laskivat luutnantit K. Väätänen ja T. Sairanen sekä kersantti E. Söderlund.

Vihrein havuin peitetty vertauskuvallinen hautakumpu peittyi mahtavaan väriloistoon lukuisista seppeleistä ja kukkalaitteista, joita kaatuneiden omaiset, monet yhteisöt ja laitokset olivat sankarivainajillemme tuoneet.

Eheätunnelmainen ja mieliinpainuva juhlatilaisuus päättyi sotilassoittokunnan säestyksellä yhteisesti laulettuun »Maamme»-lauluun.

Tämän jälkeen oli SS-Vapaaehtoistoimikunta järjestänyt ravintola Mustan Karhun suojiin muistotilaisuuden kaatuneiden SS-miestemme omaisille ja kutsuvieraille. Tilaisuuteen oli kerääntynyt n. 500 henkilöä ja siinä piti toimikunnan sihteeri, varatuomari R. G. Kallia voimakashenkisen puheen, jossa hän korosti näiden vainajien uhrin merkitystä isänmaan vapaudelle. Puheensa lopuksi hän esitti hetken hiljaisuuden SS-sankarivainajien kunniaksi.

Saksalaisten puolesta puhui everstiluutnantti Heldmann, everstiluutnantti Kurkialan tulkitsemana, sankarivainajiemme omaisille vakuuttaen Saksan tekevän parhaansa kaatuneiden omaisten huollossa. Hän esitti myös SS:n Valtakunnanjohtajan sekä divisioona Wikingin komentajan, kenraali Steinerin sydämelliset terveiset kaatuneiden omaisille.

Viimeiseksi puhui kaatuneiden omaisten puolesta sotilaspastori, rovasti K. Kauppinen, jonka oma poika, Osmo Kauppinen oli kaatunut 22. 7. 1941 Lukjanovkassa Ukrainassa. Lämminhenkisen puheensa hän päätti sanoihin: »Me jokainen tahdomme jäädä koko sydämellämme vaalimaan sitä jaloa henkeä, jonka voimalla he taistelivat, jonka elähdyttämänä he unta näkivät isänmaansa onnellisemmasta tulevaisuudesta ja joka pystypäin vei heidät kuolemaan kansakunnan korkeimpien arvojen puolesta.»

Syyskuisen sunnuntain arvokas, sotilaallisuudessaan karu ja koruton surujuhla oli päättynyt. Isänmaalleen kaikkensa

antaneet miehet, joiden jo pian unohdetut ja tuhotut sotilashaudat olivat jääneet vieraan maan taisteluteiden varsille, olivat saaneet heidän omaistensa mieliä lämmittävän kunnianosoituksen.

JUHLAPUHEISTA ARKEEN

Suomen irtauduttua sodasta ja solmittua rauhan raskain ehdoin alkoi maassamme masentavien poliittisten ristiriitojen kausi. Esille tulivat nyt ne, jotka joko julkisesti tai salaisesti olivat toimineet vihollisemme hyväksi asettuen äskeisen vikollisemme mahtiin nojautuen poliittisen elämämme määrääville paikoille.

Sotasyyllisyysprosessin ohella, joka ei vastannut kansamme enemmistön oikeustajua, ryhtyivät epäkansalliset aineksemme muihinkin painostustoimenpiteisiin isänmaallisia kansalaisia vastaan. Ensi kädessä joutuivat vaikeuksiin ne miehet, jotka muita aktiivisemmin olivat toimineet itsenäisyytemme ja kansallisen olemassaolomme säilyttämiseksi, ennen kaikkea puolustusvoimiemme upseeristo. Näistä toimenpiteistä saivat kärsiä myös entiset SS-vapaaehtoisemme, joissa vasemmistomme oli näkevinään sisäpoliittista vaaraa.

Kun nämä nuorukaisista karaistuneiksi sotilaiksi varttuneet miehet runsas vuosi sitten olivat palanneet raskaalta matkaltaan, oli heitä juhlittu kuten jääkäreitä neljännesvuosisata aikaisemmin, sanoma- ja aikakauslehdet olivat omistaneet sivumäärin palstojaan vapaaehtoistemme taistelun merkitykselle. He tunsivat saaneensa isänmaansa kiitokset ja täynnä tarmoa he olivat ryhtyneet uusiin tehtäviinsä omassa armeijassamme. Heidän suomalaiset esimiehensä kiittivät heidän velvollisuudentuntoaan ja tarmokkuuttaan oman rintamamme taisteluissa. Sodan päätyttyä olisi saattanut odottaa, että he olisivat saaneet hakeutua rauhanaikaisiin toimiinsa ja tehtäviinsä, kuten muutkin rintamamiehemme.

Näin ei kuitenkaan käynyt. Entisten jääkärien historia

toistui jälleen; kuten hekin aikoinaan, joutuivat myös vapaaehtoisemme vasemmistomme hyökkäilyjen kohteeksi. Kommunistien sanomalehdet julkaisivat räikeitä kirjoituksia heitä vastaan vaatien suorastaan heidän »päätään vadille». Näytteeksi näistä monista kirjoitelmista lainaan tähän osia Niilo Wällärin »Vapaa Pohjola»-lehdessä 8. 3. 1945 olleesta kirjoituksesta:

»*SS-miehet kansakunnan vaarana.*

Joitakin aikoja talvisodan jälkeen alettiin Suomesta salaa lähettää nuoria miehiä Saksaan saamaan koulutusta natsien SS-joukoissa. Tällainen värväystoiminta alotettiin lapualaisten toimesta. — — — Miesten lähetys oli tapahtuvinaan salaa, koska puuha oli laitonta. Mutta valtiollisen poliisin tietämättä se ei voinut tapahtua. — — — Joskus seliteltiin, että SS-miehiksi värvätyt lähetettiin saamaan koulutusta nykyisten aseitten käytössä. Tällainen selitys ei voi olla todellinen. — — — Onneksi ei saksalaisten tarkoitus Suomeen nähden toteutunut. Suomesta ei tullut Saksan alusmaata. Mutta ne piirit ovat edelleen koskemattomia, jotka syyllistyivät tähän maanpetossuunnitelmaan ja sen valmisteluun. Nämä piirit merkitsevät vieläkin määrättyä vaaraa Suomen kansalle, vaikka Saksa kohta on pois pelistä. Niiden eri muotoihin järjestetty juonittelu vaarantaa hyvien suhteiden järjestämistä itään ja lännen suuriin demokratioihin. Siksi on korkea aika ryhtyä tutkimaan kutka ovat ja missä määrässä osallistuneet vaaralliseen SS-joukkojen värväämiseen. Sellaiset piirit ja henkilöt — myös itse SS-miehet — on tuomittava tekojensa mukaisesti ja poistettava julkisista tehtävistä.»

Syyttäessään täysin perusteettomasti vapaaehtoisiamme ja heidän Saksaan lähettäjiään maanpetoksen valmistelusta jätti hra Wälläri mainitsematta sen tosiasian, että itsenäisyytemme aikana ovat tuhannet suomalaiset saaneet itärajamme takana opetusta kansallemme vieraassa yhteiskuntaopissa, ka-

Kotiinpaluun juhlallisuudet jatkuivat Tampereella pidetyssä paraatissa Pyynikin urheilukentällä.

Suomessa viettämänsä kuukauden loman jälkeen kokoontui pataljoona jälleen Hankoon. Kuvassa keskustellaan siitä, lähteekö pataljoona vielä Saksaan vai jääkö se Suomen armeijaan. Oik. eversti Leander, keskellä ev.luutn. Collani ja äärimm. vas. ev.luutn. Marianen.

Kentälle jääneiden 90:n vapaaehtoisen siunaustilaisuus Hietaniemen sankarihautausmaalla. Kirkkoherra, jääkäriev.luutn. Kalervo Kurkiala toimitti ruumiinsiunauksen.

Elokuussa 1956 tuli div. Wikingin entinen komentaja, kenraali Felix Steiner tervehdyskäynnille Suomeen entisten vapaaehtoistensa vieraaksi. Hänelle näytettiin Suomen kesäistä kauneutta lentokoneestakin. Kuvassa oikealta Aarne Roiha, kenr. Steiner ja tekijä.

Käytyään useilla seuduilla tervehtimässä entisiä sotureitaan järjestettiin kenr. Steinerin kunniaksi lähtiäisjuhlat Katajanokan Upseerikasinolla. Istumassa oikealta A. Kähärä, hallitusneuvos Riekki, rouva Liisa Parjanen (ent. Berg), kenraali Steiner, neiti L.-M. Kyöstilä, jääk.eversti Horn, kapt. Itälä ja tekijä.

pinanvalmistelun teoriassa ja sotataidossa upseerikoulutuksesta aina sotilasakatemioihin asti. Muutamat ovat siellä kohonneet jopa kenraalin arvoon ja vaikuttaneet itärajamme tälläkin puolen, mm. Antikainen ja Lehén.

Väittäessään vapaaehtoistemme palvelleen muka Saksan maahamme kohdistamia pyrkimyksiä, häpäisee Wälläri tahallisesti niitä nuorukaisia, jotka omaa isänmaataan palvellakseen v. 1941 lähtivät Saksaan. Pienintäkään syytä tähän loukkaukseen ei ole esiintynyt tähän päiväänkään mennessä. Kaikki SS-Vapaaehtoistoimikunnan jäsenet olivat itsenäisyystaistelumme ajalta aktivisteina tunnettuja isänmaanystäviä, vapaaehtoisemme taas eri kansankerroksista lähteneitä nuorukaisia, joille tärkeintä oli vapautemme säilyttäminen. Äärimmäiseen oikeistoon lukeutuvia oli heissä vähiten, ja ainoa vapaaehtoisista, joka kantoi puvussaan Saksan natsipuolueen jäsenmerkkiä, oli sittemmin kommunistien suosioon päässyt Matti Ilmari Tamminen.

Kenestä on enemmän ollut häiriötä lailliselle yhteiskuntajärjestykselle ja työrauhalle maassamme, Saksassa vaiko muualla koulutusta saaneista, lienee selittämättäkin selvää.

Tosiasioita ei ole syytä lähteä propagandamielessäkään vääristelemään. Vapaaehtoisemme palvelivat Suomen armeijan reservistä hallituksemme ja päämajan luvalla määräajaksi Saksan armeijaan siirrettyinä. Toiminnan kohteena oli silloinen yhteinen vihollinen. Sisäpoliittisia tarkoitusperiä ei vapaaehtoisliikkeellä ollut. Saksan kamaralla ei perustettu Suomea varten minkäänlaista interventiohallitusta, kuten aikoinaan Norjaan ja — Terijoelle. Tämä olisi vasemmistomme totuuden ja tasapuolisuuden nimessä muistettava.

Vaikeuttaakseen entisten vapaaehtoistemme toimeentulomahdollisuuksia antoivat eräät ammattijärjestöt tähän tähtääviä määräyksiään, mm. Suomen Merimies-Unioni seuraavan tiedoituksen: »Suomen Merimies-Unioni on päättänyt, etteivät sen jäsenet tee työtä laivassa, jossa on laivaväkeen kuuluvana joku saksalaisiin SS-joukkoihin kuulunut henkilö.

Tästä on ilmoitettu myös laivanvarustajille, jotta mitään häiriötä liikenteessä ei pääsisi tapahtumaan. Käytännössä tämä merkitsee sitä, ettei SS-joukoissa ollut voi päästä merimiesammattiin.»

Myös entisten vapaaehtoisten joukosta löytyi eräitä moraalittomia yksilöitä, jotka tarkasta seulonnasta huolimatta olivat päässeet lähtemään Saksaan. Kelvottomina edustamaan suomalaista sotilasta vieraassa maassa oli heidät siellä erotettu ennen sopimusajan päättymistä ja palautettu Suomeen. Muutamat näistä hakeutuivat kommunistisen sisäasiainministeri Leinon asiamiehiksi ja varmistaakseen uutta asemaansa he julkaisivat palvelusajaltaan SS-joukoissa valheellisia ja entisiä tovereitaan törkeästi häpäiseviä kirjoja ja kirjoituksia (mm. Haudat Dnjeprin varrella, Farligt spel ym.). Tällaisia »oman pesänsä likaajia» oli mm. saksalaissyntyinen Eric Nupnau, joka toimipaikassaan Saksassa oli harjoittanut lapsellista vakoilupuuhaansa ja nyt Leinon päästyä ministeriksi viipymättä asetti »kykynsä» uuden Valpon käyttöön.

Kesäkuun 2. p:nä 1946 kirjoitti Nupnau tasavallan presidentille ansioistaan saadakseen Suomen kansalaisuuden:

»Kesällä 1945 kehoitettiin minua sisäasiainministeri Leinon määräyksestä ja Valtionpoliisin silloisen päällikön lakitieteen tohtori Brusiinin 5. heinäkuuta 1945 päivätyllä kirjeellä avustamaan eräissä kansallissosialistiseen sellityöhön ja asekätkentäjuttuun liittyvien asioiden selvittelyssä. Suoritin nämä tehtävät lojaalisti ja parhaan kykyni mukaan.»

Nupnaulle myönnettiin Suomen kansalaisuus, vaikka mitään »kansallissosialistista sellityötä» ei maassamme havaittukaan. Nupnaun »tutkimukset» Leinon palveluksessa käsittivät entisten vapaaehtoistemme valvontaa ja valheellisten ilmiantojen laatimista heitä vastaan, kuten Tammisenkin puuhat Valpon palveluksessa.

Vasemmiston saatua miehensä tärkeimmille paikoille sisäasiainhallinnossa, muuttui tämä aluksi lehdistössä käyty ajojahti konkreettisiksi toimenpiteiksi. Kaikki entiset vapaa-

ehtoisemme, jotka sodan päätyttyä vielä olivat jääneet armeijaan, saaneet valtion tai kuntien virkoja, poliisitoimia ym., pakotettiin ministeri Yrjö Leinon mahtikäskyllä eroamaan 24 tunnin kuluessa. Monet heistä saivat istua Valpon kuulusteltavana viikkoja ja kuukausiakin, vaikka mitään raskauttavaa ei heitä vastaan ilmennyt edes silloisen Valpon mielestä. Monet sen sijaan lähtivät näitä hankaluuksia ja Siperiaa välttääkseen ulkomaille. Useat heistä jäivätkin pysyvästi vieraille maille, mm. Ruotsiin, Norjaan, Hollantiin, Venezuelaan, Kanadaan, Yhdysvaltoihin, luoden uusissakin oloissa itselleen hyvät elinmahdollisuudet.

Jouduttuani virka-asemani vuoksi vaikuttamaan aikaisemmin mainittujen kelvottomien ainesten erottamiseen pataljoonasta, jouduin itsekin näiden Valpolle tekemien »ilmiantojen» kohteeksi ja niiden johdosta aina Siperiaan saakka.

Vapaaehtoistemme luopiot saivat palveluksistaan näkyvän kiitoksen uusilta käskijöiltään. Heti kun maanpetoksesta tuomiotaan odottanut Hella Vuolijoki tuli armahduksen saatuaan Yleisradion johtoon, sai Matti Tamminen siellä radiokuuluttajan toimen. Eric Nupnaulle, kuten mainittiin, myönnettiin Suomen kansalaisuus.

Paluu juhlapuheista arkeen sai muitakin ikäviä muotoja. Kun nuoret vapaaehtoisemme v. 1941 lähtivät Saksaan, päätti puolustusvoimiemme johto samaistaa palveluksen Saksan armeijassa palveluksi Suomen armeijassa ja vahvisti asian Päämajan Käskylehdessä No 19/24. 6. 42 seuraavasti:

»1 §

Kom. 2

Palvelus Saksan puolustusvoimissa.

Ylipäällikkö on 16. 6. 42 päättänyt, että Saksan puolustusvoimissa käynnissä olevan sodan aikana palvelleille suomalaisille tämä palvelusaika Saksan joukoissa lasketaan vastaavana palveluksena hyväksi asevelvollisuuden suorituksessa

Suomessa sekä otetaan huomioon palvelusaikana ylennystä varten seuraavaan arvoon.

Asevelvollisuuden suoritukseksi lasketaan 1. 5. 41 jälkeen Saksan puolustusvoimissa palveltu aika. Sama aika huomioonotetaan myös ylennystä varten, jolloin on huomattava, että kysymyksessä on vain ylennys seuraavaan sotilasarvoon siitä suomalaisesta sotilasarvosta, joka a.o:lla on Saksasta palatessaan.

Komentoesikunnan päällikkö
Kenraaliluutnantti W. E. Tuompo

Komento-osaston päällikkö
Eversti I. Salmio».

Kommunistejamme ja heidän myötäilijöitään ei tämä ilmeisesti miellyttänyt. Yrjö Leinon mahtikaudella, kenr.maj. Lundqvistin ollessa puolustusvoimiemme komentajana, mentiin marsalkka Mannerheimin päätös asiassa muuttamaan taannehtivalla vaikutuksella Puolustusvoimain Pääesikunnan Käskylehdessä No 18/24. 11. 45:

»Kom. 2.
Palvelusajan laskeminen.
PM:n Käskylehden No 19./42 1 § katsotaan 31. 10. 45 tapahtuneessa esittelyssä tulleen peruutetuksi».

Tämän peruutuksen johdosta joutuivat monet nuorimmista vapaaehtoisista, huolimatta palveluksestaan Suomen armeijassakin vielä Saksasta paluunsa jälkeen, suorittamaan asevelvollisuutensa armeijassamme tavalliseen tapaan alokkaasta alkaen.

Samalla peruutuksella evättiin myöhemmin valtion palvelukseen tulleilta oikeus heille kuuluvaan virkaikään kahden vuoden ajalta. Tämä asia on yhä edelleenkin korjaamatta.

Pahinta kuitenkin oli, että tällä peruutuksella riistettiin

sadoilta invalideiksi tulleilta vapaaehtoisiltamme mahdollisuus saada niitä invalidieläkkeitä ja korvauksia, joita muut sotavammaisemme ovat saaneet. Samoin jäivät Saksan itärintamalla kaatuneiden omaiset vaille niitä huoltoavustuksia, jotka heille aikaisemmin oli Saksan taholta suoritettu.

Samalla sisukkuudella, jota vapaaehtoisemme osoittivat taisteluissaan, he kantoivat vaiti ollen isänmaan asialla saamansa vammat. Yli kymmeneksi vuodeksi jäivät he sotainvalidihuoltomme ulkopuolelle. Huolimatta siitä, että vapaaehtoistemme Saksaan lähtö tapahtui valtion toimesta ja siis valtion vastuulla, ei valtiovalta tätä vastuutaan muistanut. Ihmeteltävää on myös, ettei yksikään niistä vaikutusvaltaisista henkilöistä, jotka hoitivat vapaaehtoistemme Saksaan lähettämisen, edes yksityishenkilönä asettunut julkisesti puolustamaan vääryyttä kärsineitä invalidejamme. Vasta vuodesta 1956 lähtien saavat invalideiksi jääneet ent. vapaaehtoisemme samat korvaukset kuin heidän omilla rintamillamme haavoittuneet aseveljensä. Huomattavaa on, että asia tässä myöhäisessäkin vaiheessa saatiin järjestetyksi entisten vapaaehtoisten omasta aloitteesta. Valtion korvausvelvollisuuden tultua lailla vahvistetuksi on korvausanomusten käsittely sittemmin sujunut nopeasti Valtion Tapaturmatoimiston virkamiehen, varatuomari Matti Ylikankaan tarmokkaalla avulla.

Entisten vapaaehtoistemme sijoittautumisesta rauhanaikaiseen yhteiskuntaan ei tähän mennessä ole käytettävissä likimainkaan tarkkoja tietoja, mutta yleensä he ovat tavallista tarmokkaammin jatkaneet sodan takia kesken jääneitä opintojaan ja edityneet ammattialoillaan keskitasoa paremmin. Tämän hetken tietojen mukaan on heistä

lääkäreitä 8 (joista väitelleitä tohtoreita 5)
hammaslääkäreitä 2
lakimiehiä 25
maistereita eri tieteenaloilla 21

filosofian tohtoreita 4 (joista 1 professorina)
pappeja 2
kansakoulun- ja voimistelunopettajia 12
insinöörejä 20
ekonomeja 3
merkonomeja 2
teknikkoja ja työnjohtajia 25
rakennusmestareita ja ylempiä työnjohtajia 50
suurempien liikelaitosten johtajia 20
kauppiaita ja pienemp. yritysten johtajia 25
kauppaedustajia 25
agronomeja ja metsänhoitajia 10
itsenäisiä maanviljelijöitä 40
virkamiehiä 31
sanomalehdentoimittajia ja kirjailijoita 8
upseereita vakin. palveluksessa 10
aliupseereita vakin. palveluksessa 5
liikenteen harjoittajia ja autoilijoita 15

Sotilasarvoiltaan jakautuvat elossa olevat entiset vapaaehtoisemme suunnilleen seuraavasti: upseereita 250, aliupseereita 750 ja sotamiehiä 3.

Erikoisen huomion ansaitsevat eräät vaikeasta haavoittumisestaan huolimatta tutkintoja suorittaneet, kuten sotasokeana kauppatieteen kandidaatiksi opiskellut Seppo Backberg, etevänä kirurgina tunnettu, vaikeasti kasvoihin ja silmiin haavoittunut Pekka Nummi ja teologisen loppututkinnon suorittanut, vaikeasti päähän haavoittunut Penna Konttinen. Lukuisia muitakin esimerkkejä voitaisiin mainita invalideiksi tulleiden ja muidenkin entisten vapaaehtoisten yritteliäisyydestä rauhanaikaisessa elämässä. — Poliittiseen elämään osallistuneita heidän joukossaan sitävastoin on erittäin vähän: vain yksi on tiettävästi pyrkinyt eduskuntaan (sos.-dem. puolue) ja yksi toiminut puoluesihteerinä ja ministerinä (kansanpuolue).

Ent. vapaaehtoisia ja heidän omaisiaan, jotka voisivat tiedoillaan täydentää tässä kirjassa esitettyjä asioita, tai oikaista mahdollisia virheellisyyksiä, pyydetään ystävällisesti kirjoittamaan niistä tekijälle Kustannusosakeyhtiö Otavan osoitteella.

YLEISÖLTÄ

"Suomalainen Anabasis"

Kirjallisuusarvostelua on totuttu pitämään kirjallisten teosten tarkasteluna, jonka tarkoituksena on lähinnä ohjata yleisön lukuhalua kirjallisuuden eri alojen parhaimpiin uutuuksiin. Tässä mielessä on arvovaltaisten sanomalehtien kirjallisuusarvostelijoita pidettävä aikansa asiantuntevina ja puolueettomina makutuomareina.

Helsingin Sanomain tk:n 11. päivän numerossa julkaistu kirjani "Terekille ja takaisin" arvostelu ei kuitenkaan täyttäne vaatimuksia sen paremmin asiantuntemuksensa kuin puolueettomuutensakaan kohdalta. Luonnollisesti on jokaisen kirjan tekijän alistuttava arvostelulle, olipa se kiittävää tai moittivaa, mutta mielestäni olisi arvostelun pysyttävä asiallisella pohjalla. Kun arvostelijaksi ryhtynyt ei pysty erottamaan toisistaan kahta niin erilaista kirjallisuuden alaa kuin historia ja muistelmat, lienee häntä pidettävä heikkona tehtäväänsä.

Missään yhteydessä en ole antanut kirjoittamalleni näin vaativaa ni itystä. Kirjani on eräillä asiakirjoilla täydennetty muistelmateos, tavallaan "sotilaallinen matkakirja". Varsinaista historiaa tästä aiheesta tuskin voidaan kirjoittaakaan ennen kuin siihen liittyvät ja toistaiseksi vielä arkistoissa säilytettävät asiakirjat saadaan tutkijoiden käyttöön. Tästä olisi arvostelija päässyt selville lukemalla kirjani alkulauseen.

Vaikkakin majuri evp. Y. P. I. Kailalta puuttunee tottumusta arvostelun ammattimiehenä, olisin odottanut häneltä miehen näkemystä asioissa, joita hän lähti arvostelemaan. Hänen asiantuntemuksensa rajoittuu muutaman kuukauden palveluun SS-joukoissa, joista hän ilmeisten sopeutumisvaikeuksien vuoksi kotiutui jo vuoden 1941 lopulla. Näin ollen hän ei ehtinyt kerätä niitä kokemuksia kuin 2-vuotisen sopimusaikansa täysin, tai sen ylikin palvelleet. Nähtävästi on tästä lyhyestä ajasta jäänyt hänen mieleensä vain katkeruutta, koska häntä aktiivikapteenin arvostaan huolimatta ei voitu asettaa edes joukkueenjohtajan vakinaisiin tehtäviin. Toinen syy, joka on vienyt pohjan arvostelun puolueettomuudelta, lienee seuraava: viime keväänä tarjoutui maj. Kaila laatimaan tämän vapaaehtoisliikkeen historiikin, johon tehtävään häntä ei kuitenkaan pidetty pätevänä. Näistä seikoista lienee ent. aseveljen mieli myrtynyt. Hänen kynänsä jälki palauttaa mieleen sodanaikaisen "ernsthafter Hornblaser"in, miehen, "joka ei koskaan hymyillyt", legendaarisen purnarin Ukrainan sotatoimialueelta.

Kun kirjani arvostelu, paitsi vapaaehtoisiimme kohdistuvan oudon sävynsä lisäksi, sisältää koko joukon epäasiallisuuksia, pyytäisin saada oikaista niistä eräitä.

Veli Kailan tietämättömyys SS-vapaaehtoisliikkeen päämäärästä tai tarkoituksesta on yllättävä tunnustus; kaikki muut Saksaan lähteneet olivat selvillä lähtönsä syistä. Saattoiko hänen mielestään tarkoituksettoman hankkeen takana olla ansioituneista kansalaisista kokoonpantu toimikunta, erilaisia yhteisöjä ja virastoja ja itse silloinen hallitus?

Perin outo ja odottamaton on Kailan väite, ettei vapaaehtoistemme lähdön syynä ollut isänmaallisuus, siis halu palvella maataan. Tätä vaikutinta Kaila väittää minun kirjassani liikaa korostaneen. Jos Kaila itse lienee lähtenyt Saksaan ammattisotilaan intresseissä, ei tätä ole yleistettävä valtaosaan

kaan kohdalta. Luonnollisesti on jokaisen kirjan tekijän alistuttava arvostelulle, olipa se kiittävää tai moittivaa, mutta mielestäni olisi arvostelun pysyttävä asiallisella pohjalla. Kun arvostelijaksi ryhtynyt ei pysty erottamaan toisistaan kahta niin erilaista kirjallisuuden alaa kuin historia ja muistelmat, lienee häntä pidettävä heikkona tehtäväänsä.

Missään yhteydessä en ole antanut kirjoittamalleni näin vaativaa nimitystä. Kirjani on eräillä asiakirjoilla täydennetty muistelmateos, tavallaan "sotilaallinen matkakirja". Varsinaista historiaa tästä aiheesta tuskin voidaan kirjoittaakaan ennen kuin siihen liittyvät ja toistaiseksi vielä arkistoissa säilytettävät asiakirjat saadaan tutkijoiden käyttöön. Tästä olisi arvostelija päässyt selville lukemalla kirjani alkulauseen.

Vaikkakin majuri evp. Y. P. I. Kailalta puuttunee tottumusta arvostelun ammattimiehenä, olisin odottanut häneltä miehen näkemystä asioissa, joita hän lähti arvostelemaan. Hänen asiantuntemuksensa rajoittuu muutaman kuukauden palveluun SS-joukoissa, joista hän ilmeisten sopeutumisvaikeuksien vuoksi kotiutui jo vuoden 1941 lopulla. Näin ollen hän ei ehtinyt kerätä niitä kokemuksia kuin 2-vuotisen sopimusaikansa täysin, tai sen ylikin palvelleet. Nähtävästi on tästä lyhyestä ajasta jäänyt hänen mieleensä vain katkeruutta, koska häntä aktiivikapteenin arvostaan huolimatta ei voitu asettaa edes joukkueenjohtajan vakinaisiin tehtäviin. Toinen syy, joka on vienyt pohjan arvostelun puolueettomuudelta, lienee seuraava: viime keväänä tarjoutui maj. Kaila laatimaan tämän vapaaehtoisliikkeen historiikin, johon tehtävään häntä ei kuitenkaan pidetty pätevänä. Näistä seikoista lienee ent. asevelien mieli myrtynyt. Hänen kynänsä jälki palauttaa mieleen sodanaikaisen "ernsthafter Hornblaser"in, miehen, "joka ei koskaan hymyillyt", legendaarisen purnarin Ukrainan sotatoimialueelta.

Kun kirjani arvostelu, paitsi vapaaehtoisiimme kohdistuvan oudon sävynsä lisäksi, sisältää koko joukon epäasiallisuuksia, pyytäisin saada oikaista niistä eräitä.

Veli Kailan tietämättömyys SS-vapaaehtoisliikkeen päämäärästä tai tarkoituksesta on yllättävä tunnustus; kaikki muut Saksaan lähteneet olivat selvillä lähtönsä syistä. Saattoiko hänen mielestään tarkoituksettoman hankkeen takana olla ansioituneista kansalaisista kokoonpantu toimikunta, erilaisia yhteisöjä ja virastoja ja itse silloinen hallitus?

Perin outo ja odottamaton on Kailan väite, ettei vapaaehtoistemme lähdön syynä ollut isänmaallisuus, siis halu palvella maataan. Tätä vaikutinta Kaila väittää minun kirjassani liikaa korostaneen. Jos Kaila itse lienee lähtenyt Saksaan ammattisotilaan intresseissä, ei tätä ole yleistettävä valtaosaan
muita. Kailan väitteeseen en usko yhtyvän yhdenkään elossa olevan vapaaehtoisen sen enempää kuin tällä sotaretkellä kaatuneiden omaistenkaan. Tykkänään eri asia on, palveliko vapaaehtoisliike maamme etua varsinkaan nykyhetkellä nähtynä.

Olen tehnyt kirjassani eräitä rinnastuksia jääkäriliikkeen ja SS-vapaaehtoisliikkeen välillä. En usko lukijoiden kuitenkaan tulevan siihen käsitykseen, että tarkoituksena olisi jakaa jääkäriemme kunniaa tai antaa meidän retkellemme missään nimessä samaa historiallista merkitystä. Aika ja olosuhteet olivat siinä mielessä tykkänään toiset. Olen pyrkinyt kuvaamaan vapaaehtoistemme vaiheita Saksan itärintamalla yhtenä niistä monista aikaisemmista suomalaisen sotilaan esiintymisistä vieraan vallan armeijoissa, joista historiassamme on lukuisia esimerkkejä.

Sikäli kuin kirjassani on kritiikkiä, ei sen tarkoituksena ole syyttää silloista Vapaaehtoistoimikuntaa sen enempää kuin hallitusneuvos Riekkiäkään, joka niissä oloissa varmasti teki parhaansa puhtaasti suomalaisissa intresseissä. Silloisissa olosuhteissa ei asioita olisi sen paremmin hoitanut Y. P. I. Kailakaan.

Kaila väittää vapaaehtoisillemme tyrkytetyn kansallissosialistista propagandaa. Tätä väitettä en ole kuullut muilta vapaaehtoisiltamme. Tietysti siellä oli luettavissa niin SS-Leitheft kuin Das Schwarze Korpskin, eikä sen suuntaista luettavaa tarvinnut niinä vuosina lähteä meren takaakaan etsimään. Mutta siinä määrin saksan kieltä taitavia, että näillä julkaisuilla olisi ollut jotakin merkitystä, oli suomalaisten joukossa perin vähän. Eipä näy sen vaikutus pahemmin Kailaankaan tarttuneen.

Myönnän mielelläni, että muistelmateokseen, jonka pohjana ei ole päivittäin tehtyjä muistiinpanoja ja johon liittyviä asioita ei vielä ole mahdollista asiakirjoistakaan varmentaa, saattaa hyvinkin tulla muistivirheitä, etenkin vähemmän tärkeiden asioiden kohdalla. Niitä seikkoja, jotka Kaila arvostelussaan merkitsi kysymysmerkillä tai muuten asetti kyseenalaiseksi, on hänellä mahdollisuus lähdekirjallisuudesta täsmentää, koska ei näy niitä enää muistavan.

Vapaaehtoistemme sotaretki Saksan armeijassa oli siinä määrin vaiherikas ja monivivahteinen, että siitä epäilemättä kirjoitetaan vielä moniakin muistelmia. Ehkäpä vielä saamme lukea veli "Kailan Anabasiksen", jota luetaan vielä silloinkin, kun Xenofon jo on jäänyt unohduksiin.

Entisten vapaaehtoistemme suhtautuminen kirjoittamiini muistelmiin on tähän mennessä ollut hyvin myönteistä ja mieltäni lämmittävää.

Helsingissä, 13. 12. 1958.
Unto Parvilahti

Tietysti siellä oli luettavissa niin SS-Leitheft kuin Das Schwarze Korpskin, eikä sen suuntaista luettavaa tarvinnut niinä vuosina lähteä meren takaakaan etsimään. Mutta siinä määrin saksan kieltä taitavia, että näillä julkaisuilla olisi ollut jotakin merkitystä, oli suomalaisten joukossa perin vähän. Eipä näy sen vaikutus pahemmin Kailaankaan tarttuneen.

Myönnän mielelläni, että muistelmateokseen, jonka pohjana ei ole päivittäin tehtyjä muistiinpanoja ja johon liittyviä asioita ei vielä ole mahdollista asiakirjoistakaan varmentaa, saattaa hyvinkin tulla muistivirheitä, etenkin vähemmän tärkeiden asioiden kohdalla. Niitä seikkoja, jotka Kaila arvostelussaan merkitsi kysymysmerkillä tai muuten asetti kyseenalaiseksi, on hänellä mahdollisuus lähdekirjallisuudesta täsmentää, koska ei näy niitä enää muistavan.

Vapaaehtoistemme sotaretki Saksan armeijassa oli siinä määrin vaiherikas ja monivivahteinen, että siitä epäilemättä kirjoitetaan vielä moniakin muistelmia. Ehkäpä vielä saamme lukea veli "Kailan Anabasiksen", jota luetaan vielä silloinkin, kun Xenofon jo on jäänyt unohduksiin.

Entisten vapaaehtoistemme suhtautuminen kirjoittamiini muistelmiin on tähän mennessä ollut hyvin myönteistä ja mieltäni lämmittävää.

Helsingissä, 13. 12. 1958.

Unto Parvilahti

Parvilahden tapaus

Ei liene epäilystäkään siitä, etteikö Berijan tarhojen tekijä Unto Parvilahti ole yhden suurimman oikeusmurhan uhri, mitä itsenäisyydenajan historiamme tuntee. Tunnustaa täytyy myös, että mainittu kirja on ns. tulen arasta kirjallisuudesta lähes ainoa, jolla on oikeutuksensa pelkästään kirjallisen arvon kannalta.

Näin ollen on valitettavaa, että Parvilahti kuluneena vuonna on itse pontevasti ryhtynyt haihduttamaan häneen kohdistunutta suurelta osalta ansaittua good williä. Valtaosa kansaamme olisi kernaasti uskonut häneen kohdistettujen pamflettien perättömyyden, ilman mahtavaeleistä, sinänsä perusteltua oikeudenkäyntiä. Vielä valitettavampi on tekijän viimeisin kirja, jolta käsittääkseni puuttuu kaikki edellisen teoksen ansiot (aiheen erilaisuuden huomioonottaenkin). Pisteenä i:n päällä on julkinen tyytymättömyys arvosteluun.

Miten lie, mutta näinollen maallikko ei voi välttyä ajatukselta, joka tuo mieleen vanhan sananlaskun koirasta ja kalikasta. Myös toinen tulee mieleen — ei savua ilman tulta.

Oli miten oli, asia on valittamisen — ja kyllästymisen — arvoinen.

"Klovni".

Unto Parvilahdelle

Et näy pitäneen sitä tavasta jolla arvostelin kirjaasi "Terekille ja takaisin". Minä, luettuani eräästä toisesta arvostelusta (suunnilleen) että "kirja on kaikissa suhteissa mitä keskinkertaisin", tulin taas ajatelleeksi, että olisikohan jo tullut kehutuksi liikaa! — Arvostelustani en tietysti muuta kirjaintakaan, minkä kirjoitin sen kirjoitin.

Kun nyt puolestasi ryhdyt arvostelemaan minua itseäni tarkoituksella saada ponja pois kirjoitukseltani, täytyy minun jatkaa tätä leikkiä.

Asiantuntemukseni. Kyllä minä olen asiantuntija. SS-joukoissa palvelin n. 8 kuukautta (kumma kun et yhdysupseerina sitä tietänyt), rintamalla paljon kauemmin kuin sinä, ja opin kokemaan SS:n sellaisena kuin se oli. Viime keväänä suunnitellessani tämän mielenkiintoisen ja minulle omalla tavallaan läheisen SS-liikkeemme historian kirjoittamista tein koko joukon asiaankuuluvaa lapiotyötä, jonka katson vain lisänneen asiantuntijavarmuuttani. Sotahistoriallinen kirjallisuus, kuten Sinunkin kirjasi, kuuluu lempiharrastuksiini. Ja kai minä, niin upseeri kuin olenkin, jotakin ymmärrän sotaretkistä ja sotalaitosopistakin.

Suhteeni SS:ään. Minä lähdin SS:ään todella ammattisotilaan intresseissä — "Sinäpä sen sanoit". (Missä intresseissä Sinä lähdit?) Sattuneista syistä en todellakaan sopeutunut sinne, hyvä että senkin sanoit. Joukkueenjohtajaksi ryhtymisestäni ei koskaan ollut puhettakaan, koska kapteenille kuuluu komppania — tiedätkö? — ja koska minulle useammankin kerran luvattiin moottoripyöräkomppania, omien — tietysti epäluotettavien — merkintöjeni mukaan viimeksi lokakuussa 41, jolloin Steiner komentoteitse lähetti minulle terveiset, että tarvitsen vain vähän "Geduldia", niin pian saan suomalaisen tiedustelukomppanian. Naurettava vihjauksesi siitä, että olisin "kotiutunut" pystymättömyyteni vuoksi joukkueenjohtajaksi, ansaitsisi oikeastaan vastaläimäykseksi, että Sinut lähetettiin Berliiniin kenttäpostia hoitamaan, koska olit pystymätön sotamiehek-

merkintöjeni mukaan viimeksi lokakuussa 41, jolloin Steiner komentoteitse lähetti minulle terveiset, että tarvitsen vain vähän "Geduldia", niin pian saan suomalaisen tiedustelukomppanian. Naurettava vihjauksesi siitä, että olisin "kotiutunut" pystymättömyyteni vuoksi joukkueenjohtajaksi, ansaitsisi oikeastaan vastaläimäykseksi, että Sinut lähetettiin Berliiniin kenttäpostia hoitamaan, koska olit pystymätön sotamiehek-si. (Älä hyvä mies vaan vedä minua tästä oikeuteen, "lakitupaa kammoon niinkuin helvettiä"). Anoin itse yhdessä 20 muun SS-meininkiin tympeytyneen suomalaisen upseerin kanssa siirtoa Suomen puolustusvoimiin heti kun siihen ensimmäinen tilaisuus tuli, joulukuussa -41. Olisin ottanut divisioonan kaikki suomalaiset mukaani, mutta se ei ollut vallassani. Näitä asioita et Sinä Berliinissä postiläjäsi takana tietenkään voinut seurata. — Meidän, Sinun ja minun, asenteemme SS:ään on erilainen, ja siitä kenkä puristaa.

SS-liikkeen historia. Tarkoitukseni oli todella viime keväänä ryhtyä toteuttamaan lempiajatustani, SS-miestemme historian kirjoittamista. Senjälkeen kun tehtävään lupautui prof. Jokipii, jota historiikkitoimikuntamme kannatti ja lupasi tukea, jätin häiriöiden välttämiseksi omat haaveeni ja minäkin, myrtynyt mies, lupasin auttaa häntä kaikilla mahdollisilla tiedoillani. Pätevyyttäni on tietysti koetettu punnita, luultavasti ja ennen kaikkea arvostelevaa asennettani SS-liikkeeseemme. Mutta kuinka on Sinun pätevyytesi? Sanoit minulle hiljattain, että yhdistyksemme puheenjohtaja olisi jopa kieltänyt Sinua kirjoittamasta (mikä mielestäni oli väärin) Minua ei sentään kukaan ole kieltänyt.

Kirjasi saa nyt myydä itseään omalla vauhdillaan ja tätä ilmaista reklaamia, jonka merkityksen mainosmiehenä tietysti ymmärrät, en minä kehtaa tämän pitemmälle jatkaa. Mitähän HeSan lukijat meistä ja —huomaa! — meikäläisistä ajattelevat, kun kirjan ja sen arvostelemisen sijasta alamme haukkua toisiamme!

Y. P. I. Kaila

YLEISÖLTÄ

"Suomalainen Anabasis"

Kirjallisuusarvostelua on totuttu pitämään kirjallisten teosten tarkasteluna, jonka tarkoituksena on lähinnä ohjata yleisön lukuhalua kirjallisuuden eri alojen parhaimpiin uutuuksiin. Tässä mielessä on arvovaltaisten sanomalehtien kirjallisuusarvostelijoita pidettävä aikansa asiantuntevina ja puolueettomina makutuomareina.

Helsingin Sanomain tk:n 11. päivän numerossa julkaistu kirjani "Terekille ja takaisin" arvostelu ei kuitenkaan täyttäne vaatimuksia sen paremmin asiantuntemuksensa kuin puolueettomuutensakaan kohdalta. Luonnollisesti on jokaisen kirjan tekijän alistuttava arvostelulle, olipa se kiittävää tai moittivaa, mutta mielestäni olisi arvostelun pysyttävä asiallisella pohjalla. Kun arvostelijaksi ryhtynyt ei pysty erottamaan toisistaan kahta niin erilaista kirjallisuuden alaa kuin historia ja muistelmat, lienee häntä pidettävä heikkona tehtäväänsä.

Missään yhteydessä en ole antanut kirjoittamalleni näin vaativaa nimitystä. Kirjani on eräillä asiakirjoilla täydennetty muistelmateos, tavallaan "sotilaallinen matkakirja". Varsinaista historiaa tästä aiheesta tuskin voidaan kirjoittaakaan ennen kuin siihen liittyvät ja toistaiseksi vielä arkistoissa säilytettävät asiakirjat saadaan tutkijoiden käyttöön. Tästä olisi arvostelija päässyt selville lukemalla kirjani alkulauseen.

Vaikkakin majuri evp. Y. P. I. Kailalta puuttunee tottumusta arvostelun ammattimiehenä, olisin odottanut häneltä m i e h e n näkemystä asioissa, joita hän lähti arvostelemaan. Hänen asiantuntemuksensa rajoittuu muutaman kuukauden palveluun SS-joukoissa, joista hän ilmeisten sopeutumisvaikeuksien vuoksi kotiutui jo vuoden 1941 lopulla. Näin ollen hän ei ehtinyt kerätä niitä kokemuksia kuin 2-vuotisen sopimusaikansa täysin, tai sen ylikin palvelleet. Nähtävästi on tästä lyhyestä ajasta jäänyt hänen mieleensä vain katkeruutta, koska häntä aktiivikapteenin arvostaan huo-

muksia kuin 2-vuotisen sopimusaikansa täysin, tai sen ylikin palvelleet. Nähtävästi on tästä lyhyestä ajasta jäänyt hänen mieleensä vain katkeruutta, koska häntä aktiivikapteenin arvostaan huo-

limatta ei voitu asettaa edes joukkueenjohtajan vakinaisiin tehtäviin. Toinen syy, joka on vienyt pohjan arvostelun puolueettomuudelta, lienee seuraava: viime keväänä tarjoutui maj. Kaila laatimaan tämän vapaaehtoisliikkeen historiikin, johon tehtävään häntä ei kuitenkaan pidetty pätevänä. Näistä seikoista lienee ent. aseveljen mieli myrtynyt. Hänen kynänsä jälki palauttaa mieleen sodanaikaisen "ernsthafter Hornblaser"in, miehen, "joka ei koskaan hymyillyt", legendaarisen purnarin Ukrainan sotatoimialueelta.

Kun kirjani arvostelu, paitsi vapaaehtoisiimme kohdistuvan oudon sävynsä lisäksi, sisältää koko joukon epäasiallisuuksia, pyytäisin saada oikaista niistä eräitä.

Veli Kailan tietämättömyys SS-vapaaehtoisliikkeen päämäärästä tai tarkoituksesta on yllättävä tunnustus; kaikki muut Saksaan lähteneet olivat selvillä lähtönsä syistä. Saattoiko hänen mielestään t a r k o i t u k s e t t o m a n hankkeen takana olla ansioituneista kansalaisista kokoonpantu toimikunta, erilaisia yhteisöjä ja virastoja ja itse silloinen hallitus?

Perin outo ja odottamaton on Kailan väite, ettei vapaaehtoistemme lähdön syynä ollut isänmaallisuus, siis halu palvella maataan. Tätä vaikutinta Kaila väittää minun kirjassani liikaa korostaneen. Jos Kaila itse lienee lähtenyt Saksaan ammattisotilaan intresseissä, ei tätä ole yleistettävä valtaosaan muita. Kailan väitteeseen en usko yhtyvän yhdenkään elossa olevan vapaaehtoisen sen enempää kuin tällä sotaretkellä kaatuneiden omaistenkaan. Tykkänään eri asia on, palveliko vapaaehtoisliike maamme etua varsinkaan nykyhetkellä nähtynä.

Olen tehnyt kirjassani eräitä rinnastuksia jääkäriliikkeen ja SS-vapaaehtoisliikkeen välillä. En usko lukijoiden kuitenkaan tulevan siihen käsitykseen, että tarkoituksena olisi jakaa jääkäriemme kunniaa tai antaa meidän retkellemme missään nimessä samaa historiallista merkitystä. Aika ja olosuhteet olivat siinä mielessä

tykkänään toiset. Olen pyrkinyt kuvaamaan vapaaehtoistemme vaiheita Saksan itärintamalla yhtenä niistä monista aikaisemmista suomalaisen sotilaan esiintymisistä vieraan vallan armeijoissa, joista historiassamme on lukuisia esimerkkejä.

Sikäli kuin kirjassani on kritiikkiä, ei sen tarkoituksena ole syyttää silloista Vapaaehtoistoimikuntaa sen enempää kuin hallitusneuvos Riekkiäkään, joka niissä oloissa varmasti teki parhaansa puhtaasti suomalaisissa intresseissä. Silloisissa olosuhteissa ei asioita olisi sen paremmin hoitanut Y. P. I. Kailakaan.

Kaila väittää vapaaehtoisillemme tyrkytetyn kansallissosialistista propagandaa. Tätä väitettä en ole kuullut muilta vapaaehtoisiltamme. Tietysti siellä oli luettavissa niin SS-Leitheft kuin Das Schwarze Korpskin, eikä sen suuntaista luettavaa tarvinnut niinä vuosina lähteä meren takaakaan etsimään. Mutta siinä määrin saksan kieltä taitavia, että näillä julkaisuilla olisi ollut jotakin merkitystä, oli suomalaisten joukossa perin vähän. Eipä näy sen vaikutus pahemmin Kailaankaan tarttuneen.

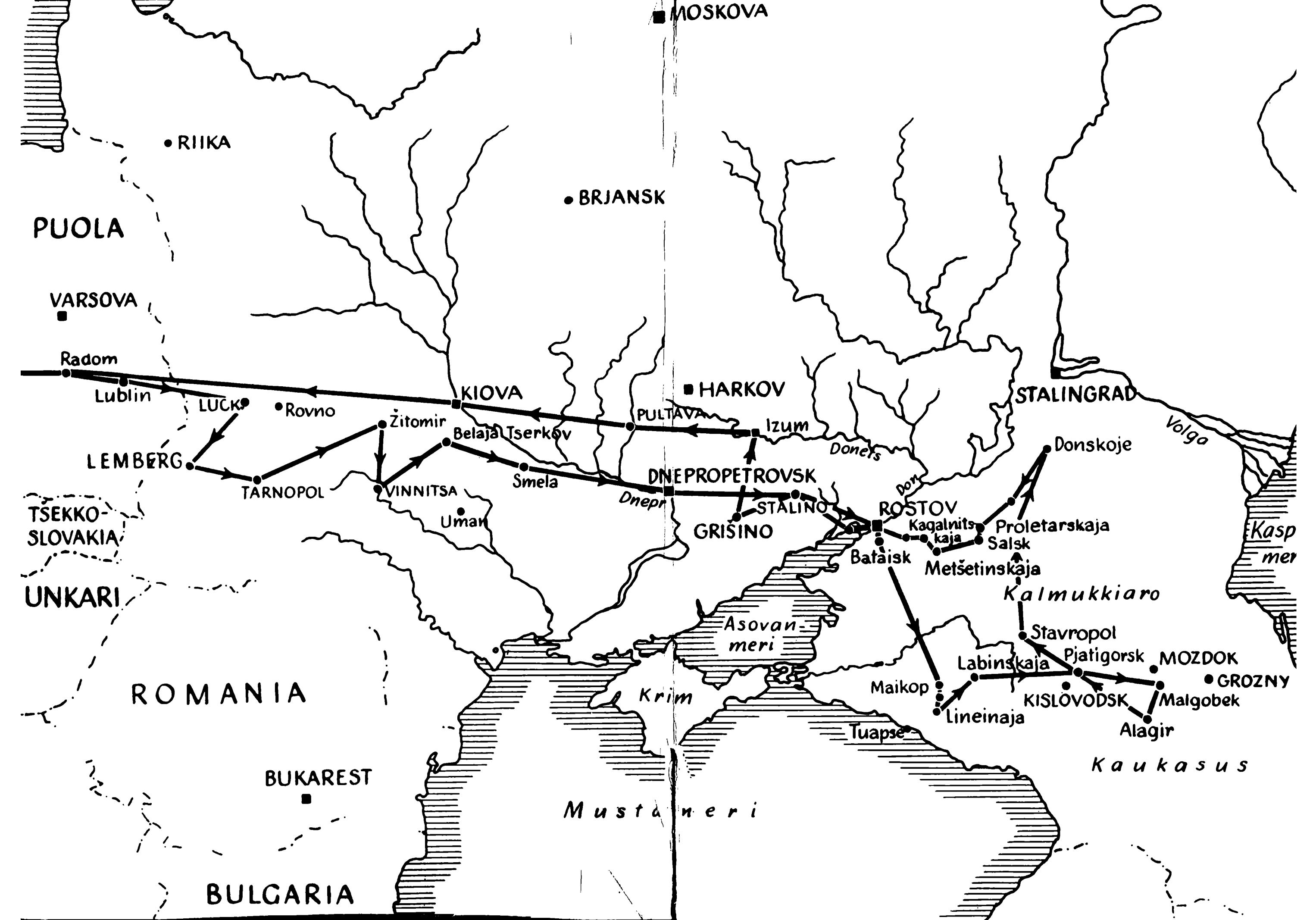
Myönnän mielelläni, että muistelmateokseen, jonka pohjana ei ole päivittäin tehtyjä muistiinpanoja ja johon liittyviä asioita ei vielä ole mahdollista asiakirjoistakaan varmentaa, saattaa hyvinkin tulla muistivirheitä, etenkin vähemmän tärkeiden asioiden kohdalla. Niitä seikkoja, jotka Kaila arvostelussaan merkitsi kysymysmerkillä tai muuten asetti kyseenalaiseksi, on hänellä mahdollisuus lähdekirjallisuudesta täsmentää, koska ei näy niitä enää muistavan.

Vapaaehtoistemme sotaretki Saksan armeijassa oli siinä määrin vaiherikas ja monivivahteinen, että siitä epäilemättä kirjoitetaan vielä moniakin muistelmia. Ehkäpä vielä saamme lukea veli "Kailan Anabasiksen", jota luetaan vielä silloinkin, kun Xenofon jo on jäänyt unohduksiin.

Entisten vapaaehtoistemme suhtautuminen kirjoittamiini muistelmiin on tähän mennessä ollut hyvin myönteistä ja mieltäni lämmittävää.

Helsingissä, 13. 12. 1958.

Unto Parvilahti

MOSKOVA
RIIKA
BRJANSK
PUOLA
VARSOVA
Radom
Lublin
LUCK
Rovno
KIOVA
HARKOV
PULTAVA
Izum
Žitomir
Belaja Tserkov
LEMBERG
TARNOPOL
VINNITSA
Uman
Smela
Dnepr
DNEPROPETROVSK
STALINO
GRIŠINO
Donets
Don
ROSTOV
Bataisk
Kagalnitskaja
Salsk
Metšetinskaja
Proletarskaja
Donskoje
STALINGRAD
Volga
Kasp meri
Kalmukkiaro
Stavropol
Pjatigorsk
MOZDOK
GROZNY
Labinskaja
KISLOVODSK
Malgobek
Alagir
Maikop
Lineinaja
Tuapse
Kaukasus
TSEKKO-SLOVAKIA
UNKARI
ROMANIA
BUKAREST
BULGARIA
Asovan meri
Krim
Mustameri